B
38

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
IV. 9. f

2.5.25

58.D.12

M. T. C. EPISTOLAE FAMILIARES NVPER ACCVRATIVS ET RECOGNITAE, ET EMENDATAE.

Verba græca latinis expreſſa.

Varietas locorum.

Index, quo ſigillatim omnes epiſtolas, & à quibus, aut ad quos ſcribantur, inuenire facile licet.

AL DVS

M. D. XXXIII.

Nequis alius Venetijs, aut alio Venetæ ditionis loco hos impune Ciceronis libros imprimat, Senatus Veneti decreto cautum eſt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Egregio Senatori, Maphæo Leoni, patritio Veneto Paulus Manutius Aldi filius ſalutem pl. D.

[BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE]

CVM alijs de cauſis ampliſſime ſenator admirari quandoque ſoleo maiorum noſtrorum ingenia, tum eo potiſſimum nomine, quòd ad promouenda literarum ſtudia, quæ iampridem partim hominumne=gligentia, partim iniuria temporũ in peius ferri cœperant, hunc ipſum typographiæ uſum tã ingenioſe, tam ſolerter excogitarint. Nec enim, ut mihi quidẽ uidetur, alio melius inuento reſtituere nobis ſepultam antiqui=tatem poterant: neque uero reſtitutæ præſidium ullum addere uel præſtantius uel diuturnius, non ſolum ad comprimendam ingruentis barbariæ licentiam, ſed ad excitandos etiam uberiores optimarum artium prouentus, eosq́; in melius ubique prouehendos. Quæ qui=dem iuuandi nos ratio ut ex ea parte ſummam animo meo iucũditatẽ afferebat, quòd à maioribus noſtris (ut diximus) reperta, ſeculo quoque noſtro maximum decus, ac ornamentũ peperit: ſic contra, dolorẽ nũc haud ſanè mediocrem exhibet: quòd à nobis aliquandiu neglecta, præſertim eo tempore, quo retinenda diligen=tius fuerat: fortaſſe aliquam uulgo non optime de nobis exiſtimandi materiem dedit. quod ego tamen ipſum æquiore animo ferrem, & tanquã in tranſcurſu diſſi=mulare poſſem, niſi aliena hæc culpa non nullas auitæ noſtræ laudi, & gloriæ tenebras offudiſſe uideretur, quam antea pater Aldus, dum laboranti rei litera=riæ opem fert, primum ſibi maximam, deinde nobis

etiam, quos ille genuit, haud minimam quæſierat. qui certe cum optimis artibus, & ſtudijs tantum attulerit præſidij, quantum hodie ſtudioſi ferè omnes intelligunt, dignus omnino uideri poterat, cuius nō modo rei, ſed ēt nominis hæredes eſſemus. Atq; hæc quidē cauſa potiſſimum efficit, ut ad delendam iniuſtæ notæ maculam, in hanc me rationem darē: cum alioqui magis animus ad otium, aut inſtitutum aliquod noſtris ſtudijs accommodatius inclinaret. Accedebant uero, ut in hanc opinionem aliquando deſcenderem, præter domeſticum patris exemplum tam illuſtre, cuius ad imitationem uidebam me uel in primis & hominum expectatione non nulla, & quaſi iure quodam hæreditario non obſcure uocari, aſſiduæ quoque multorum hominum, & eorum illuſtrium adhortationes, quos ego ſemper cum mei amantiss. tum mearum fortunarum ſtudioſiss. intellexiſſem. Itaque cum de ſuſcipienda prouincia tandem mecum ipſe conſtituiſſem, primos labores, & uigilias noſtras ad emendandas Ciceronis epiſtolas, quas familiares uocant, conferre uolui: à quibus potiſſimum ut auſpicarer, multæ ſcilicet rationes hortari me uidebantur: Primum, quòd in his à puero uerſatus, intelligebam facile, quantum & prodeſſe legentibus caſtigatæ poſſent: & quam eædem mendoſæ, multorū etiam doctiſſimorum ſtudia retardarent. Deinde, quòd ſi in iſtam prouinciam ingredienti mihi quærendus erat aditus aliquis ad honeſtam laudem, & gloriam, cuius ego ſemper (ut ingenue fatear) amore flagraui: non uidebar commodius id aſſequi poſſe, q̄ ſi à re pulcherrima initiū facerem, et qua mirifice omnes ferè delectari

uiderentur,qui ad eloquẽtiæ ſtudium contẽderent. Vt *eam rationẽ omittam, quæ tamen uel una me potuit in hanc mentem impellere,quòd ætati meæ nihil omnino duxerim neque conducibilius,neque magis accõmodatum*. Atque *huiuſce mei conſilij tantum abeſt ut me pœniteat,ut etiam doctiſſimo uiro* Baptiſtæ Egnatio *nunquam ſatis dignas gratias habere mihi uidear, cuius hortatu,atque præceptis confirmatus,hoc ipſum,quidquid erat operis,ſuſcepi:unde uel præcipuã utilitatem mihi ipſi comparatam ſentio.non enim arbitror meum eſſe ut dicam, quid alijs profutura ſit hæc induſtria noſtra:tantum dicam, & dicam uere,in huius operis caſtigationem plus minus octo menſes à me eſſe conſumptos:dum ad duodecim propemodum exemplaria, quàm fœliciter, alij uiderint, magno certe cum labore confero:quæ diligenter undecunque corrogata,hunc in uſum iam per biennium mihi compararam*. Q*ua in re non negabo, imo etiam & fatebor ingenue, & prædicabo libenter:ſiquid utilitatis meus hic labor* M. Tul*lij ſtudioſis eſt allaturus,id uni præcipue* Egnatio *acceptum à me ferri iure optimo debere.cui uiro etiam ſi omnia præſtem officia, quæ poſſim: minus tamen faciam,quàm debeam,aut uelim*. I*lle mihi primum ad eas artes iter oſtendit, à quibus bene, beateq́; uiuendi ratio proficiſcitur*. I*lle nos ad conſuetudinem paterni & ueteris inſtituti,& ad conſeruationem antiqui nominis excitauit,uel(ut uerius dicam)impulit*. I*lle conſilijs, ille authoritate, ille codicibus antiquiſſimis adiuuit*. D*enique omnia ſigna dedit cum humanitatis egregiæ, tum amoris in me ſingularis*. Q*uæ ſi reponenda ſint:*

ne ad cogitandam quidem gratiam, non modo refe-rendam ſatis eſſe poſſim. fuerunt etiam adiumento do ctiſſimi aliquot uiri, et de noſtris ſtudijs optime meriti: ex quibus Ioannem Pierium Valerianum, Lazarum Bonamicum, & Benedictum Lampridium, & item alios nominare poſſum: quorũ ego quidem hic nomina conſulto, præterire uolui. manet tamen apud me accepti beneficij nulla unquam obliuione delenda recordatio. daboq; operam, ut quemadmodum illi mihi (qua ſunt humanitate) liberaliter omnes omnem ſuam in hoc genere operam & polliciti ſunt, & hactenus quidem præſtiterunt, ita mihi ad referendam parẽ illis gratiã defuiſſe non uidear. De quibus uiris non eſt hic locus ut plura dicam. qui tamen ſi ſit, ita iampridem ipſi ſunt ſua ſponte celebres, ut nullius omnino uocis teſtimonium deſyderent. De hoc autem epiſtolarum uolumine illud audeo tibi Maphæe clariſſime polliceri: eas à me nuper ita multis in locis & emendatas, & auctas, ut non modo meo, ſed etiam intelligentium iudicio priſtinam illam integritatem propemodum aſſecutæ uideantur. quas quidem ego tuo nomini dedicatas, in manus hominum peruenire uolui: ſiue, quòd latiniſſimus author non alij, quàm latinæ dictionis, & eloquentiæ peritiſſimo nuncupari debuit: ſiue, quòd ſi deligendus erat ex multis, cui ego iſtos ueluti fœtus, et primitias ingenij noſtri conſecrarem: occurrebat ferè nullus, aut quem in omni genere laudis conferre tecum merito poſſem, aut cui libentius hoc ipſe munuſculi deferre uellem: cum liberûm tuorum in primis teneriore ætate admonitus, tum optima illo-

rum indole permotus. qui cum domi habeant, quem imitentur, te tantum, talemq; patrem ſanctiſſimum iuxta, atque doctiſſimum ſecuti, nihil amplius expetere omnino poterunt, quàm hoſce Ciceronis libros, quorũ aſſidue lectione tui quamſimillimi aliquando euaderent. quod ego euenturum non dubito, præſertim cum ad eam rem Paulum Magnulum noſtrum ſortiti ſint inſtitutorem cum natura ipſa compoſitum, tum uero diligenti, ac diuturno ingenuarum artium ſtudio ſupra ætatem inſtructum. quo ego iuuene, & quia ſuauiſſ. ſit moribus, & quia græce, latineq; peritus, utor, ut ſcis, ualde familiariter. Quapropter eo quoq; nomine tibi gratulor, quòd liberorum tuorum ingenium, ſatis illud quidem ſua natura præſtans, excoli tamen etiam, & (ut ita dicam) perpoliri ſub eius magiſtri diſciplina uolueris, cuius neſcias plus ne uitæ integritati, an literis, atque doctrinæ tribuendum iudices. Interim accipies hoc ipſum à me, quidquid eſt muneris, & accipies eo animo, ut aliquando & maiora, & meliora fortaſſe progreſſu ætatis expectes. Ego enim quantum eniti animo, quantum cura conſequi, quantum perficere diligentia potero, dabo operam, ut & tu, & omnes intelligant, non modo ad me paternæ rei hæreditatem quantulacunq; ea ſit, ſed uoluntatis etiam in promouendis honeſtis artibus, et diſciplinis perueniſſe. Vale, & nos, ut facis, ama.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER PRIMVS.

M. T. C. P. LENTVLO PROCOS. S.P.D.

e GO OMNI OFFICIO, *ac potius pietate erga te, cæteris ſatisfacio omnibus: mihi ipſe nunquam ſatisfacio.* T*anta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum: ut quoniam tu niſi perfecta re, de me non conquieſti: ego, quia non idem in tua cauſa efficio, uitam mihi eſſe acerbam putem.* In *cauſa hæc ſunt.* Ammonius Regis *legatus aperte pecunia nos oppugnat.* Res *agitur per eoſdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur.* Re*gis cauſa, ſi qui ſunt, qui uelint, qui pauci ſunt: omnes rem ad* Pompeium *deferri uolunt. Senatus religionis calumniam non religione, ſed maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia comprobat.* Pompe*ium & hortari, & orare, & iam liberius accuſare, & monere, ut magnam infamiam fugiat, non deſiſtimus.* Sed *plane nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locum.* Nam *cum in ſermone quotidiano, tum in ſenatu palàm ſic egit cauſam tuam: ut neq; eloquentia maiore quiſquam, neq; grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, & amoris erga te ſui.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

Marcellinum tibi eſſe iratum ſcis : Is hac regia cauſa excepta, cæteris in rebus ſe acerrimum tui defenſorem fore oſtendit. Quod dat, accipimus. quod inſtituit referre de religione, & ſæpe iam retulit: ab eo deduci non poteſt. Res ante idus acta ſic eſt. nam hæc idibus mane ſcripſi. Hortenſij, & mea, & Luculli ſententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non poteſt) ſed ex illo S.C. quod te referente factum eſt, tibi decernit, ut Regem reducas: quod commodo R.P. facere poſſis, ut exercitum religio tollat, te authorem ſenatus retineat. Craſſus treis legatos decernit, nec excludit Pompeium. Cenſet enim etiam ex ijs, qui cum imperio ſunt. Bibulus treis legatos ex ijs, qui priuati ſunt. Huic aſſentiuntur reliqui conſulares, præter Seruilium, qui omnino reduci negat oportere: & Volcatium, qui Lupo referente, Pompeium decernit: & Afranium, qui aſſentitur Volcatio: quæ res auget ſuſpicionem Pompeij uoluntatis. Nam aduertebatur Pompeij familiareis aſſentire Volcatio. Laboratur uehementer. Inclinata res eſt. Libonis, & Hypſæi non obſcura concurſatio, & contentio, omniumq; Pompeij familiarium ſtudium, in eam opinionem rem adduxerunt, ut Pompeius cupere uideatur. cui qui nolunt: ijdem tibi, quòd eum ornaſti, non ſunt amici. Nos in cauſa authoritatem eò minorem habemus, quòd tibi debemus. Gratiam autem noſtrã extinguit hominum ſuſpicio, quòd Pompeio ſe gratificari putant. Vt in rebus multo ante, q̃ profectus es, ab ipſo Rege, & ab intimis, ac domeſticis Pompeij clàm exulceratis, deinde palàm à conſularibus exagitatis, & in ſummam inuidiam adductis, ita

uerſanur. Noſtram fidem omnes, & amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent. Si eſſet in ijs fides, in quibus ſumma eſſe debebat: non laboraremus.

M. T. CICERO P. LENTVLO S.P.D.

i Dibus Ian. in ſenatu nihil eſt confectum, propterea quòd dies magna ex parte conſumptus eſt altercatione Lentuli Coſ. & Caninij Trib. pl. eo die nos quoq; multa uerba fecimus: maximeq; uiſi ſumus ſenatum commemoratione tuæ uoluntatis erga illum ordinem cõmouere. Itaq; poſtridie placuit, ut breuiter ſententias diceremus. uidebatur enim reconciliata nobis uoluntas ſenatus eſſe: quod tum dicendo, tum ſingulis appellandis, rogandisq; perſpexerã. Itaq; cum ſententia prima Bibuli pronuntiata eſſet, ut tres legati Regem reducerent: ſecunda Hortensij, ut tu ſine exercitu reduceres: tertia Volcatij, ut Pompeius reduceret: poſtulatum eſt, ut Bibuli ſententia diuideretur. Quatenus de religione dicebat: ei rei quia iam obſiſti non poterat, Bibulo aſſenſum eſt. De tribus legatis, frequentes ierunt in alia omnia. Proxima erat Hortensij ſententia, cum Lupus Trib pl. quòd ipſe de Pompeio retuliſſet, contendere cœpit, ante ſe oportere diſceſſionem facere, quàm Coſs. Eius orationi uehementer ab omnibus reclamatũ eſt: erat enim & iniqua, & noua. Coſs. neq; concedebant, neq; ualde repugnabant: diem conſumi uolebant: id quod eſt factum. perſpiciebant enim in Hortensij ſententiam multis partibus plures ituros: quanquam aperte Volcatio aſſentirentur. Multi rogabantur, atq;

id ipſum Coſs. *inuitis.* Nam *ij* Bibuli *ſententiam ualere cupierunt.* Hac *controuerſia uſq; ad noctem ducta, ſenatus eſt dimiſſus: et ego eo die caſu apud* Pompeium *cœnaui: nactusq; tempus hoc magis idoneum, quàm unquam antea, quòd poſt tuum diſceſſum, is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu, ita ſum cum illo locutus, ut mihi uiderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere. quem ego ipſum cum audio: prorſus eum libero omni ſuſpicione cupiditatis. cũ autem eius familiares omnium ordinum uideo: perſpicio id, quod iam omnibus eſt apertum, totam rem iſtam iampridem à certis hominibus non inuito* Rege *ipſo, conſiliarijsq; eius, eſſe corruptam.* Hæc *ſcripſi ad xvi* Cal. Feb. *ante lucẽ.* Eo *die ſenatus erat futurus.* Nos *in ſenatu, quemadmodũ ſpero, dignitatem noſtrã, ut poteſt in tanta hominum perfidia, & iniquitate, retinebimus.* Quod *ad popularem rationem attinet, hoc uidemur eſſe conſecuti, ut ne quid agi cum populo aut ſaluis auſpicijs, aut ſaluis legibus, aut deniq; ſine ui poſſit.* De *his rebus pridie, q̃ hæc ſcripſi, ſenatus authoritas grauiſſima interceſſerat. cui cũ* Cato, & Caninius *interceſſiſſent: tamen eſt perſcripta. eã ad te miſſam eſſe arbitror.* De *cæteris rebus, qcquid erit actũ, ſcribam ad te: et, ut q̃ rectiſſime agantur, omni mea cura, opa, diligẽtia, gratia prouidebo.* Vale.

M. T. CICERO P. LENTVLO S. P. D.

AVlo Trebonio, *qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, et expedita habet, multos annos*

utor ualde familiariter. Is cum antea ſemper & ſuo ſplendore, & noſtra, cæterorumq́; amicorum commendatione gratiſſimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, noſtramq́; neceſſitudinem uehementer confidit, his meis literis ſe apud te gratioſum fore. quæ ne ſpes eum fallat: uehementer te rogo: commendoq́; tibi eius omnia negotia, libertos, procuratores, familiam: in primisq́;, ut quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes: omnibusq́; rebus eum ita tractes, ut intelligat noſtram commendationem non uulgarem fuiſſe. Vale.

M. T. CICERO P. LENTVLO S. P. D.

a D xvi cal. Feb. *cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus, quòd iam illam ſententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus: unumq́; certamen eſſet relictum, ſententia Volcatij: res ab aduerſarijs noſtris extracta eſt uarijs calumnijs. cauſam enim frequenti ſenatu, in magna uarietate, magnaq́; inuidia eorum, qui à te cauſam regiam aliò transferebant, obtinebamus. eo die acerbum habuimus Curionem, Bibulum multo iuſtiorem, penè etiam amicum. Caninius, & Cato negarunt ſe legem ullam ante comitia eſſe laturos. Senatus haberi ante Cal. Feb. per legem Pupiam, id quod ſcis, non poteſt, neq; menſe Feb. toto, niſi perfectis, aut reiectis legationibus. Hæc tamen opinio eſt P. R. à tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impedirent, quàm ut nequis propter exercitus cupidi-*

tutem Alexandriam uellet ire. Dignitatis *autem tuæ nemo eſt, quin exiſtimet habitam eſſe rationem ab ſenatu.* Nemo *eſt enim, qui neſciat, quo minus diſceſſio fieret, per aduerſarios tuos eſſe factum.* Qui *nūc* P.R. *nomine, re autem uera ſceleratiſſimo latrocinio, ſiqua conabuntur agere: ſatis prouiſum eſt; ut nequid ſaluis auſpicijs, aut legibus, aut iam ſine ui agere poſſint.* Ego *neq; de meo ſtudio, neq; de nonnullorum iniuria ſcribendum mihi eſſe arbitror.* Quid *enim aut me oſtentem, qui ſi uitam pro tua dignitate profundam, nullam partem uidear tuorum meritorū aſſecutus? aut de aliorum iniurijs querar: quod ſine ſummo dolore facere non poſſum?* Ego *tibi, in hac præſertim imbecillitate magiſtratuū præſtare nihil poſſum: at ea excepta, poſſum confirmare, te & ſenatus, &* P.R. *ſummo ſtudio, amplitudinem tuam retenturum.* Vale.

M. T. CICERO P. LENTVLO S.P.D.

T *Ametſi nihil mihi fuit optatius, quàm ut primum abs te ipſo, deinde à cæteris omnibus ꝗ gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamē afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profectionem conſecuta eſſe, ut & meam, & cæterorum erga te fidē, & beneuolētiam abſens experirere.* Te *autem uidere, & ſentire eandem fidem hominum in tua dignitate, quam ego in mea ſalute ſum expertus, ex tuis literis intellexi.* Nos *cum maxime conſilio, ſtudio, labore, gratia, de cauſa regia niteremur: ſubito exorta eſt nefaria* Catonis *promulgatio, quæ noſtra ſtudia impe-*

diret, & animos à minore cura ad ſummum timorẽ traduceret Sed tamen in eiuſmodi rerum perturbatione quanquam omnia ſunt metuẽda: nihil magis, q̃ perfidiam timemus: & Catoni quidem (quoquo modo ſe res habeat) profecto reſiſtimus. De Alexãdrina re, cauſáq; regia tantum habeo polliceri, me tibi abſenti, tuíſq; præſentibus cumulate ſatisfacturum. Sed uereor, ne aut eripiatur à nobis regia cauſa, aut deſeratur: quorum utrum minus uelim, non facile poſſum exiſtimare. Sed ſi res coget, eſt quiddam tertium, quod neque Selicio, nec mihi diſplicebat: ut neq; iacere Regem pateremur, nec nobis repugnantibus ad eum deferri, ad quẽ propè iam delatum eſſe exiſtimatur. A` nobis agentur omnia diligenter: ut neq;, ſiquid obtineri poterit, nõ contendamus: nec, ſiquid non obtinuerimus, repulſi eſſe uideamur. Tuæ ſapientiæ, magnitudiniſq; animi eſt, omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in uirtute, atque in rebus geſtis tuis, atq; in tua grauitate poſitam exiſtimare: ſiquid ex ijs rebus, quas tibi fortuna elargita eſt, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi futurum. A` me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utorq; ad omnia Q. Selicio. neque enim prudentiorem quenquã ex tuis, neq; fide maiore eſſe iudico, neque amantiorem tui. Hic quæ agantur, quæq; acta ſint, ea te & literis multorũ, et nuntijs cognoſcere arbitror. quæ autẽ poſita ſunt in coniectura, quæq; mihi uidentur fore: ea puto tibi à me ſcribi oportere. Poſteaq̃ Pompeius apud populum ad vij Id. Feb. cum pro Milone diceret, clamore, conuitioq; iactatus

eſt, in ſenatuq́; à Catone aſpere, & acerbe omnium magno ſilentio eſt accuſatus: uiſus eſt mihi uehementer eſſe perturbatus. Itaque Alexandrina cauſa, quæ nobis adhuc integra eſt (nihil enim tibi detraxit ſenatus, niſi id, quod per eandem religionem dari alteri non poteſt) uidetur ab illo plane eſſe depoſita. nunc id ſperamus, id'q; molimur: ut cum Rex intelligat ſeſe, id quod cogitabat, ut à Pompeio reducatur, aſſequi non poſſe: & niſi per te ſit reſtitutus, deſertum ſe, atq; abiectum fore: proficiſcatur ad te. quod ſine ulla dubitatione, ſi Pompeius paulum modo oſtenderit ſibi placere, faciet. Sed noſti hominis tarditatem, & taciturnitatem. Nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, prætermittimus. Cæteris iniurijs, quæ propoſitæ ſunt à Catone, facile, ut ſpero, reſiſtemus. Amicum ex conſularibus neminem tibi eſſe uideo, præter Hortenſium, & Lucullum. cæteri ſunt partim obſcurius iniqui, partim non diſſimulanter irati. Tu fac animo forti, magnoq́; ſis: ſperesq́; fore, ut fracto impetu leuiſſimi hominis, tuam priſtinam dignitatem, & gloriam conſequare.

M. T. CICERO P. LENTVLO S. P. D.

Væ geruntur, accipies ex Pollione, qui omnibus negotijs nõ interfuit ſolum, ſed præfuit. Me in ſummo dolore, quem in tuis rebus capio, maxime ſcilicet conſolatur ſpes, quòd ualde ſuſpicor fore, ut infringatur hominum improbitas & conſilijs tuorum amicorum, & ipſa die, qua debilitantur cogitationes & inimicorum, & proditorum. Facile ſecundo loco me conſolatur recordatio meorum temporum: quorum

imaginem

imaginem uideo in rebus tuis. Nam & ſi minore in re uiolatur tua dignitas, q̃ mea ſalus afflicta ſit: tamen eſt tanta ſimilitudo, ut ſperem te mihi ignoſcere, ſi ea non timuerim, quæ ne tu quidem unq̃ timenda duxiſti. Sed præſta te eum, qui mihi à teneris (ut Græci dicunt) unguiculis es cognitus. Illuſtrabit (mihi crede) tuã amplitudinẽ hominũ iniuria. A me omnia ſumma in te ſtudia, officiaq; expecta. non fallã opinionẽ tuam. Vale.

M. T. C. P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

LEgi tuas literas: quibus ad me ſcribis, gratum tibi eſſe, quòd crebro certior per me fias de omnibus rebus: & meam erga te beneuolentiam facile perſpicias. quorum alterum mihi, ut te plurimum diligam, facere neceſſe eſt, ſi uolo is eſſe, quem tu me eſſe uoluiſti. alterum facio libenter: ut quoniã interuallo locorum, & temporum diſiuncti ſumus, per literas tecum q̃ ſæpiſſime colloquar. quod ſi rarius fiet, quàm tu expectabis: id erit cauſæ, quòd non eius generis meæ literæ ſunt, ut eas audeam temere cõmittere. quoties mihi certorum hominum poteſtas erit, quibus recte dem: non prætermittam. Quod ſcire uis, qua quiſq; in te fide ſit, & uoluntate: difficile dictu eſt de ſingulis. Vnum illud audeo, quod antea tibi ſæpe ſignificaui, nunc quoq; re perſpecta, & cognita ſcribere: uehementer quoſdam homines, & eos maxime, qui te & maxime debuerũt, & plurimum iuuare potuerunt, inuidiſſe dignitati tuæ: ſimillimamq; in re diſſimili, tui temporis nunc, & noſtri quondam fuiſſe rationem: ut quos. tu R. P. cauſa

læſeras, palàm te oppugnarent: quorum authoritatem, dignitatem, uoluntatemq́; defenderas, non tam memores eſſent uirtutis tuæ, quàm laudis inimici. Quo quidem tempore, ut perſcripſi ad te antea, cognoui Hortenſium percupidum tui, ſtudioſum Lucullum, ex magiſtratibus autem L. Racilium & fide, & animo in te ſingulari. Nam noſtra propugnatio, ac defenſio dignitatis tuæ, propter magnitudinem beneficij tui fortaſſe pleriſq; officij maiorem authoritatem habere uideatur, quàm ſententiæ. Præterea quidem de conſularibus nemini poſſum aut ſtudij erga te, aut officij, aut amici animi eſſe teſtis. Etenim Pompeium, qui mecum ſæpiſſime non ſolum à me prouocatus, ſed etiam ſua ſponte de te communicare ſolet, ſcis temporibus illis non ſæpe in ſenatu fuiſſe. cui quidem literæ tuæ, quas proxime miſeras, quod facile intellexerim, periucūdæ fuerunt. Mihi quidem humanitas tua, uel ſumma potius ſapientia non iucunda ſolum, ſed etiam admirabilis uiſa eſt. uirum enim excellentem, et tibi tua præſtanti in eum liberalitate deuinctum, non nihil ſuſpicantem propter aliquorum opinionem cupiditatis ſuæ te ab ſe abalienatum, illa epiſtola retinuiſti. qui mihi cum ſemper tuæ laudi fauere uiſus eſt, etiam ipſo ſuſpicioſiſſimo tempore Caniniano: tum uero lectis tuis literis, perſpectus eſt à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis, et commodis cogitare. Quare ea, quæ ſcribam, ſic habeto: me, cum illo re ſæpe communicata, de illius ad te ſententia, atq; authoritate ſcribere: Quoniā S.C. nullum extat, quo reductio Regis Alexādrini tibi adempta ſit: eaq;, quæ de ea ſcripta eſt, authoritas, cui ſcis

interceſſum eſſe, ut neque omnino Regem reduceret; tantam uim habet, ut magis iratorum hominum ſtudium, quàm conſtantis ſenatus conſilium eſſe uideatur: te poſſe perſpicere, qui Ciliciam, Cyprumq́; teneas, quid efficere, & quid conſequi poſſis: &, ſi res facultatem habitura uideatur, ut Alexandriam, atq; Aegyptum tenere poſſis: eſſe & tuæ, & noſtri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco Rege collocato, te cum claſſe, atq; exercitu proficiſci Alexandriam: ut cum eam pace, præſidijsq́; firmaris, Ptolemæus redeat in regnum. ita fore, ut per te reſtituatur, quemadmodum ſenatus initio cenſuit: & ſine multitudine reducatur, quemadmodum homines religioſi Sibyllæ placere dixerunt. Sed hæc ſententia ſic & illi, & nobis probabatur, ut ex euentu homines de tuo conſilio exiſtimaturos uideremus: ſi cecidiſſet, ut uolumus, & optamus, omnes te & ſapienter, & fortiter: ſin aliquid eſſet offenſum, eoſdem illos & cupide, & temere feciſſe dicturos. Quare, quid aſſequi poſſis: non tam facile eſt nobis, q̃ tibi, cui prope in conſpectu Aegyptus eſt, id iudicare. Nos quidem hoc ſentimus: ſi exploratum tibi ſit, poſſe te illius regni potiri, non eſſe cunctandum: ſin dubium, non eſſe conandum. Illud tibi affirmo: ſi rẽ iſtam ex ſententia geſſeris, fore, ut abſens à multis: cum redieris, ab omnibus collaudere. offenſionem eſſe periculoſam propter interpoſitam authoritatem, religionemq́; uideo. Sed ego te ut ad certam laudem adhortor, ſic à dimicatione deterreo: redeoq́; ad illud, quod initio ſcripſi: totius facti tui iudicium non tam ex conſilio tuo, q̃ ex euentu homines eſſe

facturos. Quod ſi hæc ratio rei gerendæ periculoſa ti-
bi uidebitur: placebat illud, ut ſi Rex amicis tuis, q̃ per
prouinciam imperij tui pecunias ei credidiſſent, fidem
ſuam præſtitiſſet: & auxilijs eum tuis, & copijs adiu-
uares: eam eſſe naturam, & rationem prouinciæ tuæ,
ut illius reditum uel adiuuando confirmares, uel ne-
gligendo impedires. In hac ratione quid res, quid cau-
ſa, quid tempus ferat: tu facillime, optimeq; perſpicies:
quid nobis placuiſſet, ex me potiſſimum putaui te ſcire
oportere. Quod mihi de noſtro ſtatu, de Milonis fami-
liaritate, & leuitate, & imbecillitate Clodij gratula-
ris: minime miramur te tuis, ut egregiũ artificem, præ-
claris operibus lætari. q̃q̃ eſt incredibilis hominum
peruerſitas (grauiori enim uerbo uti nõ libet) qui nos,
quos fauendo in cõmuni cauſa retinere potuerunt, inui-
dendo abalienauerunt: quorũ maleuolentiſſimis obtre
ctationibus nos ſcito de uetere illa noſtra, diuturnaq;
ſententia propè iam eſſe depulſos: non nos quidem, ut
noſtræ dignitatis ſimus obliti, ſed ut habeamus rationẽ
aliquando etiam ſalutis. Poterat utrunq; præclare, ſi
eſſet fides, ſi grauitas in hominibus conſularibus. ſed
tanta eſt in pleriſq; leuitas: ut eos non tam cõſtantia in
R.P. noſtra delectet, q̃ ſplendor offendat. Quod eo li-
bẽtius ad te ſcribo, quòd tu nõ ſolũ temporibus ijs, quæ
per te ſum adeptus, ſed etiã olim naſcenti propè noſtræ
laudi, dignitati, uirtutiq; præfuiſti: ſimul quòd uideo,
non, ut antehac putabam, nouitati eſſe inuiſum meæ. in
te enim homine omniũ nobiliſſimo ſimilia inuidorum
uitia perſpexi: quẽ tamen illi eſſe in principibus facile
ſunt paſſi, euolare altius certe noluerũt. Gaudeo tuam

diſſimilem fuiſſe fortunam. multum enim intereſt, utrũ laus imminuatur, an ſalus deſeratur. me meæ tamen ne nimis pœniteret: tua uirtute perfectũ eſt. Curaſti enim, ut plus additum ad memoriam nominis noſtri, quàm ademptum de fortuna uideretur. Te uero moneo cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem gloriam, ad quam à pueritia inflammatus fuiſti, omni cura, atq; induſtria conſequare: magnitudinemq́; animi tui, quàm ego ſemper ſum admiratus, ſemperq́; amaui, ne unquam inflectas cuiuſquam iniuria. Magna eſt hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria conſulatus tui. Hæc profecto uides quanto expreſſiora, quantoq́; illuſtriora futura ſint, cum aliquantum ex prouincia, atq; ex imperio laudis acceſſerit. quanquam te ita gerere uolo, quæ per exercitum, atq; imperium gerenda ſunt: ut hæc multo ante meditere, huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas: ſentiasq́; id, quod quia ſemper ſperaſti, non dubito quin adeptus, intelligas te facillime poſſe obtinere ſummum, atq; altiſſimum gradum ciuitatis. Quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta uideatur: illa me ratio mouit, ut te ex noſtris euentis communibus admonendũ putarem: ut conſyderares in omni reliqua tua uita, quibus crederes, quos caueres. Quod ſcribis te uelle ſcire, qui ſit R. P. ſtatus: ſumma diſſenſio eſt, ſed contentio diſpar. Nam qui plus opibus, armis, potentia ualent: profeciſſe tantum mihi uidentur ſtultitia, & inconſtantia aduerſariorum, ut iam etiam authoritate plus ualerent. Itaq; perpaucis aduerſantibus, omnia, quæ ne per populum quidem ſine ſedi-

tione ſe aſſequi poſſe arbitrabantur, per ſenatum conſecuti ſunt. nam & ſtipendium Cæſari decretum eſt, & decem legati: & ne lege Sempronia ſuccederetur, facile perfectum eſt. Quod ego ad te breuius ſcribo, quia me ſtatus hic R. P. non delectat: ſcribo tamen, ut te admoneam, quod ipſe literis omnibus a pueritia deditus, experiendo tamen magis, quam diſcendo cognoui, id ut tu rebus tuis integris diſcas, neq; ſalutis noſtræ rationem nobis habendam eſſe ſine dignitate, neq; dignitatis ſine ſalute. Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis: agnoſco humanitatem tuam: ſperóq;, et opto, nobis hanc coniunctionem uoluptati fore. Lentulum noſtrum eximia ſpe, ſummæ uirtutis adoleſcentem, cum cæteris artibus, quibus ſtuduiſti ſemper ipſe, tum in primis imitatione tui fac erudias. nulla enim erit hac præſtantior diſciplina. quem nos, & quia tuus, & quia te dignus eſt filius, & quia nos diligit, ſemperq; dilexit, in primis amamus, carumq; habemus.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

d E omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid conſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optime ex Emplatorio cognoſces: qui non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit, neq; ullum officium erga te hominis amantiſſimi, prudentiſſimi, diligentiſſimi prætermiſit. Ex eodem de toto ſtatu rerum communium cognoſces: quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere. ſunt quidem certe in amicorum noſtrorum poteſtate, atq; ita, ut nullam muta-

tionem unquam hac hominum ætate habitura res eſſe uideatur. Ego quidem, ut debeo, & ut tute mihi præcepiſti, & ut me dignitas, utilitasq; cogit, me ad eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendum putaſti. Sed te non præterit, quàm ſit difficile, ſenſum in R. P. *præſertim rectum, & confirmatum deponere. Veruntamen ipſe me confirmo ad eius uoluntatem, à quo honeſte diſſentire non poſſum: neq; id facio (ut forſitan quibuſdam uideor) ſimulatione. tantum enim animi inductio, & mehercule amor erga Pompeium apud me ualet: ut quæ illi utilia ſunt, & quæ ille uult, ea mihi omnia iam & recta, & uera uideantur. Neq; (ut ego arbitror) errarent, ne aduerſarij quidem eius, ſi, cum pares eſſe non poſſent, pugnare deſiſterent. Me quidem etiam illa res conſolatur, quòd ego is ſum, cui uel maxime concedant omnes, ut uel ea defendam, quæ Pompeius uelit: uel taceam: uel etiam, id quod mihi maxime lubet, ad noſtra me ſtudia referam literarum. quod profecto faciam, ſi mihi per eiuſdem amicitiã licebit. Quæ enim propoſita fuerant nobis, cum & honoribus ampliſſimis, & laboribus maximis perfuncti eſſemus, dignitas in ſententijs dicendis, libertas in* R. P. *capeſſenda: ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, quàm omnibus. nam aut aſſentiendum eſt nulla cum grauitate paucis: aut fruſtra diſſentiendũ. Hæc ego ad te ob eam cauſam maxime ſcribo, ut iam de tua quoq; ratione meditere. Commutata tota ratio eſt ſenatus, iudiciorum, rei totius publicæ. otium nobis exoptandum eſt: quod ij, qui potiuntur rerum, præſtaturi uidentur, ſi quidam homines patientius eorum*

potentiam ferre potuerint. dignitatem quidem illam conſularem fortis, et conſtantis ſenatoris, nihil eſt, quod cogitemus. amiſſa eſt culpa eorum, qui à ſenatu & ordinem coniunctiſſimum, et hominem clariſſimum abalienarunt. Sed ut ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis ſunt, reuertar: Pompeium tibi ualde amicum eſſe cognoui: & eo tu Cos. (quantum ego perſpicio) omnia, quæ uoles, obtinebis: quibus in rebus me ille ſibi affixum habebit: neq; à me ulla res, quæ ad te pertineat, negligetur. Neq; enim uerebor, ne ſim ei moleſtus: cui iucundum erit etiam propter id ipſum, quòd me eſſe gratum uidebit. Tu uelim tibi ita perſuadeas: nullam rem eſſe minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior ſit, quàm meæ res omnes. idq; cum ſentiam: ſedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum: re quidem ipſa ideo mihi non ſatisfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modo referenda; ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum. Rem te ualde bene geſſiſſe rumor erat. Expectabantur literæ tuæ: de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: quæ ſi erunt allatæ, noſtrum ſtudium extabit in conueniendis magiſtratibus, & ſenatoribus. Cætera, quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus, quàm poſſumus, minus tamen faciemus, quàm debemus.

M. T. CICERO. P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

PEriucundæ mihi fuerunt literæ tuæ: quibus intellexi, te perſpicere meam in te pietatem. quid enim dicam beneuolentiam? cum illud ipſum grauiſ-

ſimum; & ſanctiſſimum nomen pietatis, leuius mihi meritis erga me tuis eſſe uideatur. Quod autem grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe: facis tu quidem abundantia quadam amoris, ut etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſunt. Tibi autem multo notior, atq; illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tempore omni, quo ſeiuncti fuimus, & una, & Romæ fuiſſemus. Nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum: quodq; & in primis potes, & ego à te uehementer expecto: in ſententijs ſenatorijs, & in omni actione, atq; adminiſtratione R.P. floruiſſemus. de qua oſtendam equidem paulopoſt qui ſit meus ſenſus, & ſtatus: & reſcribam tibi ad omnia, quæ quæris. Sed certe & ego te authore amiciſſimo, ac ſapientiſſimo, et tu me conſiliario fortaſſe non imperitiſſimo, fideli quidem, & beneuolo certe uſus eſſes. quanquam tua quidem cauſa te eſſe Imp. prouinciamq; bene geſtis rebus cum exercitu uictore obtinere, ut debeo, lætor. Sed certe qui tibi ex me fructus debentur: eos uberiores, & præſtantiores præſens capere potuiſſes. In eis uero ulciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuã propugnationem ſalutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem, & gloriã: mirificum me tibi comitem præbuiſſem. q̃q̃ ille perẽnis inimicus amicorum ſuorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus, in te potiſſimum fractam illam, & debilitatam uim ſuã contulit: noſtram uicem ultus eſt ipſe per ſeſe. ea eſt enim conatus, quibus patefactis, nullam ſibi in poſterũ non modo dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem & ſi mallem in meis rebus expertũ,

quàm etiam in tuis, tamen in moleſtia gaudeo, eandem fidem cognoſcere hominum, non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. De *qua ratione tota iam uidetur mihi exponendi tempus dari: ut tibi reſcribam ad ea, quæ quæris.* Certiorem *te per literas ſcribis eſſe factum, me cum* Cæſare, *& cum* Appio *eſſe in gratia: teq; id non reprehendere adſcribis.* Vatiniū *autem ſcire te uelle oſtendis quibus rebus adductus defenderim, & laudarim. quod tibi ut planius exponam: altius paulo rationem meorum conſiliorum repetam, neceſſe eſt.* Ego *me* Lentule *initio rerum, atq; actionum tuarum non ſolum meis, ſed etiam* R.P. *reſtitutum putabam: & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipſum ſumma, ac ſingularia ſtudia deberē,* R.P. *quæ te in me reſtituendo multum adiuuiſſet, eum certe me animum merito ipſius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio ciuium, non aliquo erga me ſingulari beneficio debitum præſtitiſſem.* Hac *me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te* Cos. *audiuit: & tu in noſtris ſermonibus, collocutionibusq; ipſe uidiſti. & ſi iam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus: cū te agente de reliqua noſtra dignitate, aut occulta nonnullorū odia, aut obſcura in me ſtudia cernebam.* Nam *neq; de monimentis meis ab iis adiutus es, à quibus debuiſti, neq; de ui nefaria, qua cum fratre eram domo expulſus: neq; hercule in iis ipſis rebus, quæ quanquam erant mihi propter rei familiaris naufragia, neceſſariæ, tamen à me minima putabantur in meis damnis ex authoritate ſenatus reſarciendis, eam uoluntatem,*

quam expectaram, præſtiterunt. Quæ cum uiderem (neq; enim erant obſcura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quàm erant illa grata, quæ fecerant. Itaque quanquam & Pompeio plurimum te quidem ipſo prædicatore, ac teſte debebam: & eum non ſolum beneficio, ſed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen non reputans quid ille uellet, in omnibus meis ſententijs de R.P. priſtinis permanebam. Ego ſedente Cn. Pompeio, cum, ut laudaret P. Sextium, introiſſet in urbe: dixiſſetq; Teſtis Vatinius, me fortuna, & felicitate C. Cæſaris commotum, illi amicum eſſe cœpiſſe: dixi me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, uictorijsq; anteferre: dixiq; eodem teſte alio loco, eoſdem eſſe, qui Bibulum exire domo prohibuiſſent, & qui me coëgiſſent. Tota uero interrogatio mea nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius tribunatus: in qua omnia dicta ſunt libertate, animoq; maximo de ui, de auſpicijs, de donatione regnorum: neq; uero hac in cauſa modo, ſed conſtanter ſæpe in ſenatu. quin etiam Marcellino, & Philippo Coſs. Non. Apr. mihi eſt ſenatus aſſenſus, ut de agro Campano frequenti ſenatu Id. Mai. referretur. Non potui magis in arcem illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci temporum meorum, & meminiſſe actionum. Hac à me ſententia dicta, magnus animorum motus eſt factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nunquam putaram. Nam hoc S.C. in meam ſententiã facto, Pompeius, cum nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in Sardiniam, & in Africam

reputãs

profectus eſt: eoq́; itinere Lucam ad Cæſarem uenit: ubi multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſar, quippe qui etiam Rauennæ Craſſum ante uidiſſet, ab eoq́; in me eſſet incenſus. Sanè moleſte Pompeium id ferre conſtabat. quod ego cum audiſſem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui. quem cum in Sardinia Pompeius paucis poſt diebus, quàm Luca diſceſſerat, conueniſſet: Te, inquit, ipſum cupio. nihil opportunius potuit accidere. niſi cum Marco fratre diligenter egeris: dependendum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopondiſti. Quid multa? queſtus eſt grauiter: ſua merita commemorauit: quid egiſſet ſæpiſſime de actis Cæſaris cum ipſo meo fratre, quidq́; ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit: ſeq́;, quæ de mea ſalute egiſſet, uoluntate Cæſaris egiſſe, ipſum meum fratrem teſtatus eſt: cuius cauſam, dignitatemq́; mihi ut commendaret, rogauit: ut eam ne oppugnarem, ſi nollem, aut non poſſem tueri. Hæc cum ad me frater pertuliſſet: & cum ante tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibullium miſiſſet, ut integrum mihi de cauſa Campana ad ſuũ reditum reſeruarem: collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi R.P. ſum collocutus: ut mihi tam multa pro ſe perpeſſo, atq; perfuncto concederet, ut officium meum, memoremq́; in benemeritos animum, fidemq́; fratris mei præſtarem: eumq́;, quem bonum ciuẽ ſemper habuiſſet, bonum uirum eſſe pateretur. In illis autẽ meis actionibus, ſententijsq́; omnibus, quæ Pompeiũ uidebantur offendere, certorũ hominũ, quos iam debes ſuſpicari, ſermones referebãtur ad me. qui cum illa ſentirent in R.P. quæ ego agebã, ſemperq́; ſenſiſſent: me tamen nõ ſatisfacere Pompeio, Cæſaremq́;

inimiciſſimum mihi futurum, gaudere ſe aiebant. Erat *hoc mihi dolendum, ſed multo magis illud, quòd inimicum meum, meum autem? immo uero legum, iudiciorum, otij, patriæ, bonorum omnium, ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebant, ſic me præſente oſculabantur, non illi quidem, ut mihi ſtomachũ facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe ut facere ſe arbitrarentur.* Hic *ego quantum humano conſilio efficere potui, circunſpectis rebus omnibus, rationibusq; ſubductis, ſummam feci cogitationum mearũ omnium: quam tibi, ſi potero, breuiter exponam.* Ego *ſi ab improbis, & perditis ciuibus* R.P. *teneri uiderem, ſicut & meis temporibus ſcimus, & nonnullis alijs accidiſſe accepimus, non modo non præmijs, quæ apud me minimum ualent, ſed ne periculis quidem compulſus ullis, quibus tamen mouentur etiam fortiſſimi uiri, ad eorum cauſam me adiungerem: ne ſi ſumma quidem eorum in me merita conſtarent. cum autem in* R.P. Cn.P*ompeius princeps eſſet, uir is, qui hanc potentiam, & gloriam maximis in* R.P. *meritis, præſtantiſſimusq; rebus geſtis eſſet conſecutus, cuiusq; ego dignitatis ab adoleſcentia fautor, in prætura autem, & in conſulatu adiutor etiam extitiſſem: cumq; idem authoritate, & ſententia per ſe, conſilijs, & ſtudijs tecum me adiuuiſſet, meumq; inimicum, unum in ciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconſtantiæ mihi pertimeſcendam, ſi quibuſdam in ſententijs paulum me immutaſſem, meamq; uoluntatem ad ſummi uiri, de meq; optime meriti dignitatem aggregaſſem.* In *hac ſententia complectendus erat mihi* Cæſar, *ut uides,*

in coniuncta & cauſa, & dignitate. Hic multum ualuit cum uetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & Q. fratri cum Cæſare fuiſſe, tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & literis & officijs perſpecta nobis, & cognita. Vehementer etiam res ipſa pub. me mouit: quæ mihi uidebatur contentionem, præſertim maximis rebus à Cæſare geſtis, cum illis uiris nolle fieri: &, ne fieret, uehementer recuſare. Grauiſſime autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me Cæſari dederat, et fratris mei, quam Pompeio. Erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ ſunt apud Platonem noſtrum ſcripta diuinitus: QVALES IN REPVBLICA PRINCIPES eſſent, tales reliquos ſolere eſſe ciues. Tenebam memoria, nobis Coss. ea fundamenta iacta eſſe Cal. Ian. confirmandi ſenatus: ut neminem mirari oporteret, Non. Dec. tantum uel animi fuiſſe in illo ordine, uel authoritatis. Idemq; memineram, nobis priuatis uſque ad Cæſarem, & Bibulum Coss. cum ſententiæ noſtræ magnum in ſenatu pondus haberent, unum ferè ſenſum fuiſſe bonorum omnium. Poſtea, cum tu Hiſpaniam citeriorem cũ imperio obtineres: neq; R. P. Coss. haberet, ſed mercatores prouinciarum, & ſeditionum ſeruos, ac miniſtros: iecit quidam caſus caput meum quaſi certaminis cauſa, in mediam contentionem, diſſenſionemq; ciuilem. quo in diſcrimine, cum mirifica ſenatus, incredibilis Italiæ totius, & ſingularis bonorum omnium conſenſio in me tuendo extitiſſet: non dicam quid acciderit (multorum eſt enim, & uaria culpa) tantum dicam breui, non mihi exercitum, ſed

duces defuiſſe. in quo, ut iam ſit in ijs culpa, qui me non defenderunt: non minor eſt in ijs, qui reliquerunt. & ſi accuſandi ſunt, qui pertimuerunt: magis etiam reprehendendi, qui ſe timere ſimularunt. Illud quidem certe noſtrum conſiliũ iure laudandum eſt, quòd meos ciues, & à me conſeruatos, & me ſeruare cupientes, ſpoliatos ducibus, ſeruis armatis obijci noluerim: declarariq́; maluerim, quanta uis eſſe potuiſſet in conſenſu bonorum, ſi ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet, cum afflictum excitare potuiſſent. quorum quidem animũ tu non perſpexiſti ſolum, cum de me ageres, ſed etiam confirmaſti, atque tenuiſti. Qua in cauſa non modo non negabo, ſed etiam ſemper & meminero, & prædicabo libenter. uſus es quibuſdam nobiliſſimis hominibus, fortioribus in me reſtituendo, quàm fuerant ijdem in tenendo. qua in ſententia ſi conſtare uoluiſſent: ſuam authoritatem ſimul cum ſalute mea recuperaſſent. Recreatis enim bonis uiris conſulatu tuo, & conſtantiſſimis, atque optimis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompeio præſertim ad cauſam adiuncto, cum etiam Cæſar rebus maximis geſtis, ſingularibus ornatus, & nouis honoribus, ac iudicijs ſenatus, ad authoritatem eius ordinis adiungeretur: nulli improbo ciui locus ad R. P. uiolandam eſſe potuiſſet. Sed attende quæſo, quæ ſint conſecuta. Primum illa furta muliebrium religionum. Qui non pluris fecerat Bonam deam, quàm tres ſorores: impunitatem ſcelerum, eorum ſententijs eſt aſſecutus: qui, cum Trib. pl. pœnas à ſeditioſo ciue per bonos uiros, iudicio perſequi uellet, exemplum

præclariſſimum in poſterum uindicandæ ſeditionis de R. P. ſuſtulerunt: ijdemq; poſtea non meum monimentum (non enim illæ manubiæ meæ, ſed operis locatio mea fuerat) monimentum uero ſenatus, hoſtili nomine, & cruentis inuſtum literis eſſe paſſi ſunt. qui me homines quòd ſaluum eſſe uoluerunt, eſt mihi gratiſſimum: ſed uellem non ſolum ſalutis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam, ut aliptæ, uirium, & coloris rationem habere uoluiſſent. nunc, ut Apelles Veneris caput, & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic quidam homines in capite meo ſolum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. in quo ego ſpem fefelli non modo inuidorum, ſed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortiſſimo uiro, meóq; iudicio, omnium magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimo Q. Metello L. F. quondam falſam opinionem acceperunt: quem poſt reditum dictitant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. Eſt uero probandum, qui & ſumma uoluntate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque ſanè redire curarit: eum ob id ipſum fractum fuiſſe animo, in quo cum omnes homines, tum M. illum Scaurũ, ſingularem uirum, conſtantia, & grauitate ſuperaſſet. Sed quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur: de me idẽ cogitabant, abiectiore animo me futurum: cum R. P. maiorem etiam mihi animum, quàm unquam habuiſſem, daret: quæ iam declaraſſet, ſeſe nõ potuiſſe me uno ciue carere: cumq; Q. Metellum unius Trib. pl. rogatio, me uniuerſa R. P. duce ſenatu, comitante Italia,

promulgantibus

pronulgantibus omnibus, referente Cos. comitijs centuriatis, cunctis ordinibus, hominibusq; incumbentibus, omnibus deniq; ſuis uiribus recuperaſſet. Neq; uero ego mihi poſtea quicquam aſſumpſi, neque hodie aſſumo, quod quenquam maleuolentiſſimum iure poſſit offendere. tantum enitor, ut neque amicis, neque etiam alienioribus, opera, conſilio, labore deſim. Hic meæ uitæ curſus offendit eos fortaſſe, qui ſplendorem, et ſpeciem huius uitæ intuentur, ſolicitudinem autem, & laborem perſpicere non poſſunt. Illud uero non obſcure queruntur in meis ſententijs, quibus ornem Cæſarem, quaſi deſciuerim à priſtina cauſa. Ego autē cū illa ſequor, quæ paulo ante propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere. Non offendes eundem bonorum ſenſum Lentule, quem reliquiſti: qui confirmatus conſulatu noſtro, nonnunquam poſtea interruptus, & afflictus ante te Cos. recreatus abs te totus eſt, nūc ab ijs, à qbus tuendus fuerat, derelictus: idq; non ſolum fronte, atq; uultu, quibus ſimulatio facillime ſuſtinetur, ij declarant, qui tum noſtro illo ſtatu optimates nominabantur, ſed etiam ſententia ſæpe iam, tabellaq; docuerunt. itaq; tota iam ſapientium ciuium, qualem me & eſſe & numerari uolo, & ſententia, & uoluntas mutata eſſe debet. id enim iubet idē ille Plato, quem ego authorem uehementer ſequor: TANTVM contendere in R.P. quantum probare tuis ciuibus poſſis: vim neq; parenti, neq; patriæ afferre oportere. Atque hanc quidem ille cauſam ſibi ait non attingendæ R.P. fuiſſe, quòd cum offendiſſet populū Athenienſem prope iam deſipientem ſenectute: cumq; eum nec perſua-

dendo, nec cogendo regi poſſe uidiſſet: cum perſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quòd neq; deſipiente populo, neq; integra re mihi ad conſulendum capeſſerem'ne R.P. implicatus tenebar. Sed lætatus tamen ſum, quòd mihi liceret in eadem cauſa & mihi utilia, & ciuis bono recta defendere. Huc acceſſit commemoranda quædam, & diuina Cæſaris in me, fratremq; meum liberalitas: qui mihi quaſcunque res gereret, tuendus eſſet, nunc in tanta felicitate, tantisq; uictorijs, etiam ſi non in nos is eſſet, qui eſt, tamen ornandus uideretur. Sic enim te exiſtimare uelim: cum à uobis meæ ſalutis authoribus diſceſſerim, neminem eſſe, cuius officijs me tam eſſe deuinctum non ſolum confitear, ſed & gaudeam. Quod quoniam tibi expoſui: facilia ſunt ea, quæ à me de Vatinio, et de Craſſo requiris. Nam de Appio quòd ſcribis, ſicut de Cæſare, te non reprehendere: gaudeo tibi conſilium probari meum. De Vatinio autem, primum reditus interceſſerat in gratiam per Pompeium ſtatim, ut ille Præt. eſt factus: cum quidem ego eius petitionem grauiſſimis in ſenatu ſententijs oppugnaſſem, neque tam illius lædendi cauſa, quàm defendendi, atq; ornandi Catonis: poſt autem Cæſaris, ut illum defenderem, mira contentio eſt conſecuta. Cur autem laudarim, peto à te, ut id à me ne'ue in hoc reo, ne'ue in alijs requiras, ne tibi ego idem reponam, cum ueneris: tametſi poſſum uel abſenti. Recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miſeris: nec hoc pertimueris: nam à me ipſo laudantur, et laudabuntur ijdem. ſed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus,

de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in Eunucho paraſitus ſuaderet militi. Vbi nominabit Phædriam: tu Pamphilam continuo. Siquando illa dicet, Phædriam intromittamus comeſſatum: tu, Pamphilam cantatum prouocemus. Si laudabit hæc illius formam: tu huius contra. Denique par pari referto, quod eam mordeat. Sic petiui à iudicibus, ut quoniam quidam nobiles homines, & de me optime meriti nimis amarent inimicum meũ, meq́; inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerent, modo familiariter, atque hilare amplexarentur: quoniamq́; illi haberent ſuum Publium, darent mihi ipſi alium Publium, in quo poſſem eorũ animos mediocriter laceſſitus leuiter repungere. neque ſolum dixi, ſed etiam ſæpe facio Dijs, hominibusq́; approbantibus. Habes de Vatinio: cognoſce de Craſſo. Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet, quòd eius omnes grauiſſimas iniurias communis concordiæ cauſa, uoluntaria quadam obliuione contriueram: repentinam eius defenſionem Gabinij, quem proximis ſuperioribus diebus acerrime oppugnaſſet, tamẽ, ſi ſine ulla mea contumelia ſuſcepiſſet, tuliſſem: ſed cum me diſputantem, non laceſſentem laceſſiſſet, exarſi, non ſolum præſenti (credo) iracundia (nam ea tam uehemens fortaſſe non fuiſſet) ſed cum incluſum illud odium multarum eius in me iniuriarum, quod ego effudiſſe me omne arbitrabar, reſiduũ tamen inſciente me fuiſſet, omne repente apparuit. Quo quidem tempore ipſo, quidam homines, & ijdem illi, quos ſæpe nutu, ſignificationeq́; appello, cum ſe maximum fructum

cœpiſſe dicerent ex libertate mea, meq́; tum deniq́; ſibi eſſe uiſum R.P. qualis fuiſſem, reſtitutum: cumq́; ea contentio mihi magnum etiam foris fructum tuliſſet: gaudere ſe dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem cauſa eſſent, nunquam amicos futuros. Quorũ iniqui ſermones cum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur: cumq́; Pompeius ita contendiſſet, ut nihil unquam magis, ut cum Craſſo redirem in gratiam: Cæſarq́; per literas maxima ſe moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet: habui non temporum ſolum rationem eorum, ſed naturæ etiam meæ: Craſſusq́;, ut quaſi teſtata P.R. eſſet noſtra gratia, penè à meis laribus in prouinciam eſt profectus. nam cum mihi condixiſſet: cœnauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis. Quamobrem eius cauſam, quod te ſcribis audiſſe, magna illius commendatione ſuſceptam, defendi in ſenatu, ſicut mea fides poſtulabat. Accepiſti, quibus rebus adductus, quamq́; rem, cauſamq́; defenderim: quiq́; meus in R.P. ſit pro mea parte capeſſenda ſtatus. de quo ſic uelim ſtatuas: me hæc eadem ſenſurum fuiſſe, ſi mihi integra omnia, ac libera fuiſſent. Nam neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes: neque delendum, etiam ſi id fieri poſſet, ſummorum ciuium principatum: neque permanendum in una ſententia, conuerſis rebus, ac bonorum uoluntatibus immutatis: ſed temporibus aſſentiẽdum. NVNQVAM enim præſtantibus in R.P. gubernanda uiris laudata eſt in una ſententia perpetua permanſio. ſed ut in nauigando tẽpeſtati obſequi artis eſt, etiam ſi portum tenere non queas: cum uero id poſſis mutata

uelificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quē cœperis, potius, q̃ eo commutato, quo uelis, tandem peruenire: ſic cum omnibus nobis in adminiſtranda R. P. propoſitum eſſe debeat, id quod à me ſæpiſſime dictum eſt, cum dignitate otium: NON idem ſemper dicere, ſed idē ſemper ſpectare debemus. Quãobrem, ut paulo ante poſui, ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima: tamen in R. P. non alius eſſem, atq; nunc ſum. cum uero in hunc ſenſum & alliciar beneficijs hominum, et compellar iniurijs: facile patior ea me de R. P. ſentire, ac dicere, quæ maxime cum mihi, tum etiam R. P. rationibus putem conducere. Apertius autem hæc ago, ac ſæpius, quòd & Q. frater meus legatus eſt Cæſaris, & nullum meum minimum dictum, non modo factum pro Cæſare interceſſit, quod ille non ita illuſtri gratia exceperit, ut ego eum mihi deuinctum putarē. Itaq; eius omni & gratia, quæ ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, ut meis: nec mihi aliter potuiſſe uideor hominum perditorum de me conſilia frãgere, niſi cum præſidijs ijs, quæ ſemper habui, nunc etiam potentium beneuolentiam coniunxiſſem. His ego conſilijs ſi te præſentem habuiſſem: ut opinio mea fert, eſſem uſus eiſdem. noui enim temperãtiam, & moderationem naturæ tuæ: noui animum tum mihi amiciſſimum, tum nulla in cæteros maleuolentia ſuffuſum, contráq; cum magnum, & excelſum, tum etiam apertum, & ſimplicem. Vidi ego quoſdam in te tales, quales tu eoſdem in me uidere potuiſti. Quæ me mouerunt: mouiſſent eadem te profecto. Sed quocunq; tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit: tu eris omnium

moderator conſiliorum meorum. tibi erit eidem, cui ſa lus mea fuit, etiam dignitas curæ. me quidē certe tuarum actionum, ſententiarum, uoluntatum, rerum deniq; omnium ſocium, comitemq́; habebis: neq; mihi in omni uita res tam erit ulla propoſita, quàm ut quotidie uehementius te de me optime meritum eſſe lætere. Quòd rogas, ut mea tibi ſcripta mittam, quæ poſt diſceſſum tuum ſcripſerim: ſunt orationes quædam, quas Menocrito dabo, neq; ita multæ, ut pertimeſcas. Scripſi etiam carmina quædam. nam etiā ab orationibus diſiungo me interdum, referoq́; ad manſuetiores muſas, quæ me maxime, ſicut iam à prima adoleſcentia, delectant. Scripſi etiam Ariſtotelico more (quemadmodū quidem uolui) tres libros in diſputatione, ac dialogo de oratore: quos arbitror Lentulo tuo fore non inutiles. Abhorrent enim à communibus præceptis, & omnem antiquorum & Ariſtoteliam, & Iſocraticam rationem oratoriam complectuntur. Scripſi etiam uerſibus tres libros de temporibus meis: quos iampridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edendos putaſſem. ſunt enim teſtes, et erunt ſempiterni meritorum tuorum erga me, meæq; in te pietatis. ſed quia uerebar, non eos, qui ſe læſos arbitrarentur (etenim id feci parce, & molliter) ſed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omneis nominare, non miſi. quos tamen ipſos libros, ſiquem, cui recte committam, inuenero, curabo ad te perferendos. Atq; iſtam quidē partem uitæ, conſuetudiniſq́; noſtræ totam ad te defero. Quantum literis, quantum ſtudijs, ueteribus noſtris delectationibus, conſequi poterimus: id omne ad arbitrium tuum, qui hæc ſemper amaſti,

libentiſſime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæq; mihi commendas: ea tantæ mihi curæ ſunt, ut me nolim admoneri: rogari uero ſine magno dolore uix poſſum. Quòd de Q. fratris negotio ſcribis, te priore æſtate, quod morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe, nunc autem omnia facturum, ut conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, ut frater meus uere exiſtimet, adiuncto iſto fundo patrimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtriq; ſtudijs, & exercitationibus uelim quàm familiariſſime certiorem, & quàm ſæpiſſime facias: exiſtimesq;, neminem cuiquam neq; cariorem, neq; iucundiorem unquam fuiſſe, quàm te mihi: idq; me, non modo ut tu ſentias, ſed ut omnes gentes, etiam ut poſteritas omnis intelligat, eſſe facturũ. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palàm, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſe pacturum cum collega, tibiq; ſucceſſurum: legemq; curiatam Cos. ferre opus eſſe, ſibi neceſſe non eſſe: ſe, quoniam ex S.C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introijſſet. Ego quid ad te tuorum quiſque neceſſariorum ſcribat, neſcio: uarias eſſe opiniones intelligo. ſunt qui putent non poſſe te decedere, quod ſine lege curiata tibi ſuccedatur: ſunt etiam qui, ſi decedas, à te relinqui poſſe, qui prouinciæ præſit. mihi non tam de iure certum eſt (quanquam ne id quidem ualde dubium eſt) quàm illud ad tuam ſummam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te ſcio li-

bentiſſime ſolere frui, pertinere, te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere: præſertim cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare. Ego *utrunq; puto meũ eſſe, & quod ſentiam oſtendere, & quod feceris defendere.* Scripta *iam epiſtola ſuperiore, accepi tuas literas de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare. facilitate autem, quod uellem, conſequi potuiſſes, ne eius ordinis, quem ſemper ornaſti, rem, aut uoluntatem offenderes.* Equidem *nõ deſinã tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudinem hominũ. ſcis q̃ grauiter inimici illi ipſi* Q. Scæuolæ *fuerint. tibi tamẽ ſum author, ut qbus rebus poſſis, eum tibi ordinẽ aut reconcilies, aut mitiges. id etſi difficile eſt, tamẽ mihi uidetur eſſe prudẽtiæ tuæ.* Vale.

M. T. CICERO S. P. D. VALERIO IVRISCONSVLTO.

C*ur enim tibi hoc non gratificer, neſcio: præſertim cum his temporibus audacia pro ſapientia liceat uti.* Lentulo *noſtro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. ſed tu uelim deſinas iam noſtris literis uti, et nos aliquando reuiſas: & ibi malis eſſe, ubi aliquo numero ſis, q̃ iſtic, ubi ſolus ſapere uideare. quanquã qui iſtinc nunc ueniunt, partim te ſuperbum eſſe dicunt, quòd nihil reſpondeas, partim contumelioſum, quòd male reſpondeas.* Sed *iam cupio tecum coràm iocari.* Quare *fac, ut q̃primum uenias, neq; in* Apuliam *tuam accedas, ut poſſimus ſaluum te ueniſſe gaudere.* Nam *illò ſi ueneris, tanquam* Vlyſſes *cognoſces tuorum neminem.* Vale.

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

Vanquam me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tamen non tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meum, quàm iucundum requiri: præſertim cum in quo accuſabar, culpa uacarem: in quo autem deſyderare te ſignificabas meas literas, præ te ferres perſpectum mihi quidẽ, ſed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. Equidem *neminem prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem, cui literas non dederim. etenim quis eſt tam in ſcribendo impiger, quàm ego? à te uero bis, ter'ue ad ſummum, & eas perbreues accepi. Quare ſi iniquus es in me iudex: condemnabo eodem ego te crimine. ſin me id facere noles: te mihi æquum præbere debebis.* Sed *de literis hactenus. non enim uereor, ne non ſcribendo te expleam: præſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere.* Ego *te abfuiſſe tandiu à nobis, & doleo, quod carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ: & lætor, quod abſens omnia cum maxima dignitate es conſecutus: quodq́; in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpõdit.* Breue *eſt, quòd me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit.* Tanta *eſt expectatio uel animi, uel ingenij tui: ut ego te obſecrare, obteſtariq́; non dubitem, ſic ad nos*

confirmatus reuertare: ut quam expectationem tui concitaſti, hanc ſuſtinere, ac tueri poſſis. Et quoniam mea tuorum erga me meritorum memoriam nulla unquam delebit obliuio: te rogo, ut memineris, quantæcunq; tibi acceſſiones fuerunt & fortunæ, et dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis, atq; amantiſſimis conſilijs paruiſſes. Quare hoc animo in nos eſſe debebis: ut ætas noſtra iam ingraueſcens, in amore, atq; in adoleſcentia conquieſcat tua. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

Graui teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo clariſſimo uiro: qui cum ſuis laudibus, tum uero te filio ſuperaſſet omniũ fortunam, ſi ei contigiſſet, ut te ante uideret, quàm è uita diſcederet. Sed ſpero noſtram amicitiam non egere teſtibus. Tibi patrimonium Dij fortunent. me certe habebis, cui carus æque ſis, & periucundus, ac fuiſti patri. Nempe ſtudiũ meum non defuit declarandorum munerum tuo nomine: ſed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quicquam te abſente fieri, quod tibi, cũ ueniſſes, non eſſet integrum. Meam quidem ſententiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus: aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendã: coramq; contra iſtam tuam rationem, meã dicam: ut aut te in meam ſententiam adducam: aut certe teſtatum apud animum tuum relinquam, quid ſenſerim: ut ſiquando (quod nolim) diſplicere tibi tuum conſilium cœperit, poſſis meum recordari. Breui tamen ſic habeto: in eum ſta-

tum temporum tuũ reditum incidere, ut ijs bonis, quæ tibi natura, ſtudio, fortuna data ſunt, facilius omnia, quæ ſunt in R.P. ampliſſima, conſequi poſſis, q̃ muneribus: quorum neq; facultatem quiſquam admiratur: (eſt enim copiarum, non uirtutis) neq; quiſquam eſt, quin ſatietate iam defeſſus ſit. Sed aliter, atq; oſtenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem ſententiæ meæ. Quare omnem hanc diſputationem in aduentum tuum differo. Summa ſcito in expectatione te eſſe: eaq; à te expectari, quæ à ſumma uirtute, ſummoq; ingenio expectanda ſunt: ad quæ, ſi es, ut debes, paratus (quod ita eſſe confido) plurimis, maximiſq; muneribus & nos amicos, & ciues tuos uniuerſos, & R.P. afficies. Illud profecto cognoſces: mihi te neq; cariorem, neq; iucundiorem eſſe quenquam. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S.P.D.

Piſtolarum genera multa eſſe non ignoras, ſed unum illud certiſſimum, cuius cauſa inuenta res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſentes, ſiquid eſſet, quod eos ſcire, aut noſtra, aut ipſorum intereſſet. Huius generis literas à me profecto non expectas. domeſticarũ enim rerũ tuarum habes et ſcriptores, & nuntios. In meis autem rebus nihil eſt ſane noui. Reliqua ſunt epiſtolarũ genera duo, quæ me magnopere delectant: unum familiare, & iocoſum: alterum ſeuerum, & graue. utro me minus deceat uti, nõ intelligo. Iocer' ne tecũ per literas? ciuem mehercule non puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit. An gra

nius aliquid ſcribam? quid eſt, quod poſſit grauiter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de R. P.? atq; in hoc genere hæc mea cauſa eſt: ut neq; ea, quæ nunc ſentio, uelim ſcribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt: utar ea clauſula, qua ſoleo: teq; ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor. eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta, & parata, incredibilis quædam expectatio: quam tu una re facillime uinces, ſi hoc ſtatueris, quarũ laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in ijs eſſe elaborandũ. In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe confiderem. & hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui cauſa; ſed teſtificandi amoris mei. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

Haec negotia quomodo ſe habeant, ne epiſtola quidem narrare audeo tibi. & ſi ubicunq; es (ut ſcripſi ad te antea) in eadem es naui: tamen quòd abes, tibi gratulor: uel q̃a nõ uides ea, quæ nos: uel q excelſo, & illuſtri loco ſita ſit laus tua, in plurimorum & ſociorũ, & ciuium conſpectu: quæ ad nos nec obſcuro, nec uario ſermone, ſed et clariſſima, et una omnium uoce perfertur. Vnum illud neſcio: gratuler ne tibi, an timeam, quòd mirabilis eſt expectatio reditus tui: non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominũ nõ reſpondeat: ſed mehercule, ne, cum ueneris, non habeas iam, quod cures: ita ſunt omnia debilitata iam propè, & extincta. Sed hæc ipſa neſcio rectè ne ſint literis cõmiſſa:

quare cætera cognoſces ex alijs. Tu tamen, ſiue habes aliquam ſpem de R.P. ſiue deſperas: ea para, meditare, cogita, quæ eſſe in eo ciue, ac uiro debent, qui ſit R.P. afflictam, & oppreſſam miſeris temporibus, ac perditis moribus, in ueterem libertatem, ac dignitatem uindicaturus. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

Nondum erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum Sex. Iulium Milonis mei familiarem cum his ad te literis miſi: ſed tamē, cum appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Aſia Romam uerſus profectum eſſe conſtaret, magnitudo rei fecit, ut nō uereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te quamprimū perferri literas magnopere uellemus. Ego, ſi mea in te eſſent officia ſolum Curio tanta, quanta magis à te ipſo prædicari, quàm à me pōderari ſolent: uerecundius à te, ſiqua magna res mihi petenda eſſet, contenderem. GRAVE eſt enim homini pudenti, petere aliquid magnū ab eo, de quo ſe benemeritum putet: ne id, quod petat, exigere magis, quàm rogare, & in mercedis potius, quàm beneficij loco numerare uideatur. Sed quia tua in me uel nota omnibus, uel ipſa nouitate meorum temporum clariſſima, & maxima beneficia extiterunt: ESTQVE animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum uelle debere: non dubitaui id à te per literas petere, quod mihi omniū eſſet maximum, maximeq; neceſſarium. Neque enim ſum ueritus, ne ſuſtinere tua in me uel innumerabilia beneficia non poſſem: cum præſertim confiderem, nullam

eſſe gratiam tantam, quam uel non capere animus meus accipiendo, uel remunerando, cumulandoq́; illuſtrare poſſit. Ego *omnia mea ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem, in* Milonis *conſulatu fixi, & locaui: ſtatuiq́; in eo me nõ officij ſolum fructum, ſed etiam pietatis laudem debere quærere. neque uero cuiquam ſalutem, ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe unquam puto, quantæ mihi ſit honos eius: in quo omnia mea ſtudia poſita eſſe decreui.* Huic *te unum tanto adiumẽto eſſe, ſi uolueris, poſſe intelligo, ut nihil ſit præterea nobis requirendũ.* Habemus *hæc omnia: bonorum ſtudium conciliatum ex tribunatu, propter noſtram (ut ſpero te intelligere) cauſam: uulgi, ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, liberalitatemq́; naturæ: iuuentutis, & gratioſorum in ſuffragijs ſtudia, propter ipſius excellentem in eo genere uel gratiã, uel diligentiam: noſtram ſuffragationem ſi minus potentem, at probatam tamen, & iuſtam, & debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam.* Dux *nobis, & author opus eſt, & eorum uentorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator. qui ſi ex omnibus unus optandus eſſet: quem tecum conferre poſſemus, non haberemus.* Quãobrem, *ſi me memorem, ſi gratum, ſi bonum uirum uel ex hoc ipſo, quod tam uehementer de* Milone *laborem, exiſtimare potes: ſi dignum deniq; tuis beneficijs iudicas: hoc à te peto, ut ſubuenias huic meæ ſolicitudini: et huic meæ laudi, uel (ut uerius dicam) propriæ ſaluti tuum ſtudium dices.* De *ipſo* T. Annio *tantum tibi polliceor: te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuo-*

lentiæ erga te, ſi complecti hominem uolueris, habiturū eſſe neminem. Mihi uero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris: ut eundem te facile agnoſcam fuiſſe in laude mea, qui fueris in ſalute. Ego ni te uidere ſcirem, cum hæc ad te ſcriberem, quantum officij ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum: plura ſcriberem. nunc tibi omnem rem, atque cauſam, meq; totum commendo, atq; trado. Vnum hoc ſic habeto: ſi à te hanc rem impetraro, me penè plus tibi, quàm ipſi Miloni debiturum. non enim mihi tam mea ſalus cara fuit, in qua præcipue ſum ab illo adiutus: quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. eam autem tui unius ſtudio me aſſequi poſſe cōfido. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. C. CVRIONI TRIB. PL. S. P. D.

S Era gratulatio reprehendi non ſolet, præſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt. longe enim abſum: audio ſero. ſed & tibi gratulor: &, ut ſempiternæ laudi tibi ſit iſte tribunatus, exopto: teq; hortor, ut omnia gubernes, et moderere prudentia tua, ne te auferant aliorum conſilia. Nemo eſt, qui ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo. nūquam labere, ſi te audies. nō ſcribo hoc temere. cui ſcribam uideo. noui animum, noui conſilium tuum. non uereor, nequid timide, nequid ſtulte facias, ſi ea defendes, quæ ipſe recta eſſe ſenties. Quòd in id R. P. tempus non incideris, ſed

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ueneris(iudicio enim tuo, non caſu in ipſum diſcrimen rerum contuliſti tribunatũ tuum) profecto uides, quãta uis in R.P. temporum ſit, quanta uarietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum uoluntates: quid inſidiarum, quid uanitatis in uita, non dubito quin cogites. ſed amabo te, cura, & cogita, nihil noui, ſed illud idem, quod initio ſcripſi. tecum loquere. te adhibe in conſilium. te audi. tibi obtempera. alteri qui melius dare conſilium poſſit, quàm tu, non facile inueniri poteſt: tibi uero ipſi certe nemo melius dabit. Dij immortales, cur ego non adſum uel ſpectator laudum tuarum, uel particeps, uel ſocius, uel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minime tibi deeſt: ſed tamen efficeret magnitudo, et uis amoris mei, conſilio te ut poſſem iuuare. Scribam ad te plura alias. paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: ut, quoniam ſanè feliciter, & ex mea ſententia R. P. geſſimus, unis literis totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. De ſacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quanquam difficili in re, atque cauſa, cognoſces ex ijs literis, quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incredibili in me beneuolentia, meaq; item in te ſingulari, rogo, atq; oro, ne patiare mihi quicquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari. præſens tecum egi, cum te Trib pl. iſto anno fore non putarem: itemq; petiui ſæpius per literas, ſed tum quaſi à ſenatore nobiliſſimo, & adoleſcente gratioſiſſimo, nunc à Trib. pl. & à Curione Trib. non ut decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius: ſed ut nequid noui decernatur: & ut S.C. & leges defendas: eaq;

das:eaq; mihi conditio maneat,qua profectus ſum.hoc te uehementer etiam,atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO S.P.D.

Q *Vid?tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorum compoſitiones, ut uadimonia dilata, & Chreſti compilationem mitteres, & ea,quæ nobis,cum* Romæ *ſumus, narrare nemo audeat?* Vide *quantum tibi meo iudicio tribuam(nec mehercule iniuria:* πολιτικώτερον *enim te adhuc neminem cognoui) ne illa quidem curo mihi ſcribas,quæ maximis in rebus* R.P. *gerũtur quotidie:niſi quid ad me ipſum pertinebit. ſcribent alij.multi nuntiabunt.perferet multa etiam ipſe rumor.* Q*uare ego nec præterita, nec præſentia abs te,ſed ut ab homine longe in poſterum proſpiciente futura expecto:ut ex tuis literis cum formam* R.P. *uiderim,quale ædificium futurum ſit, ſcire poſſim.neque tamen adhuc habeo, quod te accuſem.neque enim fuit,quod tu plus prouidere poſſes,quàm quiuis noſtrum, in primiſq; ego, qui cum* Pompeio *complures dies nullis in alijs,niſi de* R.P. *ſermonibus uerſatus ſum:quæ nec poſſunt ſcribi,nec ſcribenda ſunt.tantum habeto,ciuem egregium eſſe* Pompeium,*& ad omnia,quæ prouidenda ſunt in* R. P. *& animo, & conſilio paratum.quare da te homini.complectitur mihi crede.iam ijdem illi & boni,& mali ciues uidentur,qui nobis uideri ſolent.* Ego,*cum* Athenis *decem ipſos dies fuiſſem: multumq; mecum* Gallus *noſter* Caninius*:proficiſcebar inde pridie* Non.Quint.*cum hoc*

ad te literarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatiſſima eſſe cupio, tum nihil magis, quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur. in eo mihi ſunt omnia: quod quando, & quo modo, & per quos agendum ſit, tu optime conſtitues. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO RVFO AEDIL. CVR. DES. S. P. D.

PLurimum tibi, ut debeo, gratulor, lætorq; cum præſenti, tum etiã ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignoratione rerum omnium. in his enim ſum locis, quò & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardiſſime omnia perferuntur. & cum gratulor: tum uero quibus uerbis tibi gratias agam, nõ reperio, quòd ita factum ſit, ut dederis nobis, quẽadmodum ſcripſeras ad me, quem ſemper ridere poſſemus. itaq; cum primum audiui, ego ille ipſe factus ſum. ſcis quem dicam. egiq; omneis illos adoleſcenteis, quos ille iactitabat. difficile eſt loqui. te autem contemplans abſentem, & quaſi tecum corà m loquerer, non edepol quantam egeris rem, neq; quantum facinus feceris, ſed quia præter opinionem id mihi acciderat, referebam me ad illud. Incredibile hoc factum obijcitur. repente uero inceſſi omnibus lætitijs. in quo cum obiurgarer, quòd nimio gaudio penè deſiperem, ita me defendebã. Ego uoluptatem habũi nimiã. Quid quæris? dũ illũ rideo, penè ſum factus ille. Sed hæc pluribus, multaq; alia & de te, & ad te, cum primum ero aliquid otij nactus. Te uero mi Rufe diligo, quem mihi fortu-

na dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modo inimicorum, ſed etiam inuidorum meorum: ut eos partim ſcelerum ſuorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO RVFO AEDIL. CVR. DES. S. P. D.

Vide, quàm temere, cũ ad me literæ non perferantur. non enim adduci poſſum, ut abs te, poſteaquàm Aedil. *factus es, nullas putem datas: præſertim cum eſſet tanta res, tantæ gratulationes: de te, quia, quod ſperabam: de* Hillo *(balbus enim ſum) quod non putaram.* Atqui *ſic habeto, nullam me epiſtolã accepiſſe tuam poſt comitia iſta præclara: quæ me lætitia extulerunt. ex quo uereor, ne idem eueniat in meas literas. equidem nunquam domum miſi unam epiſtolam, quin eſſet ad te altera: nec mihi eſt te iucundius quicquã, nec carius.* Sed *balbi nõ ſumus. ad rem redeamus.* Vt *optaſti, ita eſt. uelles enim, ais, tantũ modo ut haberem negotij, quod eſſet ad laureolam ſatis.* Parthos *times: quia diffidis copijs noſtris. ergo ita accidit. nã parthico bello nuntiato, locorum quibuſdam anguſtijs, et natura montium fretus, ad* Amanũ *exercitum adduxi, ſatis probe ornatum auxilijs, & quadã authoritate apud eos, qui me non norant, nominis noſtri. multum eſt enim in his locis.* Hiccine *eſt ille, qui urbem? quem ſenatus? noſti cætera.* Cum *ueniſſem ad* Amanum, *qui mons mihi cum* Bibulo *communis eſt, diuiſus aquarũ diuortijs:* Caſſius *noſter, quod mihi magnæ uoluptati fuit, feliciter ab*

Antiochia hoſtem reiecerat. Bibulus *prouinciam accep=erat. interea cum meis copijs omnibus uexaui Amanienſeis hoſteis ſempiternos. multi occiſi, capti: reliqui diſſipati. caſtella munita, improuiſo aduentu capta, & incenſa. ita uictoria iuſta* Imp. *appellatus apud* Iſſum: *quo in loco ſæpe, ut ex te audiui,* Clitarchus *tibi narrauit,* Darium *ab* Alexandro *eſſe ſuperatum. abduxi exercitum ad infeſtiſſimam* Ciliciæ *partem. ibi quintum, & uigeſimum iam diem aggeribus, uineis, turribus oppugnabam oppidum munitiſſimum* Pindeniſſum *tantis opibus, tantoq; negotio, ut mihi ad ſummam gloriam nihil deſit, niſi nomen oppidi. quod ſi, ut ſpero, cepero: tum uero literas publice mittā.* Hæc *ad te in præſenti ſcripſi, ut ſperes te aſſequi id, quod optaſſes. ſed, ut redeam ad* Parthos: *hæc æſtas habuit hunc exitum ſatis felicem. ea, quæ ſequitur, magno eſt in timore.* Quare *mi* Rufe *uigila, primū ut mihi ſuccedatur: ſin id erit, ut ſcribis, et, ut ego arbitror, ſerius, illud, quod facile eſt, neq́ mihi temporis prorogetur.* De R. P. *ex tuis literis, ut antea tibi ſcripſi, cum præſentia, tum etiam futura magis expecto. quare, ut ad me omnia q̄ diligentiſſime perſcribas, te uehementer rogo.* Vale.

M. T. C. IMP. CELIO AEDIL. CVR. S. P. D.

P*Vtares'ne unquam accidere poſſe, ut mihi uerba deeſſent, neque ſolum iſta ueſtra oratoria, ſed hæc etiam leuia noſtratia? deſunt autem propter hanc cauſam, quòd mirifice ſum ſolicitus, quidnam de pro-*

uincijs decernatur. mirum me deſyderium tenet urbis, incredibile meorum, atq; in primis tui, ſatietas autem prouinciæ, uel quia uidemur eam famam conſecuti, ut non tam acceſſio quærenda, quàm fortuna metuenda ſit: uel quia totum negotium non eſt dignum uiribus noſtris, qui maiora in R.P. *onera ſuſtinere et poſſimus, & ſoleamus: uel qa belli magni timor impendet: quod uidemur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus. De pantheris per eos, qui uenari ſolent, agitur mandato meo diligenter: ſed mira paucitas eſt: & eas, quæ ſunt, ualde aiūnt queri, quòd nihil cuiquam inſidiarum in mea prouincia, niſi ſibi, fiat. itaq; conſtituiſſe dicuntur in* Cariam *ex noſtra prouincia decedere. Sed tamen ſedulo fit, & in primis à* Patiſcho. *quicquid erit, tibi erit: ſed qd planè eſſet, neſciebamus. Mihi mehercule magnæ curæ eſt ædilitas tua. ipſa dies me admonebat. ſcripſi enim hæc ipſis* Megalenſibus. *tu uelim ad me de omni* R.P. *ſtatu q̄ diligentiſſime perſcribas ea enim certiſſima putabo, quæ ex te cognouero.* Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDIL. CVR. S. P. D.

Solicitus equidem erā de rebus urbanis: ita tumultuoſæ conciones, ita moleſtæ quinquatrijs afferebantur. nam citeriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis ſolicitabat, quàm in his moleſtijs non me, ſiqua ridenda eſſent, ridere tecum. ſunt enim multa: ſed ea non audeo ſcribere. Illud moleſte fero: nihil me adhuc his de rebus habere tuarum lite-

rarum. Quare, & ſi cum tu hæc leges, ego iam annuũ munus confecero: tamen obuiæ mihi uelim ſint literæ tuæ, quæ me erudiant de *omni* R. P. *ne hoſpes planè ueniam. hoc melius, q̃ tu, facere nemo poteſt.* Diogenes *tuus homo modeſtus à me cum* Philone, Peſſinunte *diſceſſit. iter habebant ad* Deiotarũ Regẽ: *quanq̃ omnia nec benigna, nec copioſa cognorant.* Vrbẽ *mi* Ruſe *cole, & in iſta luce uiue. omnis enim peregrinatio (quod ego ab adoleſcentia iudicaui) obſcura, et ſordida eſt ijs, quorum induſtria* Romæ *poteſt illuſtris eſſe: quod cum probe ſcirem, utinam in ſententia permanſiſſem. cum una mehercule ambulatiuncula, atq; uno ſermone noſtro omnes fructus prouinciæ nõ confero. ſpero me integritatis laudem conſecutum. non erat minor ex contemnenda, quàm ex conſeruata prouincia ſpes triumphi: in qua ſatis glorioſe triumpharem, ſi non eſſem tandiu quidem in deſyderio rerum mihi cariſſimarum: ſed (ut ſpero) propediem te uidebo. tu mihi obuiã mitte epiſtolas te dignas.* Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDIL. CVR. S. P. D.

T Aras tuas quidem (fortaſſe enim non perferuntur) ſed ſuaues accipio literas: uel quas proxime acceperam, quàm prudentis, quàm multi & officij & conſilij. etſi omnia ſic conſtitueram mihi agenda, ut tu admonebas: tamen confirmantur noſtra conſilia, cum ſentimus prudentibus, fideliterq; ſuadentibus idem uideri. Ego *Appium (ut ſæpe tecum locutus ſum) ualde diligo: meq; ab eo diligi ſtatim cœptum eſſe, ut ſimulta-*

tem depoſuimus, ſenſi. nam & honorificus in me Cos. fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiam meorum. mea uero officia ei non defuiſſe, tute es teſtis. quoniam κωμικὸς μάρτυς (ut opinor) accedit Phania. & mehercule etiam pluris eum feci, quòd te amari ab eo ſenſi. Iam me Pompeij totum eſſe ſcis: Brutum à me amari intelligis. quid eſt cauſæ, cur mihi non ſit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis? collegam meum præſertim, & in ipſa collegij laude, & ſcientia ſtudioſum mei? Hæc ego pluribus ſcripſi, quòd mihi ſignificabant tuæ literæ ſubdubitare, qua eſſem erga illum uoluntate. credo te audiſſe aliquid: falſum eſt: mihi crede, ſiquid audiſti. genus inſtitutorum, & rationum mearum diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. ex eo quidam ſuſpicati fortaſſe ſunt, animorum contentione, non opinionum diſſenſione me ab eo diſcrepare. Nihil autem feci unquam, neque dixi, quod contra illius exiſtimationem eſſe uellem. poſt hoc negotium autem, & temeritatem noſtri Dolabellæ, deprecatorem me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epiſtola ueternus ciuitatis. gaudebam ſanè: & congelaſſe noſtrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. quid ais? Cæſarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nam ita uiuam, putaui. Dij immortales, quàm ego riſum noſtrum deſydero. Mihi erat in animo, quoniam iuriſdictionem confeceram: ciuitates locupletaram: publicanis, etiam ſuperioris luſtri reliqua ſine ſo-

ciorum ulla querela conſeruaram: priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus: proficiſci in Ciliciam Non. Mai. &, cum primum æſtiua attigiſſem, militaremq; rem collocaſſem: decedere ex S.C. Cupio te Aedil. uidere: miroq; deſyderio me urbs afficit, & omnes mei, tuq; inprimis. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDIL. CVR. S. P. D.

M Arco Fabio uiro optimo, & homine doctiſſimo familiariſſime utor: mirificeq; eum diligo, cum propter ſummum eius ingeniũ, ſummamq; doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam. Eius negotium ſic uelim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. Noui ego uos magnos patronos. hominẽ occidat oportet, qui ueſtra opera uti uelit. ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. Omnia relinques, ſi me amabis, cũ tua opera Fabius uti uolet. Ego res Romanas uehementer expecto, & deſydero: in primiſq;, quid agas, ſcire cupio. nam iandiu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDIL. CVR. S. P. D.

N On potuit accuratius agi, neq; prudentius, quàm actum eſt à te cum Curione de ſupplicatione. et mehercule confecta res eſt ex mea ſententia, cũ celeritate, tum quòd is, qui erat iratus, competitor tuus, &

idem meus, aſſenſus eſt ei, qui ornauit res noſtras diuinis laudibus. quare ſcito me ſperare ea, quæ ſequuntur: ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primũ laudari, deinde etiã amari. nam ea, quæ ſperas Tulliæ meæ prudentia temperari poſſe: ſcio cui epiſtolæ tuæ reſpõdeant. Quid ſi meã legas, quam ego tum ex tuis literis miſi ad Appiũ? ſed quid agam? ſic uiuitur. Quod actum eſt, Dij approbent. ſpero fore iucundũ generum nobis. multũ in eo tua nos humanitas adiuuabit. R. P. me ualde ſolicitat. faueo Curioni. Cæſari honeſtiſſime cupio. pro Pompeio emori poſſum. ſed tamen ipſa R. P. nihil mihi eſt carius: in qua tu non ualde te iactas. diſtrictus enim mihi uideris eſſe, quòd & bonus ciuis, et bonus amicus es. Ego de prouincia decedens, Quæs. Celium præpoſui prouinciæ. puerũ inquis? at Quæs. at nobilem adoleſcentem, at omnium ferè exemplo: neq; erat ſuperiore honore uſus, quem præficerẽ. Pontinus multo ante diſceſſerat. à Q. fratre impetrari nõ poterat: quem tamen ſi reliquiſſem, dicerent iniqui, nõ me planè poſt annum, ut ſenatus uoluiſſet, ex prouincia deceſſiſſe, quoniam alterũ me reliquiſſem. fortaſſe et illud adderent, ſenatum eos uoluiſſe prouincijs præeſſe, qui antea non præfuiſſent, fratrem meum triennium Aſiæ præfuiſſe. Deniq; nunc ſolicitus non ſum. ſi fratrem reliquiſſem: omnia timerem. Poſtremo non tam mea ſponte, quàm potentiſſimorum uirorum exẽplo: qui omnes Caſſios, Antoniosq; complexi ſunt. hominem adoleſcentem non tam allicere uolui, q̃ alienare nolui. Hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt: mutari enim non poteſt. De Ocella parum ad me planè

ſcripſeras:& in actis non erat. Tuæ res geſtæ,ita no tæ ſunt:ut trans montem Taurum etiam de matri monio ſit auditum. Ego,niſi quid me Eteſiæ morabun tur:celeriter(ut ſpero)uos uidebo. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDIL. CVR. DES. S. P. D.

m Agno dolore me affeciſſent tuæ literæ, niſi iam & ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias, & diuturna deſperatione rerum obduruiſſet animus ad dolorem nouum. Sed tamen quare acciderit,ut ex meis ſuperioribus literis id ſuſpicarere,quod ſcribis: neſcio. quid enim fuit in illis præter querelam temporum, quæ non animum meum magis ſolicitum haberent, q̃ tuum? nam non eam cognoui aciem ingenij tui: quod ipſe uideam,te id ut nõ putem uidere. illud miror: adduci potuiſſe te,qui me penitus noſſe deberes,ut me exiſtimares aut tam improuidum,qui ab excitata fortuna ad inclinatam,& propè iacentem deſciſcerem: aut tam inconſtantem, ut collectam gratiam florentiſſimi hominis effunderem, à meq́; ipſe deficerem,&, quod initio,ſemperq́; fugi, ciuili bello intereſſem. quod eſt igitur meũ triſte conſilium? ut diſcederem fortaſſe in aliquas ſolitudines? noſti enim non modo ſtomachi mei, cuius tu ſimilem quondam habebas, ſed etiam oculorum in hominum inſolentium indignitate faſtidium. Accedit etiam moleſta hæc pompa lictorum meorum, nomenq́; imperij, quo appellor. eo ſi onere carerẽ: qui me uis paruis Italiæ latebris contentus eſſem. ſed incurrit

hæc noſtra laurus non ſolum in oculos, ſed iam etiam in uoculas maleuolorũ. quod cum ita eſſet: nihil tamen unquam de profectione, niſi uobis approbantibus, cogitaui. Sed mea prædiola tibi nota ſunt. in his mihi neceſſe eſt eſſe, ne amicis moleſtus ſim. Quod autem in maritimis ſum: facile moueo nonnullis ſuſpicionẽ, uelle me nauigare. quod tamen fortaſſe non nollem, ſi poſſem ad otium. nam ad bellum quidem qui conuenit? præſertim contra eum, cui ſpero me ſatisfeciſſe: ab eo, cui tamen ſatisfieri nullo modo poteſt. deinde ſententiam meam tu facillime perſpicere potuiſti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obuiam ueniſti. non enim te cælaui ſermonem. Sed nonne tum prouidiſti, quàm abhorrerem ab urbe relinquenda? quod cum audiſſem: nonne tibi affirmaui, quid uis me potius perpeſſurum, quàm ex Italia me ad bellum ciuile exiturum? quid ergo accidit, cur conſilium mutarem? nonne omnia potius, ut in ſententia permanerem? credas hoc mihi uelim, quod puto te exiſtimare: ex his miſerijs nihil aliud me quærere, niſi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluiſſe, quàm pacem: ea deſperata, nihil tam fugiſſe, quàm arma ciuilia. Huius me cõſtantiæ puto fore ut nunquam pœniteat. Etenim memini in hoc genere gloriari ſolitum eſſe familiarem noſtrum Q. Hortenſiũ, quòd nunquam bello ciuili interfuiſſet. hoc noſtra laus erit illuſtrior: quòd illi tribuebatur ignauiæ: de nobis id exiſtimari poſſe non arbitror. Nec me iſta terrent, quæ mihi à te ad timorem fidiſſime, atq; amantiſſime proponuntur. nulla eſt enim acerbitas, quæ nõ omnibus hac orbis terrarũ perturba-

tione impendere uideatur: quam quidem ego à R. P. *meis priuatis, & domeſticis incommodis libentiſſime uel iſtis ipſis, quæ tu me mones, ut caueam, redemiſſem.* Filio *meo, quem tibi carũ eſſe gaudeo: ſi erit ulla* R. P. *ſatis amplum patrimonium relinquam memoriam nominis mei: ſin autem nulla erit, nihil accidet ei ſeparatim à reliquis ciuibus.* Nam *quòd rogas, ut reſpiciam generum meum, adoleſcentem optimum, mihiq; cariſſimum: an dubitas, cum ſcias quanti cum illum, tum uero* Tulliam *meam faciam, quin ea me cura uehementiſſime ſolicitet? & eò magis, quòd in communibus miſerijs hac tantum oblectabar ſpecula.* Dolabellam *meum, uel potius noſtrum uidebam fore ab ijs moleſtijs, quas liberalitate ſua contraxerat, liberum.* Velim *quæras, quos ille dies ſuſtinuerit, in urbe dũ fuit, q̃ acerbos ſibi, q̃ mihi ipſi ſocero non honeſtos.* Itaq; *neq; ego hunc* Hiſpanienſem *caſum expecto, de quo mihi exploratum eſt, ita eſſe, ut tu ſcribis: nec quicquam aſtute cogito.* Siquando *erit ciuitas: erit profecto nobis locus. ſin autem non erit: in eaſdem ſolitudines tu ipſe (ut arbitror) uenies, in quibus nos conſediſſe audies.* Sed *ego fortaſſe uaticinor: & hæc omnia meliores habebunt exitus.* Recordor *enim deſperationes eorum, qui ſenes erant adoleſcente me. eos ego fortaſſe nunc imitor: & utor ætatis uitio. uelim ita ſit: ſed tamen togam prætextam texi* Appio, *puto te audiſſe. nam* Curtius *noſter dibaphũ cogitat: ſed eũ infector moratur.* Hæc *aſperſi, ut ſcires, me tamen in ſtomacho ſolere ridere.* De Dolabella *quod ſcripſi, ſuadeo uideas, tanq̃ ſi res tua agitur.* Extremum *illud erit: nos nihil turbulenter, nihil te-*

mere faciemus. te tamen oramus, quibuſcunque erimus in terris, ut nos, liberoſq; noſtros ita tueare, ut amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.

M. T. CICERO IMP. CANINIO SALLVSTIO PROQVAES. S. P. D.

Literas à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi ad xvi. Cal. Sext. His ego ordine, ut uideris uelle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audiui: nec quenquam fore arbitror. Quin ad diem decedã, nulla cauſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. Cõmoraturum me nuſquam ſane arbitror. Rhodum Ciceronum cauſa puerorum, acceſſurum puto. neque id tamen certum eſt. Ad urbem uelim quamprimum uenire: ſed tamen iter meum R.P. & rerum urbanarũ ratio gubernabit. Succeſſor tuus non poteſt ita maturare ullo modo, ut tu me in Aſia poſſis conuenire. De rationibus referendis non erat incommodum te nullam referre: quam tibi ſcribis à Bibulo fieri poteſtatem. ſed id uix mihi uideris per legem Iuliam facere poſſe, quam Bibulus certa quadã ratione non ſeruat: tibi magnopere ſeruandam cenſeo. Quòd ſcribis Apamea præſidium deduci non oportuiſſe: uidebam idem cæteros exiſtimare: moleſteq; ferebam, de ea re minus cõmodos ſermones maleuolorum fuiſſe. Parthi tranſierint, nec ne: præter te, uideo dubitare neminem. itaq; omnia præſidia, quæ magna, et firma paraueram, commotus hominum non dubio ſermone dimiſi. Rationes mei Quæs. nec uerum fuit me tibi mittere, nec tum erãt confectæ. eas nos Apameæ

deponere cogitabamus. De præda mea præter Quæſſ. urb. ideſt P. R. teruncium nec attigit, nec tacturus eſt quiſquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi, & populo cautum ſit ſine uecturæ periculo. Quòd ſcribis ad me de drachmis CCCIↃↃↃ: nihil eſt, quod in iſto genere cuiquam poſſim commodare. omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda à præfectis: quæ autem mihi attributa eſt, a Quæs. curetur. Quòd quæris, qd exiſtimem de legionibus, quæ decretæ ſunt in Syriam: antea dubitabam, uenturæ ne eſſent: nunc mihi non eſt dubium, quin, ſi antea auditum erit, otium eſſe in Syria, uenturæ non ſint. Marium quidem ſucceſſorem tarde uideo eſſe uenturum, propterea quòd ſenatus ita decreuit, ut cum legionibus iret. Vni epiſtolæ reſpondi. uenio ad alteram. Petis à me, ut Bibulo te q̃diligentiſſime commendem. in quo mihi uoluntas non deeſt: ſed locus uidetur eſſe tecum expoſtulandi. ſolus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt, certiorem me nunquam feciſti, quàm ualde Bibuli uoluntas à me ſine cauſa abhorreret. permulti enim ad me detulerunt: cum magnus Antiochiæ metus eſſet, & magna ſpes in me, atque in exercitu meo, ſolitum dicere, quiduis ſe perpeti malle, quã uideri eguiſſe auxilio meo. quod ego officio quæſtorio te adductum, reticere de Præt. tuo non moleſte ferebam: quanquam, quemadmodũ tractarere, audiebam. ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello ſcriberet: ad me literam nunquam miſit: ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. tantum de auguratu filij ſui ſcripſit ad me. in quo ego miſericor-

dia commotus, & quòd ſemper amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quàm humaniſſime ſcriberem. ille ſi omnibus eſt maleuolus, quod nunquã exiſtimaui: minus offendor in me. ſin à me eſt alienior: nihil tibi literæ meæ proderunt. nam ad ſenatum quas Bibulus literas miſit: in ijs, quod mihi cum illo erat commune, ſibi ſoli attribuit. ſe ait curaſſe, ut cum quæſtu populi pecunia permutaretur. quod autem meum erat proprium, ut alarijs tranſpadanis uti negarem: id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit. quod uero illius erat ſolius: id mecum cõmunicat. equitibus auxiliarijs egere ſe inquit, cum amplius frumenti poſtularemus. Illud uero puſilli animi, et ipſa maleuolentia ieiuni, atq; inanis, quòd Ariobarzanẽ, quem Senatus per me Regem appellauit, mihiq; cõmendauit: iſte in literis nõ Regem, ſed Regis Ariobarzanis filium appellat. hoc animo qui ſunt: deteriores fiunt rogati. ſed tibi morẽ geſſi. literas ad eũ ſcripſi. quas cũ acceperis, facies q̃d uoles. Vale.

M. T. CICERO IMP. Q. THERMO PROPRAET. S. P. D.

OFficium meum erga Rhodonem, cæteraq; mea ſtudia, quæ tibi, ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo grata eſſe uehementer gaudeo: mihiq; ſcito in dies maiori curæ eſſe dignitatem tuam: quæ quidem à te ipſo integritate, & clementia tua ſic amplificata eſt, ut nihil addi poſſe uideatur. Sed mihi magis, magiſq; quotidie de rationibus tuis cogitanti placet illud meum conſilium, quod initio Ariſtoni noſtro, ut ad me uenit,

oſtendi: grauεis te ſuſcepturum inimicitias, ſi adoleſcens potens, & nobilis à te ignominia affectus eſſet. et hercle ſine dubio erit ignominia. habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem. ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipſo uincit uiros optimos, hominesq; innocētiſſimos legatos tuos: quòd et Quæs. eſt, et Quæs. tuus. Nocere tibi iratum neminē poſſe perſpicio: ſed tamen tres fratres ſummo loco natos, promptos, non indiſertos, te nolo habere inimicos, præſertim iure, quos uideo deinceps Tribb. pl. per trienniū fore. Tempora autem R. P. qualia futura ſint, quis ſcit? mihi quidem turbulenta uidentur fore. cur ego te uelim incidere in terrores tribunitios? præſertim cum ſine cuiusquam reprehenſione, legatis Quæs. poſſis anteferre. qui ſi dignum ſe maioribus ſuis præbuerit (ut ſpero, & opto) tua laus ex aliqua parte fuerit. ſin quid offenderit: ſibi totum, nihil tibi òffenderit. Quæ mihi ueniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar: quòd in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te oportere ſcribere. Tu quod egeris, id uelim Dij approbent. Sed, ſi me audies, uitabis inimicitias, & poſteritatis otio conſules. Vale.

M. T. CICERO IMP. C. CELIO L. F. QVAES. DES. S. P. D.

CVm optatiſſimum nuntium accepiſſem, te mihi Quæs. obtigiſſe, eò iucundiorem mihi eam ſortem ſperabam fore, quò diutius in prouincia mecum fuiſſes. magni enim uidebatur intereſſe, ad eam neceſſitudinem,

ſitudinem, quam nobis ſors tribuiſſet, conſuetudinem quoq; accedere. poſtea, cũ mihi nihil neq; à te ipſo, neq; ab ullo alio de aduentu tuo ſcriberetur: uerebar, ne id ita caderet, quod etiam nunc uereor, ne ante, quàm tu in prouinciam ueniſſes, ego de prouincia diſcederem. accepi autem à te miſſas literas in prouincia, cum eſſem in caſtris, ad xij. Cal. Quint. ſcriptas humaniſſime: quibus facile & officium, et ingenium tuum perſpici poſſit: ſed neque unde, neque quo die datæ eſſent, aut quo tempore te expectarem, ſignificabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat, ut ex eo ſcirem, quo ex loco, aut quo tempore eſſent datæ. Quæ cum eſſent incerta: exiſtimaui tamen eſſe faciundum, ut ad te ſtatores meos, & lictores cum literis mitterem: quas ſi ſatis opportuno tempore accepiſti, gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me in Ciliciam q̃primum ueneris. Nam quod ad me Curius cõſobrinus tuus, mihi (ut ſcis) maxime neceſſarius, quod item C. Virginius propinquus tuus, familiariſſimus noſter de te accuratiſſime ſcripſit: ualet id quidem apud me multum, ſicuti debet hominum amiciſſimorum diligens commendatio: ſed tuæ literæ, de tua præſertim dignitate, & de noſtra coniunctione, maximi ſunt apud me ponderis. Mihi Quæs. optatior obtingere nemo potuit. quamobrem quæcunq; à me ornamenta in te proficiſcentur: elaborabo, ut omnes intelligant, à me habitam eſſe rationẽ tuæ, maiorumq; tuorum dignitatis. ſed id iam facilius conſequar, ſi ad me in Ciliciam ueneris. quod ego & mea, & R.P. & maxime tua intereſſe arbitror. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER TERTIVS.

M.T.CICERO APPIO PVLCHRO IMP. S.P.D.

SI ipſa R.P. tibi narrare poſſet, quo modo ſeſe haberet: non facilius ex ea cognoſcere poſſes, q̃ ex liberto tuo Phania: ita eſt homo non modo prudens, uerũ etiam, quod uidi, curioſus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id enim mihi et ad breuitatem eſt aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autem beneuolentia erga te etſi potes ex eodem Phania cognoſcere, tamen uidentur etiam aliquæ meæ partes. Sic enim tibi perſuade: cariſſimum te mihi eſſe, cum propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis tuæ: tum quod ex literis tuis, & ex multorũ ſermonibus intelligo, omnia, quæ a me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſſima. quod cum ita ſit, perficiã profecto, ut longi temporis uſuram, qua caruimus intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia, crebritate, et magnitudine officiorum meorũ ſarciam. idq; me (quoniam tu ita uis) puto non inuita Minerua eſſe facturum: quã quidem ego, ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus: ſed ut mihi reddidit a te literas plenas & amoris, & officij, mirifice ipſe ſuo ſermone ſubſecutus eſt humanitatem literarum tua-

rum. iucunda mihi eius oratio fuit, cum de animo tuo, cum de ſermonibus, quos de me haberes, quotidie mihi narraret. quid quæris? biduo factus eſt mihi familiaris, ita tamen, ut Phaniam *ualde ſim deſyderaturus. quem cum* Romam *remittes, quod (ut putabamus) celeriter eras facturus: omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me uoles, mandata des uelim.* L. Valeriu *iuriſconſultum, ualde tibi commẽdo, ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſconſultus. melius enim ei cauere uolo, quàm ipſe alijs ſolet. ualde hominem diligo. eſt ex meis domeſticis, atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: ſed idem ſcribit, meas literas maximum apud te pondus habituras. id eum ne fallat, te etiam, atque etiam rogo.* Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

2

C Vm *& contra uoluntatem meam, & præter opinionem accidiſſet, ut mihi cum imperio in prouinciam proficiſci neceſſe eſſet: in multis, & uarijs moleſtijs, cogitationibusq; meis, hæc una conſolatio occurrebat: quòd neq; tibi amicior, quàm ego ſum, quiſquam poſſet ſuccedere: neq; ego ab ullo prouinciam accipere, qui mallet eam mihi q̃ maxime apertam, explicatamq; tradere.* Q*uòd ſi tu quoq; eandem de mea uoluntate erga te ſpem habes: ea te profecto nunquam fallet.* A *te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione, tuáq; ſingulari humanitate etiam, atq; etiam peto, & quæſo, ut quibuſcunq; rebus potes (potes autem*

plurimis) proſpicias, & conſulas rationibus meis. Vides ex S.C. prouinciam eſſe habendam. ſi eam (quoad eius facere potueris) q̃ expeditiſſimam mihi tradideris: facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis. quid in eo genere efficere poſſis, tui conſilij eſt. ego te, quod tibi ueniet in mentem mea intereſſe, ualde rogo. Pluribus uerbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorem orationem expectaret: aut id fieri noſtra amicitia pateretur: aut res uerba deſyderaret, ac non per ſe ipſa loqueretur. Hoc uelim tibi perſuadeas: ſi rationibus meis à te prouiſum eſſe intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam uoluptatem eſſe capturum. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D. 3

D. xi. Cal. Iun. Brunduſium cum ueniſſem, Q. a Fabius legatus tuus mihi præſto fuit, eaq; me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quem pertinebant, ſed uniuerſo ſenatui uenerant in mentem, præſidio firmiori opus eſſe ad iſtam prouinciam. cenſebant enim omnes ferè, ut in Italia ſupplementum meis, & Bibuli legionibus ſcriberetur. Id cum Sulpitius Cos. paſſurum ſe negaret: multa nos quidem queſti ſumus: ſed tantus conſenſus ſenatus fuit, ut mature proficiſceremur, parendum ut fuerit: itaq; fecimus. nunc quod à te petij literis ijs, quas Romæ tabellarijs tuis dedi, uelim tibi curæ ſit: ut quæ ſucceſſori coniunctiſſimo, & amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ea pro noſtra conſtantiſſima uoluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectare: ut

omnes intelligant, nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere, nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex *ijs literis, quarũ exemplum ad me miſiſti, quas in ſena tu recitari uoluiſti, ſic intellexeram: permultos à te milites eſſe dimiſſos: ſed mihi* Fabius *idem demonſtrauit id te cogitaſſe facere: ſed cum ipſe à te diſcederet, integrum militum numerum fuiſſe. id ſi ita eſt: pergratum mihi feceris, ſi iſtas exiguas copias, quas habuiſti, quàm minimum imminueris. qua de re* S.C. *quæ facta ſunt, ad te miſſa eſſe arbitror. equidẽ pro eo, quanti te facio, quicquid feceris, approbabo: ſed te quoq; confido ea eſſe facturum, quæ mihi intelliges maxime eſſe accommodata.* Ego C. Pontinium *legatum meum* Brunduſij *expectabam: eumq́; ante* Cal. Iun. Brunduſium *uenturum arbitror. qui cum uenerit: cumprimum nauigandi nobis facultas data erit, ea utemur.* Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

4

P*Ridie* Non. Iun. *cum eſſem* Brunduſij, *literas tuas accepi: quibus erat ſcriptum, te* L. Clodio *mandaſſe, quæ illũ mecum loqui uelles. eum ſanè expectabam, ut ea, quæ à te afferret, q̃primum cognoſcerem. meum ſtudium erga te, & officiũ tametſi multis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum, tamen in ijs maxime declarabo, quibus plurimum ſignificare potuero, tuam mihi exiſtimationem, & dignitatem cariſſimam eſſe. mihi &* Q. Fabius Vergilianus, & C. Flaccus L. F. & *diligentiſſime* M. Octauius Cn. F. *demonſtrauit, me à te plurimi fieri: quod egomet multis iam*

argumentis iam antea iudicaram, maximeq; illo libro augurali, quem ad me amātiſſime ſcriptum ſuauiſſimū miſiſti. Mea *in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt. nam cum te ipſum, ex quò tempore tu me diligere cœpiſti, quotidie pluris feci: tum acceſſerunt etiam coniunctiones neceſſariorum tuorum. duos enim duarum ætatum plurimi facio,* Cn. Pompeium *filiæ tuæ ſocerum, &* M. Brutum *generum tuum. collegij quoq; coniunctio, præſertim tam honorifice à te approbata, non mediocre uinculum mihi quidem attuliſſe uidetur ad uoluntates noſtras copulandas. ſed ſi* Clodium *conuenero: ex illius ſermone ad te ſcribam plura: & ipſe operam dabo, ut te quamprimum uideam.* Quod *ſcribis, manendi tibi cauſam eam fuiſſe, ut me conuenires: id mihi, ne mentiar, gratum eſt.* Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

T*ralleis ueni ad vi. Cal. Sext. ibi mihi præſto fuit* L. Lucilius *cum literis, mandatisq; tuis: quo quidem homine neminem potuiſti nec mihi amiciorem, nec (ut arbitror) ad ea cognoſcenda, quæ ſcire uolebam, aptiorem, prudentioremuè mittere.* Ego *autem & tuas literas legi libenter, & audiui* Lucilium *diligenter. nunc, quoniā & tu ita ſentis, (ſcribis enim, quæ de noſtris officijs ego ad te ſcripſerim, & ſi ea iucunda fuerunt, tamen, quoniam ex alto repetita ſint, non neceſſaria te putaſſe) et re uera, confirmata amicitia, et perſpecta fide, commemoratio officiorum ſuper-*

uacanea eſt: eam partem orationis prætermittam. tibi tamen agam, ut debeo, gratias. animaduerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in rebus habuiſſe rationem, ut mihi conſuleres, reſtitueresq́;, & præparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior, & ſolutior eſſe poſſet. Hoc tuum officium cum mihi gratiſſimum eſſe dicam: ſequitur illud, ut te exiſtimare uelim, mihi magnæ curæ fore, atq; eſſe iam, primum ut ipſe tu, tuiq́; omnes, deinde etiam ut reliqui ſcire poſſint, me tibi eſſe amiciſſimum. quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum: ij mihi nolle magis hoc animo nos eſſe, quàm non intelligere uidentur. ſed profecto intelligent. neq; enim obſcuris perſonis, nec paruis in cauſis res agetur. Sed hoc fieri melius, q̃ dici, aut ſcribi uolo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem uidetur adducere, uiſurus'ne me ſis in prouincia: ea res ſic habet. Brunduſij cum loquerer cum Phania liberto tuo, ueni in eum ſermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem prouinciæ primum eſſe uenturum, quo te maxime uelle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, claſſe te uelle decedere: perfore accommodatum tibi, ſi ad Sidam, maritimam partem prouinciæ, nauibus acceſſiſſem. dixi me eſſe facturũ: itaq́; feciſſem, niſi mihi L. Clodius noſter Corcyræ dixiſſet, minime id eſſe faciendum: te Laodiceæ fore ad meum aduentum. Erat id mihi multo breuius, multoq́; cõmodius, cũ præſertim te ita malle arbitrarer. tua ratio poſtea eſt commutata. nunc quid fieri poſſit, tu facillime ſtatues. ego tibi meũ conſiliũ exponã. Pr. Cal. Sext. puto me Laodiceæ fore: ubi per paucos dies, dum pecunia accipitur,

quæ mihi ex publica permutatione debetur, commcrabor. deinde iter faciam ad exercitum: ut circiter Id. Sext. *putem me ad* Iconium *fore. ſed ſiquid nunc me fallit in ſcribendo (procul enim aberam ab re ipſa, & locis) ſimulac progredi cœpero, q̃ celerrimis potero, & q̃ creberrimis literis faciam, ut tibi nota ſit omnis ratio dierum, atq; itinerum meorum.* Oneris *tibi imponere nec audeo quicq̃, nec debeo: ſed, quod tuo commodo fieri poſſit, utriuſq; noſtrum magni intereſt, prius ut te conueniam, q̃ decedas. quam facultatem ſiquis caſus eripuerit: mea tamen in te omnia officia conſtabunt, non ſecus, ac ſi te uidiſſem. tibi de noſtris rebus nihil ſum ante mandaturus per literas, q̃ deſperaro coràm me tecum agere poſſe.* Quòd *te à* Scæuola *petiſſe dicis, ut dum tu abeſſes ante aduentum meum, prouinciæ præeſſet: eum ego* Epheſi *uidi, fuitq; mecum familiariter triduum illud, quod ego* Epheſi *commoratus ſum: nec ex eo quicq̃ audiui, quod ſibi à te mandatum diceret. ſanè uellem potuiſſet obſequi uoluntati tuæ: non enim arbitror noluiſſe.* Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D. 6

C*Vm meum factum cum tuo comparo: etſi non magis mihi faueo in noſtra amicitia tuenda, q̃ tibi, tamen multo magis meo facto delector, quàm tuo.* Ego *enim* Brunduſij *quæſiui ex* Phania, *cuius mihi uidebar & fidelitatem erga te perſpexiſſe, & noſſe locum, quem apud te is teneret, quam in partem prouinciæ maxime putaret te uelle, ut in ſuccedendo primum ue-*

nirem. cum ille mihi reſpondiſſet, nihil me tibi gratius facere poſſe, q̃ ſi ad Sidam nauigaſſem: etſi minus dignitatis habebat ille aduentus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamen me ita dixi eſſe facturum. Idem ego cum L. Clodium Corcyræ conueniſſem, hominem ita tibi coniunctum, ut mihi, cum illo quum loquerer, tecum loqui uiderer: dixi ei me ita facturum eſſe, ut in eam partem, quam Phania rogaſſet, primum uenirem. tunc mihi ille cum gratias egiſſet, magnopere à me petiuit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima prouincia uelle eſſe, ut q̃primum decederes: quin, niſi ego ſucceſſor eſſem, quem tu cuperes uidere, te antea, quàm tibi ſucceſſum eſſet, deceſſurum fuiſſe. quod quidem erat conſentaneum cum ijs literis, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perſpexiſſe mihi uidebar, quàm feſtinares decedere. Reſpondi Clodio me ita eſſe facturum, ac multo quidem libentius, quàm ſi illud eſſet faciendum, quod promiſeram Phaniæ. itaq; & conſiliũ mutaui: & ad te ſtatim mea manu ſcriptas literas miſi: quas quidem ex tuis literis intellexi ſatis mature ad te eſſe perlatas. Hoc ego meo facto ualde delector: nihil enim potuit fieri amantius. Cõſidera nũc uiciſſim tuũ. non modo ibi non fuiſti, ubi me q̃primum uidere poſſes: ſed eò diſceſſiſti, quo ego te ne perſequi quidem poſſem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (ut opinor) Cornelia conſtituti eſſent: ut tuum factum illis, qui quo animo inter nos ſimus, ignorant, alieni hominis (ut leuiſſime dicam) & fugientis congreſſum: meum uero coniunctiſſimi, et amiciſſimi eſſe uideatur. ac mihi tamen ante, q̃ in prouinciam uenirẽ, redditæ ſunt à te

literæ: quibus etſi te Tarſum proficiſci demonſtrabas, tamen mihi nõ dubiam ſpem mei conueniendi afferebas: cum interea credo equidem maleuoli homines (late enim patet hoc uitium, & eſt in multis) ſed tamen probabilem materiem nacti ſermonis, ignari meæ conſtantiæ, conabantur alienare à te uoluntatem meam: qui te forum Tarſi agere, ſtatuere, multa decernere, iudicare dicerent: cum poſſes iam ſuſpicari, tibi eſſe ſucceſſum. quæ ne ab ijs quidem fieri ſolerent, qui breui tempore ſibi ſucceſſum iri putarent. Horum ego ſermone nõ mouebar: quin etiam (credas mihi uelim) ſiquid tu ageres, leuari me putabam moleſtia: & ex annua prouincia, quæ mihi longa uideretur, propè iam undecim menſium prouinciam factam eſſe gaudebã, ſi abſenti mihi unius menſis labor detractus eſſet. Illud (uere dicam) me mouet: in tanta militum paucitate abeſſe tres cohortes, quæ ſint pleniſſimæ, nec me ſcire ubi ſint. moleſtiſſime autẽ fero, quòd, te ubi uiſurus ſim, neſcio: eóq; ad te tardius ſcripſi, quòd quotidie te ipſum expectabam: cum interea ne literas quidẽ ullas accepi, quæ me docerent, quid ageres, aut ubi te uiſurus eſſem. itaq; uirum fortem, mihíq; in primis probatum Antonium præfectum euocatorum miſi ad te, cui (ſi tibi uideretur) cohortes traderes: ut dum tempus anni eſſet idoneum, aliquid negotij gerere poſſem. in quo, tuo conſilio ut me ſperarem eſſe uſurum, & amicitia noſtra, et literæ tuæ fecerant: quod ego ne nunc quidem deſpero. Sed planè quando, aut ubi te uiſurus ſim, niſi ad me ſcripſeris, ne ſuſpicari quidem poſſum. Ego ut me tibi amiciſſimum eſſe & æqui, & iniqui intelligant,

curabo. de tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi uideris non nihil loci dediſſe. id ſi correxeris, mihi ualde gratum erit. Et ut habere rationem poſſis, quo loco me ſalua lege Cornelia conuenias: ego in prouinciam ueni pr. Cal. Sext. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. caſtra moui ab Iconio pr. Cal. Sept. nunc tu & ex diebus, & ex ratione itineris, ſi putabis me eſſe conueniendum, conſtitues, quo loco id commodiſſime fieri poſſit, & quo die. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

PLuribus uerbis ad te ſcribam, cum plus otij nactus ero. Hæc ſcripſi ſubito, cum Bruti pueri Laodiceæ me conueniſſent, & ſe Romam properare dixiſſent. Itaq; nullas ijs, præterq̃ ad te, & ad Brutum dedi literas. Legati Apameani mihi uolumen à te plenum querelæ iniquiſſimæ reddiderunt, quòd eorum ædificationem literis meis impediſſem. Eadem epiſtola petebas, ut eos q̃primum, ne in hyemem inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem: & ſimul peracute querebare, quòd eos tributa exigere uetarem prius, q̃ ego re cognita permiſiſſem: genus enim quoddã fuiſſe impediendi, cum ego cognoſcere non poſſem, niſi cũ ad hyemem me ex Cilicia recepiſſem. Ad omnia accipe: & cognoſce æquitatem expoſtulationis tuæ. Primũ cum ad me aditum eſſet ab ijs, qui dicerent à ſe intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me ſcribere, ne facerent ante, quàm ego rem, cauſamq;

cognoſcerem? Non poterã credo ante hyemem (ſic enim ſcribis) quaſi uero ad cognoſcendum ego ad illos, non illi ad me uenire debuerint. Tam longe inquis? quid? cum dabas ijs literas, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hyemem ædificarent, non eos ad me uenturos arbitrabare? tametſi id quidem fecerunt ridicule. quas enim literas afferebant, ut opus æſtate facere poſſent, eas mihi poſt brumam reddiderunt. ſed ſcito, & multo plures eſſe, qui de tributis recuſent, quàm qui exigi uelint: & me tamen, quod te uelle exiſtimem, eſſe facturũ. De Apameanis hactenus. A' Pauſania Lentuli liberto, & à Ceſonio audiui, cũm diceret, te ſecum eſſe queſtum, quòd tibi obuiam non prodiſſem. Scilicet contempſi te: nec poteſt fieri me quicquam ſuperbius. Cum puer tuus ad me ſecunda ferè uigilia ueniſſet: iſq; te ante lucem Iconium mihi uenturum nuntiaſſet: incertumq;, utra uia, cum eſſent duæ: altera Varronem tuum familiariſſimum; altera Leptam præfectum fabrûm meum tibi obuiam miſi: mandauiq; utriq; eorum, ut ante ad me excurrerent, ut tibi obuiam prodire poſſem. Currens Lepta uenit: mihiq; nuntiauit, te iam caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium ueni. cætera iam tibi nota ſunt. An ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imp? deinde more maiorum? deinde, quod caput eſt, amico? præſertim cum in iſto genere multo etiam ambitioſius facere ſoleam, quàm honos meus, & dignitas poſtulet. Sed hæc hactenus. Illud idem Pauſania dicebat te dixiſſe, quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſſit obuiam, Ci-

cero Appio noluit? Quæſo, etiam'ne tu has ineptias homo mea ſententia ſumma prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum uſu, addo urbanitatem, quæ eſt uirtus, ut Stoici rectiſſime putant, ullam Appietatem, aut Lentulitatem ualere apud me plus, quàm ornamenta uirtutis exiſtimas? cum ea conſecutus nondum eram, quæ ſunt hominum opinionibus ampliſſima: tamen iſta ueſtra nomina nunq̃ ſum admiratus: uiros eos, qui ea uobis reliquiſſent, magnos arbitrabar. Poſtea uero quàm ita & accepi & geſſi maxima imperia, ut mihi nihil neq; ad honorem, neq; ad gloriam acquirendam deeſſe putarem: ſuperiore quidem nunquam, ſed parem uobis me ſperaui eſſe factum. Nec mehercule aliter uidi exiſtimare uel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui unquam fuerunt, uel P. Lentulum, quem mihi ipſi antepono. Tu ſi aliter exiſtimas, nihil errabis, ſi paulo diligentius: ut quid ſit ἐξοχὴ, quid ſit εὐγένεια intelligas: & ſi, Athenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, attenderis. Sed ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, uerum etiam amiciſſimum exiſtimes uelim. profecto omnibus meis officiis efficiam, ut ita eſſe uere poſſis iudicare. Tu autem ſi id agis, ut minus mea cauſa, dum ego abſum, debere uidearis, quàm ego tua laborarim: libero te iſta cura. πάρ ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα ζεύς. Si autem natura es φιλαίτιος: illud non perficies, quo minus tua cauſa uelim: hoc aſſequere, ut, quam in partem accipias, minus laborem. Hæc ad te ſcripſi liberius, fretus conſcientia officii mei, beneuolentiæq;, quam à me certo iudicio ſuſceptam,

quoad tu uoles, conſeruabo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

Etſi, quantum ex literis tuis intelligere potui, uidebam te hanc epiſtolam, cum ad urbem eſſes, eſſe lecturum, refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialium: tamen cum tu tam multis uerbis ad me de improborum oratione ſcripſiſſes, faciendum mihi putaui, ut tuis literis breui reſponderem. ſed prima duo capita epiſtolæ tuæ tacita mihi quodammodo relinquenda ſunt: nihil enim habent, quod aut definitum ſit, aut certum: niſi me uultu, & taciturnitate ſignificaſſe tibi non eſſe amicum: idq́; pro tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conuiuijs intelligi potuiſſe. Hoc *totum nihil eſſe, poſſum intelligere: ſed cum ſit nihil, nec quid dicatur quidem intelligo: illud quidem ſcio: meos multos, & illuſtres & ex ſuperiore, & ex æquo loco ſermones habitos cum tua ſumma laude, & cum magna ſignificatione noſtræ familiaritatis, ad te uere potuiſſe deferri.* Nam *quod ad legatos attinet: quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iuſtius, quàm ut ſumptus egentiſſimarum ciuitatum minuerem ſine ulla imminutione dignitatis tuæ, præſertim ipſis ciuitatibus poſtulantibus? nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiſcentium, notum non erat.* Apameæ *cum eſſem, multarum ciuitatum principes ad me detulerunt, ſumptus decerni legatis nimis magnos, cum ſoluendo ciuitates non eſ-*

ſent. Hic ego multa ſimul cogitaui. primum te hominem non ſolum ſapientem, uerum etiam (ut nunc loquimur) urbanum, non arbitrabar genere iſto legationum delectari: idq; me arbitror Synnadis pro tribunali multis uerbis diſputauiſſe: Primum Appium Claudium S. P. Q. R. non Myndenſium teſtimonio (de ea enim ciuitate mentio facta eſt) ſed ſua ſponte eſſe laudatum. Deinde me iſta uidiſſe multis accidere, ut eorum cauſa, legationes Romam uenirent: ſed his legationibus non meminiſſe ullum tempus laudandi, aut locum dari. ſtudia mihi eorum placere, quòd in te benemerito grati eſſent: conſilium totum uideri minime neceſſarium. ſi autem uellent declarare in eo officium ſuum: laudaturum me, ſiquis ſuo ſumptu functus eſſet officio: conceſſurum, ſi legitimo: non permiſſurum, ſi infinito. Quid enim reprehendi poteſt? niſi quod addis, uiſum eſſe quibuſdam, edictum meum, quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accõmodatum. Iam uero nõ tam mihi uidentur iniuriam facere ij, qui hæc diſputant, quàm ſi cuius aures ad hãc diſputationem patent. Romæ compoſui edictum. nihil addidi, niſi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me ueniſſent, ut de tuo edicto totidem uerbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet ad minuendos ſumptus ciuitatum: quo in capite ſunt quædam noua ſalutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere delector. Hoc uero, ex quo ſuſpitio nata eſt, me exquiſiuiſſe aliquid, in quo te offenderem, tralatitium eſt. Neque enim eram tam deſipiens, ut priuatæ rei cauſa legari

putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non priuata ſua, ſed publica, non in priuato, ſed in publico orbis terræ conſilio, ideſt in ſenatu ut gratias agerent, mittebantur. Neque cum edixi, nequis iniuſſu meo proficiſceretur, excluſi eos, qui me in caſtra, & qui trans Taurum perſequi non poſſent. nam id eſt maxime in tuis literis ridendum. quid enim erat quod me perſequerentur in caſtra, Taurum'ue tranſirent? cum ego Laodicea uſque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diœceſium, quæ cis Taurum ſunt, omniumq; earũ ciuitatum magiſtratus, legationesq; conuenirent. niſi forte poſtea cœperunt legare, quàm ego Taurum tranſgreſſus ſum: quod certe non ita eſt. cum enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synnadis, cũ Philomeli, cum Iconij eſſem, quibus in oppidis omnibus commoratus ſum, omnes iam iſtius generis legationes erant conſtitutæ. atque hoc tamen te ſcire uolo: me de iſto ſumptu legationum aut minuendo, aut remittendo decreuiſſe nihil, niſi quod principes ciuitatum à me poſtulaſſent, ne in uenditionem tributorum, & illã acerbiſſimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum, atq; hoſtiorum inducerentur ſumptus minime neceſſarij. Ego autem cum hoc ſuſcepiſſem, non ſolum iuſtitia, ſed etiam miſericordia adductus, ut leuarem miſerijs perditas ciuitates, et perditas maxime per magiſtratus ſuos: non potui in illo ſumptu non neceſſario negligens eſſe. Tu cum iſtiuſmodi ſermones ad te delati de me ſunt, non debuiſti credere. Si autem eo genere delectaris, ut quæ tibi in mentem ueniant, alijs attribuas: genus ſermonis inducis in amicitiam minime liberale,

me liberale. Ego *ſi in prouincia de tua fama detrahe-re unq̃ cogitaſſem,non ad generum tuum* Lentulum, *neq; ad libertum tuum* Brunduſii, *neq; ad præfectum fabrûm* Corcyræ,*quem in locum me uenire uelles,re-tuliſſem.* Quare *potes,doctiſſimis hominibus authori-bus, quorum ſunt de amicitia gerenda præclariſſime ſcripti libri,genus hoc totũ orationis tollere.* DISPV-TABANT: *ego cótra diſſerebam.* Dicebant:*ego nega-bam.* An *mihi de te nihil eſſe dictum unquam putas? ne hoc quidem, quòd cum me* Laodiceam *uenire uo-luiſſes,* Taurum *ipſe tranſiſſes? quòd iiſdem diebus me-us conuentus erat* Apameæ,Synnadis,Philomeli, *tuus* Tarſi? Non *dicam plura,ne in quo te obiurgem,id ip-ſum uidear imitari.* Illud *dicam,ut ſentio: ſi iſta, quæ alios loqui dicis,ipſe ſentis, tua ſumma culpa eſt: ſin alii tecum hæc loquuntur,tua tamen, quòd audis,cul-pa nonnulla eſt.mea ratio in tota amicitia noſtra con ſtans,& grauis reperietur.* Quòd *ſiquis me aſtutiorem fingit:quid póteſt eſſe incallidius, quàm, cum te abſen tem ſemper defenderim,cum præſertim mihi uſu uen turum non arbitrarer, ut ego quoque abſens à te de-fendendus eſſem: nunc committere, ut tu iure optimo me abſentem deſerere poſſes? unum genus excipio ſer-monis,in quo perſæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: ſi aut de legatorum tuorum quopiam, aut præfectorum, aut* Tribb.mil.*male dicitur: quod ta-men ipſum non mehercule adhuc accidit me audien-te,ut aut grauius diceretur,aut impurius, quàm me-cum* Corcyræ Clodius *eſt locutus: cũ in eo genere ma-xime quereretur te aliorum improbitate minus feli-*

cem fuiſſe. Hos *ego ſermones, quòd & multi ſunt, & tuam exiſtimationem, ut ego ſentio, non offendunt, laceſſiui nunquam, ſed non ualde repreſſi.* Siquis *eſt, qui neminem bona fide in gratiam putet redire poſſe: non noſtram is perfidiam coarguit, ſed indicat ſuam: ſimulq́; non de me is peius, quàm de te exiſtimat. ſi nautem quem mea inſtituta in prouincia non delectant: & quadam diſſimilitudine inſtitutorum meorum, ac tuorum lædi ſe putat, cum uterq; noſtrum rectè fecerit, ſed non idem uterq; ſecutus ſit: hunc ego amicum habere non curo.* Liberalitas *tua, ut hominis nobiliſſimi, latius in prouincia patuit: noſtra ſi anguſtior erit: & ſi de tua prolixa, beneficáq; natura elimabit aliquid poſterior annus, propter quandam triſtitiam temporum: non debent mirari homines, cum & ipſe natura ſemper ad largiendum ex alieno fuerim reſtrictior, & temporibus, quibus alij mouentur, ijſdem ego mouear, me eſſe acerbum ſibi, ut ſim dulcis mihi.* De *rebus urbanis quòd me certiorem feciſti, cum per ſe mihi gratum fuit, tum quòd ſignificaſti tibi omnia mea mandata curæ fore: in quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, nequid mihi ad hoc negotij aut oneris accedat, aut temporis:* Hortenſium*q́; noſtrum collegam, & familiarem roges, ut ſi unquam mea cauſa quidquam aut ſenſit, aut fecit, de hac quoq; ſententia bima decedat: qua mihi nihil poteſt eſſe inimicius.* De *noſtris rebus quod ſcire uis:* Tarſo Non. Oct. Amanum *uerſus profecti ſumus.* Hæc *ſcripſi poſtridie eius diei, cum caſtra haberem in agro* Mopſuheſtiæ. Siquid *egero, ſcribam ad te: neque domum unquam ad meos literas mittam, quin*

adiungam eas, quas tibi reddi uelim. De Parthis quod quæris, fuiſſe nullos puto. Arabes qui fuerunt admixto Parthico ornatu, dicuntur omnes reuertiſſe. Hoſtem eſſe in Syria negant ullum. Tu uelim ad me q̃ ſæpiſſime & de tuis rebus ſcribas, & de meis, & de omni R.P. ſtatu. de quo ſum ſolicitus eò magis, quòd ex tuis literis cognoui, Pompeium noſtrum in Hiſpaniã iturum. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO. S.

VIx tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officij, diligentiæ. Aſpectus uidelicet urbis tibi tuam priſtinam urbanitatem reddidit. nam quas ex itinere ante, quàm ex Aſia egreſſus es, ad me literas miſiſti, unas de legatis à me prohibitis proficiſci, alteras de Apameorum ædificatione impedita, legi perinuitus. itaq; conſcientia mea conſtantis ergà te uoluntatis reſcripſi tibi ſubiratus. ijs uero literis lectis, quas Philotimo liberto meo dediſti, cognoui, intellexiq; in prouincia multos fuiſſe, qui nos, quo animo inter nos ſumus, eſſe nollent: ad urbem uero ut acceſſeris, uel potius ut primum tuos uideris, cognoſſe te ex ijs, quã in te abſentem fide, qua in omnibus officijs tuendis ergà te obſeruantia, & conſtantia fuiſſem. itaq; quanti illud me æſtimare putas, quod eſt in tuis literis ſcriptum? ſi quid acciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, & ſi uix fieri poſſit, tamen te parem mihi gratiam relaturum. Tu uero facile facies. NIHIL eſt enim, quod ſtudio, & beneuolentia, uel amore potius effici nõ poſſit. Ego, etſi et ipſe ita iudica-

bam, et fiebam crebro à meis per literas certior: tamen maximam lætitiā cepi ex tuis literis de ſpe minimè dubia, & planè exploratæ triumphi tui: neque uero ob eam cauſam, quo ipſe facilius conſequerer (nam id quidem ἐπικούρειον eſt) ſed mehercule, quòd tua dignitas, atq; amplitudo mihi eſt ipſa cara per ſe. Quare quoniam plureis tu habes, quàm cæteri, quos ſcias in hanc prouinciam proficiſci, quòd te adeunt ferè omnes, ſiquid uelis: gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me, ſimul atq; adeptus eris, quod & tu confidis, et ego opto, literas miſeris. Longi ſubſellij (ut noſter Pompeius appellat) iudicatio, & mora ſiquem tibi item unum, alterum'ue diem abſtulerit (quid enim poteſt amplius?) tua tamen dignitas ſuum locum obtinebit. Sed ſi me diligis, ſi à me diligi uis, ad me literas, ut q̄primum lætitia afficiar, mittito. Et uelim, reliquum quod eſt promiſſi, ac muneris tui, mihi perſoluas. cum ipſam cognitionem iuris auguralis conſequi cupio: tum mehercule tuis incredibiliter ſtudijs erga me, muneribuſq; delector. Quòd autem à me tale quiddam deſyderas: ſanè mihi conſiderandum eſt, quonam te remunerer potiſſimum genere. nam profectò non eſt meum, qui in ſcribendo (ut ſoles admirari) tantum induſtriæ ponam, cōmittere, ut in ſcribendo negligens fuiſſe uidear: præſertim cum id non modo negligentis, ſed etiam ingrati animi crimen futurū ſit. uerum hæc uidebimus. Illud, quod polliceris, uelim pro tua fide, diligentiaq;, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amicitia cures, enitare, ut ſupplicatio nobis q̄honorificentiſſime q̄primum decernatur. Omnino ſerius miſi literas,

quàm uellem. in quo cum difficultas nauigandi fuit odioſa: tum in ipſum diſceſſum ſenatus incidiſſe credo meas literas. ſed id feci adductus authoritate, & conſilio tuo: idq́; à me rectè factum puto, quòd non ſtatim, ut Imp. appellatus ſim, ſed alijs rebus additis, æſtiuiſq; confectis, literas miſerim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum oſtendis: meq; totum, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO. S. P. D.

CVm eſt ad nos allatum de temeritate eorũ, qui tibi negotiũ faceſſerent, etſi grauiter primo nuntio commotus ſum, quòd nihil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen ut me collegi, cætera mihi facillima uidebantur, quòd & in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnam habebam: multaq; mihi ueniebant in mentem, quamobrẽ iſtum laborem tibi etiã honori putarem fore. Illud planè moleſte tuli, quòd certiſſimum, & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorũ conſilio eſſe tibi ereptum uidebam. quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciundum eſſe: facies ſapienter, & ages uictor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum. Ego enim planè uideo fore neruis opus, ſapientiaq́; tua uehementer, ut inimicos tuos pœniteat intẽperantiæ ſuæ. De me tibi ſic obteſtans omnes deos, promitto, atq; confirmo: me pro tua dignitate (malo enim dicere, q̃ pro ſalute) in hac prouincia, cui tu præfuiſti: rogando, deprecatoris: laborando, propinqui: authoritate, cari hominis (ut ſpero) apud ciuitates: gra-

nitate, Imp. ſuſcepturum officia, atq; parteis. Omnia uolo à me & poſtules, & expectes. uincam meis officijs cogitationes tuas. Q. Seruilius perbreueis à te mihi literas reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ uiſæ ſunt. iniuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. Nollem accidiſſet tempus, in quo perſpicere poſſes, quanti ego te, quanti Pompeium, quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum facerem: quanquam in cõſuetudine quotidiana perſpexiſſes, ſicuti perſpicies. ſed quoniam accidit: ſiquid à me prætermiſſum fuerit, commiſſum facinus, & admiſſum dedecus confitebor. Pontinius, qui à te tractatus eſt præſtanti, ac ſingulari fide, cuius tui beneficij ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriam, beneuolentiamq;, quam debet. qui, cum maximis rebus ſuis coactus à me inuitiſſime deceſſiſſet: tamen, ut uidit tua intereſſe, conſcendens iam nauem Epheſo Laodiceam reuertit. talia cum te ſtudia uideã habiturum eſſe innumerabilia: plane dubitare non poſſum, quin tibi amplitudini iſta ſolicitudo futura ſit. ſi uero effeceris, ut Cenſ. creeris: & ſi ita geſſeris cenſuram, ut & debes, et potes: non tibi ſolũ, ſed tuis omnibus uideo in perpetuum ſummo te præſidio futurum. Illud pugna, & enitere, nequid nobis temporis prorogetur: ut cum hic tibi ſatisfecerimus, iſthic quoq; noſtram in te beneuolentiam nauare poſſimus. Quæ de hominum, atq; ordinum omnium erga te ſtudijs ſcribis ad me, minime mihi miranda, & maxime iucunda acciderunt: eademq; ad me perſcripta ſunt à familiaribus meis. Itaq; capio magnam uoluptatem, cum tibi, cuius mihi amicitia non ſolum ampla, ſed etiam iucunda,

eſt, ea tribui, quæ debeantur: tum uero etiãnum rema= nere in ciuitate noſtra ſtudia propè omnium conſenſũ erga fortes, et induſtrios uiros: quæ mihi ipſi una ſem per tributa merces eſt laborum, et uigiliarũ mearum. Illud uero mihi permirum accidit: tantam temerita= tem fuiſſe in eo adoleſcente, cuius ego ſalutem duobus capitis iudicijs ſumma contentione defendi, ut tuis ini= micitijs ſuſcipiendis obliuiſceretur patroni omnium for tunarum, ac rationum ſuarum: præſertim cum tu omnibus uel ornamentis, uel præſidijs redundares, illi (ut leuiſſime dicam) multa deeſſent: cuius ſermo ſtul tus, & puerilis, erat iam antea ad me à M. Celio fa= miliari noſtro perſcriptus: de quo item ſermone mul= ta ſcripta ſunt abs te. Ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias ſuſcepiſſet, ueterem coniunctionem diremiſ= ſem, quàm nouam conciliaſſem. Neque enim de meo erga te ſtudio dubitare debes: neq; id eſt obſcurum cui= quam in prouincia, nec Romæ fuit. Sed tamen ſigni= ficatur in tuis literis ſuſpitio quædam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus eſt mihi tecum expoſtulan di, purgandi autem mei neceſſarium. Vbi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Ro= mam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, ſi te palàm odiſſem, minus quod tibi obeſſet, facere? ſi clam, magis apertè inimicus eſſe? Quòd ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ij, qui in nos hæc conferunt: ta= men ea ſtultitia certe non fuiſſem, ut aut in obſcuro odio apertas inimicitias, aut in quo tibi nihil noce= rem, ſummam oſtenderem uoluntatem nocendi. Ad me adire quoſdam memini, qui dicerent nimis ma=

gnos ſumptus legatis decerni: quibus ego non tam imperaui, quàm cenſui, ſumptus legatis quammaxime ad legem Corneliam decernendos. atq; in eo ipſo me non perſeueraſſe, teſtes ſunt rationes ciuitatum: in quibus quantum quæq; uoluit legatis tuis datum, indixit. Te autem quibus mendaciis homines leuiſſimi onerarunt? non modo ſublatos ſumptus, ſed etiam à procuratoribus eorum, qui iam profecti eſſent, repetitos, & ablatos: eamq; cauſam multis omnino non eundi fuiſſe. Quererer tecum, atq; expoſtularem, niſi (ut ſupra ſcripſi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accuſare te mallem, idq; putarem eſſe rectius. itaq; nihil de te, quòd credideris de me: quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Nam ſi me uirum bonum, ſi dignum iis ſtudiis, eaq; doctrina; cui me à pueritia dedi, ſi ſatis magni animi, non minimi conſilii in maximis rebus perſpectum habes: nihil in me non modo perfidioſum, & inſidioſum, & fallax in amicitia; ſed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoſcere. Sin autem me aſtutum, & occultum lubet fingere: quid eſt, quod minus cadere in eiuſmodi naturam poſſit, quàm aut florentiſſimi hominis aſpernari beneuolentiam, aut eius exiſtimationem oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis? aut in ea re animum oſtendere inimicum, in qua nihil obſis? aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertiſſimum ſit, ad nocendum leuiſſimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis eſſem: cum te ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi prope neceſſe eſſet eas agere partes, inimicum mihi fuiſſe cognouiſſem? Cum uero reditum

noſtrum in gratiam uterq; expetiſſet: quid in conſulatu tuo fruſtra mecum egiſti, quod me aut facere, aut ſentire uoluiſſes? Quid mihi mandaſti, cum te Puteolis proſequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea uicerim? Quod ſi id eſt maxime aſtuti, omnia ad ſuam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid commodis meis aptius, quàm hominis nobiliſſimi, atq; honoratiſſimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui mihi magno uel ornamento, uel præſidio eſſe poſſent? quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non aſtutia quadam, ſed aliqua potius ſapientia ſecutus ſum. Quid illa uincula, quibus quidem libentiſſime aſtringor, quanta ſunt? ſtudiorum ſimilitudo, ſuauitas conſuetudinis, delectatio uitæ, atq; uictus, ſermonis ſocietas, literæ interiores. Atq; hæc domeſtica. quid illa tandem popularia? reditus illuſtris in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidem errari poteſt ſine ſuſpicione perfidiæ: ampliſſimi ſacerdotij collegium, in quo non modo amicitiam uiolari apud maiores noſtros fas non erat, ſed ne cooptari quidem ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus. Quæ ut omittam, tam multa, atq; tanta: quis unquam tanti quenquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium ſocerum filiæ tuæ? Etenim ſi merita ualent: patriam, liberos, ſalutem, dignitatem, memetipſum mihi per illum reſtitutum puto. ſi conſuetudinis iucunditas: quæ fuit unquã amicitia conſularium in noſtra ciuitate coniunctior? ſi ulla amoris, atq; officij ſigna: quid mihi ille non commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in

ſenatu, cum ipſe abeſſet, per quenquã agi maluit? quibus ille me rebus non ornatiſſimum uoluit ampliſſime? qua deniq; ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduerſantem interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, ne qua me illius temporis inuidia attingeret, cum me conſilio, cum authoritate, cum armis deniq; texit ſuis? Quibus quidem tẽporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. Huius igitur filius cum ſit gener tuus: cumq; præter hanc coniunctionem affinitatis, quàm ſis Cn. Pompeio carus, quamq; iucundus, intelligam: quo tandem animo in te eſſe debeo? cũ præſertim eas ad me is literas miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamen, totumq; me ad eius uiri ita de me meriti uoluntatem, nutumq; conuerterem. Sed hæc hactenus: pluribus enim etiam fortaſſe uerbis, quàm neceſſe fuit, ſcripta ſunt. nunc ea, quæ à me perfecta, quæq; inſtituta ſunt, cognoſce. Atq; hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro periculo tuo: te enim (ut ſpero) propediem Ces. audiemus: cuius magiſtratus officia, quæ ſunt maximi animi, ſummiq; conſilij, tibi diligentius, & accuratius, quàm hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe cenſeo. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVL-CHRO (VT SPERO) CES. S.D.

Cvm eſſem in caſtris ad flumium Pyramum, redditæ mihi ſunt uno tempore à te epiſtolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. earum in altera dies erat adſcripta Non. Apr. in altera, quæ mihi recentior uidebatur, dies non erat. Reſpondebo igitur ſuperiori prius: in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis. de qua & ſi permultum ante certior factus eram literis, nuntijs, fama deniq; ipſa, (nihil enim fuit clarius: non quo quiſquam aliter putaſſet: ſed nihil de inſignibus ad laudem uiris obſcure nuntiari ſolet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolum, quia planius loquebantur, & uberius, quàm uulgi ſermo: ſed etiam, quia magis tibi uidebar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam. Complexus igitur ſum cogitatione te abſentem: epiſtolam uero oſculatus, etiam ipſe mihi gratulatus ſum. Quæ enim à cuncto populo, à ſenatu, à iudicibus, ingenio, induſtriæ, uirtuti tribuuntur: quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe, cum ea eſſe in me fingo: mihi quoq; ipſi tribui puto. Nec tam glorioſum exitũ tui iudicij extitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De ambitu uero quid intereſt inquies, an de maieſtate? ad rem nihil. alterum enim non attigiſti, alteram auxiſti. Veruntamen eſt maieſtas (ut Sylla uoluit) ne in quemuis impune declamare liceret. Ambitus uero ita apertam uim habet, ut aut accuſetur improbe, aut defendatur. qui enim facta,

aut non facta largitio ignorari poteſt? Tuorum autem honorum curſus cui ſuſpectus unq̃ fuit? me miſerum, qui non affuerim: quos ego riſus excitaſſem? Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis iucūdiſſima fuerunt: unum, quòd te ab ipſa R.P. *defenſum ſcribis: quæ quidem etiam in ſumma bonorum, & fortium ciuiū copia tueri tales uiros deberet: nunc uerò eò magis, quòd tanta penuria eſt in omni uel honoris, uel ætatis gradu, ut tam orba ciuitas tales tutores complecti debeat. Alterum, quòd* Pompeij, & Bruti *fidem beneuolentiamq́; mirifice laudas. Lætor uirtute, et officio cum tuorum neceſſariorum, meorum amiciſſimorum, tum maxime alterius omnium ſeculorū, & gentium principis, alterius iampridem iuuentutis, celeriter (ut ſpero) ciuitatis. De mercenarijs teſtibus à ſuis ciuitatibus notandis, niſi iam aliquid factum eſt per* Flaccum, *fiet à me, cum per* Aſiam *decedam. Nunc ad alteram epiſtolam uenio. Quòd ad me quaſi formam communium temporum, & totius* R.P. *miſiſti expreſſam: prudentia literarum tuarum ualde eſt mihi grata. Video enim & pericula leuiora, quàm timebam, et maiora præſidia. ſiquidem (ut ſcribis) omnes uires ciuitatis ſe ad* Pompeij *ductum applicauerunt: tuumq́; ſimul promptum animum, & alacrem perſpexi ad defendendam* R.P. *mirificamq́; cepi uoluptatem ex hac tua diligentia, quòd in ſummis tuis occupationibus, mihi tamen* R.P. *ſtatum per te notum eſſe uoluiſti. Nam augurales libros ad commune utriuſque noſtrum otium ſerua. Ego enim à te cum tua promiſſa per literas flagitabam, ad urbem te otioſiſſimum eſſe arbi-*

trabat. nunc tamen, ut ipſe pollicreris, pro auguralibus libris orationes tuas confectas omnes expectabo.

Tullius, cui mandata ad me dederas, non conuenerat me: nec erat iam quiſquam mecum tuorum, præter omnes meos, qui ſunt omnes tui. Stomachoſiores meas literas quas dicas eſſe, non intelligo. bis ad te ſcripſi me purgans diligenter, te leuiter accuſans in eo, quòd de me cito credidiſſes. quod genus querelæ mihi quidem uidebatur eſſe amici: ſin autem tibi diſplicet, non utar eo poſthac. Sed ſi, ut ſcribis, eæ literæ non fuerunt diſertæ, ſcito meas non fuiſſe. Vt enim Ariſtarchus Homeri uerſum negat, quem non probat: ſic tu (libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meũ. Vale, & in cenſura, ſi iam es Cenſ. (ut ſpero) de proauo multum cogitato tuo.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO. S. D.

Gratulabor tibi prius (ita enim rerum ordo poſtulat) deinde ad me conuertar. Ego uero uehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id, quod nemini dubium fuit, abſolutum te eſſe: ſed illud, quòd quo melior ciuis, quo uir clarior, quo fortior amicus es, quóq; plura uirtutis & induſtriæ ornamenta in te ſunt, eò mirãdum eſt magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam maleuolentiam, quæ te impugnare auderet. non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium. nihil iam ſum pridem admiratus magis. De me autem ſuſcipe pauliſper meas partes, & eum te eſſe finge, qui ego ſum: ſi facile inueneris, quod dicas, noli ignoſcere hæſitationi

meæ. Ego uero uelim mihi, Tulliæq; meæ (ſicut tu amiciſſime, & ſuauiſſime optas) proſpere euenire ea, quæ me inſciente facta ſunt à meis: ſed ita cecidiſſe, ut agrentur eo tempore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto: ueruntamen plus me in hac ſpe, tua ſapientia, & humanitas conſolatur, quàm opportunitas temporis. Itaq; quemadmodum expediam exitum huius inſtitutæ orationis, non reperio. neq; enim triſtius dicere quicquam debeo ea de re, quam tu ipſe optimis omnibus proſequeris. neq; nõ me tamen mordet aliquid: in quo unum non uereor, ne tu parum perſpicias, ea, quæ geſta ſunt, ab illis eſſe geſta, quibus ego ita mandaram, ut cum tam longe abſuturus eſſem, ad me ne referrent, agerent, quod probaſſent. In hoc autem mihi illud occurrit: Quid tu igitur ſi affuiſſes? rẽ probaſſem. de tempore nihil te inuito, nihil ſine cõſilio egiſſem tuo. Vides me ſudare, iandudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam. Leua me igitur hoc onere. nunquam enim mihi uideor tractaſſe cauſam difficiliorem. Sed tamen ſic habeto: niſi iam tunc omnia negotia cum ſumma tua dignitate diligentiſſime confeciſſem: tametſi nihil uidebatur ad meum erga te priſtinum ſtudium addi poſſe: tamen hac mihi affinitate renuntiata, non maiore equidem ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificantius dignitatem tuã defendiſſem. Decedenti mihi, & iam imperio annuo terminato, ante diem iii Non. Sext. cũ ad Sidam naui accederem, & mecum Q. Seruilius eſſet, literæ à meis ſunt redditæ. dixi ſtatim Seruilio (etenim uidebatur eſſe commotus) ut omnia à me maiora expectaret. quid

multa?beneuolentior tibi,quàm fuerim, nihilo ſum factus,diligentior quidem ad declarandam beneuolentiam multo.nam ut uetus noſtra ſimultas antea ſtimulabat me,ut cauerem, ne cui ſuſpitionem ficte reconciliatæ gratiæ darem : ſic affinitas noua curam mihi affert cauendi,nequid de ſummo meo erga te amore detractum eſſe uideatur. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO. S.

Q Vaſi diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expetendũ ſtudium tuum:ſic,cum de tuis rebus geſtis agebatur,inſeruiebam honori tuo.dicam tamen uere:plus,quàm acceperas,reddidiſti.Quis enim ad me nõ perſcripſit,te non ſolum authoritate orationis,ſententia tua,quibus ego à tali uiro contentus erã, ſed etiam opera,conſilio,domum ueniendo,conueniendis meis,nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe?Hæc mihi ampliora multo ſunt,quàm illa ipſa,propter quæ hæc elaborantur. INSIGNIA *enim uirtutis multi etiam ſine uirtute aſſecuti ſunt : talium uirorum tanta ſtudia aſſequi ſola uirtus poteſt.Itaque mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiam, qua nihil eſt uberius, præſertim in ijs ſtudijs, quibus uterque noſtrum deuinctus eſt.Nam tibi me profiteor & in* R.P. *ſocium,de qua idem ſentimus : & in quotidiana uita coniunctum cum ijs artibus, ſtudijsq́ue, quæ colimus.Velim ita fortuna tuliſſet, ut quanti ego omneis tuos facio, tanti tu meos facere poſſes : quod tamen ipſum,neſcio qua permotus animi diuinatione, non deſpero.Sed hoc nihil ad te:noſtrum eſt onus. Il-*

lud uelim ſic habeas, quod intelliges, hac re nouata additum potius aliquid ad meum erga te ſtudium, cui nihil uidebatur addi poſſe, q̃ quicquam eſſe detractum. Cum hæc ſcribebam, Ces. iam te eſſe ſperabam: eò breuior eſt hæc epiſtola, & ut aduerſus magiſtrum morum modeſtior. Vale.

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER QVARTVS.

M. T. C. SERVIO SVLPITIO. S. D.

c

Aius Trebatius familiaris meus ad me ſcripſit, te ex ſe quæſiſſe, quibus in locis eſſem: moleſtéq; ferre, quòd me propter ualetudinem tuam, cum ad urbem acceſſiſſem, non uidiſſes: & hoc tempore uelle te mecum, ſi propius acceſſiſſem, de officio utriuſq; noſtrum communicare. Vtinam Serui ſaluis rebus, (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſſemus inter nos. profecto aliquid opis occidenti R. P. tuliſſemus. Cognoram enim iam abſens, te hæc mala multo ante prouidentem, defenſorem pacis & in conſulatu tuo, & poſt conſulatum fuiſſe. Ego autem cum conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem, nihil proficiebam. Sero enim ueneram: ſolus eram: rudis eſſe uidebar in cauſa: incideram in hominum pugnandi cupidorum inſanias. Nunc, quoniam nihil iam uidemur poſſe opitulari R. P. ſiquid eſt, in quo nobis met ipſis conſulere

poſſimus, non ut aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus, ſed ut q̃honeſtiſſime lugeamus: nemo eſt omnium, quicum potius mihi, q̃ tecum communicandũ putem. Nec enim clariſſimorum uirorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neq; doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. atq; ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtra in ſenatum, ſiue potius in conuentum ſenatorum eſſe uenturum, ni ueritus eſſem, ne eius animum offenderem, qui à me, ut te imitarer petebat. cui quidem ego, cum me rogaret, ut adeſſem in ſenatu: eadem omnia, quæ à te de pace, & de Hiſpanijs dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum. Rem uides, quo modo ſe habeat: orbem terrarum imperijs diſtributis ardere bello: urbem ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure, ſine fide, relictam direptioni, & incendijs. Itaq; mihi uenire in mentem nihil poteſt, non modo quod ſperem, ſed uix iam quod audeam optare. Sin autem tibi homini prudentiſſimo uidetur utile eſſe, nos colloqui: quanq̃ longius etiam cogitabam ab urbe diſcedere, cuius iam etiam nomen inuitus audio: tamen propius accedam. Trebatio mandaui, ſiquid tu eum uelles ad me mittere, ne recuſaret: idq́; ut facias uelim: aut ſiquem tuorum fidelium uoles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex urbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. Ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortaſſe arrogo: ut exploratum habeam, quicquid nos communi ſententia ſtatuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

M. T. C. SERVIO SVLPITIO. S. D.

a D iii Cal. Mai. cum eſſem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui non ſatis prudẽter feciſſe Philotimum: qui, cum abs te mandata haberet, ut ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non ueniſſet, literas tuas miſiſſet: quas intellexi breuiores fuiſſe, quòd eum perlaturum putaſſes. Sed tamen, poſtq̃ literas tuas legi, Poſthumia tua me conuenit, & Seruius noſter. his placuit, ut tu in Cumanum uenires: qui etiã mecum, ut ad te ſcriberem, egerunt. Quòd meum conſilium exquiris: id eſt tale, ut capere facilius ipſe poſſim, quàm alteri dare. quid enim eſt, quod audeam ſuadere tibi homini ſumma authoritate, ſummáq; prudentia? Si quid rectiſſimum ſit, quærimus: perſpicuum eſt. ſi quid maxime expediat: obſcurum. ſin hi ſumus, qui profecto eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum, honeſtúmq; ſit: non poteſt eſſe dubium, quid faciẽdum nobis ſit. Quòd exiſtimas meam cauſam coniunctam eſſe cum tua: certe ſimilis in utroque noſtrum, cum optime ſentiremus, error fuit. Nam omnia utriuſque conſilia ad concordiam ſpectauerunt: qua cum ipſi Cæſari nihil eſſet utilius, gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta ſit, uides: neque ſolum ea perſpicis, quæ geruntur, quæq; iam geſta ſunt, ſed etiam qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. Ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt: aut intereſſe, etiam ſi non probes. quarum altera mihi turpis, altera etiam periculoſa ratio

uidetur. Reſtat, ut diſcedendum putem: in quo reliqua uidetur eſſe deliberatio, quod cõſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur. Omnino cum meſerior res nunq̃ acci- dit, tum ne deliberatio quidem difficilior. nihil enim conſtitui poteſt, quod nõ incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, ſi uidebitur, ita cenſeo facias: ut ſi ha- bes iam ſtatutum, quid tibi agendum putes, in quo non ſit coniunctum conſilium tuum cum meo, ſuperſedeas hoc labore itineris. ſin autem eſt, quod mecum commu- nicare uelis: ego te expectabo. Tu, quod tuo cõmodo fiat, q̃primum uelim uenias, ſicut intellexi & Seruio, & Poſthumiæ placere. Vale.

M. T. C. SERVIO SVLPITIO. S. D.

u Ehementer te eſſe ſolicitum, & in communibus miſerijs præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. Quod quanquã minime miror, & meum quodãmodo agnoſco: doleo tamen te ſapien- tia præditum propè ſingulari, non tuis bonis delectari potius, quam alienis malis laborare. Me quidem, & ſi nemini concedo, qui maiorem ex pernicie, et peſte R. P. moleſtiam traxerit: tamen multa iam conſolãtur, ma- ximéq; conſcientia conſiliorum meorum. Multo enim ante, tanquã ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram: neque id ſolum mea ſponte, ſed multo etiam magis monente, & denuntiante te. Etſi enim abfui ma- gnam partem conſulatus tui: tamen & abſens cogno- ſcebam, quæ eſſet tua in hoc peſtifero bello cauendo, & prædicendo ſententia: & ipſe affui primis tempo-

ribus tui conſulatus, cum accuratiſſime monuiſti ſenatum collectis omnibus bellis ciuilibus, ut & illa timerent, quæ meminiſſent: & ſcirent, cum ſuperiores nullo tali exemplo antea in R. P. *cognito, tam crudeles fuiſſent, quicunque poſtea* R. P. *oppreſſiſſet armis, multo intolerabiliorem futurum.* NAM *quod exemplo fit: id etiam iure fieri putant: & aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de ſuo.* Q*uare meminiſſe debes, eos, qui authoritatem, & conſilium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia occidiſſe, cum tua prudentia ſalui eſſe potuiſſent.* D*ices:* Q*uid me iſta res conſolatur in tantis tenebris, & quaſi perpetuis* R. P.? *eſt omnino uix conſolabilis dolor, tanta eſt omnium rerum amiſſio, & deſperatio recuperandi: ſed tamen & Cæſar ipſe ita de te iudicat, et omnes ciues ſic exiſtimant, quaſi lumen aliquod extinctis cæteris elucere ſanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam.* H*æc tibi ad leuandas moleſtias magna eſſe debent.* Q*uòd autem à tuis abes: id eo leuius ferendum eſt, quòd eodem tempore à multis, ac magnis moleſtijs abes: quas ad te omnes perſcriberem, niſi uererer ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non uides, mihi uideris meliore eſſe conditione, quàm nos, qui uidemus.* H*actenus exiſtimo noſtram conſolationem recte adhibitam eſſe, quoad certior ab homine amiciſſimo fieres ijs de rebus, quibus leuari poſſent moleſtiæ tuæ.* R*eliqua ſunt in te ipſo, neque mihi ignota, nec minima ſolatia, & (ut quidem ego ſentio) multo maxima: quæ ego ipſe experiens quotidie ſic probo, ut ea mihi ſalutem afferre uideantur.* T*e autem ab initio*

ætatis memoria teneo ſumme omnium doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniaq;, quæ à ſapientiſſimis ad bene uiuendum tradita eſſent, ſummo ſtudio, curáq; didiciſſe: quæ quidem uel optimis rebus & uſui, & delectationi eſſe poſſent. his uero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. Nihil faciam inſolenter: neq; te tali uel ſcientia, uel natura præditum hortabor, ut ad eas te referas artes, quibus à primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti. tantum dicam, quod te ſpero approbaturum: me, poſteaquam illi arti, cui ſtudueram, nihil eſſe loci neq; in curia, neq; in foro uiderim, omnem meam curam, atq; operam ad philoſophiam contuliſſe. Tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari non multo plus, q̃ noſtræ relictum eſt loci. Quare non equidem te moneo: ſed mihi ita perſuaſi, te quoq; in iiſdem uerſari rebus, quæ etiam ſi minus prodeſſent, animum tamen à ſolicitudine abducerēt. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, in primiſq; in hac, in qua ego me ſcripſi acquieſcere, ita uerſatur, ut excellat. à me uero ſic diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini: mihiq́; ab eo gratia refertur: in quo ille exiſtimat, quod facile appareat, quòd me colat, & obſeruet, tibi quoq; in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

M. T. CICERO S. D. SERV. SVLPITIO.

ACcipio excuſationem tuam, qua uſus es, cur ſæpius ad me literas uno exemplo dediſſes: ſed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epiſtolas acciperent, fieri ſcribis, ne ad

nos perſerantur. illam partem excuſationis, qua te ſcribis orationis paupertate (ſic enim appellas) ijſdem uerbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco, nec probo. et ego ipſe, quē tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non eſſe uerborum admodū inopem agnoſco. εἰρωνεύεσθαι enim non neceſſe eſt: ſed tamen idem, nec hoc εἰρωνευόμενος, facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati, & elegantiæ. Conſilium tuum, quo te uſum ſcribis, hoc Achaicum negotium non recuſauiſſe, cum ſemper probauiſſem, tum multo magis probaui lectis tuis proximis literis: omnes enim cauſæ, quas commemoras, iuſtiſſimæ ſunt, tuaq; & authoritate, & prudentia digniſſimæ. Quòd aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atq; opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum: ita perculſa, & proſtrata fœdiſſimo bello iacent omnia, ut is cuiq; locus, ubi ipſe ſit, miſerrimus eſſe uideatur: propterea & tui te conſilij pœnitet, & nos, qui domi ſumus, tibi beati uidemur. At contra nobis non tu quidem uacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus. atque hoc ipſo melior eſt tua, quàm noſtra conditio: quòd tu, quid doleas, ſcribere audes: nos ne id quidem tuto poſſumus: nec id uictoris uitio, quo nihil moderatius, ſed ipſius uictoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens. Vno te uicimus: quòd de Marcelli collegæ tui ſalute paulo ante, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd quemadmodum ea res ageretur, uidimus. Nam ſic fac exiſtimes: poſt has miſerias, ideſt poſtquam armis diſceptari cœptum eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate. Nam & ipſe Cæſar ac-

cuſata acerbitate Marcelli (ſic enim appellabat) laudataq́; honorificentiſſime & æquitate tua, & prudentia, repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui roganti de Marcello, ne hominis quidem cauſa negaturum. Fecerat autem hoc ſenatus, ut cum à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello: & cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet: cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. Noli quærere: ita mihi pulcher hic dies uiſus eſt, ut ſpeciem aliquam uiderer uidere quaſi reuiuiſcentis R. P. itaq; cum omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Volcatium (is enim, ſi eo loco eſſet, negauit id ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſilium. nam ſtatueram, non mehercule inertia, ſed deſyderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. Fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitudo animi, & ſenatus officium. Itaque pluribus uerbis egi Cæſari gratias: meq́; metuo ne etiam in cæteris rebus honeſto otio priuarim: quod erat unicum ſolatium in malis. Sed tamen, quando effugi eius offenſionem, qui fortaſſe arbitraretur, me hanc R. P. non putare, ſi perpetuo tacerem: modice hoc faciam, aut etiam intra modum: ut & illius uoluntati, & meis ſtudijs ſeruiam. Nam etſi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maxime philoſophia delectauit: tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporum uitijs, ut nulla res alia leuare animum moleſtijs poſſit. à quo ſtudio te abduci negotijs, intelligo ex tuis literis: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, uel potius noſter ſumma me ob-

ſeruantia colit: cuius ego cum omni probitate, ſummaq́; uirtute, tum ſtudijs, doctrinaq́; delector. Is mecum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. Adhuc in hac ſum ſententia, nihil ut faciamus, niſi quod maxime Cæſar uelle uideatur. Res ſunt eiuſmodi, ut ſi Romæ ſis, nihil te præter tuos delectare poſſit. De reliquis nihil melius ipſo eſt. Cæteri, et cætera eiuſmodi, ut ſi alterutrum neceſſe ſit, audire ea malis, quàm uidere. Hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te uidere cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

SERV. SVLPITIVS M. T. CICERONI S.

POſteaquam mihi renuntiatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ: ſaneq̃ pro eo, ac debui, grauiter, moleſteq́; tuli: communemq́; eam calamitatem exiſtimaui: qui ſi iſthic affuiſſem, neq; tibi defuiſſem, coramq́; meum dolorem tibi declaraſſem. Etſi genus hoc conſolationis minimum, atq; acerbũ eſt, propterea quia per quos id fieri debet propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiuntur, neq; ſine lachrymis multis id conari queunt: ut magis ipſi uideantur aliorum conſolatione indigere, quàm alijs poſſe ſuum officium præſtare: tamen quæ in præſentia mihi in mentem uenerunt, decreui breui ad te perſcribere: non quòd ea te fugere exiſtimem: ſed quòd forſitan dolore impeditus, minus ea perſpicias. Quid eſt, quòd tantopere te commoueat tuus dolor inteſtinus? cogita quemadmodum adhuc fortuna nobiſcum egerit: ea nobis erepta eſſe, quæ hominibus non minus, quàm liberi, cara eſſe debent, patriã,

honeſtatem, dignitatem, honores omneis hoc uno incōmodo addito, quid ad dolorem adiungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atq; omnia minoris æſtimare? An illius uicem (credo) doles? quoties in eam cogitationem neceſſe eſt ut tu ueneris, ut nos ſæpe incidimus, hiſce temporibus non peſſime cum ijs eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum uita cōmutare. Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad uiuendum magnopere inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatiū? Vt eum aliquo adoleſcente primario coniuncta ætatem ageret? licitum eſt tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuentute generum deligere, cuius fidei liberos tuos, te tuto committere putares. An ut ea liberos ex ſeſe pareret, quos cum florenteis uideret, lætaretur? qui rem à parente traditam per ſe tenere poſſent, honores ordinatim in R.P. petituri eſſent, in amicorum negotijs liberalitate ſua uterentur? quid horum fuit, quod non prius, quàm datum, ademptum ſit? At uero malum eſt liberos amittere: malum, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, uolo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſit. Ex Aſia rediens, cum ab Aegina Megaram uerſus nauigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. poſt me erat Aegina, ante Megara, dextra Piræus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata, & diruta ante oculos iacent. Cœpi egomet mecum ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur ſiquis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorum uita breuior eſſe

debet, cum uno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant. uiśne tu te Serui cohibere, & meminiſſe, hominem te eſſe natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter ſum confirmatus. Hoc idem, *ſi tibi uidetur, fac ante oculos tibi proponas. modo uno tempore tot uiri clariſſimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta eſt: omnes prouinciæ conquaſſatæ ſunt: in unius mulierculæ animula ſi iactura facta ſit, tantopere commoueris? quæ ſi hoc tempore non ſuum diem obijſſet: paucis poſt annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat.* Etiam *tu ab hiſce rebus animum, ac cogitationem tuam auoca: atq; ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt: illam, quandiu ei opus fuerat, uixiſſe: unà cum* R.P. *fuiſſe: te patrem ſuum* Præt. Cos. Aug. *uidiſſe: adoleſcentibus primarijs nuptam fuiſſe: omnibus bonis propè perfunctam eſſe: cum* R.P. *occideret, uita exceſſiſſe.* Quid *eſt, quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis?* Deniq; *noli te obliuiſci* Ciceronem *eſſe, & eum, qui alijs conſueueris præcipere, & dare conſilium. neq; imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt: ſed potius, quæ alijs tute præcipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atq; apud animum propone.* NVLLVS *dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat.* Hec *te expectare tempus tibi turpe eſt, ac non ei rei ſapientia tua te occurrere.* Quòd *ſiquis etiam inferis ſenſus eſt: qui illius amor in te fuit, pietas'q; in omnes ſuos, hoc certe illa te facere non uult.* Da *hoc illi mortuæ: da*

cæteris amicis, et familiaribus, qui tuo dolore mœrent. da patriæ: ut, ſiqua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo uti poſſit. Deniq;, quoniam in eam fortunam deuenimus, ut etiam huic rei nobis ſeruiendum ſit: noli committere, ut quiſquã te putet non tam filiam, quàm R P. tempora, & aliorum uictoriam lugere. Plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne uidear prudentiæ tuæ diffidere. Quare ſi hoc unum propoſuero, finem faciam ſcribendi. Vidimus aliquoties ſecundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamq; ex ea re te laudem adipiſci: fac aliquando intelligamus, aduerſam quoq; te æque ferre poſſe, neq; id maius, quàm debeat, tibi onus uideri, ne ex omnibus uirtutibus hæc una tibi uideatur deeſſe. Quod ad me attinet, cum te tranquilliore animo eſſe cognouero: de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq; ſe prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

M. CICERO S. D. SERV. SVLPITIO.

EGo uero Serui uellem, ut ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes. Quantum enim præſens me adiuuare potueris & conſolando, & propè æque dolendo: facile ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum adquieui. Nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare luctum poſſent: & in me conſolando, non mediocrẽ ipſe animi dolorẽ adhibuiſti. Seruius tamen tuus omnibus officijs, quæ illi tempori tribui potuerunt, declarauit, & quanti ipſe me faceret, & quàm ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cuius offi-

cia iucundiora ſcilicet ſæpe mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas penè ægritudinis, ſed etiam authoritas conſolatur. turpe enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum, ut tu tali ſapientia præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & uix reſiſto dolori, quòd ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exẽpla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. Nam et Q. Maximus, qui filium conſularem, clarum uirum, & magnis rebus geſtis amiſit: et L. Paulus, qui duos ſeptem diebus: & ueſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma uirtute filium perdidit: ijs temporibus fuerunt, ut eos tum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex R. P. conſequebantur. mihi autem, amiſſis ornamentis ijs, quæ ipſe commemoras, quæq; eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. Non amicorum negotijs, non R. P. procuratione impediebantur cogitationes meæ. nihil in foro agere licebat. aſpicere curiam non poteram. exiſtimabam, id quod erat, omnes me et induſtriæ meæ fructus, et fortunæ perdidiſſe. Sed cum cogitarem hæc mihi tecum, & cum quibuſdã eſſe communia: & cum frangerem iam ipſe me, cogeremq; illa ferre toleranter: habebã quo confugerẽ, ubi conquieſcerem, cuius in ſermone, et ſuauitate omnes curas, doloresq; deponerẽ. Nunc autem hoc tam graui uulnere etiam illa, quæ conſenuiſſe uidebantur, recrudeſcunt. Non enim, ut tũ me à R. P. mœſtũ domus excipiebat, quæ leuaret: ſic nũc domo mœrẽs ad R. P. cõfugere poſſum, ut i eius bonis acqeſcã. itaq; et domo abſum, et fo-

ro, quòd nec eum dolorem, quem à R.P. capio, domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum R.P. quo magis te expecto, teq́; uidere q̃primum cupio. maior mihi leuatio afferri nulla poteſt, quàm coniunctio conſuetudinis, ſermonumq́; noſtrorum. quanquam ſperabam tuum aduentum (ſic enim audiebã) appropinquare. Ego autem cum multis de cauſis te exopto q̃primum uidere, tum etiam, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totũ ad unius uoluntatem accommodandũ et prudentis, et liberalis, et (ut perſpexiſſe mihi uideor) nec à me alieni, & tibi amiciſſimi. Quod cũ ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis, non agendi aliquid, ſed illius cõceſſu, et beneficio quieſcendi. Vale.

M.T. CICERO S. D. M. MARCELLO.

ET ſi eo te adhuc conſilio uſum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem, ut meũ conſilium non anteponam tuo: tamen & amicitiæ noſtræ uetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te, quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate. Ego eum te eſſe, qui horum malorum initia multo ante uideris, qui conſulatum magnificentiſſime, atque optime geſſeris, præclare memini. ſed idem etiam illa uidi: neq; te conſilium ciuilis belli ita gerendi, neque copias Cn.

Pompeij,nec genus exercitus probare,ſemperq; ſumme diffidere. qua in ſententia me quoque fuiſſe, memoria tenere te arbitror. itaq; neq; tu multum interfuiſti rebus gerendis: & ego id ſemper egi, ne intereſſem.non enim ijs rebus pugnabamus,quibus ualere poteramus, conſilio,authoritate,cauſa,quæ erant in nobis ſuperiora:ſed lacertis,& uiribus,quibus pares non eramus. uicti ſumus igitur,aut,ſi uinci dignitas non poteſt,fracti certe,& abiecti.in quo,tuum conſilium nemo poteſt non maxime laudare,quòd cum ſpe uincendi, ſimul abiecisti certandi etiam cupiditatem: oſtendiſtiq; ſapientem,& bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere,extrema non libenter perſequi. Qui nō idem conſilium,quod tu,ſecuti ſunt.eos uideo in duo genera eſſe diſtractos.aut enim renouare bellum conati ſunt, & hi ſe in Africam contulerunt: aut,quemadmodum nos,ſe uictos eſſe crediderunt.medium quoddam tuum conſilium fuit,qui hoc fortaſſe humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à pleriſq; ,uel dicam ab omnibus,ſapiens tuum conſilium,à multis etiam magni,ac fortis animi iudicatum: ſed habet iſta ratio, ut mihi quidem uidetur,quendam modum:præſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas,præter uoluntatem.ſic enim intellexi, nihil aliud eſſe,quod dubitationem afferret ei,penes quem eſt poteſtas,niſi quòd uereretur,ne tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid ſentiam, nihil attinet dicere:cum appareat,ipſe quid fecerim.Sed tamē ſi iam ita conſtituiſſes,ut abeſſe perpetuo malles,quàm ea,quæ nolles,uidere: tamen id cogitare deberes,ubicunq; eſſes,

*te fore in eius ipſius, quem fugeres, poteſtate. qui ſi fa-
cile paſſurus eſſet, te carentem patria, & fortunis tuis
quiete, & libere uiuere: cogitandum tibi tamen eſſet,
Romæ ne, & domi tuæ, cuiuſmodi res eſſet, an Mytile=
nis, aut Rhodi malles uiuere. ſed cum ita late pateat
eius poteſtas, quem ueremur, ut terrarum orbem com
plexa ſit: non'ne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, q̃
cum periculo alienæ? Equidem, etiã ſi oppetenda mors
eſſet, domi, atque in patria mallem, quàm in externis,
atq; alienis locis. hoc idem omnes, qui te diligunt, ſen-
tiunt: quorũ eſt magna pro tuis maximis, clariſſimisq́;
uirtutibus multitudo. Habemus etiam rationem rei fa-
miliaris tuæ, quam diſſipari nolumus. Nam & ſi nul
lam poteſt accipere iniuriam, quæ futura perpetua ſit,
propterea quòd neq; is, qui tenet R. P. pateretur, neque
ipſa R. P. tamen impetum prædonum in tuas fortunas
fieri nolo. ij autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te
intelligere confiderem. Hic te unius ſolicitudines, unius
etiam multæ, & aſſiduæ lachrymæ C. Marcelli fratris
optimi deprecantur. nos cura, et dolore proximi ſumus,
precibus tardiores, quòd ius adeundi, cum ipſi depre-
catore eguerimus, non habemus. Gratia tantum poſſu-
mus, quantum uicti. Sed tamen, conſilio, ſtudio, Marcel-
lo non deſumus. à tuis reliquis non adhibemur. ad o-
mnia parati ſumus. Vale.*

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

n Eque monere te audeo præſtanti prudentia uirum, nec confirmare maximi animi hominem, uirumq; fortiſſimum, conſolari uero nullo modo. Nam *ſi ea, quæ acciderunt, ita fers, ut audio: gratulari magis uirtuti debeo, quàm conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala* R. P. *frangunt: non ita abundo ingenio, ut te conſoler, cum ipſe me non poſſim.* Reliquum *eſt igitur, ut tibi me in omni re eum præbeam, præſtemq́;, ut ad omnia, quæ tui uelint, ita ſim præſto, ut me non ſolum omnia debere tua cauſa quæ poſſum, ſed ea quoq;, quæ non poſſim, putent.* Illud *tamen uel me monuiſſe, uel cenſuiſſe puta, uel propter beneuolentiam tacere nõ potuiſſe: ut, quod ego facio, tu quoq; in animum inducas, ſi ſit aliqua* R. P. *in ea te eſſe oportere, iudicio hominũ, req́; principẽ, neceſſitate cedentẽ tẽpori: ſin autem nulla ſit, hunc tamen aptiſſimum eſſe etiam ad exulandũ locum.* Si *enim libertatem ſequimur: qui locus hoc dominatu uacat? ſin qualencunq; locum: qui eſt domeſtica ſede iucundior?* Sed *mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, fauet ingenijs: nobilitatem uero, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipſius cauſa concedit, amplectitur.* Sed *plura, quàm ſtatueram.* Redeo *ergo ad unum illud, me tuum fore cum tuis, ſi modo erunt tui: ſin minus, me certe in omnibus rebus ſatis noſtræ coniunctioni, amoriq́; facturum.* Vale.

M. Cicero

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

ETſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus uerbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cenſerem eſſe oportere, & quid tibi faciendũ arbitrarer: tamen cum Theophilus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiamq́; perſpexeram: ſine meis literis eum ad te uenire nolui. ijſdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus ſuperioribus literis hortatus ſum: ut in ea R.P. quæcunque eſt, q̃primum uelis eſſe. Multa uidebis fortaſſe, quæ nolis: non plura tamen, quàm audis quotidie. Non eſt porrò tuum, uno ſenſu ſolum oculorum moueri: cumq́; illud idem auribus percipias, quod etiam maius uideri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias, aut faciendum, quod non probes. Primum TEMPORI cedere, ideſt neceſſitati parere, ſemper ſapiẽtis eſt habitũ. deinde nõ habet, ut nunc quidem eſt, id uitij res. dicere fortaſſe, quæ ſentias, non licet: tacere planè licet. omnia enim delata ad unũ ſunt. is utitur conſilio, ne ſuorum quidem, ſed ſuo. quod non multo ſecus fieret, ſi is R.P. teneret, quem ſecuti ſumus. An qui in bello, cum omnium noſtrum coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorũ hominum minime prudentium conſilio uteretur: eum magis communem cenſemus in uictoria futurũ fuiſſe, quàm incertis in rebus fuiſſet? & qui nec te Cos. tuum ſapientiſſimum conſilium ſecutus eſſet: nec fratre tuo conſulatum ex authoritate tua gerente, nobis authoribus uti uoluerit:

nunc omnia tenentem, noſtras ſententias deſyderaturum cenſes fuiſſe? OMNIA *ſunt miſera in bellis ciuilibus: quæ maiores noſtri ne ſemel quidem, noſtra ætas ſæpe iā ſenſit. ſed* MISERIUS *nihil, q̃ ipſa uictoria: quæ, etiam ſi ad meliores uenit, tamen eos ipſos ferociores, impotentioresq́; reddit: ut, etiam ſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur.* MULTA *enim uictori, eorum arbitrio, per quos uicit, etiam inuito facienda ſunt.* An *tu nō uidebas mecum ſimul, quàm illa crudelis eſſet futura uictoria? igitur tunc quoque patria careres, ne, quæ nolles, uideres? non, inquies: ego enim ipſe tenerem opes, & dignitatem meam. At erat tuæ uirtutis in minimis res tuas ponere, de* R. P. *uehementius laborare.* Deinde, *qui finis iſtius conſilij eſt? nam adhuc et factum tuum probatur, &, ut in tali re, etiam fortuna laudatur:* Factum, *quòd et initium belli neceſſario ſecutus ſis, & extrema ſapienter perſequi nolueris:* Fortuna, *quòd honeſto otio tenueris & ſtatum, & famam dignitatis tuæ.* Nunc *uero nec locus tibi ullus dulcior eſſe debet patria: nec eam diligere minus debes, quòd deformior eſt, ſed miſereri potius: nec eam multis claris uiris orbatam, priuare etiam aſpectu tuo.* Deniq́; *ſi fuit magni animi non eſſe ſupplicem uictori: uide, ne ſuperbi ſit, aſpernari eiuſdem liberalitatem.* Et *ſi ſapientis eſt carere patria, duri non deſyderare. & ſi re publica non poſſis frui, ſtultum eſt nolle priuata.* Caput *illud eſt: ut ſi iſta uita tibi commodior eſſe uideatur, cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit. magna gladiorū eſt licentia: ſed in externis locis, minor etiam ad facinus uerecundia.* Mihi *ſalus tua tantæ curæ eſt,*

ut Marcello fratri tuo aut par, aut certe proximus ſim. Tuum eſt conſulere temporibus, & incolumitati, & uitæ, & fortunis tuis. Vale.

M. CICERO M. MARCELLO S.

Etſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebam, magisq; literas tuas iam expectare incipiebam, uel te potius ipſum: tamen cum Theophilus proficiſceretur, non potui nihil ei literarum dare. Cura igitur, ut q̃primum uenias: uenies enim, mihi crede, expectatus, neq; ſolũ nobis, ideſt tuis, ſed prorſus omnibus. Venit enim mihi in mentem, ſubuereri interdum, ne te delectet tarda diſſeſſio. quod ſi nullum haberes ſenſum, niſi oculorũ: prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles uidere. ſed cum leuiora non multo eſſent, quæ audirentur, q̃ quæ uiderentur: ſuſpicarer autem multum intereſſe rei familiaris tuæ, te q̃primũ uenire, idq; in omnes partes ualere: putaui ea de re te eſſe admonendum. Sed quoniam, quod mihi placeret, oſtendi: reliqua tu pro tua prudentia conſyderabis: me tamen uelim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

M. MARCELLVS M. CICERONI S.

Plurimum ualuiſſe apud me tuam ſemper authoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negotio potes exiſtimare, quòd cum mihi C. Marcellus frater amantiſſimus mei, non ſolum conſiliũ daret, ſed precibus quoq; me obſecraret: non prius mihi perſuadere potuit, q̃ tuis eſt effectum literis, ut uterer ueſtro

potiſſimum conſilio. Res quemadmodū ſit acta, ueſtræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etſi eſt mihi probatiſſima, quòd ab optimo ſit animo: tamen hoc mihi multo iucundius eſt, & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui uere meæ ſaluti fauerent, te cupidiſſimum mei, ſingularem'q; mihi beneuolentiam præſtitiſſe cognoui. Reliqua ſunt eiuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam. hoc uero eiuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium uirorum, & amicorum beneuolentia, neque in aduerſa, neq; in ſecunda fortuna quiſquam uiuere poſſit. itaq; hoc ego mihi gratulor. tu uero ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officiū, re tibi præſtabo. Vale.

SERV. SVLPITIVS CICERONI S.

Etſi ſcio non iucundiſſimum nuntium me uobis allaturum: tamen quoniam CASVS, & fortuna in bonis dominatur: uiſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, uos certiores ut facerem. Ad V Cal. Iun. cum ab Epidauro Piræū naui aduectus eſſem: ibi Marcellum collegam noſtrum conueni: eum'q; diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. poſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo conſilio, ut ab Athenis in Bæotiam irem, reliquam'q; iuriſdictionem abſoluerem: ille, uti aiebat, ſupra Malcas Italiam uerſus nauigaturus erat. poſtridie eius diei, cū ab Athenis proficiſci in animo haberem: circiter horam decimam noctis Poſthumus familiaris eius ad me uenit, & mihi nuntiauit, M. Marcellum collegam noſtrum poſt cœnæ

tempus à P. Magio Chilone familiari eius, pugione percuſſum eſſe: & duo uulnera accepiſſe, unum in ſtomacho, alterum in capite ſecundū aurem: ſperare tamen, eum uiuere poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nunciaret, et rogaret, uti cogerem medicos. coegi, et è ueſtigio eò ſum profectus prima luce. cum non longe à Piræo abeſſem, puer Acidini obuiā mihi uenit cum codicillis, in quibus erat ſcriptum, paulo ante lucem Marcellum diem ſuū obiiſſe. Ita uir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſima morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi. inueni duos libertos, & paucuIos ſeruos. reliquos dicebant profugiſſe metu perterritos, quòd dominus eorū ante tabernaculum interfectus eſſet. Coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meiſq; lecticarijs in urbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendū curaui. Ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra urbē ut darent, impetrare non potui, quòd religione ſe impediri dicerent: neq; tamen id antea cuiquā conceſſerant. quod proximum fuit, uti in quo uellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio academiæ locum delegimus: ibiq; eum combuſſimus: poſteáq; curauimus, ut iidem Athenièſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate & uiuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ pr. Cal. Iun. Athenis.

M.CICERO P.FIGVLO NIGIDIO S.D.

q Værenti mihi iandiu quid ad te potiſſimum ſcriberem, non modo certa res nulla, ſed ne genus quidem literarũ uſitatum ueniebat in mentem. unam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecundis rebus uti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratq; fortuna, nequid tale ſcribere poſſem, aut omnino cogitare. Relinquebatur triſte quoddam, & miſerum, & his temporibus conſentaneum genus literarum. id quoq; deficiebat me: in quo debebat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius, aut conſolatio doloris tui. Quod pollicerer, nõ erat. ipſe enim pari fortuna abiectus, aliorũ opibus caſus meos ſuſtentabam: ſæpiusq; mihi ueniebat in mentem, queri quòd ita uiuerẽ, quàm gaudere, quòd uiuerẽ. quanquã enim nulla me ipſum priuatim perculit inſignis iniuria: nec mihi quidquã tali tempore in mentem uenit optare, quod non ultro mihi Cæſar detulerit: tamen nihilo minus eis conficior curis, ut hoc ipſum, quod maneam in uita, peccare me exiſtimem. Careo enim cũ familiariſſimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut diſtraxit fuga, tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis conciliarat per me quondam te ſocio defenſa R.P. uerſorq; in eorũ naufragijs, & bonorum direptionibus: nec audio ſolũ, quod ipſum eſſet miſerum, ſed etiam id ipſum uideo, quo nihil eſt acerbius, eorũ fortunas diſſipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium extinximus: et in qua urbe modo gratia, authoritate, gloria floruimus, in ea nunc ijs quidem omnibus caremus. obtine-

mus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem: ſed ea plus non poteſt, quàm uis, & mutatio omnium rerum, atq; temporum. itaq; orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura me, & uoluntas, & conſuetudo aſſuefecerat: cum cæteris, ut quidem uideor, tum ipſi mihi diſpliceo. Natus enim ad agendum ſemper aliquid dignum uiro, nunc non modo agendi rationem nullam habeo, ſed ne cogitandi quidem: & qui antea aut obſcuris hominibus, aut etiam ſontibus opitulari poterã, nunc P. Nigidio uni omnium doctiſſimo, & ſanctiſſimo, & maxima quondam gratia, & mihi certe amiciſſimo ne benigne quidem polliceri poſſum. Ergo hoc ereptum eſt literarum genus. Reliquum eſt, ut conſoler, & afferam rationes, quibus te à moleſtijs coner abducere. at ea quidem facultas uel tui, uel alterius conſolandi, in te ſumma eſt, ſi unquam in ullo fuit. Itaq; eam partem, quæ ab exquiſita quadam ratione, & doctrina proficiſcitur, non attingam, tibi totam relinquam. Quid ſit forti, & ſapienti homine dignũ, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua uita, quid ſtudia, quid artes, quibus à pueritia floruiſti, à te flagitent: tu uidebis. Ego quod intelligere, & ſentire poſſum, quia ſum Romæ, & quia curo, attendoq;: id tibi affirmo, te in iſtis moleſtijs, in quibus es hoc tempore, non diutius futurũ: in ijs autem, in qbus etiam nos ſumus, fortaſſe ſemper fore. Videor mihi perſpicere, primum ipſius animũ, qui plurimũ poteſt, propenſum ad ſalutẽ tuã. Nõ ſcribo hoc temere. quo minus familiaris ſum, hoc ſum ad inueſtigãdũ curioſior. Quo facilius, qbus eſt iratior, reſpondere triſtius poſſit: hoc eſt adhuc

tardior ad te moleſtia liberandum. Familiares uero eius, et ij quidē, q illi iucundiſſimi ſunt, mirabiliter de te & loquuntur, et ſentiunt. accedit eodē uulgi uoluntas, uel potius conſenſus omnium. etiam illa, quæ minimum nunc quidem poteſt (ſed poſſit neceſſe eſt) R. P. quoſcunq; uiros habebit, ab ijs ipſis, quibus tenetur de te propediem (mihi crede) impetrabit. Redeo igitur ad id, ut iam tibi etiam pollicear aliquid, quod primo omiſeram. Nam & amplectar eius familiariſſimos, qui me admodum diligunt, multumq; mecum ſunt: & in ipſius conſuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clauſit, inſinuabo: & certe omnes uias perſequar, quibus putabo ad id, quod uolumus, peruenire poſſe. In hoc toto genere plura faciam, quàm ſcribere audeo. Cætera, quæ tibi à multis prompta eſſe certo ſcio, à me ſunt paratiſſima. nihil in re familiari mea eſt, quod ego malim meum eſſe, quàm tuum. Hac de re, & de hoc genere toto, hoc ſcribo parcius, quòd te, id quod ipſe confido, ſperare malo te eſſe uſurum tuis. Extremum illud eſt, ut te horter, & obſecrem, animo ut maximo ſis, nec ea ſolum memineris, quæ ab alijs magnis uiris accepiſti, ſed illa etiam, quæ ipſe ingenio, ſtudioq; pepeperiſti. quæ ſi colliges: & ſperabis omnia optime, & quæ accident, qualiacunq; erunt, ſapienter feres. Sed hæc tu melius, uel optime omnium. Ego quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſime omnia, diligentiſſimeq; curabo: tuorumq; triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

b Inas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quòd audiſſes me meã priſtinam dignitatem obtinere: alteris dicebas, te uelle, quæ egiſſem, bene, ac feliciter euenire. Ego autem, ſi dignitas eſt bene de R. P. ſentire, & bonis uiris probare, quod ſentias: obtineo dignitatem meam. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut deniq; libera oratione defendere: ne ueſtigium quidem ullum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq́; præclare, ſi noſmetipſos regere poſſumus, ut ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in eiuſmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. Quo in periculo non nihil me conſolatur, cum recordor, hæc me tum uidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, non modo aduerſas pertimeſcebam, uidebamq́; quanto periculo de iure publico diſceptaretur armis. quibus ſi ij uiciſſent, ad quos ego pacis ſpe, non belli cupiditate adductus acceſſeram: intelligebam tamen, & iratorum hominum, & cupidorum, & inſolentium quàm crudelis eſſet futura uictoria. ſin autem uicti eſſent, quantus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorum, partim etiam optimorum: qui me hæc prædicentem, atq; optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebant nimium timidum, quàm ſatis prudentem exiſtimari. Quòd autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita uelle, certo ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihil

meliores res domeſticas, quàm R.P. *offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs cariſſima mea ſalus, & meæ fortunæ eſſe debebant: cum propter eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil inſidijs uacuum uiderem, nouarum me neceſſitudinum fidelitate contra ueterum inimicorum perfidiam muniendum putaui.* Sed *de noſtris rebus ſatis, uel etiã nimium multa.* De *tuis uelim ut eo ſis animo, quo debes eſſe, ideſt ut nequid tibi præcipue timendum putes. ſi enim ſtatus erit aliquis ciuitatis: quicunq; erit, te omnium periculorum uideo expertem fore.* Nam *alteros tibi iam placatos eſſe intelligo, alteros nunquam iratos fuiſſe.* De *mea autem in te uoluntate ſic uelim iudices: me, quibuſcunq; rebus opus eſſe intelligã, quanquam uideam quis ſim hoc tempore, & quid poſſim, opera tamen, et conſilio, ſtudio quidem certe, rei, famæ, ſaluti tuæ præſto futurum.* Tu *uelim & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quamdiligentiſſime certiorem.* Vale.

M. CICERO S.D. CN. PLANCIO.

a C*œpi perbreueis tuas literas: quibus id, quod ſcire cupiebam, cognoſcere non potui: cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit.* Nam *quàm fortiter ferres communeis miſerias, non intellexi: quàm me amares, facile perſpexi. ſed hoc ſciebam: illud ſi ſciſſem, ad id meas literas accommodaſſem.* Sed *tamen & ſi antea ſcripſi, quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamen hoc tempore breuiter commonẽdũ putaui, ne quo periculo*

te proprio exiſtimares eſſe:in magno omnes,ſed tamen in communi ſumus. Quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. Quapropter eo animo ſimus inter nos,quo ſemper fuimus. quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER QVINTVS.

Q. METELLVS CELER Q. F. PROCOS. S. D. M. T. CICERONI.

SI uales, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo,& pro reconciliata gratia,neq; me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictum capite,ac fortunis per te oppugnatum iri. quem ſi parum pudor ipſius defendebat: uel familiæ debebat noſtræ dignitas, uel meum ſtudium erga uos,remq́; pub. ſatis ſubleuare. Nunc uideo illum circumuentum,me deſertum à quibus minime conueniebat. Itaq; in luctu,& ſqualore ſum, qui prouinciæ,qui exercitui præſum,qui bellum gero. Quæ quoniam nec ratione, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtraſtis: non erit mirandum,ſi uos pœnitebit. Te tam mobili in me, meoſq́; eſſe animo non ſperabam. Me interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquam iniuria à R.P. abducet. Vale.

M. T. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D.

ſI tu, exercituſq́; ualetis, bene eſt. Scribis ad me, te existimaſſe pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læſum iri: quod cuiuſmodi ſit, ſatis intelligere non poſſum: ſed tamen ſuſpicor ad te eſſe allatum, me, in ſenatu cum diſputarem, permultos eſſe, qui R. P. *à me conſeruatam dolerent, dixiſſe: à te propinquos tuos, quibus negare non potuiſſes, impetraſſe, ut ea, quæ ſtatuiſſes tibi in ſenatu de mea laude eſſe dicenda, reticeres. quod cum dicerem, illud adiunxi: mihi tecum ita diſpertitum officium fuiſſe in* R. P. *ſalute retinenda, ut ego urbem à domeſticis inſidijs, & ab inteſtino ſcelere, tu* I*taliam & ab armatis hoſtibus, & ab occulta coniuratione defenderes: atq; hanc noſtram tanti, & tam præclari muneris ſocietatem à tuis propinquis labefactatam: qui, cum tu à me rebus ampliſſimis, atque honorificentiſſimis ornatus eſſes, timuiſſent, ne qua mihi pars abs te uoluntatis mutuæ tribueretur.* Hoc *in ſermone cum à me exponeretur, quæ mea expectatio fuiſſet orationis tuæ, quantoq́; in errore uerſatus eſſem: uiſa eſt oratio non iniucunda, & mediocris quidam eſt riſus conſecutus, non in te, ſed magis in errorem meum, & quòd me abs te cupiſſe laudari, aperte, atq; ingenue confitebar.* Iam *hoc non poteſt in te nõ honorifice eſſe dictum, me in clariſſimis meis, atq; ampliſſimis rebus, tamen aliquod teſtimonium tuæ uocis habere uoluiſſe.* Quòd *autem ita ſcribis, pro mutuo inter nos ani*

mo: quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuum, neſcio: equidem hoc arbitror, cum par uoluntas accipitur, & redditur. Ego ſi hoc dicam, me tua cauſa prætermiſiſſe prouinciam, tibi ipſe leuior uidear eſſe. meæ enim rationes ita tulerunt: atque eius mei conſilij maiorem in dies ſingulos fructum, uoluptatemq́; capio. Illud dico: me, ut primum in concione prouinciam depoſuerim, ſtatim, quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpiſſe. Nihil dico de ſortitione ueſtra: tantum te ſuſpicari uolo, nihil in ea re per collegam meum me inſciente eſſe factum. Recordare cætera: quàm cito ſenatum illo die facta ſortitione coegerim: quàm multa de te uerba fecerim, cum tu ipſe mihi dixiſti, orationem meam non ſolum in te honorificam, ſed etiam in collegas tuos cõtumelioſam fuiſſe. Iam illud S.C. quod eo die factum eſt, ea perſcriptione eſt, ut dum id extabit, officium meum in te obſcurum eſſe non poſſit. poſtea uero quàm profectus es, uelim recordere, quæ ego de te in ſenatu egerim, quæ in concionibus dixerim, quas ad te literas miſerim. Quæ cum omnia collegeris: tu ipſe uelim iudices, ſatiſ ne uideatur his omnibus rebus tuus aduentus, cum proxime Romam ueniſti, mutuo reſpondiſſe. Quòd ſcribis de reconciliata noſtra gratia: non intelligo, cur recõciliatam eſſe dicas, quæ nunquam immutata eſt. Quòd ſcribis, non oportuiſſe Metellum fratrẽ tuum ob dictum à me oppugnari: primum hoc uelim exiſtimes, animum mihi iſtum tuum uehementer probari, et fraternam plenam humanitatis, ac pietatis uoluntatem. deinde ſiqua ego in re fratri tuo R.P. cauſa reſtiterim, peto ut mihi ignoſcas. tum enim ſum ami-

cus R. P. quàm qui maxime. Si uero meam ſalutem contra illius impetum in me crudeliſſimum defenderim: ſatis habeas, nihil me etiamnum tecum de tui fratris iniuria conqueri. quem ego cum comperiſſem omnem ſui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum Claudia uxore tua, & cum ueſtra ſorore Mutia, cuius erga me ſtudium pro Cn. Pompeij neceſſitudine multis in rebus perſpexerã, ut eum ab illa iniuria deterrerent. Atque ille, quod te audiſſe credo, pr. Cal. Ian. qua iniuria nemo unquam in aliquo magiſtratu improbiſſimus ciuis affectus eſt, ea me Cos. afficit, cum R. P. conſeruaſſem: atque abeuntem magiſtratu, concionis habendæ poteſtate priuauit: cuius iniuria mihi tamen honori ſummo fuit. Nam cum ille mihi nihil, niſi ut iurarem, permitteret: magna uoce iuraui ueriſſimum, pulcherrimumq; iuſiurandum: quod populus idem, magna uoce me uere iuraſſe iurauit. Hac accepta tam inſigni iniuria, tamen illo ipſo die miſi ad Metellum communes amicos, qui agerent cum eo, ut ab illa mente deſiſteret. quibus ille reſpondit, ſibi non eſſe integrum. etenim paulo ante in concione dixerat, ei, qui in alios animaduertiſſet indicta cauſa dicendi, ipſi poteſtatem fieri non oportere. Hominem grauem, & ciuem egregium, qui qua pœna ſenatus, conſenſu bonorum omnium, eos affecerat, qui urbem incẽdere, magiſtratus, ac ſenatum trucidare, bellum maximum conflare uoluiſſent, eadem dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendijs, Italiam bello liberaſſet. Itaque ego Metello fratri tuo præſenti reſtiti. Nam in

ſenatu Cal. Ian. ſic cum eo de R. P. diſputaui, ut ſentiret ſibi cum uiro forti, & conſtanti eſſe pugnandum. Ad iii. Non. Ian. cum agere cœpiſſet, tertio quoque uerbo orationis ſuæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quicquam deliberatius fuit, quàm me quacunque ratione poſſet, non iudicio, neque diſceptatione, ſed ui, atque impreſſione euertere. Huius ego temeritati ſi uirtute, atque animo non reſtitiſſem: quis eſſet, qui me in conſulatu non caſu potius exiſtimaret, quàm conſilio fortem fuiſſe? Hæc ſi Metellum cogitare de me neſciſti: debes exiſtimare, te maximis de rebus à fratre eſſe cælatum. ſin aliquid impertiuit tibi ſui conſilij: lenis à te, & facilis exiſtimari debeo, qui nihil tecum de his ipſis rebus expoſtulem. & ſi intelligis non me dicto Metelli, ut ſcribis, ſed conſilio eius, animóq; in me inimiciſſimo eſſe commotum. Cognoſce nūc humanitatem meam: ſi humanitas appellanda eſt in acerbiſſima iniuria remiſſio animi, ac diſſolutio. Nulla eſt à me unquam ſententia dicta in fratrem tuum. quotieſcunque aliquid eſt actum, ſedens ijs aſſenſi, qui mihi leniſſime ſentire uiſi ſunt. Addam illud etiam, quod iam ego curare non debui, ſed tamen fieri non moleſte tuli, atque etiam ut ita fieret, pro mea parte adiuui, ut S. C. meus inimicus, quia tuus frater erat, ſubleuaretur. Quare non ego oppugnaui fratrem tuum, ſed fratri tuo repugnaui: nec in te, ut ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili, ut in mea erga te uoluntate, etiam deſertus ab officijs tuis, permanerem. Atq; hoc ipſo tempore tibi pene minitanti nobis per literas, hoc reſcribo, atq; reſpondeo. Ego dolori tuo

alij opres
forte sen
tam

non ſolum ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo. meus enim me ſenſus, quanta uis fraterni ſit amoris, admonet. à te peto, ut tu quoq; æquum te iudicē dolori meo præbeas: ſi acerbe, ſi crudeliter, ſi ſine cauſa ſum à tuis oppugnatus, ut ſtatuas mihi non modo non cedendum, ſed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſa utendum fuiſſe. Ego te mihi ſemper amicum eſſe uolui: me ut tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. maneo in uoluntate, & quoad uoles tu, permanebo: citiusq; amore tui, fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quicquam de noſtra beneuolentia detrahatur. Vale.

Q. METELLVS CELER S. D. M. CICERONI.

Omnis importuniſſimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officijs leniuntur: & ut ſunt leues huiuſmodi homines, à me deſpiciuntur: libenterq; commutata perſona, te mihi fratris loco eſſe duco. de illo ne meminiſſe quidem uolo, tametſi bis eum inuitum ſeruaui. De me, meiſq; rebus, ne uobis multitudine literarum moleſtior eſſem, ad Lælium perſcripſi: de rationibus etiam prouinciæ quid uellem fieri, ut is uos doceret, & commonefaceret. Si poteris, uelim priſtinam tuam erga me uoluntatem conſerues. Vale.

M. Cicero

M. CICERO S. D. Q. METELLO NEPOTI PROCOS.

l Iteræ Q. Fratris,& T. Pomponij neceſſarij mei tantum mihi ſpei dederant,ut in te nõ minus auxilij, quàm in tuo collega mihi conſtitutum fuerit.itaq; ad te literas ſtatim miſi:per quas,ut fortuna poſtulabat,& gratias tibi egi,& de reliquo tempore auxilium petij. Poſtea mihi non tam meorum literæ,q̃ ſermones eorum,qui hac iter faciebant,animum tuum immutatum ſignificabant. quæ res fecit,ut tibi literis obſtrepere non auderem. Nunc mihi Q. frater meus mitiſſimam tuam orationem,quam in ſenatu habuiſſes,perſcripſit:qua inductus,ad te ſcribere ſum conatus:& abs te,quãtum tua fert uoluntas,peto,quæſoq;,ut tu me conſerues potius,quàm propter arrogantiã,& crudelitatem tuorũ me oppugnes. Tu tuas inimicitias ut R.P. donares,te uiciſti: alienas ut contra R.P. confirmes,adduceris? Quòd ſi mihi tua clementia opem tuleris : omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi confirmo. Sin mihi neq; magiſtratum,neque ſenatum, neque populum auxiliari propter eam uim, quæ me cum R.P. uicit,licuerit:uide,ne,cum uelis reuocare tempus omnium reſeruandorum, cum qui ſeruetur non erit,non poſſis. Vale.

M. CICERO S. D. C. ANTONIO M. F. IMP.

e Tſi ſtatueram nullas ad te literas mittere,niſi cõmendatitias,non quòd eas intelligerem ſatis apud

te ualere, ſed ne ijs, qui me rogarent, aliquid de noſtra coniunctione imminutum eſſe oſtenderem: tamen cum T. Pomponius homo omnium meorum in te ſtudiorum, & officiorum maxime conſcius, tui cupidus, noſtri amantiſſimus, ad te proficiſceretur, aliquid mihi ſcribendum putaui: præſertim cum aliter ipſi Pomponio ſatisfacere non poſſem. Ego ſi abs te ſumma officia deſyderem, mirum nemini uideri debeat. omnia enim à me in te profecta ſunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerēt. pro ijs rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. contra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam comperiſſe me, non audeo dicere, ne forte id ipſum uerbum ponam, quod abs te aiunt falſo in me ſolere conferri. Sed ea, quæ ad me delata ſunt, malo te ex Pomponio, cui non minus moleſta fuerunt, quàm ex meis literis, cognoſcere. Meus in te animus quàm ſingulari officio fuerit, & ſenatus & P.R. teſtis eſt. Tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes. quantum mihi debeas, cæteri exiſtiment. ego quæ tua cauſa antea feci, uoluntate ſum adductus, poſteáq; conſtantia. Sed reliqua, mihi crede, multo maius meum ſtudium, maioremq́; grauitatem, & laborem deſyderant: quæ ego ſi non profundere, ac perdere uidebor, omnibus meis uiribus ſuſtinebo: ſin ingrata eſſe ſentiam, non committam, ut tibi ipſe inſanire uidear. ea quæ ſint, & cuiuſmodi, poteris ex Pomponio cognoſcere. atq; ipſum tibi Pomponiū ita commendo, ut quanquam ipſius cauſa confido te facturum eſſe omnia, tamen abs te hoc petam, ut ſiquid

reſidet in te amoris erga me, id omne in Pomponij nego-tio oſtendas. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO S. D. P. SEXTIO L. F. PROCOS.

Cum ad me Decius libertus tuus ueniſſet, egiſſet'q; mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore ſuccederetur: quanquam illum hominem frugi, & tibi amicum exiſtimabam: tamen quòd memoria tenebam, cuiuſmodi ad me literas antea miſiſſes: non ſatis credidi homini prudenti, tam ualde eſſe mutatam uoluntatem tuam. Sed poſteaquam & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus ſum: adhibui diligentiam, quotieſcunque ſenatus fuit, ut adeſſem: plurimum'q; in eo negotij habui, ut Q. Fuſium Trib. pl. & cæteros, ad quos tu ſcripſeras, cogerem mihi potius credere, quàm tuis literis. Omnino res tota in menſem Ian. reiecta erat, ſed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus, quòd ad me pridem ſcripſeras uelle te bene euenire, quòd de Craſſo domum emiſſem, emi eam ipſam domum millibus num̃ûm XXXV, aliquanto poſt tuam gratulationem. Itaq; nunc me ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam coniurare, ſiquis me recipiat: ſed partim odio inducti me excludunt, & aperte uindicem coniurationis oderunt: partim non credunt, & à me inſidias metuunt, nec putant ei numos deeſſe poſſe, qui ex obſidione fœneratores exemerit. Omnino ſemiſſium magna copia eſt. ego autem meis rebus ge-

ſtis hoc ſum aſſecutus, ut bonum nomen exiſtimer. Domum tuam, atq; ædificationem omnem perſpexi, et uehementer probaui. Antonium, etſi eius in me officia omnes deſyderant, tamen in ſenatu grauiſſime ac diligentiſſime defendi: ſenatum'q; uehementer oratione mea, atq; authoritate commoui. Tu ad me uelim literas crebrius mittas. Vale.

M. T. M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO, IMP.

SI tu, exercitus'q; ualetis, bene eſt. Ex literis tuis, quas publice miſiſti, cepi unà cum omnibus incredibilem uoluptatem. tantam enim ſpem otij oſtendiſti, quantam ego ſemper omnibus te uno fretus pollicebar. ſed hoc ſcito: tuos ueteres hoſtes, nouos amicos uehementer literis perculſos, atq; ex magna ſpe deturbatos iacere. ad me autem literas quas miſiſti, quanquam exiguam ſignificationem tuæ erga me uoluntatis habebant, tamen mihi ſcito iucundas fuiſſe. nulla enim re tam lætari ſoleo, quàm meorum officiorum conſcientia. quibus ſiquando non mutuo reſpondetur: apud me plus officij reſidere facillime patior. illud non dubito, quin, ſi te mea ſumma erga te ſtudia parum mihi adiunxerunt, R. P. nos inter nos conciliatura, coniunctura'q; ſit. ac ne ignores, quid ego in tuis literis deſyderarim: ſcribam aperte, ſicut & mea natura, & noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi, quarum aliquã in tuis literis & noſtræ neceſſitudinis, & R. P. cauſa gratulationem expectaui: quam ego abs te prætermiſ-

ſam eſſe arbitror, quòd uerebare, ne cuius animum offenderes. Sed ſcito, ea, quæ nos pro ſalute patriæ geſſimus, orbis terræ iudicio, ac teſtimonio cóprobari. Quæ, cum ueneris, tanto conſilio, tantáq; animi magnitudine à me geſta eſſe cognoſces, ut tibi multo maiori, q̃ Africanus fuit, me non multo minorem, q̃ Lælius, facile et in R.P. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.

M. T. CICERO M. LICINIO P. F. CRASSO S. D.

QVantum meum ſtudium extiterit dignitatis tuæ uel tuendæ, uel etiam augendæ, non dubito, quin ad te omnes tui perſcripſerint. non enim fuit aut mediocre, aut obſcurum, aut eiuſmodi, quod ſilentio poſſet præteriri. Nam & cum Coss. & cum multis conſularibus tanta contentione decertaui, quanta nunquam antea ulla in cauſa: ſuſcepiq; mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: ueteriq; noſtræ neceſſitudini iandiu debitum, ſed multa uarietate temporum interruptum officium cumulate reddidi. Neq; mehercule unquam mihi tui aut colendi, aut ornandi uoluntas defuit: ſed quædam peſtes hominum laude aliena dolentiũ, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. Sed extitit tempus optatum mihi magis, quàm ſperatum, ut florentiſſimis tuis rebus, mea perſpici poſſet & memoria noſtræ uoluntatis, & amicitiæ fides. Sum enim conſecutus, non modo ut domus tua tota, ſed ut cuncta ciuitas me tibi amiciſſimum eſſe cognoſceret. Itaque &

præſtantiſſima omnium fœminarum uxor tua, & exi-
mia pietate, uirtute, gratia tui Craſſi meis conſilijs, mo-
nitis, ſtudijs, actionibusq; nituntur: & S.P.Q.R. intel-
ligit, tibi abſenti nihil eſſe tam promptum, aut tam pa-
ratum, quàm in omnibus rebus, quæ ad te pertineant,
operam, curam, diligentiam, authoritatem meã. Quæ
ſint acta, quæq; agantur, domeſticorum tibi literis de-
clarari puto. De me ſic exiſtimes, ac tibi perſuadeas ue-
hementer uelim: non me repentina aliqua uoluntate,
aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs am-
plectendam incidiſſe, ſed, ut primũ forum attigerim,
ſpectaſſe ſemper, ut tibi poſſem q̃maxime eſſe coniun-
ctus. quo quidem ex tempore, memoria teneo, neq; me-
am tibi obſeruantiam, neq; mihi tuam ſummam bene-
uolentiam, ac liberalitatem defuiſſe. Siqua interciderunt non tam re, quam ſuſpicione uiolata: ea cum fue-
rint & falſa, & inania, ſint euulſa ex omni memo-
ria, uitaq; noſtra. is enim tu uir es, & eum me eſſe cu-
pio, ut, quoniam in eadem R.P. tempora incidimus,
coniunctionem, amicitiamq; noſtram utriq; noſtrum
laudi ſperem fore. Quamobrem tu quantum tuo iudi-
cio tribuendum nobis eſſe putes, ſtatues ipſe, &, ut ſpe-
ro, ſtatues ex noſtra dignitate. Ego uero tibi profiteor,
atq; polliceor eximium, & ſingulare meum ſtudium
in omni genere officij, quod ad honeſtatem, & gloriam
tuam ſpectet. in quo, etiam ſi multi mecum contendent,
tamen cum reliquis omnibus, tum Craſſis tuis iudici-
bus, omneis facile ſuperabo: quos quidem ego ambos
unice diligo, ſed in Marco beneuolentia impari. hoc ma-
gis ſum Publio deditus, quòd me quanquam à pue-

ritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maxime, ſicut alterum parentem & obſeruat, & diligit. Has literas uelim exiſtimes fœderis habituras eſſe uim, non epiſtolæ: meq́; ea, quæ tibi promitto, ac recipio, ſanctiſſime eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeq́; facturum. Quæ à me ſuſcepta defenſio eſt te abſente dignitatis tuæ: in ea iam ego non ſolum amicitiæ noſtræ, ſed etiam conſtantiæ meæ cauſa permanebo. Quamobrem ſatis eſſe hoc tempore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſiquid ipſe intelligerem aut ad uoluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quidpiam aut à te eſſem admonitus, aut à tuis, effecturum, ut intelligeres, nihil neq; te ſcripſiſſe, neq; quenquam tuorum ad me fruſtra detuliſſe. Quamobrem uelim ita & ipſe ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq́; rebus, ut ad hominem amiciſſimum: & tuis præcipies, ut opera, conſilio, authoritate, gratia mea ſic utantur in omnibus publicis, priuatis, forenſibus, domeſticis tuis, amicorum, hoſpitum, clientum tuorum negotijs, ut quoad eius fieri poſſit, præſentiæ tuæ deſyderium meo labore minuatur. Vale.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO. S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Si tuam conſuetudinem in patrocinijs tuendis ſeruas, P. Vatinius cliens ad te uenit, qui pro ſe cauſam dicier uult. Non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti.

Ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, quàm illum, quo defendente uincere didici? an uerear, ne qui potentiſſimorum hominum conſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillorum, ac maleuolorum obtrectationes, & inuidias non proſternat, atq; obterat? Quare ſi me, ſicut ſoles, amas, ſuſcipe me totum, atq; hoc, quicquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinendum puta. Scis meã fortunam neſcio quo modo facile obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? Siquis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe uelit: peto à te, ut tuam conſuetudinem, & liberalitatem in me abſente defendendo mihi præſtes. Literas ad ſenatum noſtris de rebus geſtis quo exemplo miſeram, infra tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagneſtes fugitiuus cum Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen terra, mariq; ut conquireretur, præmandaui: & profecto tibi illũ reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit, et inde tamen aliquando eruã. Tu nos fac ames. Vale. Ad III Id. Quint. ex caſtris, Narona.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico, & eò minus, quòd me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiam hic refrigerauit. ſed tamen non deſiſtam, quin illũ aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi dura imperas. de

Catilio neſcio quid ad me ſcripſiſti deprecationis diligentiſſimæ. Apage te cum noſtro Sexto Seruilio. nam mehercule ego illum quoq; amo. ſed huiuſcemodi uos clientes, huiuſmodi cauſas recipitis? hominem unum omnium crudeliſſimum, qui tot ingenuas matres familias ſtuprauit, tot ciues Ro. occidit, arripuit, diſperdidit, regiones uaſtauit? Simul uero ſemiſſis homo contra me arma tulit, & eum bello cepi. Sed tamen mi Cicero quid facere poſſum? omnia mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. meam animaduerſionem, & ſupplicium, quo uſurus eram in eum, quem cepiſſem, remitto tibi, & condono. quid illis reſpondere poſſum, qui ſua bona direpta, naues expugnatas, fratres, liberos, parentes occiſos, actione expoſtulant? ſi mehercule Appij os haberem, in cuius locum ſuffectus ſum, tamen hoc ſuſtinere non poſſem. Quid ergo eſt? faciã omnia ſedulo, quæ te ſciam uelle. defenditur à Q. Voluſio tuo diſcipulo. ſi forte ea res poterit aduerſarios fugare, in eo maxima ſpes eſt. Nos, ſiquid erit iſtic opus, defendes. Cæſar adhuc mihi iniuriam facit de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc non refert: quaſi uero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. Nam ſi hoc expectandum ſit, dum totum bellum conficiã, uiginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ, ipſa ſibi aſciuerunt amplius ſexaginta. hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernuntur: longe alia conditione ego ſum, ac cæteri imperatores. Vale.

VATINIVS CICERONI S.

e Go poſt ſupplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus ſum: ſex oppida ui oppugnando cepi: unũ hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turres, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indignéq; mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. Quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, méq; tibi in omnes partes defendendum putes, hoc exiſtimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Non. Dec. Narona.

M. CICERO P. VATINIO IMP. S.

g Rata tibi eſſe officia mea, non miror. cognoui enim te gratiſſimum omnium: idq; nunquam deſtiti prædicare. nec enim tu mihi gratiã modo habuiſti, uerum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrẽ reliquis tuis rebus omnibus, pari me ſtudio erga te, & eadem uoluntate cognoſces. Quòd mihi fœminam primariam Pompeiam uxorem tuam commendas, cum Sura noſtro ſtatim tuis literis lectis locutus ſum, ut ei meis uerbis diceret, ut quicquid opus eſſet, mihi denunciaret: me omnia, quæ ea uellet, ſummo ſtudio, curáq; facturum: itaq; faciam: eamq;, ſi opus eſſe uidebitur, ipſe conueniam. Tu tamen ei uelim ſcribas, ut nullam rem neq; tam magnam, neq; tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna uideatur. Omnia quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa

mihi, & honeſta uidebuntur. De Dionyſio, ſi me amas, confice. quancunq; ei fidem dederis, praeſtabo. ſi uero improbus fuerit, ut eſt, duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis Dij male faciant, qui tibi moleſti ſunt. ſed, ut ſcribis, breui capientur, & illuſtrabunt res tuas geſtas. ſemper enim habiti ſunt bellicoſi. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

Corám me tecum eadem haec agere ſaepe conantem deterruit pudor quidam pene ſubruſticus: quae nunc expromam abſens audacius. epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neq;, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſaepe oſtendis te eſſe facturũ: tamen ignoſcas uelim huic feſtinationi meae. genus enim ſcriptorum tuorũ etſi erat ſemper à me uehementer expectatum, tamen uicit opinionem meã, meq́; ita uel cepit, uel incendit, ut cuperẽ quãcelerrime res noſtras monimentis cõmendari tuis. non enim me ſolũ cõmemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas, ut uel authoritate teſtimonij tui, uel indicio beneuolentiae, uel ſuauitate ingenij uiui perfruamur. Neq; tamen, haec cum ſcribebam, eram neſcius, quantis oneribus premerere ſuſceptarum rerũ, & iam inſtitutarum. ſed quia uidebam Italici belli, & ciuilis hiſtoriam iam pene à te eſſe perfectam, dixeras autẽ mihi te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui, quin te admonerẽ, ut cogitares, coniunctè ne malles cũ caeteris rebus noſtra contexere, an, ut multi Graeci fecerunt, Calliſthenes Troicũ bellũ,

Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinũ, qui omnes à perpetuis ſuis hiſtorijs ea quæ dixi bella ſeparauerunt: tu quoq; item ciuilẽ coniurationem ab hoſtilibus, externiſq; bellis ſeiungeres. Equidem ad noſtram laudem non multum uideo intereſſe: ſed ad properationem meã quiddam intereſt, non te expectare, donec ad locum uenias, ac ſtatim cauſam illam totam, & tempus arripere. Et ſimul ſi uno in argumẽto, unaq; in perſona mens tua tota uerſabitur: cerno iam animo, quãto omnia uberiora, atq; ornatiora futura ſint. Neq; tamen ignoro, q̃ impudenter faciam, qui primũ tibi tantum oneris imponam (poteſt enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, poſtulem. quid ſi illa tibi non tantopere uidentur ornanda? ſed tamen, qui ſemel uerecundiæ fines tranſierit, eum bene, & nauiter oportet eſſe impudentem. Itaq; te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quàm fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtoriæ negligas: gratiamq; illam, de qua ſuauiſſime quodam in proœmio ſcripſiſti, à qua te allici non magis potuiſſe demonſtras, quàm Herculem Xenophontium illum à uoluptate, ea ſi me tibi uehementius commendabit, ne aſpernere: amoriq; noſtro pluſculum etiam, quàm concedit ueritas, largiare. Quòd ſi te adducemus, ut hoc ſuſcipias: erit (ut mihi perſuadeo) materies digna facultate, & copia tua. à principio enim coniurationis uſq; ad reditum noſtrum uidetur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. in quo & illa poteris uti ciuilium commutationum ſcientia, uel in explicandis cauſis rerum nouarum, uel in remedijs incommodorum, cum

& reprehendes ea, quæ uituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis. et ſi liberius, ut conſueuiſti, agendum putabis: multorum in nos perfidiã, inſidias, proditionemq; notabis. Multam etiam caſus noſtri tibi uarietatem in ſcribendo ſuppeditabunt, plenam cuiuſdam uoluptatis, quæ uehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit. NIHIL eſt enim aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum uarietates, fortunæq; uiciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ. HABET enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem. cæteris uero nulla perfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt iucunda. Quem enim noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaquam ei percontanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: ut etiam in uulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. Cuius ſtudium in legendo non erectũ Themiſtoclis fuga, redituq; retinetur? Etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum. at uiri ſæpe excellentis ancipites, uariiq; caſus habent admirationem, expectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem: ſi uero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundiſſimæ lectionis uoluptate. Quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq; no-

ſtrorum. Habet enim uarios actus, multasq; actiones & conſiliorum, & temporum. Ac non uereor, ne aſſentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demonſtrem, me à te potiſſimum ornari, celebrariq; uelle. neque enim tu is es, qui, qui ſis, neſcias: & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, quàm eos, qui laudent, aſſentatores arbitrere. neque autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur. Neq; enim Alexander ille, gratiæ cauſa ab Apelle potiſſimum pingi, & à Lyſippo fingi uolebat, ſed quod illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat. atque illi artifices, corporis ſimulachra ignotis nota faciebant: quæ uel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari uiri. Nec minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neq; pictam, neq; fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quàm qui in eo genere laborarunt. unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium, ſtatuasq; ſuperauit. Atq; hoc præſtantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta peruenero, quàm ſi in cæterorum: quòd non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiam authoritas clariſſimi, & ſpectatiſſimi uiri, & in R.P. maximis, grauiſſimisq; cauſis cogniti, atq; in primis probati: ut mihi nó ſolum præconium, quod, cum in Sigæum ueniſſet, Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe dixit, ſed

etiam graue teſtimonium impertitum clari hominis, magniq; uideatur. Placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam à laudato uiro. Quod ſi à te non impetro, hoc eſt, ſiqua te res impedierit (neq; enim fas eſſe arbitror, quicquam me rogantem abs te nō impetrare) cogar fortaſſe facere, quod nonnulli ſæpe reprehendunt: ſcribam ipſe de me, multorum tamen exemplo, & clarorum uirorum. ſed, quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere uitia: & ut uerecundius ipſi de ſeſe ſcribant, neceſſe eſt, ſiquid eſt laudandum: & prætereant, ſiquid forte reprehendendum eſt. accedit etiam, ut minor ſit fides, minor authoritas, multi denique reprehendant, & dicant, uerecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum, qui cum cæteris coronas impoſuerunt uictoribus, eorumq́; nomina magna uoce pronunciauerunt, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua uoce ipſi ſe uictores eſſe prædicent. Hæc nos uitare cupimus, &, ſi recipis cauſam noſtram, uitabimus: idq́; ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere, cur, cū mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſime noſtrorum temporum conſilia, atq; euentus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quòd alacres animo ſumus, ut & cæteri uiuentibus nobis ex libris tuis nos cognoſcant, & nos metipſi uiui gloriola noſtra perfruamur. His de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi uelim. ſi enim ſuſcipis cauſam, conficiā cōmentarios rerū omniū. ſin autē differs me in

tempus aliud, coràm tecum loquar. tu interea non ceſſabis, & ea, quæ habes inſtituta, perpolies, nosq́; diliges. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

QVanquam *ipſa conſolatio literarum tuarũ mihi gratiſſima eſt, declarat enim ſummam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex tuis literis uel maximum cepi, quòd te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq́; cognoui. Quam quidem laudẽ ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam,* NON *aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male uiuendi ſuſpenſas habere rationes. Quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet (etenim penitus inſederat) ui tamen tempeſtatum, et concurſu calamitatũ erat aliquantum labefactata, atque conuulſa: cui te opitulari & uideo, & id feciſſe etiã proximis literis, multumq́; profeciſſe ſentio. Itaq; hoc ſæpius dicendum, tibiq́; non ſignificandum ſolum, ſed etiã declarandum arbitror: nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. Ad conſolandum autem cum illa ualeant, quæ eleganter, copioſeq́; collegiſti, tum nihil plus, quã quòd firmitudinẽ, grauitatemq́; animi tui perſpexi: quam nõ imitari, turpiſſimum exiſtimo. itaq; hoc etiã fortiorem me puto, quam te ipſum præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi uidere ſpem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora. caſus enim gladiatorij, ſimilitudinesq; eæ, tum rationes*

rationes

tiones in ea diſputatione à te collectæ, uetabant me R. P. *penitus diffidere.* I*taq; alterum minus mirum, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum magis mirum, ſpe illa teneri.* Q*uid eſt enim non ita affectum, ut id non deletum, extinctumq́; omne eſſe fateare?* C*ircunſpice omnia membra* R. P. *quæ notiſſima ſunt tibi: nullum reperies profectò, quod non fractũ, debilitatum ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea uiderem, quàm tu uides, aut commemorare poſſem ſine dolore. quanquam tuis monitis, præceptisq; omnis eſt abijciendus dolor.* E*rgo & domeſtica feremus, ut cenſes, & publica paulo etiam fortius fortaſſe, q̃ tu ipſe, qui præcipis. te enim ſpes aliqua conſolatur, ut ſcribis: nos autem erimus etiã in omni deſperatione fortes, ut tu tamen idem & hortaris, & præcipis. das enim mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ, rerumq́; earum, quas te in primis authore geſſimus.* P*ræſtitimus enim patriæ nô minus certe, q̃ debuimus, plus profectò, q̃ eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum.* I*gnoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti. quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine uoluiſti, earũ etiam commemoratione lenimur.* I*taq; ut mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam: transferamq́; animum ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur: tecumq́; & ero tantum, quantum patietur utriuſque ætas, & ualetudo: et, ſi eſſe unà minus poterimus, quàm uolumus, animorum tamen coniunctione ijſdem ſtudijs ita fruemur, ut nunq̃ non unà eſſe uideamur.* V*ale.*

L. LVCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO CICERONI M. F.

SI uales, bene eſt: ego ualeo, ſicut ſoleo, paululo tamen etiam deterius, quàm ſoleo. Te requiſiui ſæpius, ut uiderem. Romæ quia poſtea non fuiſti, quàm à me diſceſſeras, miratus ſum, quod item nunc miror. Non habeo certum, quæ te res hinc maxime retrahat. Si ſolitudine delectare, cum ſcribas, & aliquid agas eorum, quæ conſueſti: gaudeo, neque reprehendo tuum conſilium: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, non modo miſeris his temporibus, & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, præſertim uel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus, uel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem, ſicut hic dum eras, & lachrymis, & triſtitiæ te tradidiſti: doleo, quia doles, & angere: nec poſſum te, ſi concedis, quod ſentimus ut liberius dicam, non accuſare. Quid enim, tu ſolus aperta non uidebis? qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari ſolicitudines, quas eleuare tua te prudentia poſtulat? Quòd ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia contendimus, & rogando, ſiquid noſtra cauſa uis, ut iſtis te moleſtijs laxes, & ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem, uel noſtram communem, uel tuam ſolius, ac propriam. Cupio non obtundere te. ſi non delectare noſtro ſtudio. cupio deterrere, ne permaneas in incepto, cum duæ res

iſtæ contrariæ me conturbent: ex quibus, aut in altera mihi uelim, ſi potes, obtemperes, aut in altera non offendaris. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO S.

Omnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his literis, quas à te proxime accepi, non ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus, & optatus, dicerem iucundus, niſi id uerbum in omne tempus perdidiſſem, neq; ob eam unam cauſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me leniſſimis, & amantiſſimis uerbis utens, re grauiter accuſas: ſed quòd illius tanti uulneris quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. Quid enim? ad amicos'ne confugiam? quàm multi ſunt? habuimus enim ferè communeis: quorum alij ociderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. Tecum uiuere poſſem equidem, & maxime uellem. uetuſtus eſt amor, conſuetudo, ſtudia paria. quod uinculum, quæ res deeſt noſtræ coniunctioni? Poſſumus'ne igitur eſſe unà? nec mehercule intelligo, quid impediat. ſed certe adhuc non fuimus, cum eſſemus uicini in Tuſculano, in Puteolano: nam quid dicam in urbe? in qua, cum forum commune ſit, uicinitas non requiritur. Sed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, ut cum maxime florere nos oporteret, tum uiuere etiam puderet. Quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atq; ſolatijs? literæ credo, quibus utor aſſidue. quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ ex-

cludere me à portu, & perfugio uidentur, & quaſi ex probrare, quòd in ea uita maneam, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic *tu ea me abeſſe urbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummum ſit odium temporum, hominum, fori, curiæ?* Itaq; *ſic literis utor, in quibus conſumo omne tempus, nó ut ab his medicinam perpetuam, ſed ut exiguam doloris obliuionem petam.* Quòd *ſi id egiſſemus ego, atque tu, quod ne in mentem quidē nobis ueniebat propter quotidianos metus, omne tempus unà fuiſſemus: neque me ualetudo tua offenderet, neq; te mœror meus. quòd quantum fieri poterit, conſequamur. quid enim utriq; noſtrū aptius? propediem te igitur uidebo.* Vale.

M. T. CICERO S. D. TITIO.

ETſi *unus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris, ut conſolatione ipſe egerem: tamen cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, quàm tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq; in te beneuolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tandiu: ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet.* Eſt *autem conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quam ſemper in ore, atq; in animo habere debemus,* HOMINES *nos ut eſſe meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ propoſita ſit uita noſtra: neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione uiuamus: ne'ue*

tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio ui-
tare poſſumus: euentisq́; aliorum memoria repetendis,
nihil accidiſſe nobis noui cogitemus. Neq; hæ, neq; cæte-
ræ conſolationes, quæ ſunt à ſapientiſſimis uiris uſur-
patæ, memoriæq́;, & literis proditæ, tantum uidentur
proficere debere, quantum ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis,
& hæc perturbatio temporum perditorum: cum bea-
tiſſimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt, minus autem
miſeri, qui his temporibus amiſerunt, quàm ſi eoſdem
bona, aut deniq; aliqua R.P. perdidiſſent. Quòd ſi tuũ
te deſyderium mouet, aut ſi tuarum rerum cogitatione
mœres: non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe
uniuerſum puto. ſin illa te res cruciat, quæ magis amo
ris eſt, ut eorum, qui occiderunt, miſerias lugeas: ut ea
non dicam, quæ ſæpiſſime & legi, & audiui, nihil ma
li eſſe in morte, in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas
illa potius, quam mors ducenda ſit: ſin ſit amiſſus, nul
la uideri miſeria debeat, quæ non ſentiatur: hoc tamen
non dubitans confirmare poſſum, ea miſceri, parari,
impendere R.P. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi
quidem deceptus eſſe uideatur. Quid eſt enim iam non
modo pudori, probitati, uirtuti, rectis ſtudijs, bonis ar-
tibus, ſed omnino libertati, ac ſaluti loci? non mehercu-
le quenquam audiui hoc grauiſſimo, & peſtilentiſſi-
mo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui
mihi non à Dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs,
atq; ex iniquiſſima conditione uitæ uideretur. Quare
ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, nequid ijs, quos ama-
ſti, mali putes contigiſſe: permultum erit ex mœrore tuo
diminutum. Relinquetur enim ſimplex illa iam cura

doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, ſed ad te ipſam proprie referetur. in qua non eſt iam grauitatis, ac ſapientiæ tuæ, quam tu à puero præſtitiſti, ferre immoderatius caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum, quos dilexeris, miſeria, maloq́; ſeiunctus. Etenim *eum ſemper te & priuatis in rebus, & publicis præſtitiſti, tuenda tibi ut ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendum.* Nam *quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus uetuſtate tollit, id nos præripere conſilio, prudentiaq́; debemus.* Etenim *ſi nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod eſt dies allatura, id conſilio ante ferre debemus, neq; expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſimus.* His *ego literis ſiquid profeciſſem, exiſtimabā optandū quiddam me eſſe aſſecutū: ſin minus forte ualuiſſent, officio tamen eſſe functum beneuolentiſſimi, atq; amiciſſimi: quem me tibi & fuiſſe ſemper exiſtimes uelim, & futurum eſſe confidas.* Vale.

M. CICERO S. D. P. SEXTIO P. F.

n On *obliuione amicitiæ noſtræ, neq; intermiſſione conſuetudinis meæ, ſuperioribus temporibus ad te nullas literas miſi, ſed quòd priora tempora in ruinis* R. P. *noſtriſq́; iacuerunt, poſteriora autem me à ſcribendo tuis iniuſtiſſimis, atq; acerbiſſimis incommodis retardarunt.* Cum *uero & interuallum iam ſatis longum fuiſſet, & tuam uirtutem, animiq́; magnitudi*

nem diligentius eſſem mecum recordatus: non putaui eſſe alienum inſtitutis meis, hæc ad te ſcribere. Ego te P. Sexti et primis temporibus illis, quibus in inuidiam abſens, & in crimen uocabare, defendi: & cum in tui familiariſſimi iudicio, ac periculo tuum crimen coniungeretur, quàm potui accuratiſſime te, tuamq́; cauſam tutatus ſum: & proxime recenti aduentu meo cum rem aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui. cumq́; eo tempore inuidia annonæ inimici non ſolum tui, uerum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multaq; alia R. P. uitia plus, q̃ cauſa ipſa, ueritasq́; ualuiſſent: Publio tuo neq; opera, neq; conſilio, neq; labore, neq; gratia, neq; teſtimonio defui. Quamobrem omnibus officijs amicitiæ diligenter à me, ſanctéq; ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendum eſſe duxi, te ut hortarer, rogarémq́;, ut & hominem te, & uirum eſſe meminiſſes, ideſt ut & cõmunem, incertumq́; caſum, quem neq; uitare quiſquam noſtrum, neq; præſtare ullo pacto poteſt, ſapienter ferres: & dolori fortiter, ac fortunæ reſiſteres: cogitaresq́;, & in noſtra ciuitate, & in cæteris, quæ rerũ potitæ ſunt, multis fortiſſimis, atq; optimis uiris iniuſtis iudicijs tales caſus incidiſſe. Illud utinam ne uere ſcriberem, ea te R. P. carere, in qua neminem prudentem hominem res ulla delectare poſſit. De tuo autem filio uereor, ne, ſi nihil ad te ſcripſerim, debitum eius uirtuti uidear teſtimonium non cepiſſe: ſin autem omnia, quæ ſentio, perſcripſerim, ne refricem meis literis deſyderium, ac dolorem tuum. ſed tamen prudentiſſime facies, ſi illius pietatem, uirtutẽ, induſtriam,

ubicunq; eris, tuam eſſe tecum duces. NEC *enim minus noſtra ſunt, quæ animo complectimur, quàm quæ oculis intuemur.* Q*uamobrem & illius eximia uirtus, ſummusq́; in te amor, magnæ tibi conſolationi debet eſſe, & nos, cæteriq́;, qui te non ex fortuna, ſed ex uirtute tua pendimus, ſemperq́; pendemus, & maxime animi tui conſcientia, cum tibi nihil merito accidiſſe reputabis, & illud adiunges,* HOMINES *ſapienteis turpitudine, non caſu: & delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri.* Ego *& memoria noſtræ ueteris amicitiæ, & uirtute, atq; obſeruantia filij tui monitus, nullo loco deero neq; ad conſolandam, neq; ad leuandam fortunam tuam. tu ſiquid ad me forte ſcripſeris, perficiam ne te fruſtra ſcripſiſſe arbitrere.* Vale.

M. CICERO S. D. T. FABIO.

E*Tſi ego met, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea quòd nullam rem grauius iandiu tuli, q̃ incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor ſolum, ſed etiam pro amore noſtro rogo, atq; oro, te colligas, uirumq́; præbeas, & qua conditione omnes homines, & quibus temporibus nati ſumus, cogites.* Plus *tibi uirtus tua dedit, quàm fortuna abſtulit, propterea quòd adeptus es, quod non multi homines noui: amiſiſti, quod plurimi homines nobiliſſimi.* Ea *deniq; uidetur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optime actum cum eo uideatur eſſe, qui q̃leuiſſima pœna ab hac* R. P. *diſceſſerit.* Tu *uero qui & fortunas, & liberos habeas, & nos,*

cæteroſq; neceſſitudine, & beneuolentia tecum coniunctiſſimos: quiq; magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum, & cum omnibus tuis uiuendi: & cum unum ſit iudicium ex tam multis, quod reprehendatur, idq; una ſententia, eaq; dubia, potentiæ alicuius condonatũ exiſtimetur: omnibus his de cauſis, debes iſtam moleſtiã q̃leuiſſime ferre. Meus animus erit in te, liberoſq; tuos ſemper, quem tu eſſe uis, & qui eſſe debet. Vale.

M. CICERO RVFO S. D.

Etſi mihi nunquam dubiũ fuit, quin tibi eſſem cariſſimus: tamen quotidie magis id perſpicio: extatq; id, quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore, quàm in prouincia fuiſſes (etſi meo iudicio nihil ad tuum prouinciale officium addi poteſt) quo liberius iudicium eſſe poſſet tuum. Itaq; me & ſuperiores literæ tuæ admodum delectauerũt, quibus & expectatum meum aduentum abs te amanter uidebam, & cum aliter res cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum: et his proximis literis magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui. iudicij, quòd intelligo te, id quod omnes fortes, ac boni uiri facere debent, nihil putare utile eſſe, niſi quod rectum, honeſtumq; ſit. officij, quòd te mecum, quodcunq; cepiſſem conſilij, polliceris fore. quo neq; mihi gratius, neq;, ut ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quicquam poteſt. Mihi conſilium captum iandiu eſt. de quo ad te, non quo celandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore,

quaſi quædam admonitio uidetur eſſe officij, uel potius efflagitatio ad coeundam ſocietatem uel periculi, uel laboris. cum uero ea tua ſit uoluntas, humanitas, beneuolentia erga me, libenter amplector talem animum, ſed ita (non enim dimittam pudorem in rogando meũ) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam: ſi non feceris, ignoſcam: & alterum timori, alterum mihi te negare non potuiſſe arbitrabor. Eſt enim res profecto maxima. quid rectum ſit, apparet. quid expediat, obſcurum eſt, ita tamen, ut ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus, ideſt ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducant, quæ ſunt rectiſſima. Quare tu, ſi ſimul placebit, ſtatim ad me uenies. ſin idem placebit, atq; eodem modo nec continuo poteris: omnia tibi ut nota ſint, faciam. Quicquid ſtatueris, te mihi amicum: ſin id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.*

M. CICERO S. D. RVFO.

Q Vo quo modo potuiſſem, te conueniſſem, ſi eò, quo conſtitueras, uenire uoluiſſes. quare & ſi mei commodi cauſa commouere me noluiſti, tamen ita exiſtimes uelim, me antelaturum fuiſſe, ſi ad me ueniſſes, uoluntatem tuam commodo meo. Ad ea, quæ ſcripſiſti, commodius equidem poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere, ſi M. Tullius ſcriba meus adeſſet: à quo mihi exploratum eſt, in rationibus duntaxat referendis (de cæteris rebus affirmare non poſſum) nihil eum feciſſe ſcientem, quod eſſet contra aut rem, aut exiſtimatio-

nem tuam: deinde ſi rationem referendarū ius uetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis contuliſſem, confeciſſemq́; non fuiſſe. Quod igitur feciſſem ad urbem, ſi conſuetudo priſtina maneret: id, quando lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat, eaſdemq́; totidem uerbis referre ad ærarium, feci in prouincia, neq; ita feci, ut te ad meum arbitrium adducerem, ſed tribui tibi tantum, quantum me tribuiſſe nunquam pœnitebit. totum enim ſcribam meum, quem tibi uideo nunc eſſe ſuſpectū, tibi tradidi. tu ei M. Mindium fratrem tuum adiunxiſti. rationes confectæ me abſente ſunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter lectionem. ita accepi librum à meo ſeruo ſcriba, ut eundem acceperim à fratre tuo. Si honos is fuit, maiorem tibi habere non potui: ſi fides, maiorem tibi habui, quàm pene ipſi mihi. ſi prouidendum fuit, nequid aliter, ac tibi & honeſtum, & utile eſſet, referretur: non habui, cui potius id negotij darem, quàm ſcribæ meo. Illud quidem certe factum eſt, quod lex iubebat, ut apud duas ciuitates, Laodicenſem, & Apamenſem, quæ nobis maximæ uidebantur, quoniam ita neceſſe erat, rationes confectas, & conſolidatas deponeremus. Itaq; huic loco primum reſpondeo, me, quanquam iuſtis de cauſis rationes deferre properarim, tamen te expectaturum fuiſſe, niſi in prouincia relictas rationes pro latis haberem.

Quamobrem de Voluſio quod ſcribis, non eſt id rationum. docuerunt enim me periti homines, in his cum omnium peritiſſimus, tum mihi amiciſſimus C. Ca-

mullus, ad Voluſium transferri nomen à Valerio non potuiſſe, ſed prædes Valerianos teneri. neq; id erat HS xxx, ut ſcribis, ſed xix. erat enim curata nobis pecunia Valerij mancipis nomine: ex qua reliquum quod erat, in rationibus retuli. ſed ſic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, & (quod minime tamen laboro) mediocris etiam prudentiæ. liberalitatis, quòd mauis ſcribæ mei beneficio, quàm meo, legatum meum, præfectumq; Leptam maxima calamitate leuatos, cum præſertim non deberent eſſe obligati. diligentiæ, quòd exiſtimas de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſſe me quicquam, nec cogitaſſe: ſcribam, quicquid uoluiſſet, cum id mihi ne recitaſſet quidem, retuliſſe. prudentiæ, cum rem à me ne inſipienter quidem cogitatam putes. Nam & Voluſij liberandi meum fuit conſilium: & ut multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſiq; T. Mario depelleretur, à me inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolum probant, ſed etiam laudant. & ſi uerum ſcire uis, hoc uni ſcribæ meo intellexi non nimium placere. ſed ego putaui eſſe uiri boni, cum populis ſuum ſeruaret, conſulere fortunis tot uel amicorum uel ciuium. nam de Lucceio eſt ita actum, ut authore Cn. Pompeio, iſta pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iuſſu eſſe factum. qua pecunia Pompeius eſt uſus, ut tua, quam tum depoſueras, Sextius. Sed hoc ad te nihil intelligo pertinere. illud me non animaduertiſſe moleſte ferrem, ut adſcriberem, te in fano pecuniam iuſſu meo depoſuiſſe, niſi iſta pecunia grauiſſimis eſſet, certiſſimisq; monimentis teſtata, cui data, quo S. C. quibus

*tuis, quibus meis literis P. Sextio tradita eſſet. Quæ
cum uiderem tot ueſtigijs impreſſa, ut in his errari nō
poſſet: non adſcripſi id, quod tua nihil referebat. ego ta=
men adſcripſiſſe mallem, quando id te uideo deſydera=
re. Sicut ſcribis tibi id eſſe referendum, idem ipſe ſentio:
neque in eo quicquam à meis rationibus diſcrepabunt
tuæ. Addes enim tu, meo iuſſu, quod ego nunquam ad-
didi: nec cauſa eſt, cur negem: nec, ſi cauſa eſſet, & tu
nolles, negarem. Nam de HS nongentis millibus certe
ita relatum eſt, ut tu, ſiue frater tuus referri uoluit. Sed
ſiquid eſt, quando de Lucceio parum prouiſum eſt, quod
ego in rationibus referendis etiamnum corrigere poſ=
ſim: de eo mihi, cum S.C. non ſim uſus, quid per leges
liceat, conſyderandum eſt. te certe in pecunia exacta
iſta referre ex meis rationibus relatis non oportuit, niſi
quid me fallit: ſunt enim alij peritiores. Illud caue du-
bites, quin ego omnia faciam, quæ intereſſe tua, aut
etiam uelle te exiſtimem, ſi ullo modo facere poſſim.
Quòd ſcribis de beneficijs, ſcito à me & Tribb. milit.
& præfectos, & contubernales duntaxat meos dela-
tos eſſe. in quo quidem ratio me fefellit. liberum enim
mihi tempus ad eos deferendos exiſtimabam dari. po-
ſtea certior ſum factus, triginta diebus deferri neceſ-
ſe eſſe, quibus rationes retuliſſem. Sanè moleſte tuli
non illa beneficia tuæ potius ambitioni reſeruata eſſe,
quàm meæ, qui ambitione nihil uterer. De centurioni=
bus tamen, & de Tribb. milit. contubernalibus res eſt
in integro. genus enim horum beneficiorum definitum
lege non erat. Reliquum eſt de HS centum millibus:
de quibus memini mihi à te Smyrna literas eſſe allà-*

tas, non mei errati, ſed tui: in quo peccatum uidebatur eſſe, ſi modo erat, fratris tui, & Tullij. Sed cum id corrigi non poſſet, quod iam depoſitis rationibus ex prouincia deceſſiſſemus: credo me quidem tibi pro animi mei uoluntate, proq; ea ſpe facultatum, quam tum habebamus, quàm humaniſſime potuerim reſcripſiſſe. Sed neq; me tum humanitate mearum literarum obligatum puto, neque tuam hodie epiſtolam de HS centum ſic accepiſſe, ut ij accipiunt, quibus epiſtolæ per hæc tempora moleſtæ ſunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuniam, quæ ad me ſaluis legibus perueniſſet, Epheſi apud publicanos depoſuiſſe: id fuiſſe HS xxij eam omnem pecuniam Pompeium abſtuliſſe. quod ego ſiue æquo animo fero, ſiue iniquo, tu de HS centum æquo animo ferre debes, & exiſtimare, eò minus ad te uel de tuis cibarijs, uel de mea liberalitate perueniſſe. Quòd ſi mihi expenſa iſta HS centum tuliſſes, tamen quæ tua eſt ſuauitas, quíq; in me amor, nolles à me hoc tempore æſtimationem accipere: nam numeratum ſi cuperem, non erat. ſed hæc iocatum me putato, ut ego te exiſtimo. Ego tamen, cum Tullius rure redierit, mittam eum ad te, ſiquid ad rem putabis pertinere. Hanc epiſtolam cur non ſcindi uelim, cauſa nulla eſt. Vale.

M. CICERO S. D. L. MESSINO.

G Ratæ mihi tuæ literæ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam ſine literis arbitrabar, uidendi mei te ſumma cupiditate affectum eſſe. quod ego

ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam. nam tecum eſſe, ita mihi commoda omnia, quæ opto, contingant, ut uehementer uelim. Vt enim, cum eſſet maior et uirorum, & ciuium bonorum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia: tamen erat nemo, quicum eſſem libentius, quàm tecum, & pauci, quibuſcum eſſem æque libenter: Sic hoc tempore, cum alij interierint, alij abſint, alij mutati uoluntate ſint, unum medius fidius tecum diem libentius poſuerim, quàm hoc omne tempus cum pleriſq; eorum, quibuſcum uiuo neceſſario. Noli enim exiſtimare, mihi non ſolitudinem iucundiorem eſſe, qua tamen ipſa uti non licet, q̄ ſermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto uno, aut ad ſummum altero. Itaq; utor eodem perfugio, quo tibi utendum cenſeo, literulis noſtris, præterea etiam conſcientia conſiliorum meorum. Ego enim is ſum, quemadmodum tu facillime potes exiſtimare, qui nihil unquam mea potius, quàm meorū ciuium cauſa fecerim: cui niſi inuidiſſet is, quem tu nunquam amaſti (me enim amabas) & ipſe beatus eſſet, & omnes boni. Ego ſum, qui nullius uim plus ualere uolui, quàm honeſtum otiū. idemq;, cum illa ipſa arma, quæ ſemper timueram, plus poſſe ſenſi, quàm illū conſenſum bonorum, quem ego idem effeceram: quauis tuta conditione pacem accipere malui, quàm uiribus cū ualentiore pugnare. Sed & hæc, & multa alia coràm breui tempore licebit. Neq; me tamen ulla res alia Romæ tenet, niſi expectatio rerum Africanarum. uidetur enim mihi res in propinquum adducta diſcrimen. puto autē mea nō nihil intereſſe: quanquā id ipſum, qd

interſit, non ſanè intelligo. uerumtamen quicquid illinc nuntiatum ſit, non longe abeſſe uelim à conſilijs amicorum. eſt enim res ipſa iam in eum locum adducta, ut quanquam multum interſit inter eorum cauſas, qui dimicant, tamen inter uictorias non multum interfuturum putem. Sed planè animus, qui dubijs rebus forſitan fuerit infirmior, deſperatis confirmatus eſt multũ: quem etiam ſuperiores tuæ literæ confirmarunt: quibus intellexi, q̃ fortiter iniuriam ferres: iuuitq; me, tibi cum ſummam humanitatem, tum etiam tuas literas profuiſſe. Verum enim ſcribam: teneriore mihi animo uidebare; ſicut omnes ferè, qui uita ingenua, in beata, & libera ciuitate uiximus. ſed ut illa ſecunda moderate tulimus: ſic hanc non ſolum aduerſam, ſed etiam funditus euerſam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc ſaltem in maximis malis boni conſequamur, ut mortem, quam etiam beati contemnere debebamus, propterea quòd nullum ſenſum eſſet habitura, nunc ſic affecti non modo contemnere debeamus, ſed etiam optare. Tu, ſi me diligis, fruere iſto otio, tibiq; pſuade, PRAETER culpam, ac peccatum, quo ſemper caruiſti, et carebis, homini accidere nihil poſſe, quod ſit horribile, aut pertimeſcendum. Ego, ſi uidebitur rectè fieri poſſe, ad te ueniam breui. ſiquid acciderit, ut mutandũ conſilium ſit, te certiorem faciam ſtatim. Tu ita ſic cupidus mei uidendi ſis, ut iſtinc te ne moueas tam infirma ualetudine, niſi ex me prius quæſieris per literas, quid te uelim facere. Me uelim, ut facis, diligas, ualetudiniq; tuæ, & tranquillitati animi ſeruias. Vale.

Marci

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SEXTVS.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

Tſi ea perturbatio eſt omnium rerum,ut ſuæ quenq; fortunæ maxime pœniteat , nemóq; ſit , quin ubi uis, ꝙ ibi , ubi eſt,eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore,bono uiro Romæ eſſe,miſerrimum ſit. Nam etſi quocunq; in loco quiſq; eſt,idem eſt ei ſenſus,& eadem acerbitas ex interitu rerum et publicarum,& ſuarum : tamen oculi augent dolorē,qui ea,quæ cæteri audiunt,intueri coguntur,nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt. Quare etſi multarū rerum deſyderio te angi neceſſe eſt:tamen illo dolore,quo maxime te confici audio,quòd Romæ non ſis,animum tuū libera. Etſi enim cum magna moleſtia tuos , tuaq; deſyderas:tamen illa quidem,quæ requiris , ſuum ſtatum tenent, nec melius,ſi tu adeſſes , tenerent,nec ſunt ullo in proprio periculo. Nec debes tu, cum de tuis cogitas,aut præcipuam aliquam fortunam poſtulare , aut communem recuſare. De te autem ipſo Torquate eſt tuū ſic agitare animo,ut non adhibeas in conſiliū cogitationum tuarum deſperationem,aut timorem. nec enim is, qui in te adhuc iniuſtior,quàm tua dignitas poſtulabat,fuit,non magna ſigna dedit animi erga te mitigati. nec tamen is ipſe,à quo ſalus petitur,habet explica-

tam, aut exploratam rationem ſalutis ſuæ. CVMQVE *omnium bellorum exitus incerti ſint: ab altera victoria tibi periculum nullum eſſe perſpicio, quod quidem ſeiunctum ſit ab omnium interitu: ab altera te ipſum nunquam timuiſſe, certo ſcio.* Reliquum *eſt, ut te id ipſum, quod ego quaſi conſolationis loco pono, maxime excruciet, commune periculum* R. P. *cuius tanti mali, quamuis docti uiri multa dicant, tamen uereor, ne conſolatio ulla poſſit uera reperiri, præter illam, quæ tanta eſt, quantum in cuiuſq; animo roboris eſt, atq; neruorum. Si. n.* BENE *ſentire, recteq; facere, ſatis eſt ad bene, beateq; uiuendum: non uereor, ne eum, qui ſe optimorum conſiliorum conſcientia ſuſtentare poſſit, miſerum eſſe, nefas ſit dicere.* Nec. *n. nos arbitror uictoriæ præmijs ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquiſſe: ſed quoddam nobis officium iuſtum, & piũ, & debitum* R. P. *noſtræq; dignitati uidebatur, qui neq; cum id faciebamus, tam eramus amentes, ut explorata nobis eſſet uictoria.* Quare *ſi id euenit, quod ingredietibus nobis in cauſam propoſitum fuit accidere poſſe: non debemus ita cadere animis, quaſi aliquid euenerit, quod fieri poſſe nunquã putarimus.* Simus *igitur ea mente, quam ratio, & ueritas præſcribit: ut nihil in uita nobis præſtandum præter culpam putemus: eaq; cum careamus, omnia humana placate, & moderate feramus.* Atq; *hæc eò pertinet oratio, ut perditis rebus omnibus, tamen ipſa uirtus ſe ſuſtentare poſſe uideatur.* Sed *ſi eſt ſpes aliqua rebus communibus, ea tu, quicunque ſtatus eſt futurus, carere non debes.* Atque *hoc mihi ſcribenti ueniebat in mentem, me eum eſſe,*

cuius tu deſperationem accuſare ſolitus eſſes, quemq́; authoritate tua cunctantem, & diffidentem excitare. Quo quidem tempore non ego cauſam noſtram, ſed conſilium improbabam. ſerò enim nos ijs armis aduerſari uidebam, quæ multo ante confirmata per nos metipſos erant. docebamq́; pilis, & gladijs, non conſilijs, neq; authoritatibus noſtris, de iure publico diſceptari. Neq; ego ea, quæ *facta ſunt, fore cum dicebã, diuinabam futura: ſed quòd & fieri poſſe, & exitioſum fore, ſi eueniſſet, uidebam, id ne accideret, timebam: præſertim cum, ſi mihi alterutrum de euentu, atque exitu rerum promittendum eſſet, id futurum, quod euenit, exploratius poſſem promittere. ijs enim rebus præſtabamus, quæ non prodeunt in aciem: uſu autem armorum, & militum robore inferiores eramus.* Sed *tu illum animum nunc adhibe quæſo, quo me tum eſſe oportere cenſebas.* Hæc *eò ſcripſi, quòd mihi nunc* Philargyrus *tuus omnia de te requirenti, fideliſſimo animo (ut mihi quidem uiſus eſt) narrauit, te interdum ſollicitum ſolere eſſe uehementius: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua* R. P. *ſis futurus, qui eſſe debes: aut perdita, non afflictiore conditione, quàm cæteri.* Hoc *uero tempus, quo exanimati omnes, & ſuſpenſi ſumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quòd & in ea urbe es, ubi nata, & alta eſt ratio, ac moderatio uitæ: & habes* Seru. Sulpitium, *quem ſemper unice dilexiſti: qui te profecto & beneuolentia, & ſapientia conſolatur. cuius ſi eſſemus & authoritatem, & conſiliũ ſecuti, togati potius potentiam, quàm armati uictoriam ſubiſſemus.* Sed *hæc longiora for-*

taſſe fuerunt, quàm neceſſe fuit. illa, quæ maiora ſunt, breuius exponam. Ego *habeo, cui plus, quàm tibi, debeam, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli caſus eripuit. qui ſim autem hoc tempore, intelligo. ſed quia* NEMO *eſt tam afflictus, qui, ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id, quod agit, nō poſſit nauare aliquid, & efficere: omne meum conſilium, operam, ſtudium certe uelim exiſtimes tibi, tuiſq; liberis eſſe debitum.* Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

P*Eto à te, ne me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam, ſed aut grauitate ualetudinis, qua tamen iam paululum uideor leuari, aut quòd abſim ab urbe, ut, qui ad te proficiſcantur, ſcire non poſſim.* Q*uare uelim ita ſtatutum habeas, me tui memoriā ſumma cum beneuolentia tenere, tuaſq; omnes res non minori mihi curæ, quàm meas eſſe.* Q*uòd maiore in uarietate uerſata eſt adhuc tua cauſa, quàm homines aut uolebant, aut opinabātur: mihi crede, non eſt pro malis temporum, quod moleſte feras. neceſſe eſt enim, aut armis urgeri* R. P. *ſempiternis, aut his poſitis, recreari aliquando, aut funditus interire. ſi arma ualebunt: nec eos, à quibus receſſeris, uereri debes, nec eos, quos adiuuiſti. ſi armis aut conditione poſitis, aut defatigatione abiectis, aut uictoria detractis, ciuitas reſpirauerit: & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia, fueritq; is exitus, quem uir prudentiſſimus* M. *Anto-*

nius iam tum timebat, cum tantum inſtare malorum ſuſpicabatur: miſera eſt illa quidē conſolatio, tali præſertim ciui, & uiro, ſed tamen neceſſaria: NIHIL *eſſe præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat uniuerſis.* Q*uæ uis inſit in his paucis uerbis (plura enim cōmittenda epiſtolæ non erant) ſi attendes, quod facis: profecto etiam ſine meis literis intelliges, te aliquid habere, quod ſperes: nihil'q;, quod aut hoc, aut aliquo* R.P. *ſtatu timeas: omnia ſi interierint, cum ſuperſtitem te eſſe* R.P. *ne, ſi liceat, quidem uelis, ferendam eſſe fortunam, præſertim quæ abſit à culpa. Sed hæc hactenus.* T*u uelim ſcribas ad me, quid agas, & ubi futurus ſis: ut aut quo ſcribam, aut quo ueniam, ſcire poſſim.* V*ale.*

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

*S*V*perioribus literis beneuolentia magis adductus, quàm quo res ita poſtularet, fui longior. neq;.n. cōfirmatione noſtra egebat uirtus tua: neq; erat ea mea cauſa, atq; fortuna, ut cui ipſi omnia deeſſent, alterum confirmarem.* H*oc autem tempore breuior eſſe debeo. ſiue enim tum nihil opus fuit tam multis uerbis, nihilo magis nunc opus eſt: ſiue tum opus fuit, illud ſatis eſt, præſertim cum acceſſerit nihil noui.* N*am etſi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri exiſtimo: ſumma tamen eadem eſt, & idem exitus, quem ego tam uideo animo, quàm ea, quæ oculis cernimus.* N*ec uero quicquam uideo, quod non idem te uidere certo ſciam.* N*am etſi quem exitum acies ha*

bitura ſit, diuinare nemo poteſt: tamen & belli exitum uideo: & ſi id minus, hoc quidem certe, cum ſit neceſſe alterutrum uincere, qualis futura ſit uel hæc, uel illa uictoria. idq́; cum optime perſpexi, tale uideo, nihil ut mali uideatur eſſe futurũ, ſi id uel ante acciderit, quod uel maximum ad timorem proponitur. ITA *enim uiuere, ut non ſit uiuendum, miſerrimum eſt. mori autem, nemo ſapiens miſerum duxit, ne beato quidem. Sed in ea es urbe, in qua hæc uel plura, & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe uideantur. Ego tibi hoc confirmo,* ETSI *leuis eſt conſolatio ex miſerijs aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quàm quemuis aut eorũ, qui diſceſſerint, aut eorum, qui remanſerint. alteri dimicant: alteri uictorem timent. Sed hæc conſolatio leuis, illa grauior, qua te uti ſpero, ego certe utor. nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni uacem culpa: &, ſi non ero, ſenſu omnino carebo. ſed rurſus γλαῦκα εἰς ἀθήνας, q ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ ſunt, &, dum uiuam, erunt. Vale.*

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

n *Oui, quod ad te ſcriberem, nihil erat: & tamen ſiquid eſſet, ſciebam te à tuis certiorem fieri ſolere. De futuris autem rebus & ſi ſemper difficile eſt dicere, tamen interdum coniectura poſſis propius accedere, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus prouideri poſſit. Nunc tantum uidemur intelligere, non diuturnum bellum fore: & ſi id ipſum nonnullis uideatur ſecus. Equidem cum hæc ſcribebam, aliquid iam actum pu-*

tabam,non quo ego certo ſcirem,ſed quod non diffici-
lis erat coniectura. Nam cum omnis belli Mars com-
munis,& cum ſemper incerti exitus præliorum ſunt:
tum hoc tempore ita magnæ utrinq; copiæ,ita paratæ
ad pugnandum eſſe dicuntur,ut utercunq; uicerit,non
ſit mirum futurum. Illa in dies ſingulos magis,magiſq;
opinio hominum confirmatur, etiam ſi inter cauſas ar
morum aliquantum interſit,tamen inter uictorias nō
multum interfuturum. alteros propemodū iam ſumus
experti.de altero, nemo eſt quin cogitet quàm ſit me=
tuendus iratus uictor armatus. Hoc loco ſi uideor auge
re dolorem tuum, quem conſolando leuare debebam,
fateor me communium malorum conſolationem nullā
inuenire,præter illam,quæ tamen,ſi poſſis eam ſuſci-
pere,maxima eſt,quáq; ego quotidie magis utor:CON=
SCIENTIAM rectæ uoluntatis maximam conſolatio
nem eſſe rerum incommodarum: nec eſſe ullum ma-
gnum malum præter culpam. à qua quando tantum
abſumus,ut etiam optime ſenſerimus, euentuſq; magis
noſtri conſilij, quàm conſilium reprehendatur : &
quando præſtitimus,quod debuimus: moderate, quod
euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non ſumo,ut te
conſoler de communibus miſerijs,quæ ad conſolandum
maioris ingenij, & ad ferendum ſingularis uirtutis in
digent. Illud cuiuis facile eſt docere, cur præcipue tu
dolere nihil debeas.eius enim, qui tardior in te leuan
do fuit, quàm fore putaramus, non eſt mihi dubia de
tua ſalute ſententia.de alijs autem non arbitror te ex-
pectare quid ſentiam. Reliquum eſt ut te angat,quòd
abſis à tuis tandiu,res moleſta, præſertim ab ijs pue-

ris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. Sed, ut antea ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, ut ſuam quiſq; conditionem miſerrimam putet: & ubi quiſq; ſit, ibi eſſe minime uelit. Equidem nos quòd Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco, non ſolum quòd in omnibus malis acerbius eſt uidere, quàm audire: ſed etiã, quòd ad omnes caſus ſubitorum periculorũ magis obiecti ſumus, quàm ſi abeſſemus. & ſi me ipſum conſolatorem tuum non tantum literæ, quibus ſemper ſtudui, quantum' longinquitas temporis mitigauit. Quanto fuerim dolore meminiſti. in quo prima illa conſolatio eſt, uidiſſe me plus, quàm cæteros, cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem. Quod etſi caſu non diuinatione mea factum eſt: tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam uocer ad exitum uitæ, non ab ea R.P. auellar, qua carendum eſſe doleam, præſertim cum id ſine ullo ſenſu futurum ſit. Adiuuat etiam ætas, & acta iam uita, quæ cum curſu ſuo bene confecto delectatur, tum uetat in eo uim timere, quo nos iam natura ipſa penè perduxerit. Poſtremo is uir, uel etiam ij uiri hoc bello ociderunt, ut impudentia uideatur, eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum eſt tantum malum, quod non putem impendere: SED CVM plus in metuendo mali ſit, quàm in illo ipſo, quod timetur, deſino: præſertim cum id impendeat, in quo non modo dolor nullus, uerum finis etiam doloris futurus ſit. Sed hæc ſatis multa, uel plura potius, quàm neceſſe fuit. facit autem non loquacitas mea, ſed beneuolentia longiores epiſtolas. Seruiũ

diſceſſiſſe Athenis, moleſte tuli. non enim dubito, quin magnæ tibi leuationi ſit ſolitus eſſe quotidianus congreſſus, et ſermo cum familiariſſimi hominis, tum optimi, & prudentiſſimi uiri. Tu uelim te, ut debes, & ſoles, tua uirtute ſuſtentes. Ego, quæ te uelle, quæq; ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenter'q; curabo. quæ cum faciam, beneuolentiam tuã erga me imitabor, merita non aſſequar. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE S. D.

QVotieſcunq; filium tuũ uideo (uideo autem ferè quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meum, & operam ſine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atq; authoritatem cum hac exceptione, quantum ualeã, quantum'q; poſſim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt. quæ quidem quotidie feliciores mihi, & meliores uidentur: multis'q; uideo magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certo ſcio. His autem de rebus, quas coniectura conſequi poſſumus, non mihi ſumo, ut plus ipſe proſpiciam, quàm te uidere, atq; intelligere mihi perſuaſerim. Sed tamen quia fieri poteſt, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto eſſe meum, quid ſentiam, exponere. Ea natura rerum eſt, & is temporum curſus, ut non poſſit iſta aut tibi, aut cæteris fortuna eſſe diuturna: neq; hærere in tam bona cauſa & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. Quare ad eam ſpem, quã

extra ordinem de te ipſo habemus non ſolum propter dignitatem, & uirtutem tuam (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum aliȷs communia) accedunt tua præcipua, propter eximium ingenium, ſummamq; uirtutẽ: cui mehercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multum tribuit. itaq; ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe uiolatũ putaret. quod ipſum lenitur quotidie: ſignificaturq; nobis ab ȷs, qui ſimul cum eo uiuunt, tibi hanc ipſam opinionem ingenȷ apud ipſum plurimum profuturã. Quapropter primum fac animo forti, atq; magno ſis: ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum ſit. deinde ſpem quoq; habeas firmiſſimam propter eas cauſas, quas ſcripſi. à me uero tibi omnia, liberisq; tuis paratiſſima eſſe confidas uelim. id enim et uetuſtas noſtri amoris, et mea cõſuetudo in meos, et tua multa erga me officia poſtulãt. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE S.

n On uereor, ne deſyderes officiũ meum, quod tibi pro noſtra & meritorum multorum, & ſtudiorum, & partium coniunctione deeſſe non debet: ſed tamen uereor, ne literarum à me officium requiras: quas tibi & iampridem, et ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius expectans, gratulationem, quàm confirmationem animi tui complecti literis maluiſſem. nunc autem, ut ſpero, breui gratulabimur: itaq; in aliud tempus id argumentum epiſtolæ differetur. His autem literis animũ tuum, quem minime imbecillum eſſe & audio, et ſpe-

ro, etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis autho ritate confirmandū etiam atq; etiam puto: nec ijs quidem uerbis, q̄bus te conſoler ut afflictum, et iam omni ſpe ſalutis orbatum, ſed ut eum, de cuius incolumitate non plus dubitem, quàm te memini dubitare de mea. Nam cum me ex R.P. expuliſſent ij, qui illam cadere poſſe, ſtante me, non putarunt: memini me ex multis hoſpitibus, qui ad me ex Aſia, in qua tu eras, uenerant, audire, te de glorioſo, & celeri reditu meo confirmare. Si te ratio quædam Etruſcæ diſciplinæ, quam à patre nobiliſſimo, atq; optimo uiro acceperas, non fefellit: nec nos quidem noſtra diuinatio fallet: quam tum ſapientiſſimorum uirorum monimentis, atq; præceptis, plurimóq;, ut ſcis, doctrinæ ſtudio, tum magno etiam uſu tractandæ R.P. magnáq; noſtrorum temporum uarietate conſecuti ſumus. cui quidem diuinationi hoc plus confidimus, quòd ea nos nihil in his tam obſcuris rebus, tamq; perturbatis unquam omnino fefellit. Dicerē, quæ antea futura dixiſſem, ni uererer, ne ex euentis fingere uiderer. ſed tamen plurimi ſunt teſtes, me & initio, ne coniungeret ſe cum Cæſare, monuiſſe Pompeium, & poſtea, ne ſeiungeret. coniunctione frangi ſenatus opes, diſiunctione ciuile bellum excitari uidebam. Atque utebar familiariſſime Cæſare, Pompeium faciebam plurimi: ſed erat meum conſilium cum fidele Pompeio, tum ſalutare utriq;. Quæ præterea prouiderim, prætereo. nolo enim hunc de me optime meritum exiſtimare, ea me ſuaſiſſe Pompeio, quibus ille ſi paruiſſet, eſſet hic quidem clarus in toga, & princeps, ſed tantas opes, quantas nunc ha-

bet, non haberet. E*undum in* H*iſpaniam cenſui. quod ſi feciſſet, ciuile bellum nullum omnino fuiſſet.* R*ationem haberi abſentis non tam repugnaui ut liceret, quàm ut, quando ipſo* Cos. *pugnante populus iuſſerat, haberetur.* C*auſa belli orta eſt. quid ego prætermiſi aut monitorum, aut querelarum? cum uel iniquiſſimam pacem iuſtiſſimo bello anteferrem.* V*icta eſt authoritas mea non tam à* P*ompeio (nam is mouebatur) q̃ ab ijs, qui duce* P*ompeio freti, peropportunam et rebus domeſticis, & cupiditatibus ſuis belli uictoriam fore putabant.* S*uſceptum bellum eſt, quieſcente me: depulſum ex* I*talia, manente me, quoad potui. ſed ualuit apud me plus pudor meus, quàm timor. ueritus ſum deeſſe* P*ompei ſaluti, cum ille aliquando non defuiſſet meæ.* I*taq; uel officio, uel fama bonorum, uel pudore uictus, ut in fabulis* A*mphiaraus, ſic ego prudens, & ſciens ad peſtem ante oculos poſitam ſum profectus. quo in bello nihil aduerſi accidit non prædicente me.* Q*uare, quando, ut augures, & aſtrologi ſolent, ego quoq; augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis conſtitui apud te authoritatem augurij, & diuinationis meæ: debet habere fidem noſtra prædictio.* N*on igitur ex alitis uolatu, nec ex cantu ſiniſtro oſcinis, ut in noſtra diſciplina eſt, nec è tripudijs ſoliſtimis, aut ſomnijs tibi auguror: ſed habeo alia ſigna, quæ obſeruem. quæ etſi non ſunt certiora illis, minus tamen habent uel obſcuritatis, uel erroris. notantur autem mihi ad diuinandum ſigna duplici quadam uia: quarum alteram duco è* C*æſare ipſo, alteram è temporum ciuilium natura, atque ratione.* I*n* C*æſare hæc*

ſunt: mitis, clemensq́; natura, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarum. accedit quòd mirifice ingenijs excellentibus, quale eſt tuum, delectatur. præterea cedit multorum iuſtis precibus, & officio incenſis, non inanibus, aut ambitioſis uoluntatibus. In quo uehementer eum conſentiens Etruria mouebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat ſe ſuſtinere cauſas poſſe multorum, ſi tibi, cui iuſtius uidetur iraſci poſſe, conceſſerit. Quæ eſt igitur, inquies, ſpes ab irato? eodem fonte ſe hauſturum intelligit laudes ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus. Poſtremo homo eſt ualde acutus, & multum prouidens: intelligit te hominem in parte Italiæ minime contemnenda facile omnium nobiliſſimum, et in communi R.P. cuiuis ſummorum tuæ ætatis uel ingenio, uel gratia, uel fama P. R. parem, non poſſe prohibere à R.P. diutius. Nolet hoc temporis potius eſſe aliquando beneficium, quàm iam ſuum. Dixi de Cæſare. nunc dicam de temporum, rerumq́; natura. Nemo eſt tam inimicus ei cauſæ, quã Pompeius animatus melius, quàm paratus ſuſceperat, qui nos malos ciues dicere, aut homines improbos audeat. in quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiã, & ſapientiam Cæſaris: qui nunq̃ niſi honorificentiſſime Pompeium appellat. At in eius perſonam multa fecit aſperius. armorum iſta & uictoriæ ſunt facta, nõ Cæſaris. at nos quemadmodum eſt complexus? Caſſium ſibi legauit: Brutum Galliæ præfecit, Sulpitium Græciæ: Marcellum, cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. Quò igitur hæc ſpectant? Rerum hoc natura, & ciuilium temporum non patietur:

nec manens,nec mutata ratio feret,primum ut non in cauſa pari eadem ſit & conditio, & fortuna omnium:deinde ut in eam ciuitatem boni uiri,et boni ciues nulla ignominia notati non reuertantur, in quam tot, nefariorum ſcelerum condemnati reuerterunt. Habes *augurium meum.quo,ſiquid addubitarem,non potius uterer,quàm illa conſolatione,qua facile fortem uirum ſuſtentarem,* Te,*ſi explorata uictoria arma ſumpſiſſes pro* R. P. *(ita enim tum putabas)non nimis eſſe laudandum. ſin propter incertos exitus, euentusq; bellorum poſſe accidere,ut uinceremur, putaſſes:non debere te ad ſecundam fortunam bene paratum fuiſſe, aduerſam ferre nullo modo poſſe.* Diſputarem *etiã,quanto ſolatio tibi conſcientia tui facti, quantæ'ue delectationi in rebus aduerſis literæ eſſe deberent.commemorarem non ſolum ueterum, ſed & horum etiam recentium uel ducum, uel comitum tuorum grauiſſimos caſus.etiam externos multos claros uiros nominarem.* LEVAT *enim dolorem communis quaſi legis, & humanæ conditionis recordatio.* Exponerem *etiam quemadmodum hic,& quanta in turba, quantáq; in confuſione rerum omnium uiueremus.neceſſe eſt enim minore deſyderio perdita* R. P. *carere, quàm bona. ſed hoc genere nihil opus eſt.incolumem te cito,ut ſpero, uel potius, ut perſpicio, uidebimus. interea tibi abſenti,& huic,qui adeſt,imagini animi, & corporis tui,conſtantiſſimo, atque optimo filio tuo ſtudium, officium,operam, laborem meum iampridem & pollicitus ſum,et detuli:nunc hoc amplius, quòd me amiciſſime quotidie magis* Cæſar *amplectitur: familiares*

quidem eius, ſicuti neminem. apud quem quicquid ualebo uel authoritate, uel gratia, ualebo tibi. Tu cura, ut cum fortitudine animi tui te, tum etiam ſpe optimorum ſuſtentes. Vale.

A. CAECINNA M. CICERONI S.

QVòd tibi nõ tam celeriter liber eſt redditus, ignoſce timori noſtro, & miſerere temporis. Filius, ut audio, pertimuit (neq; iniuria) ſi liber exiſſet, quando non tam intereſt, quo animo ſcribatur, q̃ quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret: cum præſertim adhuc ſtili pœnas dem. qua quidem in re, ſingulari ſum fato. Nam cum mendum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur: meus error exilio corrigitur: cuius ſumma criminis eſt, quòd armatus aduerſario male dixi. Nemo noſtrum eſt, ut opinor, quin uota uictoriæ ſuæ fecerit: nemo, quin etiã cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipſo tempore, ut q̃primum Cæſar ſuperaretur, optarit. hoc ſi non cogitat, omnibus in rebus felix eſt. ſi ſcit, & perſuaſus eſt: quid iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam uoluntatem: cum ignorit omnibus, qui multa deos uenerati ſint contra eius ſalutem? Sed, ut eodem reuertar, cauſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te parce medius fidius, & timide, non reuocans me ipſe, ſed penè refugiens. Genus autem hoc ſcripturæ nõ modo liberum, ſed incitatum, atq; elatum eſſe debere, quis ignorat? Solutum exiſtimatur eſſe, alteri maledicere: tamen cauendum eſt, ne in petulantiam incidas. Impeditum, ſe ipſum laudare, ne uitium arro-

gantiæ ſubſequatur. Solum uero liberum, alterum laudare. de quo quicquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. Ac neſcio an tibi gratius, opportuniusq́; acciderit. Nam quod præſtare non poteram, primum erat non attingere: ſecundum beneficium, quamparciſſime facere. ſed tamen ego me quidem ſuſtinui. multa minui: multa ſuſtuli; complura ne poſui quidem. QVEMADMODVM *igitur, ſcalarum gradus ſi alios tollas, alios incidas, nonnullos male hærentes relinquas, ruinæ periculum ſtruas, non aſcenſum pares: ſic tot malis tum uictum, tum fractum ſtudium ſcribendi, quid dignum auribus, aut probabile poteſt afferre? Cum uero ad ipſius Cæſaris nomen ueni, toto corpore contremiſco, non pœnæ metu, ſed ipſius iudicij. totum enim Cæſarem non noui. quem putas animum eſſe, ubi ſecum loquitur? hoc probabit. hoc uerbum ſuſpicioſum eſt. quid ſi muto? at uereor, ne peius ſit. Age uero, laudo aliquem, num offendo? cum porrò offendam, quid ſi non uult? armati ſtylum perſequitur, uicti & non dum reſtituti quid faciet? Auges etiam tu mihi timorē, qui in oratore tuo caues tibi per Brutū, & ad excuſationem ſocium quæris. ubi hoc omnium patronus facis, quid me ueterem tuum, nunc omnium clientem ſentire oportet? In hac igitur calumnia timoris, et cæcæ ſuſpicionis tormento, cum plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuum iudicium ſcribantur, quàm difficile ſit euadere, ſi minus expertus es, quòd te ad omnia ſummum, atque excellens armauit ingenium, nos ſentimus. Sed tamen ego filio dixeram librum tibi legeret, & auferret: aut ea conditione daret, ſi*

ret, ſi reciperes te correcturum, hoc eſt, ſi totum alium faceres. De Aſiatico itinere, quanquam ſumma neceſſitas premebat, ut imperaſti, feci. Te pro me quid horter? uides tempus ueniſſe, quo neceſſe ſit de nobis conſtitui. Nihil eſt mi Cicero, quòd filium meum expectes. adoleſcens eſt: omnia excogitare uel ſtudio, uel ætate, uel metu non poteſt. Totum negotium tu ſuſtineas oportet. in te mihi omnis ſpes eſt. tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæſar, tenes. à te omnia proficiſcantur, et per te ad exitum perducantur neceſſe eſt. apud ipſum multum, apud eius omnes plurimum potes. unum ſi tibi perſuaſeris, non hoc eſſe tui muneris, ſiquid rogatus fueris, ut facias (quanquam id magnum, & amplũ eſt) ſed totum tuũ eſſe: omne onus perficies: niſi forte aut in miſeria nimis ſtulte, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. Sed utrique rei excuſationem tuæ uitæ conſuetudo dat. nam quòd ita conſueuiſti pro amicis laborare, non iam ſic ſperant abs te, ſed etiam ſic imperant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit, peto à te, ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE. S. D.

c Vm eſſet mecum Largus, homo tui ſtudioſus locutus Cal. Ian. tibi præfinitas eſſe: quòd omnibus in rebus perſpexeram, quæ Balbus, & Oppius abſente Cæſare egiſſent, ea ſolere illi rata eſſe, egi uehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Si-

cilia, quoad uellemus, uti eſſe liceret. qui mihi cum fueſ=ſent aut libenter polliceri, ſiquid eſſet eiuſmodi, quod eorum animos non offenderet, aut etiam negare, & afferre rationem, cur negarent: huic meæ actioni, uel ro=gationi potius non continuo reſponderunt: eodē die ta-men ad me reuerterunt, mihiq; hoc dederunt, ut eſſes in Sicilia, quoad uelles, ſe præſtituros: nihil ex eo te offen-ſionis habiturum. Quando quid tibi permittatur, co-gnouiſti: quid mihi placeat, puto te ſcire oportere. Actis his rebus, literæ à te mihi ſunt redditæ: quibus à me conſilium petis, quid ſim tibi author, in Siciliá ne ſub-ſidas, an ut ad reliquias Aſiaticæ negotiationis profici=ſcare. Hæc tua deliberatio non mihi conuenire uiſa eſt cum oratione Largi. Ille enim mecum, quaſi tibi nō li=ceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem quaſi conceſſum ſit, ita deliberas. Sed ego ſiue hoc, ſiue illud eſt, in Sicilia cenſeo commorandum. Pro=pinquitas locorum uel ad impetrandum adiuuat cre bris literis, & nuntijs, uel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, aut, quod ſpero, aliqua ratione confecta. Quamobrem cenſeo magnopere commorandum. T. Furſano Poſthumo familiari meo, legatisq; eius item meis familiaribus diligentiſſime te commendabo, cum uenerint: erant enim omnes Mutinæ. uiri ſunt opti-mi, & tui ſimilium ſtudioſi, & mei neceſſarij. Quæ mihi uenient in mentem, quæ ad te pertinere arbitra-bor, ea mea ſponte faciam. Siquid ignorabo: de eo ad-monitus, omnium ſtudia uincam. Ego etſi corām de te cum Furſano ita loquar, ut tibi literis meis ad eum ni=hil opus ſit: tamen quoniam tuis placuit, te habere meas

literas,quas ei redderes,morem eis geſſi. earum litera-rum exemplum infra ſcriptum eſt. V*ale.*

M. CICERO T. FVRFANO PRAET. S. D.

CV*m* A.*Cæcinna tanta mihi familiaritas,conſuetudóq; ſemper fuit,ut nulla maior eſſe poſſit.* N*ã & patre eius claro homine, & forti uiro plurimum uſi ſumus: & hunc à puero,quòd & ſpem mihi magnam afferebat ſummæ probitatis,ſummæq; eloquentiæ,& uiuebat mecum coniunctiſſime non ſolum officijs amicitiæ,ſed etiam ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi, ut non ullo cum homine coniunctius uiuerem.* N*ihil attinet me plura ſcribere, quàm mihi neceſſe ſit eius ſalutem,et fortunas, quibuſcunq; rebus poſſim,tueri,ut uides.* R*eliquum eſt, ut cum cognorim pluribus rebus,quid tu et de bonorum fortuna, & de* R.P. *calamitatibus ſentires,nihil à te petam,niſi ut ad eã uoluntatem:quã tua ſponte erga* C*æcinnã habiturus eſſes,tantus cumulus accedat cõmendatione mea, quanti me à te fieri intelligo.* H*oc mihi gratius facere nihil potes.* V*ale.*

M. C. TREBATIO S. D.

E*Go quanti te faciam, ſemperq́; fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, ſum mihi ipſe teſtis.* N*am & conſiliũ tuum,uel caſus potius diutius in armis ciuilibus commorandi,ſemper mihi magno dolori fuit: & hic euentus,quòd tardius,quàm eſt æquum, & quàm ego uellem,recuperes fortunã, et dignitatem tuã,mihi nõ minori curæ eſt,quàm tibi ſemper fuerint*

caſus mei. Itaq; & Poſthumio, & Seſtio, & ſæpiſſime Attico noſtro, proximeq́; Theudæ liberto tuo totum me patefeci: & his ſingulis ſæpe dixi, quacunque re poſſem, me tibi, & liberis tuis ſatisfacere cupere: idq́; tu ad tuos uelim ſcribas, hæc quidem certe, quæ in poteſtate mea ſunt, ut operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam, ſibi ad omneis res parata putent. Si autoritate, & gratia tantum poſſem, quantum in ea R.P. de qua ita meritus ſum, poſſe deberem: tu quoque is eſſes, qui fuiſti, cum omni gradu ampliſſimo digniſſimus, tum certe ordinis tui facile princeps. Sed quando eodem tempore, eademq́; de cauſa noſtrum uterq; cecidit: tibi & illa polliceor, quæ ſupra ſcripſi, quæ ſunt adhuc mea: & ea, quæ præterea uideor mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquijs priſtinæ dignitatis. neq; enim ipſe Cæſar, ut multis rebus intelligere potui, eſt alienus à nobis: & omnes ferè familiariſſimi eius, quaſi deuincti magnis meis ueteribus officijs, me diligenter obſeruant, & colunt. Itaque ſiquis mihi erit aditus de tuis fortunis, ideſt de tua incolumitate, in qua ſunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum ſermonibus adducor, ut ſperem: agam per me ipſe, & moliar. ſingula perſequi non eſt neceſſe: uniuerſum ſtudium meum, & beneuolentiam ad te defero. ſed magni mea intereſt, hoc tuos omneis ſcire, quod tuis literis fieri poteſt, ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebatio. Hoc eò pertinet, ut nihil exiſtiment eſſe tam difficile, quod non pro te mihi ſuſceptum, iucundum ſit futurum. Antea miſiſſem ad te literas, ſi genus ſcribendi inuenirem. tali enim temporum

pore aut conſolari amicorum eſt, aut polliceri. Conſo-
latione non utebar, quod ex multis audiebam, quàm fortiter, ſapienterq́; ferres iniuriam temporũ, quamq́; te uehementer conſolaretur conſcientia factorũ, & conſiliorum tuorum. quod quidem ſi facis, magnum fructum ſtudiorum optimorum capis: in quibus te ſcio ſemper eſſe uerſatum: idq́; ut facias, etiam atq; etiã te hortor. Simul *& illud tibi homini peritiſſimo rerum & exemplorum, & omnis uetuſtatis, ne ipſe quidem rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, quàm uellem, & in rebus, atq; uſu plus etiam, quàm uellem, uerſatus, ſpondeo, tibi acerbitatem iſtam, et iniuriam non diuturnam fore.* Nam *& ipſe, qui plurimum poteſt, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam uidetur: & ipſa cauſa ea eſt, ut iam ſimul cum* R. P. *quæ in perpetuum iacere non poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atq; recreetur: quotidieq́; fit aliquid lenius, & liberalius, quàm timebamus.* Quæ *quando in temporum inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt: omnia momenta obſeruabimus: neq; ullum prætermittemus tui iuuandi, & leuandi locum.* Itaq; *illud alterum, quod dixi, literarũ genus quotidie mihi, ut ſpero, fiet procliuius, ut etiam polliceri poſſim. id re, quàm uerbis, faciam libentius.* Tu *uelim exiſtimes, & plureis te amicos habere, quàm qui in iſto caſu ſint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim: & me concedere eorum nemini.* Fortem *fac animum habeas, & magnum: quod eſt in uno te. quæ ſunt in fortuna, temporibus regentur, et conſilijs noſtris prouidebuntur.* Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

D Olabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil erã: nec enim acciderat mihi opus eſſe: & ille mihi debebat, quòd non defueram eius periculis. Nunc tanto ſum deuinctus eius beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſime mihi ſatisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita uehementer, ut te quoq; mihi gratulari, quàm gratias agere malim. alterũ non omnino deſydero: alterum uere facere poteris. Quod reliquum eſt, quando tibi uirtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: eſt tuæ ſapientiæ, magnitudinisq́; animi, quid amiſeris, obliuiſci: quid recuperaueris, cogitare. uiues cum tuis: uiues nobiſcum. plus acquiſiuiſti dignitatis, quàm amiſiſti rei familiaris: quæ ipſa tamen eſſet iucundior, ſi ulla res eſſet publica. Neſtorius noſter familiaris ad me ſcripſit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi ualde grata eſt: eaq́; te uti facile patior cum apud alios, tum mehercule apud Syronem noſtrum amicum. quæ enim facimus, ea prudentiſſimo cuiq; maxime probata eſſe uolumus. Te cupio uidere quamprimum. Vale.

M. CICERO APPIO BALBO S. D.

G Ratulor tibi mi Balbe, uereq́; gratulor: nec ſum tam ſtultus, ut te uſura falſi gaudij frui uelim, deinde frangi repente, atq; ita cadere, ut nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere. Egi tuam

cauſam apertius, q̃ tempora noſtra ferebant. uincebatur enim fortuna ipſa debilitatæ gratiæ noſtræ tui caritate, et meo perpetuo erga te amore, culto à te diligentiſſime. omnia promiſſa, cófirmata, certa, et rata ſunt, quæ ad reditum, & ſalutem tuã pertinent. uidi, cognoui, interfui. etenim omnes Cæſaris famliares ſatis opportune habeo implicatos conſuetudine, & beneuolentia, ſic, ut cũ ab illo diſceſſerint, me proximũ habeant. hoc Panſa, Hircius, Balbus, Oppius, Matius, Poſthumus, planè ita faciunt, ut me unice diligant. quòd ſi mihi pro me efficiendum fuiſſet, non me pœniteret pro ratione temporum ita eſſe molitum. Sed nihil eſt à me inſeruitum temporis cauſa. ueteres mihi neceſſitudines cum his omnibus intercedunt, quibuscum ego agere de te non deſtiti. Principem tamen habuimus Panſam, tui ſtudioſiſſimum, mei cupidum: qui ualet apud illum nó minus authoritate, q̃ gratia. Cimber autem Tullius mihi planè ſatisfecit. ualent tamen apud Cæſarem non tam ambitioſæ rogationes, q̃ neceſſariæ: quas quia Cimber habebat, plus ualuit, quàm pro ullo alio ualere potuiſſet. Diploma ſtatim non eſt datum, quòd mirifica eſt improbitas in quibuſdam, qui tuliſſent acerbius, ueniã tibi dari, quem illi appellant tubam belli ciuilis: multaq; ita dicunt, quaſi non gaudeant id bellum incidiſſe. Quare uiſum eſt occultius agendum, neq; ullo modo diuulgandum, de te iam eſſe perfectum: ſed id erit perbreui: nec dubito, quin legente te has literas confecta iam res futura ſit. Panſa quidem mihi, grauis homo, & certus non ſolum confirmauit, uerum etiã recepit, perceleriter ſe ablaturũ diploma. Mihi tamen pla-

cuit,hæc ad te perſcribi.minus enim te firmum ſermo Apuleiæ tuæ,lachrymæq; Appiæ declarabant,quàm ſignificant literæ tuæ. atq; illæ arbitrantur, cum à te abeſſent ipſæ,multo in grauiore te cura futurũ. Quare magnopere putaui angoris, & doloris tui leuandi cauſa,pro certis ad te ea, quæ eſſent certa, perſcribi oportere. Scis me antea ſic ſolitum eſſe ſcribere ad te, magis ut conſolarer fortem uirũ, atq; ſapientẽ,quàm ut exploratam ſpem ſalutis oſtenderẽ,niſi eam, quàm ab ipſa R.P.cũ hic ardor extinctus eſſet,ſperari oportere cenſerem. Recordare tuas literas,quibus et magnũ animum mihi ſemper oſtendiſti,& ad omnes caſus ferendos conſtantem,atq; paratum.quod ego non mirabar,cum recordarer te & à primis temporibus ætatis in R.P. eſſe uerſatum,& tuos magiſtratus in ipſa diſcrimina incidiſſe ſalutis, fortunarumq; communium: & in hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, non ſolum ut uictor beatus,ſed etiam ut,ſi ita accidiſſet,uictus & ſapiens eſſes. Deinde,cum ſtudium tuum conſumas in uirorum fortium factis memoriæ prodendis,conſyderare debes nihil tibi eſſe committendum,quamobrem eorum,quos laudas,non te ſimilẽ præbeas. Sed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tempora,quæ iam effugiſti. nunc uero tantum te para ad hæc nobiſcum ferenda: quibus ego ſiquam medicinam inuenirem, tibi quoq; eandem traderem. ſed eſt unum perfugium,doctrina, ac literæ,quibus ſemper uſi ſumus: quæ ſecundis rebus delectationem modo habere uidebãtur, nunc uero etiã ſalutem. Sed ut ad initium reuertar, caue dubites,quin omnia de ſalute,ac reditu tuo perfecta ſint. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

ETſi tali tuo tempore me aut conſolādi, aut iuuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neq; lenire uidebar oratione, neq; leuare poſſe dolorem tuū. poſtea uero quàm magnam ſpem habere cœpi, fore, ut te breui tempore incolumem haberemus: facere non potui, quin tibi & ſententiam, & uoluntatem declararem meam. Primum igitur ſcribam, quod intelligo, & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorem. nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi uidetur, etiam ſua natura mitiorem facit: idq; cum de reliquis ſentio, tum de te etiam audio ex familiariſſimis eius, quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius uenit, ſupplicare unà cum fratribus tuis non deſtiti: quorum quidem & uirtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua, & perpetua ſalutis tuæ cura tantum profecit, ut nihil ſit, quod non ipſum Cæſarem tributurum exiſtimem. & ſi tardius fit, quàm uolumus: magnis occupationibus eius, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: et ſimul Africanæ cauſæ iratior, diutius uelle uidetur eos habere ſolicitos, à quibus ſe putat diuturnioribus eſſe moleſtijs conflictatum. Sed hoc ipſum intelligimus eum quotidie remiſſius, & placatius ferre. quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtijs diutius non futurum. Quando quid ſentirē expoſui: quid uellem tua cauſa, re potius declarabo, quàm oratione. & ſi tantum poſſem, quantum in ea

R.P. de qua ita meritus ſum, ut tu exiſtimas, poſſe debebam: ne tu quidem in iſtis incommodis eſſes. Eadem enim cauſa opes meas fregit, quæ tuam ſalutem in diſcrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago ueteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ ualebunt, ſtudium, conſiliũ, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti: primum ob eas cauſas, quas ſcripſi: deinde quòd ea de R.P. ſemper uoluiſti, atq; ſenſiſti, ut non modo nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam, ſi omnia aduerſa eſſent, tamen ex conſcientia & factorum, & conſiliorum tuorum, quæcunq; acciderent, fortiſſimo, et maximo animo ferre deberes. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

ME ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudium in tuà ſalute conſumere. nam cũ te ſemper maxime dilexi, tum fratrum tuorum, quos æque, atq; te ſumma beneuolentia ſum complexus, ſingularis pietas, amorq; fraternus nullum me patitur officij erga te, ſtudijq; munus, aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimq; pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cogneſcere. Quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua, id tibi à me declarari uolo. nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſisq; rebus, ſemperq; magis aduerſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecundos: is ego ſum: & ſi hoc uitium eſt, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad vi Cal. inter

calares priores, rogatu fratrum tuorum ueniſſem mane ad Cæſarem: atq; omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem, et moleſtiam pertuliſſem: cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſa, quæ tempus tum poſtulabat: non ſolum ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis, & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & uultu, & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui, q̃ ſcribere, hanc in opinionem diſceſſi, ut mihi tua ſalus dubia non eſſet. Quamobrem fac animo magno, fortiq; ſis: & ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus ſic adero, ut difficillimis: neq; Cæſari ſolum, ſed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amiciſſimos eſſe cognoui, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſime ſupplicabo. Vale.

CICERO BASILIO S.

t Ibi gratulor: mihi gaudeo. te amo: tua tueor. à te amari, & quid agas, quidq; iſtic agatur, certior fieri uolo. Vale.

BITHYNICVS CICEONI S.

ſ I mihi non tecum & multæ, & iuſtæ cauſæ amicitiæ priuatim eſſent, repeterem initia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciendum ijs exiſtimo, qui paternam amicitiam nullis ipſi officijs proſecuti ſunt. itaq; contentus ero noſtra ipſorum amicitia: cuius fiducia peto à te, ut abſentem me, quibuſcunq; in rebus opus fuerit, tueare, ſi nullũ officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas. Vale.

M. CICERO BITHYNICO S.

Cvm cæterarũ rerum cauſa cupio eſſe aliquando R. P. conſtitutam: tum uelim, mihi credas, accidere id etiam, quo magis expetam promiſſum tuum, quo in literis tuis uteris. Scribis enim ſi ita ſit, te mecum eſſe uicturum. Gratiſſima mihi tua uoluntas eſt: facis'q; nihil alienum à neceſſitudine noſtra, iudicijs'q; patris tui de me, ſummi uiri. Nam ſic habeto: beneficiorũ magnitudine eos, qui temporibus ualuerunt, aut ualeant, coniunctiores tecum eſſe, quàm me, neceſſitudine neminem. Quamobrem grata mihi eſt & memoria tua noſtræ coniunctionis, & eius etiam augendæ uoluntas. Vale.

M. CICERO LEPTAE S. D.

Simul ac accepi à Seleuco tuo literas, ſtatim quæſiui è Balbo per codicillos, quid eſſet in lege. Reſcripſit, eos, qui facerent præconium, uetari eſſe in decurionibus: q fecißent, nõ uetari. Quare bono animo ſint & tui, & mei familiares. neq; enim erat ferendũ, cum qui hodie aruſpicinã facerent, in ſenatu Romæ legerentur, eos, qui aliquando præconiũ feciſſent, in municipijs decuriones eſſe nõ licere. De Hiſpanijs noui nihil: magnum tamen exercitũ Pompeium habere conſtat. Nã Cæſar ipſe ad nos miſit exẽplũ Patieni literarũ: in quo erat, illi xi eſſe legiones. ſcripſerat etiã Meſſala Q. Salaſſo, Q. Curtiũ fratrẽ eius, iuſſu Pompeij, inſpectante exercitu interfectũ, quòd conſenſiſſet cũ Hiſpanis qbuſdã, ſi in oppidũ neſcio quod Pompeius rei frumẽtariæ

cauſa ueniſſet, eum comprehendere, ad Cæſaremq́; deducere. De negotio tuo quòd ſponſor es pro Pompeio: ſi Balbus conſponſor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligens, non deſinam cum illo communicare, ſiquid expediri poſſit: quod uidebatur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere à te probari, uehementer gaudeo. Mihi quidem ſic perſuadeo: me, quicquid habuerim iudicij de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualem tibi uideri ſcribis, ego quoque aliquid ſum: ſin aliter, non recuſo, quin quantum de illo libro, tantundem de mei iudicij fama detrahatur. Leptam noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis: & ſi abeſt maturitas ætatis, iam tamen perſonare aures eius huiuſmodi uocibus, non eſt inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ partus. ſed cũ ea, quẽadmodum ſpero, ſatis firma ſit, teneor tamen dum à Dolabellæ procuratoribus exigam primam penſionẽ. & mehercule nõ tam ſum peregrinator iam, q̃ ſolebã. ædificia mea me delectant, & otium domus eſt, quæ nulli uillarum mearum cedat, otium omni deſertiſſima regione maius. itaq; ne literæ quidem meæ impediuntur: in quibus ſine ulla interpellatione uerſor. Quare, ut arbitror, prius hic te nos, quàm iſtic tu nos uidebis. Lepta ſuauiſſimus ediſcat Heſiodum: et habeat in ore.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ, καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν.
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

CICERO LEPTAE S.

m Aculam officio functum eſſe gaudeo. eius ſalernum mihi ſemper idoneum uiſum eſt diuerſorio: ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrũ recipiendum. cæteroqui is mihi locus non diſplicet: nec ea re Petrinum tuum deſeram. nam & uilla, & amœnitas illa commorationis eſt, nõ diuerſorij. De curatione aliqua munerum regionum cum Oppio locutus ſum. nam Balbum, poſteaquam tu es profectus, non uidi. tantis pedum doloribus afficitur, ut ſe conueniri nolit. Omnino de tota re, ut mihi uideris, ſapientius faceres, ſi non curares. quod enim eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequêre. tanta eſt enim intimorum multitudo, ut ex his potius aliquis effluat, quàm nouo ſit aditus, præſertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit (ſi modo ipſum ſciet) nõ accepiſſe. Sed tamen aliquid uidebimus, in quo ſit ſpes. aliter quidem non modo nõ appetendũ, ſed etiam fugiendũ puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quãdoq; ueniat. Vale.

CICERO THORANIO S.

d Ederam triduo ante pueris Cn. Plancij literas ad te: eò nunc ero breuior, teq; ut antea conſolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi eſſe utilius, quàm ibidẽ opperiri, quoad ſcire poſſis, quid tibi agendum ſit. nam præter nauigationis longæ, & hyemalis, & minime portuoſæ periculũ, quod uitaueris, ne

illud quidem negligendum, quàm uis ſubito, cum certi aliquid audieris, te iſtinc poſſe proficiſci. Nihil eſt præterea, cur aduenientibus te offerre geſtias. Multa præterea metuo, quæ cum Milone noſtro communicaui. quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti, ex quo te, quocunq; opus erit, facillime, & expeditiſſime conferas. quod ſi recipiet ille ſe, ad tempus aderis. ſin (quoniam multa accidere poſſunt) aliqua res eum uel impediet, uel morabitur, tu ibi eris, ubi omnia ſcire poſſis. Hoc mihi prorſus ualde placet. De reliquo ut te ſæpe per literas hortatus ſum, ita uelim tibi perſuadeas, te in hac cauſa nihil habere, quod timendum ſit, præter communem caſum ciuitatis. qui etſi eſt grauiſſimus: tamen ita uiximus, & id ætatis iam ſumus, ut omnia, quæ non noſtra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes ualent, ſummáq; pietate te deſyderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura, ut ualeas, & te iſtinc ne temere commoueas. Vale.

CICERO THORANIO S. D.

Tſi cum hæc ad te ſcriberē, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſſimi belli, aut iam aliquid actum, et confectum uidebatur: tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem, & me tibi: ſolosq; nos uidiſſe, quãtum eſſet in eo bello mali, in quo ſpe pacis excluſa, ipſa uictoria futura eſſet acerbiſſima, quæ aut interitũ allatura eſſet, ſi uictus eſſes, aut, ſi uiciſſes, ſeruitutem. Itaq; ego, quem tum fortes illi uiri, & ſapientes Do-

mitij,& Lentuli timidũ eſſe dicebant(et eram plane: timebam enim ne euenirent ea, quæ acciderunt)idem nunc nihil timeo,& ad omnem euentum paratus ſum. Cum aliquid uidebatur caueri poſſe,tum id negligi dolebam. nunc uero euerſis omnibus rebus, cum conſilio proficí nihil poſſit,una ratio uidetur, quicquid euenerit, ferre moderate: PRAESERTIM cum omnium rerum mors ſit extremum:& mihi ſim conſcius, me, quoad licuerit,dignitati R.P. conſuluiſſe,& hac amiſſa,ſalutem retinere uoluiſſe. Hæc ſcripſi, non ut de me ipſe dicerem,ſed ut tu,qui coniunctiſſima fuiſti mecum & ſententia,& uoluntate,eadem cogitares. MAGNA enim conſolatio eſt,cum recordare, etiam ſi ſecus acciderit,te tamen recte,uereq; ſenſiſſe. Atq; utinam liceat aliquando aliquo R.P. ſtatu nos frui, interq; nos conferre ſolicitudines noſtras,quas pertulimus tum,cum timidi putabamur,quia dicebamus ea futura, quæ facta ſunt. De tuis rebus nihil eſſe,quod timeas.præter uniuerſæ R.P. interitum,tibi cõfirmo. De me autem ſic uelim iudices,quantum ego poſſim,me tibi,ſaluti tuæ,liberisq; tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurũ. Vale.

CICERO DOMITIO S. D.

n On ea res me deterruit,quo minus, poſteaq̃ in Italiam ueniſti, literas ad te mitterem, quod tu ad me nullas miſeras: ſed quia nec quid tibi pollicerer ipſe egens rebus omnibus,nec quid ſuaderem,cum mihimet ipſi conſilium deeſſet, nec quid conſolationis afferrẽ in tantis malis,reperiebã. Hæc quanquã nihilo

meliora

meliora ſunt, & iam etiam multo deſperatiora: tamen inaneis eſſe meas literas, quàm nullas, malui. Ego *ſi te intelligerem plus conatum eſſe ſuſcipere* R.P. *cauſa muneris, quàm quantum præſtare potuiſſes, tamen quibuſcunq; rebus poſſem, ad eam conditionem te uiuendi, quæ daretur, quæq; eſſet, hortarer. ſed cum conſilij tui bene, fortiterq; ſuſcepti eum tibi finem ſtatueris, quem ipſa fortuna terminum noſtrarum contentionum eſſe uoluiſſet: oro, obteſtorq; te pro noſtra uetere coniunctione, ac neceſſitudine, proq; ſumma mea in te beneuolentia, & tua in me pariter; te ut nobis, parenti, coniugi, tuiſq; omnibus, quibus es, fuiſtiq; ſemper cariſſimus; ſaluum conſerues: incolumitati tuæ, tuorumq;, qui ex te pendent, conſulas: quæ didiciſti, quæq; ab adoleſcentia pulcherrime à ſapientiſſimis uiris tradita, memoria, & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore utare: quos coniunctos ſumma beneuolētia, plurimiſq; officijs amiſiſti, eorum deſyderium ſi non æquo animo, at forti feras.* Ego *quid poſſim, neſcio, uel potius me parum poſſe ſentio. illud tamen tibi polliceor: me, quæcunque ſaluti, dignitatiq; tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio, & officio in meis rebus fuiſti.* Hanc *meam uoluntatem ad matrem tuam optimam fœminam, tuiq; amantiſſimam detuli.* Siquid *ad me ſcripſeris, ita faciam, ut te uelle intellexero. ſin tu minime ſcripſeris, ego tamen omnia, quæ tibi utilia eſſe arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiaq; curabo.* Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SEPTIMVS.

M. CICERO M. MARIO S. D.

SI te dolor aliquis corporis, aut infirmitas ualetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos uenires: fortunæ magis tribuo, quàm ſapientiæ tuæ. Sin hæc, quæ cæteri mirantur, contemnenda duxiſti, & cum per ualetudinem poſſes, uenire tamen noluiſti: utrunque lætor, & ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo ualuiſſe, cum ea, quæ ſine cauſa mirantur alij, neglexeris: modo ut tibi conſtiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum eſſes in iſta amœnitate pene ſolus relictus. Neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforaſti, & patefeciſti Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis conſumpſeris: cum illi interea, qui te iſtic reliquerunt, ſpectarent communes mimos ſemiſomni. Reliquas uero partes diei tu conſumebas ijs delectationibus, quas tibi ipſi ad arbitrium tuum compararas. nobis autem erant ea perpetienda, quæ ſcilicet P. Metius probauiſſet. Omnino, ſi quæris, ludi apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi; coniecturam enim facio de meo. nam primum honoris cauſa in ſcænam redierant ij, quos ego honoris cauſa de ſcæna deceſſiſſe arbitrabar. deliciæ uero tuæ noſter Aeſopus eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omnes homines liceret. is iurare cum cœpiſſet,

nox eum defecit in illo loco, SI *ſciens fallo. quid tibi ego alia narrē? noſti.n.reliquos ludos. quid? ne id quidem leporis habuerunt, quod ſolent mediocres ludi. apparatus enim ſpectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu non dubito quin animo æquiſſimo carueris. quid enim delectationis habent ſexcenti muli in* Clytemneſtra? *aut in equo* Troiano *craterarum tria millia? aut armatura uaria peditatus, & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt: delectationem tibi nullam attuliſſent.* Q*uòd ſi tu per eos dies operam dediſti* Protogeni *tuo: dum modo is tibi quid uis potius, quàm orationes meas legerit, næ tu haud paulo plus, q̃ quiſquam noſtrum, delectationis habuiſti: non enim te puto* Græcos, *aut* O*ſcos ludos deſyderaſſe: præſertim cum* O*ſcos ludos uel in ſenatu noſtro ſpectare poſſis,* Græcos *uero ita ames, ut ne ad uillam quidem tuam uia* Græca *ire ſoleas.* Nam *quid ego te athletas putem deſyderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe* Pompeius *confitetur ſe & operam, & oleum perdidiſſe.* Reliquæ *ſunt uenationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat: ſed quæ poteſt eſſe homini polito delectatio, cum aut homo imbecillus à ualentiſſima beſtia laniatur, aut præclara beſtia uenabulo tranſuerberatur? quæ tamen ſi uidenda ſint, ſæpe uidiſti: neque nos, qui hæc ſpectauimus, quicquam noui uidimus.* Elephātorū *extremus dies fuit: in quo admiratio magna uulgi, atq; turbæ, delectatio nulla extitit: quin etiam miſericordia quædam conſecuta eſt, atque opinio eiuſmodi, eſſe quandā illi belluæ cum genere humano ſocietatem.*

His ego tamen diebus,ludis ſcenicis,ne forte uidear tibi non modo beatus,ſed ne liber omnino fuiſſe,dirupi penè me in iudicio Galli Caninij familiaris tui. quòd ſi tam facilem populum haberem,q̃ Aeſopus habuit, libenter mehercule artem deſinerem,tecumq́;,& cum ſimilibus noſtri uiuerem. Nam me cum antea tædebat, cum & ætas,& ambitio me hortabantur, & licebat deniq;,quem nolebam,nõ defendere:tum uero hoc tempore uita nulla eſt. neq; enim fructum ullum laboris expecto: & cogor nonnunquam homines non optime de me meritos,rogatu eorum,qui bene meriti ſunt, defendere. Itaq; quæro cauſas omnes aliquando uiuendi arbitratu meo:teq́;,& iſtam rationem otij tui & laudo uehementer,& probo:quodq́; nos minus interuiſis, hoc fero animo æquiore,quòd ſi Romæ eſſes,tamẽ neq; nos lepore tuo,neq; te,ſiquis eſt in me, meo frui liceret propter moleſtiſſimas occupationes meas: quibus ſi me relaxaro(nam ut planè exoluam, nõ poſtulo)te ipſum quidem,qui multos annos nihil aliud commentaris,docebo profecto quid ſit humaniter uiuere. Tu modo iſtã imbecillitatem ualetudinis tuæ ſuſtenta,& tuere,ut facis:ut noſtras uillas obire,et mecum ſimul lecticula circoncurſare poſſis. Hæc ad te pluribus uerbis ſcripſi, quàm ſoleo,non otij abundantia, ſed amoris erga te, quòd me quadam epiſtola ſubinuitaras,ſi memoria tenes,ut ad te aliquid huiuſmodi ſcriberem,quò minus te prætermiſiſſe ludos pœniteret. quod ſi aſſecutus ſum, gaudeo:ſin minus,hoc me tamen conſolabor,quòd poſthac ad ludos uenies,nosq́; uiſes,neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

MAndatum tuum curabo diligenter. ſed homo acutus ei mandaſti potiſſimum, cui expediret, illud uenire quamplurimo. ſed eo uidiſti multum, quòd præfiniſti, quo ne pluris emerem. quòd ſi mihi permiſiſſes, qui meus amor in te eſt, confeciſſem cum cohæredibus. nunc, quando tuum pretium noui, licitatorem potius apponam, quàm illud minoris ueneat. ſed de ioco ſatis eſt. Tuum negotium agam, ſicuti debeo, diligenter. De Burſa te gaudere certo ſcio: ſed nimis uerecunde mihi gratularis. putas enim, ut ſcribis, propter hominis ſordes minus me magnam illam lætitiam putare. Credas mihi uelim, magis me iudicio hoc, quàm morte inimici lætatum. Primum enim iudicio malo, quàm gladio: deinde gloria potius amici, quàm calamitate. in primiſq́; me delectauit, tantum ſtudium bonorum in me extitiſſe contra incredibilem contentionem clariſſimi, & potentiſſimi uiri. poſtremo, quod uix uériſimile fortaſſe uideatur, oderā multo peius hunc, quàm illum ipſum Clodium. illum enim oppugnaram: hunc defenderam. Et ille, cum omnis R.P. in meo capite diſcrimen eſſet habitura, magnum quiddam ſpectauit: nec ſua quidem ſponte, ſed eorum auxilio, qui, me ſtante, ſtare non poterant. hic ſimiolus animi cauſa, me, in quem inueheretur, delegerat: perſuaſeratq́; nonnullis inuidis meis, ſe in me emiſſarium ſemper fore. Quamobrem ualde iubeo gaudere te. magna res geſta eſt. nunquam ulli fortiores ciues fuerunt, quam qui auſi ſunt eum contra tantas opes eius, à quo ipſi

lecti iudices erant, condemnare. quod feciſſent nunquam, niſi ijs dolori meus fuiſſet dolor. Nos hic multitudine, & celebritate iudiciorum, et nouis legibus ita diſtinemur, ut quotidie uota faciamus, ne intercaletur, ut quamprimum te uidere poſſimus. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

P Erſæpe mihi cogitanti de communibus miſerijs, in quibus tot annos uerſamur, & (ut uideo) uerſabimur, ſolet in mentem uenire illius temporis, quo proxime fuimus unà. quin etiam ipſum diem memoria teneo. Nam ad III Id. Mai. Lentulo & Marcello Coss. cum in Pompeianum ueſperi ueniſſem, tu mihi ſolicito animo præſto fuiſti. ſolicitum autem te habebat cogitatio tum officij, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, uerebare, ne officio deeſſem. Si proficiſcerer ad bellum, periculum te meum commouebat. Quo tempore uidiſti profecto me quoq; ita conturbatum, ut non explicarem, quid eſſet optimum facto: pudori tamen malui, famæq; cedere, quàm ſalutis meæ rationem ducere. Cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter uitia multa, quæ ibi offendi, quo ueneram: primum neque magnas copias, neque bellicoſas: deinde extra ducem, paucosq; præterea, (de principibus loquor) reliqui primum in ipſo bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipſam uictoriam horrerem: maximum autem æs alienum ampliſſimorum uirorum. quid quæris? nihil boni præter cauſam. Quæ

cum uidiſſem, deſperans uictoriam primum cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper author: deinde cum ab ea ſententia Pompeius ualde abhorreret, ſuadere inſtitui, ut bellum duceret hoc interdum probabat, & in ea ſententia uidebatur fore, & fuiſſet fortaſſe, niſi quadam ex pugna cœpiſſet ſuis militibus confidere. Ex eo tempore uir ille ſummus, nullus imperator fuit. ſigna tirone, & collectitio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit. uictus, turpiſſime, amiſſis etiam caſtris, ſolus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cum integri pares non fuiſſemus, fractos ſuperiores fore. diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas inſidias incidendum, aut deueniendum in uictoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut conſciſcenda mors uoluntaria. certe nihil fuit præterea, ſi te uictori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præſertim innocenti, ubi nulla adiuncta eſt turpitudo: addo etiam, cum ea urbe careas, in qua nihil ſit, quod uidere poſſis ſine dolore. Ego cum meis (ſi quicquam nunc cuiuſpiam eſt) etiam in meis eſſe malui. quæ acciderunt, omnia dixi futura. Veni domum, non quòd optima uiuendi conditio eſſet, ſed tamen, ſi eſſet aliqua forma R.P. tanquam in patria ut eſſem: ſi nulla, tanquã in exilio. Mortem mihi cur conſciſcerem, cauſa nulla uiſa eſt: cur optarem, multæ cauſæ. uetus eſt enim, VBI NON ſis, qui fueris, nõ eſſe, cur uelis uiuere. ſed tamen

VACARE *culpa, magnum eſt ſolatium: præſertim cum habeam duas res, quibus me ſuſtentem, optimarum artium ſcientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi uiuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem.* H*æc ad te ſcripſi uerboſius: & tibi moleſtus fui, quòd te cum mei, tum* R.P. *cognoui amantiſſimum.* N*otum tibi omne conſilium meum eſſe uolui, ut primum ſcires me nunquam uoluiſſe plus quenquam poſſe, quàm uniuerſam* R.P. *poſtea autem quàm alicuius culpa tantum ualeret unus, ut obſiſti non poſſet, me uoluiſſe pacem: amiſſo exercitu, & eo duce, in quo ſpes fuerat uno, me uoluiſſe etiam, reliquis omnibus poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli. nunc autem, ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me: ſi non, exulem eſſe non incommodiore loco, quàm ſi me* Rhod*um, aut* Mityl*enas contuliſſem.* H*æc tecum coràm malueram: ſed quia longius fiebat, uolui per literas eadem: ut haberes, quid diceres, ſiquando in uituperatores meos incidiſſes.* S*unt enim, qui, cum meus interitus nihil fuerit* R.P. *profuturus, criminis loco putent eſſe, quòd uiuam. quibus ego certo ſcio non uideri ſatis multos periſſe: qui ſi me audiſſent, quamuis iniqua pace, honeſte tamen uiuerent. armis enim inferiores, non cauſa fuiſſent.* H*abes epiſtolam uerboſiorem fortaſſe, quàm uelles. quod tibi ita uideri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris.* E*go, ſi quæ uolo expediero, breui tempore te, ut ſpero, uidebo.* V*ale.*

M. CICERO M. MARIO S.D.

A. D. viij Cal. Iul. in Cumanum ueni cum Libone tuo, uel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito. ſed faciam te ante certiorem. Te cum ſemper ualere cupio, tum certe, dum hic ſumus. uides enim, quanto poſt unà futuri ſimus. Quare ſiquid conſtitutum cum podagra habes; fac in alium diem differas. Cura igitur, ut ualeas: & me hoc biduo, aut triduo expecta. Vale.

M.T.CICERO C.CAESARI IMP.S.D.

u Ide quàm mihi perſuaſerim, te me eſſe alterum, non modo in ijs rebus, quæ ad me ipſum, ſed etiam in ijs, quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocunq; exirem, mecum ducere, ut eum meis omnibus ſtudijs, & beneficijs q̃ ornatiſſimum domum reducerem. Sed poſteaquam & Pompeij commoratio diuturnior erat, quàm putaram: & mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire profectionem meã uidebatur, aut certe tardare: uide quid mihi ſumpſerim. cœpi uelle ea Trebatium expectare à te, quæ ſperaſſet à me. neq; mehercule minus ei prolixe de tua uoluntate promiſi, quàm eram ſolitus de mea polliceri. Caſus uiro mirificus quidam interuenit quaſi uel teſtis opinionis meæ, uel ſponſor humanitatis tuæ. Nam cum de hoc ipſo Trebatio cum Balbo noſtro loquerer accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in extremis ſcriptum erat, M. Furium, quem mihi

commendas, uel Regem Galliæ faciam, uel Leptæ legatum. Si uis tu, ad me alium mitte, quem ornem. Suſtulimus manus & ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, ut illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum uideretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atq; ita mitto, ut initio mea ſponte, poſt autem inuitatu tuo mittendũ duxerim. Hunc mi Cæſar ſic uelim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me poſſis adduci ut in meos conferre uelis, in unum hunc conferas. de quo tibi homine hoc ſpondeo, non illo uetere uerbo meo, quod, cum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano, quomodo homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, prudentiorem eſſe neminem. Accedit etiam, quod familiaritatem inducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. Huic ego neq; tribunatum, neq; præfecturam, neq; ullius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuam, & liberalitatem peto: neq; impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes gloriolæ inſignibus. totum deniq; hominem tibi trado de manu (ut aiunt) in manum tuam iſtam & uictoria & fide præſtantem. Sumus enim impudentiuſculi, quàm per te uix licet. uerum, ut uideo, licebit. Cura ut ualeas: & me, ut amas, ama. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

IN omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarem, aut ad Balbum mitto, legitima quædam eſt acceſſio commendationis tuæ, nec ea uulgaris, ſed cum aliquo

inſigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. Tu modo ineptias iſtas, & deſyderia urbis, & urbanitatis depone: & quo conſilio profectus es, id aſſiduitate & uirtute conſequere. Hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant matronæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi illæ uitio uerterent, quòd abeſſet à patria. Nam MVLTI ſuam rem bene geſſere, et publicã patria procul. multi qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati. Quo in numero tu certe fuiſſes, niſi te extruſiſſemus. Sed plura ſcribemus alias. Tu, qui cæteris cauere didiciſti, in Britania ne ab eſſedarijs decipiaris, caueto. & quando Medeam agere cœpi, illud ſemper memento. QVI ipſe ſibi ſapiẽs prodeſſe nequit, nequicquam ſapit. Cura ut ualeas.

M. CICERO TREBATIO S. D.

eGo te commendare non deſiſto: ſed quid proficiam, ex te ſcire cupio. Spem maximam habeo in Balbo: ad quem de te diligentiſſime, & ſæpiſſime ſcribo. Illud ſoleo mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à Q. fratre mihi afferuntur. In Britania nihil eſſe audio neq; auri, neq; argenti. Id ſi ita eſt, eſſedum aliquod ſuadeo rapias, & ad nos quamprimũ recurras. Sin autẽ ſine Britania tamen aſſequi id, quod uolumus, poſſumus: perfice ut ſis in familiaribus Cæſaris. multum enim te in eo frater adiuuabit meus, multum Balbus, ſed, mihi crede, tuus pudor, & labor plurimum. Imp. liberaliſſimum habes, ætatem

opportuniſſimã, cõmendationem certe ſingularẽ: ut tibi unum timendum ſit, ne ipſe tibi defuiſſe uideare. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Scripſit ad me Cæſar perhumaniter, nondum te ſibi ſatis eſſe familiarẽ propter occupationes ſuas, ſed certe fore. cui quidem ego reſcripſi, quàm mihi gratum eſſet futurũ, ſi quamplurimum in te ſtudij, officij, liberalitatis ſuæ contuliſſet. Sed ex tuis literis cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus, cur tribunatus cõmoda, dempto præſertim labore militiæ, contempſeris. Querar cũ Vacerra, et Manilio: nã Cornelio nihil audeo dicere, cuius tu periculo ſtultus es, quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu urges iſtã occaſionẽ, et facultatẽ, qua melior nunquã reperietur? Quod ſcribis de illo Prætiano iureconſulto, ego te ei nõ deſino cõmendare. ſcribit etiã ipſe mihi, te ſibi gratias agere debere. de eo qđ ſit, cura ut ſciam. Ego ueſtras Britannicas literas expecto. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Iandiu ignoro, quid agas: nihil enim ſcribis: neq; ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram. quia cum Q. fratre meo non eras, quò mitterem, aut cui darem, neſciebam. Cupio ſcire quid agas, & ubi ſis hyematurus: equidem uelim cum Cæſare: ſed ad eum propter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbum tamen ſcripſi. tu tibi deeſſe noli. ſerius potius ad nos, dum plenior. quòd huc properes,

nihil eſt, præſertim Vacerra mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. Quid conſtitueris, cupio ſcire. Cn. Octauius, tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat: adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Legi tuas literas: ex quibus intellexi te Cæſari noſtro ualde iureconſultum uideri. Eſt quod gaudeas, te in iſta loca ueniſſe, ubi aliquid ſapere uiderere. Quòd ſi in Britaniam quoque profectus eſſes, profectò nemo in illa tanta inſula peritior te fuiſſet. ueruntamen rideamus licet: ſum enim à te inuitatus. Subinuideo tibi, ultro te etiam accerſitum ab eo, ad quem cæteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem aſpirare non poſſunt. Sed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt, quàm meæ. ualde metuo, ne frigeas in hybernis. quamobrem camino luculento utendum cenſeo. idem & Mutio, & Manilio placebat, præſertim qui ſagis non abundares: quanquam uos nunc iſtic ſatis calere audio. quo quidem nuntio ualde mehercule de te timueram. ſed tu in re militari multo es cautior, quàm in aduocationibus, qui neq; in Oceano natare uolueris ſtudioſiſſimus homo natandi, neque ſpectare aſſedarios, quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus. Sed iam ſatis iocati ſumus. Ego de te ad Cæſarem quàm diligenter

ſcripſerim, tute ſcis: quàm ſæpe, ego. ſed mehercule iam intermiſeram, ne uiderer liberaliſſimi hominis, meiq; amantiſſimi uoluntati erga me diffidere. ſed tamen his literis, quas proxime dedi, putaui eſſe hominem commendum. id feci. quid profecerim, facias me uelim certiorem, & ſimul de toto ſtatu tuo, conſilijsq; omnibus. ſcire enim cupio quid agas, quid expectes, quàm lõgum iſtum tuum diſceſſum à nobis futurum putes. ſic enim tibi perſuadeas uelim, unum mihi eſſe ſolatium, quare facilius poſſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe id emolumento ſciam. ſin autem id non eſt, nihil duobus nobis eſt ſtultius: me, qui te non Romam attraham: te, qui non huc aduoles. Vna mehercule noſtra uel ſeuera, uel iocoſa congreſſio pluris erit, quàm non modo hoſtes, ſed etiam fratres noſtri Edui. Quare omnibus de rebus fac ut quamprimum ſciam: aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

NIſi ante Roma profectus eſſes, nunc eam certe relinqueres. quis enim tot interregnis iureconſultum deſyderat? Ego omnibus, unde petitur, hoc conſilij dederim, ut à ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent. ſatis'ne tibi uideor abs te ius ciuile didiciſſe? Sed heus tu, quid agis? ecquid fit? uideo enim te iam iocari per literas. Hæc ſigna meliora ſunt, quàm in meo Tuſculano. ſed quid ſit, ſcire cupio. Conſuli quidem te à Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem. quod ſi aut fit, aut futurũ putas, perfer

iſtam militiam, & permane. ego enim deſyderium tui ſpe tuorum commodorum conſolabor. Sin iſta ſunt inaniora, recipe te ad nos. Nam aut erit hic aliquid aliquando: aut ſi minus, una mehercule collocutio noſtra pluris erit, quàm omnes Samarobrinæ. Denique ſi te cito retuleris, ſermo nullus erit: ſin fruſtra diutius abfueris, non modo Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſco. mira enim perſona induci poteſt Britanici iureconſulti. Hæc ego non rideo, quamuis tu rideas: ſed de re ſeueriſſima tecum, ut ſoleo, iocor. remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo animo præcipio, ut ſi iſtic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas noſtri deſyderium, honeſtatem, & facultates tuas augeas. ſin autem iſta frigebunt, recipias te ad nos. omnia tamen, quæ uis, & tua uirtute profecto, & noſtro ſummo erga te ſtudio conſequere.

M. CICERO TREBATIO S. D.

Mirabar, quid eſſet, quòd tu mihi literas mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Panſa meus Epicureũ te eſſe factum. O caſtra præclara: quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrinam miſiſſem? iam tum mihi non placebas, cum idem intuebare, quod & Titius familiaris meus. Sed quonam modo ius ciuile defendes, cum omnia tua cauſa facias, non ciuium? Vbi porrò illa erit formula fiduciæ, VT INTER bonos, bene agier oportet? quis enim eſt bonus, qui facit nihil, niſi ſua cauſa? Quod ius ſtatues communi diuidundo, cum commune nihil poſſit eſſe apud eos, qui

omnia uoluptate ſua metiuntur? Quomodo autem tibi placebit Iouem lapideum iurare, cum ſcias Iouem iratum eſſe nemini poſſe? Quid fiet porrò populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris πολιτεύεσθαι non oportere? Quare ſi planè à nobis deficis, moleſte fero: ſin Panſæ aſſentari commodum eſt, ignoſco, modo ſcribas aliquando ad nos quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari uelis. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

ADeó ne me iniuſtum eſſe exiſtimaſti, ut tibi iraſcerer, quòd parum mihi conſtans, & nimium cupidus decedendi uiderere, ob eamq; cauſam me arbitrarere literas ad te iandiu non miſiſſe? Mihi perturbatio animi tui, quam primis literis perſpiciebā, moleſtiam attulit: neq; alia fuit ulla cauſa intermiſſionis literarū, niſi quòd ubi eſſes, planè neſciebā. Hic tu me etiā inſimulas, nec ſatisfactionē meā accipis. Audi mi Teſta: utrū ſuperbiorem te pecunia facit, an quòd te Imp. conſulit? Moriar, ni (quæ tua gloria eſt) puto te malle à Cæſare conſuli, quàm inaurari. Si uero utrunq; eſt: quis te feret præter me, qui omnia ferre poſſum? Sed ut ad rem redeam, te iſtic inuitum nō eſſe, uehementer gaudeo: & ut illud erat moleſtum, ſic hoc eſt iucundum. Tantū metuo ne artificiū tuū tibi parum proſit. Nā, ut audio, iſtic

Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
Rem repetunt, regnumq; petunt: uadunt ſolida ui:

Et tu non ſoles ad uim faciendam adhiberi. Neque eſt quòd illam exceptionē in interdicto pertimeſcas, quòd

tu prior

tu prior cũ hominibus armatis ueneris. ſcio enim te non eſſe procacẽ in laceſſendo. Sed ut ego quoq; te aliquid de noſtris cautionibus admoneam, Treuiros uites cenſeo: audio capitales eſſe. mallem auro, argẽto, ære eſſent. ſed aliâs iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas uelim q̃diligentiſſime. Ad iij Non. Mart. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

CHryſippus Vectius Cyri architecti libertus fecit, ut te non immemorem putarem mei: ſalutem enim mihi uerbis tuis nuntiauit. Valde iam lautus es, qui grauere literas ad me dare, homini præſertim propè domeſtico. Quòd ſi ſcribere oblitus es, minus multi iam te aduocato cauſa cadent. Sin noſtri oblitus es, dabo operam, ut iſtuc ueniam ante, quàm planè ex animo tuo effluam. Sin æſtiuorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut feciſti de Britania. Illud quidẽ perlibenter audiui ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſari familiarem. ſed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quamſæpiſſime cognoſcere. q̃d certe ita fieret, ſi tu maluiſſes beneuolentiæ, quàm litiũ iura perdiſcere. Sed hæc iocati ſumus. & tuo more, & nonnihil etiam noſtro. Te ualde amamus, nosq; à te amari tum uolumus, tum etiam confidimus. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

QVàm ſint moroſi, qui amant, uel ex hoc intelligi poteſt: moleſte ferebam antea te inuitum iſtic eſſe: pungit me rurſus, quòd ſcribis te eſſe iſtic liben-

ter. Neq; enim mea commendatione te non delectari facile patiebar: & nunc angor, quicq̃ tibi ſine me eſſe iucundum: ſed tamen hoc malo nos ferre deſyderium, quàm te non ea, quæ ſpero, conſequi. Quòd uero in C. Matij ſuauiſſimi, doctiſſimiq; hominis familiaritatem ueniſti, non dici poteſt, quàm ualde gaudeam: qui fac ut te q̃maxime diligat. mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes, quod iucundius ſit, deportare. Cura ut ualeas.

CICERO TREBATIO S. D.

I Nequo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO SAPIUNT. tu tamen mi uetule non ſero: primum illas rabioſulas ſat fatuas dediſti. deinde, quòd in Britannia non nimis Philotheoron te præbuiſti, planè nõ reprehendo. nunc uero in hybernis iniectus mihi uideris. itaq; te commouere non curas. VSQVEQVAQVE ſapere oportet. id erit telum acerrimum. Ego ſi foris cœnitarem, Cn. Octauio familiari tuo non defuiſſem: cui tamen dixi, cum me aliquoties inuitaret, oro te, quis tu es? Sed mehercule extra iocum, homo bellus eſt: uellem eum tecum abduxiſſes. Quid agatis, & ecquid in Italiam uenturi ſitis hac hyeme, fac planè ſciam. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum. id utrum Romano more locutus ſit, bene numatum te futurum, an, quomodo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites, qui cœlo, et terra frui poſſunt, poſtea uidero. Qui iſtinc ueniunt, ſuperbiam tuã accuſant; quòd negent te percunctantibus reſpõdere: ſed tñ eſt, quo gaudeas. cõſtat. n. inter omnes, neminẽ te uno Samarobrinæ iuris peritiorẽ eſſe. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

EX tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare poſſum, quòd iam uideris certa aliqua in ſententia conſtitiſſe. Nam primorum menſium literis tuis uehementer commouebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in urbis, urbanitatisq; deſyderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, ſæpe autem etiã, quod à te alieniſſimum eſt, ſubimpudens uidebare. tanquam enim ſyngrapham ad Imp. non epiſtolam attuliſſes, ſic pecunia ablata domum redire properabas: nec tibi in mentem ueniebat, eos ipſos, qui cum ſyngraphis ueniſſent Alexandriam, nullum adhuc nummum auferre potuiſſe. Ego ſi mei commodi rationem ducerem, te mecum eſſe maxime uellem, non enim mediocri afficiebar uel uoluptate ex conſuetudine noſtra, uel utilitate ex conſilio, atque opera tua. Sed cum te ex adoleſcentia tua in amicitiam, & fidem meam contuliſſes: ſemper te non modo tuendum mihi, ſed etiam augendum, atque ornandum putaui. Itaq; quoad opinatus ſum me in prouinciam exiturum, quæ ad te ultro attulerim, meminiſſe te credo. poſteaquam mea mutata ratio eſt, cum uiderem me à Cæſare honorificentiſſime tractari, & unice diligi, hominisq; liberalitatem incredibilem, & ſingularem fidem noſſem: ſic ei te commendaui, & tradidi, ut grauiſſime, diligentiſſimeq; potui. quod ille ita & accepit, & mihi ſæpe literis ſignificauit: & tibi uerbis, et re oſtendit, mea commendatione ſeſe ualde eſſe commotum. Hunc tu uirum na-

ctus, ſi me aut ſapere aliquid, aut uelle tua cauſa putas, ne dimiſeris: & ſiqua te forte res aliquando offenderit, cum ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit uiſus, perferto, & ultima expectato: quæ ego tibi & iucunda, & honeſta præſtabo. Pluribus te hortari non debeo: tantum moneo, neq; amicitiæ confirmandæ clariſſimi, ac liberaliſſimi uiri, neq; uberioris prouinciæ, neq; ætatis magis idoneum tempus, hoc ſi amiſeris, te eſſe nullum unq̃ reperturum. hoc, quemadmodum uos ſcribere ſoletis in ueſtris libris, idem Q. Cornelio uidebatur. In Britaniam te non eſſe profectum, uehementer gaudeo, quòd et tu labore caruiſti, & ego te de rebus illis non audiam. Vbi ſis hybernaturus, & qua ſpe, aut conditione, perſcribas ad me uelim. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

a *Cœpi à te aliquot epiſtolas uno tempore, quas tu diuerſis temporibus dederas: in quibus me cætera delectarunt. ſignificabant enim te iſtam militiam iam firmo animo ferre, & eſſe fortem uirum, & conſtantem: quæ ego paulìſper à te ita deſyderaui, non ut imbecillitate animi tui, ſed magis ut deſyderio noſtri te æſtuare putarem. Quare perge, ut cœpiſti: forti animo iſtam tolera militiam. multa, mihi crede, aſſequêre. ego enim renouabo commendationem, ſed tempore. Sic habeto, non tibi maiori eſſe curæ, ut iſte tuus à me diſceſſus fructuoſiſſimus tibi ſit, quàm mihi. Itaque, quando ueſtræ cautiones infirmæ ſunt, græculam tibi miſi cautionem chirographi mei. Tu me ue-*

lum de ratione Gallici belli certiorem facias. ego enim ignauiſſimo cuiq; maximam fidem habeo. Sed ut ad epiſtolas tuas redeam, cætera belle: illud miror: quis ſolet eodem exemplo plureis dare, qui ſua manu ſcribit? Nam quòd in palimpſeſto, laudo equidem parſimoniam: ſed miror, quid in illa chartula fuerit, quod delere malueris, quàm hæc non ſcribere: niſi forte tuas formulas. non enim puto te meas epiſtolas delere, ut reponas tuas. An hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi ſuppeditari? Iam iſta tua culpa eſt, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiſcum reliqueris. Ego te Balbo, cum ad uos proficiſcetur, more Romano commendabo. tu, ſi interuallum longius erit mearum literarum, ne ſis admiratus. eram enim abfuturus menſe Apr. Has literas ſcripſi in Pontino, cum ad uillam Metrilij Philemonis diuertiſſem: ex qua iam audieram fremitum clientium meorum, quos quidem tu mihi conciliaſti. Nam Vlubris honoris mei cauſa uim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura ut ualeas. vi Id. Apr. de Pontino.

M. CICERO TREBATIO S. D.

EPiſtolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conſcidi innocentem: nihil enim habebat, quod non uel in concione recte legi poſſet. ſed & Aruntius ita te mandaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. Verum illud eſto. nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, præſertim tam nouis rebus. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

u Ide quanti apud me ſis, & ſi iure id quidem: non enim amore te uinco. ueruntamen quod præſenti tibi propè ſubnegaram, non tribuere certe id abſenti non potui. Itaq; ut primum Velia nauigare cœpi, inſtitui Topica Ariſtotelica conſcribere, ab ipſa urbe commonitus amantiſſima tui. Eum librum tibi miſi Rhegij ſcriptum quàm planiſſime res illa ſcribi potuit. Sin tibi quædam uidebuntur obſcuriora, cogitare debebis, NVLLAM artem in literis ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe. Non longe abieris. num ius ciuile ueſtrum ex libris cognoſci poteſt? qui quanquam plurimi ſunt, doctorem tamen, lumenq; deſyderant. quanquam tu, ſi attente leges, ſi ſæpius, per te omnia conſequere, ut certe intelligas. ut uero etiam ipſi tibi loci propoſita quæſtione occurrant, exercitatione conſequere: in qua quidem nos te continebimus, ſi & ſalui redierimus, & ſalua iſta offenderimus. Vale. v Cal. Sext. Rhegio.

CICERO TREBATIO S. D.

a Mabilior mihi Velia fuit, quòd te ab ea ſenſi amari. Sed quid ego dicam te, quem quis non amat? Rufio mediusfidius tuus ita deſyderabatur, ut ſi eſſet unus è nobis. Sed ego te non reprehendo, qui illũ ad ædificationem tuam traduxeris: quanquam enim Velia non eſt utilior, quàm Lupercal, tamen iſtuc ma lo, quàm hæc omnia. tu, ſi me audies, quẽ ſoles, has pa-

ternas poſſeſſiones tenebis (neſcio quid enim Velienſes uerebatur) neq; Halethem nobilē amnem relinques, nec Papirianam domum deſeres: quanquam illa quidem habet lucum, à quo etiam aduenæ teneri ſolent: quem tamen ſi exciderís, multum proſpexeris. Sed in primis opportunum uidetur, his præſertim temporibus, habere profugium primum eorū urbē, quibus carus ſis, deinde etiam tuam domum, tuosq́; agros, eaq; remoto, ſalubri, amœnoq́; loco: idq́; etiam mea intereſſe mi Trebati arbitror. Sed ualebis, meaq; negotia uidebis, meq́; Dijs iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sext. Fabio Nicotis diſcipulo librum abſtuli Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. O medicum ſuauem, meq́; docilem ad hanc diſciplinam. Sed Baſſus noſter me de hoc libro cęlauit: te quidem non uidetur. Ventus increbeſcit. Cura ut ualeas. xiij. Cal. Sext. Velia.

CICERO TREBATIO S. D.

ſIlij cauſam te docui. is poſtea fuit apud me, cū ei dicerem, tibi uideri ſponſionem illam nos ſine periculo facere poſſe. & ſi bonorū Turpiliæ poſſeſſionem Q. Cæpio Præt. ex edicto ſuo mihi dedit: negare aiebat Seruiū tabulas teſtamenti eſſe eas, quas inſtituiſſet is, qui factionem teſtamenti non habuerit: hoc idem Offilium dicere. tecum ſe locutum negabat: meq́; rogauit, ut ſe, cauſamq́; ſuam tibi cōmendarem. Nec uir melior mi Teſta, nec mihi amicior P. Silio quiſquam eſt, te tamen excepto. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eum ultro ueneris, eiq; pollicitus eris: ſed ſi me amas, quāprimū hoc te uehementer etiā, atq; etiā rogo. Vale.

CICERO TREBATIO S.D.

Luſeras heri inter ſcyphos, quòd dixeram controuerſiá eſſe, poſſet'ne hæres, quòd furtum antea factum eſſet, rectè furti agere. Itaq; etſi domum bene potus, ſeróq; redieram: tamen id caput, ubi hæc controuerſia eſt, notaui, & deſcriptum tibi miſi: ut ſcires id, quod tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum ſenſiſſe. Ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentior. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S.D.

Tantum ex Arpinati ueneram, cum mihi à te literæ redditæ ſunt: ab eodemq; accepi Auiani literas: in quibus hoc erat liberaliſſimum, nomina ſe facturum, cum ueniſſet, qua ego uellem die. Fac quæſo, qui ego ſum, eſſe te. eſt'ne aut tui pudoris, aut noſtri primum rogare de die: deinde plus annua poſtulare? Sed eſſent mi Galle omnia facilia, ſi & ea mercatus eſſes, quæ ego deſyderabam, & ad eam ſummam, quam uolueram. ac tamen iſthæc ipſa, quæ te emiſſe ſcribis, non ſolum rata mihi erunt, ſed etiam grata. planè enim intelligo, te non modo ſtudio, ſed etiam amore uſum, quæ te delectarint hominem (ut ego ſemper iudicaui) in omni iudicio elegantiſſimum, quæq; me digna putaris, coëmiſſe. Sed uelim maneat Damaſippus in ſententia. prorſus enim ex iſtis emptionibus nullam deſydero. tu autẽ ignarus inſtituti mei, quanti ego genus omne ſignorum omnium non æſtimo, tanti iſta quatuor, aut

quinq; ſumpſiſti. Sed Bacchas iſtas cum muſis Metelli comparas: quid ſimile? primum ipſas ego muſas nunquam tanti putaſſem: atque id feciſſem muſis omnibus approbantibus. ſed tamen erat aptum bibliothecæ, ſtudijsq; noſtris congruens. Bacchis uero ubi eſt apud me locus? At pulchellæ ſunt: noui optime, & ſæpe uidi. nominatim tibi ſigna mihi nota mandaſſem, ſi probaſſem. Ea enim ſigna ego emere ſoleo, quæ ad ſimilitudinem gymnaſiorum exornent mihi in palæſtra locũ. Martis uero ſignum quo mihi pacis authori? Gaudeo nullũ Saturni ſignum fuiſſe. hæc enim duo ſigna putarem mihi æs alienum attuliſſe. Mercurij mallem aliquod fuiſſet: felicius, puto, cum Auiano tranſigere poſſemus. Quòd tibi deſtinaras Trapezophoron: ſi te delectat, habebis. ſin autem ſententiam mutaſti, ego habebo. ſcilicet iſta quidem ſumma næ ego multo libentius emerim diuerſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim. omnino liberti mei uideo eſſe culpã, cui planè res certas mandaram: itemq; Iunij, quem puto tibi notum eſſe Auiani familiarẽ. Exedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in porticula Tuſculani: ea uolebam tabellis ornare. etenim ſiquid generis iſtiuſmodi me delectat, pictura delectat. ſed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem uelim me facias, ubi ſint, quando acceſſantur, quo genere uecturæ. Si enim Damaſippus in ſententia non manebit, aliquem pſeudodamaſippũ uel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo ſcribis iterũ, iam id ego proficiſcens mandaram meæ Tulliæ. ea enim ipſa hora acceperam tuas literas. egeram etiam cum tuo Nicia, quòd is utitur, ut ſcis, familiariter

Caſſio. Vt rediј autem, prius, quàm tuas legi has proximas literas, quæſiui de mea Tullia, quid egiſſet: per Liciniam ſe egiſſe dicebat. ſed opinor Caſſium uti nõ ita multum ſorore ea porrò negat ſe audere, cum uir abeſſet (eſt enim profectus in Hiſpaniam Decius) illo & abſente, & inſciente migrare. Eſt mihi gratiſſimum, tanti à te æſtimatam conſuetudinẽ uitæ, uictusq; noſtri, primũ ut eã domum ſumeres, ut non modo propè me, ſed planè mecum habitare poſſes: deinde ut migrare tantopere feſtines. Sed ne uiuã, ſi tibi concedo, ut eius rei tu cupidior ſis, quàm ego ſum. itaq; omnia experiar. uideo enim quid mea interſit, quid utriuſq; noſtrum. ſiquid egero, faciam ut ſcias. Tu & ad omnia reſcribes: & quando te expectem, facies me, ſi tibi uidebitur, certiorem. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

AMoris quidem tui, quoquò me uerto, ueſtigia, uel proxime de Tigellio. ſenſi enim ex literis tuis ualde te laboraſſe. Amo igitur uoluntatem. Sed pauca de re. Cipius (opinor) olim, NON omnibus dormio; Sic ego non omnibus mi Galle ſeruio. & ſi quæ eſt hæc ſeruitus? olim, cum regnare exiſtimabamur, nõ tam ab ullis, quàm hoc tempore obſeruor à familiariſſimis Cæſaris omnibus, præter iſtum. Id ego in lucris pono, non ferre hominem peſtilentiorẽ patria ſua: eumq; addictũ iam tum puto eſſe Calui Liciniј Hipponactheo præconio. At uide, quid ſuccenſeat. Phameæ cauſam ſuſceperam, ipſius quidem cauſa. erat enim mihi ſanè familiaris.

Is ad me uenit, dixitq; iudicem ſibi operam dare conſtituiſſe eo ipſo die, quo de P. Sextio in conſiliū iri neceſſe erat. reſpondi, nullo modo me facere poſſe. quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet: me ei non defuturum. Ille autem, qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonum unctorē, diſceſſit à me, ut mihi uidebatur, iratior. Habes Sardos uenales, aliū alio nequiorem. Cognoſti meā cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte. cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe utriq; noſtrum eſt. Vale.

CICERO M. FABIO GALLO S.D.

QVòd epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare: ſalua eſt domi: petes, cū libebit. Quòd autem me mones, ualde gratum eſt: idq; ut ſemper facias, rogo. Videris enim mihi uereri, ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδώνιον. Sed heus tu, manū de tabula: magiſter adeſt citius, quàm putaramus. uereor ne in Catoniū Cato nos. Mi Galle caue putes quicq̄ melius, quàm epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, Cætera labūtur. Secreto hoc audi: tecū habeto: ne Apellæ qdē liberto tuo dixeris. præter duo nos, loquitur iſto modo nemo: bene, male'ue, uidero: ſed quicquid eſt, noſtrum eſt. Vrge igitur, nec trāſuerſum unguē (quod aiunt) à ſtylo. is enim eſt dicendi opifex. atq; ego quidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Vale.

CICERO GALLO S.D.

CVm decimum iam diem grauiter ex inteſtinis laborarem: neq; ijs, qui mea opera uti uolebant,

probarem me non ualere, quia febrim non haberem: fugi in Tuſculanum: cum quidem biduum ita ieiunus fuiſſem, ut ne aquam quidem guſtarem. Itaq; confectus langore, & fame, magis tuum officiũ deſyderaui, quàm abs te requiri putaui meum. Ego autem cum omnes morbos reformido, tum in quo Epicurum tuũ Stoici male accipiunt, quia dicat δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη moleſta eſſe. quorum alterum morbum edacitatis eſſe putant, alterum etiam turpioris intemperantiæ. Sane δυσεντερίαν pertimueram. ſed uiſa eſt mihi uel loci mutatio, uel animi etiam relaxatio, uel ipſa fortaſſe iam ſeneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. Attamen ne mirere, unde hoc acciderit, quomodóue commiſerim: lex ſumptuaria, quæ uidetur λιτότητα attuliſſe, ea mihi fraudi fuit. nam dum uolunt iſti lauti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere: fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil poſſit eſſe ſuauius. In eas cum incidiſſem in cœna augurali apud Lentulum, tanta me διάρροια arripuit, ut hodie primum uideatur cœpiſſe conſiſtere. Ita ego, qui me oſtreis, & murenis facile abſtinebam, à beta etiam, & malua deceptus ſum. Poſthac igitur erimus cautiores. Tu tamen cum audiſſes ab Anitio, (uidit enim me nauſeantem) non modo mittendi cauſam iuſtam habuiſti, ſed etiam uiſendi. Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam. nam & uires, & corpus amiſi. Sed ſi morbum depulero, facile (ut ſpero) illa reuocabo. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

Miror cur me accuſes, cum tibi id facere nõ liceat. quòd ſi liceret, tamen non debebas. E*go enim te in conſulatu obſeruaram: & ais fore, ut te* C*æſar reſtituat.* M*ulta tu quidem dicis, ſed tibi nemo credit.* T*ribunatum plebis dicis te mea cauſa petiſſe: utinam ſemper eſſes tribunus, interceſſorem non quæreres. negas me audere, quod ſentiam, dicere: quaſi tibi, cum parum pudenter me rogares, parũ fortiter reſponderim.* H*æc tibi ſcripſi, ut iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe uis, te nihil eſſe cognoſceres.* Q*uòd ſi humaniter mecum queſtus eſſes, libenter tibi me, et facile purgaſſem. non. n. mihi ingrata ſunt, quæ feciſti: ſed quæ ſcripſiſti, moleſta.* M*e autem, propter quem cæteri liberi ſunt, tibi liberum non uiſum demiror.* N*am ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me, ut ais, detuliſti: quid ego tibi debeo? ſin uera: tu es optimus teſtis, quid mihi* P. R. *debeat.* V*ale.*

M. CICERO CVRIO S. D.

Memini, cum mihi deſipere uidebare, quòd iſtic potius uiueres, quàm nobiſcum. erat enim multo domicilium huius urbis (cum quidem hæc urbs) aptius humanitati, et ſuauitati tuæ, quàm tota P*eloponneſus, nedum* P*atræ. nunc contra & uidiſſe mihi multum uideris, cum propè deſperatis his rebus, te in* G*ræciam contuliſti, & hoc tempore non ſolum ſapiens, qui hinc abſis, ſed etiam beatus. quãquam quis, qui aliquid ſapiat, nunc beatus eſſe poteſt?* S*ed quod*

tu,cui licebat,pedibus es conſecutus,ut ibi eſſes, ubi nec Pelopidarum:*noſti cætera: nos idem propemodũ conſequimur alia ratione.* Cum *enim ſalutationi nos dedimus amicorum,quæ fit ex hoc etiã frequẽtius,quàm ſolebat,quòd quaſi auem albam uidentur bene ſentientem ciuem uidere: abdo me in bibliothecam.* Itaq; *opera efficio tanta, quanta fortaſſe tu ſenties.* Intellexi.*n. ex tuo ſermone quodam,cum mœſtitiam meam,& deſperationem accuſares, domi tuæ dicere te,ex meis libris animum meum deſyderare. ſed mehercule et tum* R.P.*lugebam,quæ non ſolum ſuis erga me,ſed etiam meis erga ſe beneficijs erat mihi carior: & hoc tempore,quanquam me non ratio ſolum conſolatur,quæ plurimum debet ualere,ſed etiam dies, quæ ſtultis quoq; mederi ſolet, tamen doleo ita communem rem eſſe dilapſam,ut ne ſpes quidem,melius aliquando fore,relinquatur.* Nec *uero nunc quidem culpa in eo eſt,in cuius poteſtate omnia ſunt(niſi forte id ipſum eſſe non debuit)ſed alia caſu, alia etiam noſtra culpa ſic acciderunt,ut de præteritis non ſit querendum.* Reliquam *ſpem nullam uideo: quare ad prima redeo ſapienter hæc reliquiſti,ſi conſilio:feliciter,ſi caſu.* Vale.

M. CVRIVS M. CICERONI SVO S. D.

SI *uales,bene eſt.ſum enim* χρήσει *δὲ tuus,* κτήσει *δὲ* Attici *noſtri.ergo fructus eſt tuus, mancipium illius.quod quidem ſi inter uos ſenes emptionalis uenale proſcripſerit,egerit non multum.* At *illa noſtra prædicatio quanti eſt?nos quòd ſimus,quòd habea-*

mus, quòd homines exiſtimemur, id omne abs te habere. Quare Cicero mi perſeuera conſtanter nos conſeruare: & Sulpitij ſucceſſori nos de meliore nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtemperare poſſimus, teq; ad urbē lubētes uidere, & noſtra defigere, deportareq; tuto poſſimus. Sed amice magne noli hanc epiſtolam Attico oſtendere. ſine eum errare, et putare me uirum bonum eſſe, nec ſolere duos parietes de eadē fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene uale, Tironemq; meum ſaluta noſtris uerbis. D. A. D. IIII *Cal. Nou.*

CICERO CVRIO S. D.

E*Go uero iam te nec hortor, nec rogo, ut domum redeas: quin hinc ipſe euolare cupio, & aliquo peruenire, ubi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam. Incredibile eſt, quàm turpiter mihi facere uidear, qui his rebus interſim. Næ tu uideris multo ante prouidiſſe, quid impenderet, tum, cum hinc profugiſti. quanquam enim hæc etiam auditu acerba ſunt: tamen audire tolerabilius eſt, quàm uidere. In campo certe non fuiſti, cum hora ſecunda comitijs quæſtorijs inſtitutis, ſella Q. Maximi, quem illi Cos. eſſe dicebant, poſita eſſet. quo mortuo nuntiato, ſella ſublata eſt. Ille autem, qui comitijs tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit, Cos. hora ſeptima renuntiauit, qui uſque ad Cal. Ian. eſſet; quæ erant futuræ mane poſtridie. Ita Caninio Cos. ſcito neminem prandiſſe. nihil tamen eo Cos. mali factum eſt. fuit enim mirifica uigilantia, qui ſuo toto conſulatu ſomnum nō*

uiderit. Hæc tibi ridicula uidentur: nõ enim ades: quæ ſi uideres, lachrymas non teneres. Quid ſi cætera ſcribam? ſunt enim innumerabilia generis eiuſdem: quæ quidem ego non ferrem, niſi me in philoſophiæ portũ contuliſſem, & niſi haberem ſocium ſtudiorum meorum Atticum noſtrum. cuius quando proprium te eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem uſu et fructu: contentus iſto ſum. ID ENIM cuiuſq; eſt proprium, quo quiſq; fruitur, atq; utitur. ſed hæc aliàs pluribus. Acilius, qui in Græciam cum legionibus miſſus eſt, maximo meo beneficio affectus eſt. bis enim eſt à me iudicio capitis rebus ſaluis defenſus: & eſt homo non ingratus, meq́; uehementer obſeruat. Ad eum de te diligentiſſime ſcripſi: eamq́; epiſtolam cum hac coniunxi: quam ille quomodo acceperit, & quid tibi pollicitus ſit, uelim ad me ſcribas. Vale.

CICERO CVRIO S. D.

FAcile perſpexi ex tuis literis, quod ſemper ſtudui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere quàm mihi carus eſſes. Quod quando uterq; noſtrum conſecutus eſt: reliquum eſt, ut officijs certemus inter nos: quibus æquo animo uel uincam te, uel uincar abs te. Ad Acilium non fuiſſe neceſſe meas dari literas, facile patior. Sulpitij tibi operam intelligo ex tuis literis non multum opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas, ut, quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes. equidem uellem uti pedes haberent, ut aliquando redires. uides enim exaruiſſe iam ueterem urbanitatem: ut Pomponius noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi nos pauci retineamus

neamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei ſuccedimus. Veni igitur quæſo, ne tantum ſemen urbanitatis unà cum R.P. intereat. Vale.

M. C. VOLVMNIO S. D.

Qvòd ſine prænomine familiariter, ut debebas, ad me epiſtolam miſiſti, primum addubitaui, num à Volumnio ſenatore eſſet, quocum mihi eſt magnus uſus: deinde εὐτραπελία literarum fecit, ut intelligerem tuas eſſe. Quibus in literis omnia mihi periucunda fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter poſſeſſio ſalinarum mearum à te procuratore defenditur. Ais enim, ut ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Seſtiana in me conferri. quid? tu id pateris? nonne defendis? non reſiſtis? equidem ſperabam ita notata me reliquiſſe genera dictorum meorum, ut cognoſci ſua ſponte poſſent. ſed quando tanta fex eſt in urbe, ut nihil ſit tam ἄκυρον, quod non alicui uenuſtum eſſe uideatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera, quæ ſunt à me in ſecundo libro de oratore per Antonij perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, ut ſacramento contendas mea non eſſe. Nam de iudicijs quod quereris, multo laboro minus. trahantur per me pedibus omnes rei. ſit uel Selius tam eloquens, ut poſſit probare ſe liberum, non laboro. Vrbanitatis poſſeſſionem, amabo, quibuſuis interdictis defendamus: in qua te unum metuo, contemno cæteros.

Derideri te putas: nunc demum intelligo te ſapere: ſed mehercule extra iocum, ualde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesq́; uiſæ ſunt. Illa quamuis ridicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum nō mouerunt. cupio enim noſtrum illum amicum in tribunatu q̄plurimum habere grauitatis: idq́; cum ipſius cauſa (eſt enim mihi, ut ſcis in amoribus) tum meh ercule etiam R. P. quam quidē, q̄uis in me ingrata ſit, tamen amare non deſinam. Tu mi Volumni quando & inſtituiſti, & mihi uides eſſe gratum, ſcribe ad me q̄ſæpiſſime de rebus urbanis. de R. P. iucundus eſt mihi ſermo literarum tuarum. Præterea Dolabellam, quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atq; amantiſſimum mei, cohortare, & confirma, & redde planè meum. non meh ercule quo quicq̄ deſit. ſed quia ualde cupio, nunc uideor nimum laborare. Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

Quòd declamationibus noſtris cares, damni nihil facis. Quòd Hircio inuideres: niſi eū amares, non erat cauſa inuidendi: niſi forte ipſius eloquentiæ magis, quàm quòd me audiret, inuideres. Nos. n. planè mi ſuauiſſime Volumni aut nihil ſumus, aut nobis quidē ipſis diſplicemus, gregalibus illis, quibus te plaudente uigebamus, amiſſis: ut etiam ſiquando aliquid dignū noſtro nomine emiſimus, ingemiſcamus, quòd hæc pennigero, nō armigero in corpore tela exerceantur, ut ait Philoctetes apud Accium abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, ſi tu ueneris, hilariora.

quanquam uenies, ut ipſe intelligis, in maximarum quaſi cõcurſum occupationum: quas ſi, ut uolumus, exceperimus, ego uero multam ſalutem & foro dicam, et curiæ, uiuamq; tecum multum, et cum communibus noſtris amatoribus. nam & Caſſius tuus, & Dolabella noſter, uel potius uterq; noſter, ſtudijs ijſdem tenentur, & meis æquiſſimis utuntur auribus. Opus eſt hic limatulo, & politulo tuo iudicio, & illis interioribus literis meis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis. Mihi enim iudicatum eſt, ſi modo hoc Cæſar aut patietur, aut uolet, deponere illam iam perſonam, in qua me ſæpe illi ipſi probaui, ac me totum in literas abdere, tecumq;, et cum cæteris earum ſtudioſis honeſtiſſimo otio perfrui. Tu uellem ne ueritus eſſes, ne pervinuitus legerem tuas literas, ſi mihi (quemadmodũ ſcribis) longiores forte miſiſſes. ac uelim poſthac ſic ſtatuas, tuas mihi literas longiſſimas quaſq; gratiſſimas fore. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER OCTAVVS.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Quod tibi decedenti pollicitus ſum, me omnes res urbanas diligentiſſime tibi perſcripturum: data opera paraui, qui ſic omnia perſequeretur, ut uerear, ne tibi arguta nimium hæc ſedulitas uideatur: tametſi tu ſcio q̃ ſis curioſus, & q̃ omnibus peregrinantibus gratum ſit, minimarum quoq; rerũ, quæ domi gerãtur, fieri certiores. Tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officiũ arrogantiæ condemnes, quòd hunc laborem alteri delegaui: non quin mihi ſuauiſſimum ſit & occupato, & ad literas ſcribendas, ut tu noſti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operam. ſed ipſum uolumen, quod tibi miſi, facile, ut ego arbitror, me excuſat. Neſcio cuius otij eſſet, non modo perſcribere hæc, ſed omnino animaduertere. omnia enim ſunt ibi S.C. edicta, fabulæ, rumores. quod exemplum ſi forte minus te delectarit: ne moleſtiam tibi cum impenſa mea exhibeam, fac me certiorem. Siquid in R.P. maius actum erit, quod iſti operarij minus cómodè perſequi poſſint: & quemadmodum actum ſit, & quæ exiſtimatio con ſecuta, quæq; de eo ſpes eſt, diligẽter tibi perſcribemus. Vt nunc eſt, nulla magnopere expectatio eſt. nã & illi rumores de comitijs trãſpadanorum, Cumarum tenus caluerunt. Romam cum ueniſſem, ne tenuiſſimam qui-

dem auditionem de ea re accepi. Præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de ſucceſſione prouinciarum Galliarum. in Cal. Iun. ut mihi ipſe dixit, eam distulit relationem. ſanequam eos ſermones repreſſit, qui de eo tum fuerant, cum Romæ nos eſſemus. Tu ſi Pompeium, ut uolebas, offendiſti: qui tibi uiſus ſit, & quam orationem habuerit tecum, quamq́; oſtenderit uoluntatem (ſolet enim aliud ſentire, & loqui, neque tamen tantum ualere ingenio, ut non appareat, quid cupiat) fac mihi perſcribas. Quod ad Cæſarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores, ſed ſuſurrationes duntaxat ueniunt. alius equitem perdidiſſe, quod opinor certe factum. alius ſeptimam legionem uapulaſſe: ipſum apud Bellouacos circunſederi, interclusum ab reliquo exercitu: neq; adhuc certi quicquam eſt, neq; hæc incerta tamen uulgo iactantur: ſed inter paucos, quos tu noſti planè, ſecreto narrantur. at Domitius, cum manus ad os appoſuit? Te ad IX Cal. Iun. ſubroſtrarij (quod illorũ capiti ſit) diſſiparant periſſe: ita ut in urbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Pompeio in itinere occiſum. Ego, qui ſcirem Q. Pompeium Baulis ſchœnobaticam facere, & uſque eò, ut ego miſererer eius eſuriei, non ſum commotus: & hoc mendacio ſiqua pericula tibi impenderent, ut defungeremur optaui. Plancus quidem tuus Rauennæ eſt: & magno congiario donatus à Cæſare, nec beatus, nec bene inſtructus eſt. Tui politici libri omnibus uigent. Vale.

M. CELIVS CICERONI S. D.

c Erte inquam abſolutus eſt. me præſente pronun tiatum eſt, & quidem omnibus ordinibus, ſed & ſingulis in uno quoq; ordine ſententijs. Rides ne ro*go, inquis? non mehercules. nihil enim unquã tam præ ter opinionem, tam quod uideretur omnibus indignũ, accidit. quin ego, cum pro amicitia ualidiſſime fauerem ei, & me iam ad dolendum præparaſſem: poſtq̃ factũ eſt, obſtupui, et mihi uiſus ſum captus eſſe. Quid alios putas? clamoribus. s. maximis iudices corripuerunt: et oſtenderunt planè eſſe, quod ferri non poſſet.* Itaq; re*li ctus lege* Licinia *maiore eſſe periculo uidetur.* Acceſſit *huc, quòd poſtridie eius abſolutionis, in theatrum* Cu*rionis* Hortenſius *introijt: puto, ut ſuum gaudium gau deremus.* Hic *tibi ſtrepitus, fremitus, clamor, tonitruũ, & rudentum ſibilus.* Hoc *magis animaduerſum eſt, quòd intactus à ſibilo peruenerat* Hortenſius *ad ſene ctutem. ſed tum ita bene, ut in totam uitam cuiuis ſa tis eſſet: et pœniteret eum iam uiciſſe.* De R. P. *quid tibi ſcribam, nihil habeo.* Marcelli *impetus reſederunt, non inertia, ſed (ut mihi uidebatur) conſilio.* De *comitijs con ſularibus incertiſſima eſt exiſtimatio.* Ego *incidi in cõ petitorem nobilem, & ignobilem egentem.* Nam M. Octauius Cn. *filius, &* C. Hirrus *mecum petit.* Hoc *ideo ſcripſi, quòd ſcio te acriter propter* Hirrum, *nun tium noſtrorum comitiorum expectaturũ.* Tu *tamen ſimul ac me deſignatum audieris, ut tibi curæ ſit, quod ad pantheras attinet, rogo.* Syngrapham Sitianam *tibi commendo.* Commentarium *rerum urbanarum pri-*

mum dedi L. Caſtrinio Pæto, ſecundum ei, qui has literas tibi reddet. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Est ne?uici, & tibi ſæpe, quod negaras diſcedens curaturum, literas mitto? eſt, ſiquidem perferuntur, quas do. atq; hoc eò diligentius facito, quòd cum otioſus ſum, planè ubi delectem otiolum meum, non habeo. Tu cum Romæ eras, hoc mihi certum, ac iucundiſſimum uacanti negotiũ erat, tecum id otij tempus conſumere: idq; non mediocriter deſydero: ut non modo mihi ſolus eſſe, ſed Romæ, te profecto, ſolitudo uideatur facta: & qui (quæ mea negligentia eſt) multos ſæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam, nunc quotidie non eſſe te, ad quem curſitem, diſcrucior. maxime uero, ut te dies, noctesq; quæram, competitor Hirrus curat. Quomodo illum putas auguratus tuum competitorem dolere? & diſſimulare me certiorem, quàm ſe candidatum? de quo ut quem optas, quamprimum nuntium accipias, tua mediusfidius magis, quàm mea cauſa cupio. Nam me, ſi fio, forſitan cum locupletiore referam: ſed hoc uſq; eò ſuaue eſt, quòd, ſi acciderit, tota uita riſus nobis deeſſe non poterit. Sed tanti? ſed eſt mehercule. Nec multum M. Octauius eorum odia, qui Hirrum premunt, quæ permulta ſunt, ſubleuat. Quod ad Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet: dedimus operam, ut & Philotimus quamhoneſtiſſime Miloni abſenti, eiusq; neceſſarijs ſatisfaceret: & ſecundum eius fidem, & ſedulitatem æſtimatio tua confer-

uaretur. Illud nunc à te peto, ſi eris(ut ſpero)otioſus, aliquod ad nos, ut intelligamus nos tibi curæ eſſe, σύνταγμα conſcribas. Qui tibi iſtuc, inquis, in mentem uenit homini non inepto? aliquod ex tam multis tuis monimentis extare, quod noſtræ amicitiæ memoriam poſteris quoq; prodat, uelim. cuiuſmodi puto quæris tu aptius, qui omnem noſti diſciplinam, quod maxime conueniat, excogitabis, ex eo tamen genere, quod & ad nos pertineat, & διδασκαλίαν quandam, ut uerſetur inter manus, habeat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S.D.

INuideo tibi, quòd tam multa quotidie, quæ mirere, iſtòc perferuntur: primum illud, abſolutū Meſſalam, deinde eundem condemnatum: C. Marcellū Cos. factum: M. Claudiū à repulſa poſtulatū à Gallis duobus: P. Dolabellam Quindecemuirum factum. Hoc tibi non inuideo, caruiſſe te pulcherrimo ſpectaculo, et Lentuli Suræ repulſi uultum non uidiſſe. At qua ſpe, quàm certa opinione deſcenderat? quàm ipſo diffidente Dolabella? & hercules, niſi noſtri equites acutius uidiſſent, pene concedente aduerſario ſuperaſſet. Illud te non arbitror miratum, Seruium Trib. pl. des. condemnatum: cuius locum C. Curio petijt. ſaneq́ multis incutit, qui eum, facilitatemq́; eius non norunt, magnum metum. Sed, ut ſpero, & uolo, & ut ſe fert ipſe, bonos & Senatum malet. totus, ut nunc eſt, hic ſcaturit. Huius autem uoluntatis initium, & cauſa eſt, quòd eum non mediocriter Cæſar, qui ſolet infirmorum hominum

amicitias ſibi qualibet impenſa adiungere, ualde contempſit. qua in re mihi uidetur illud perquam uenuſte cecidiſſe, quod à reliquis quoq; uſq; eò eſt animaduerſum: ut Curio, qui nihil conſilio facit, ratione, & inſidijs uſus uideretur in euitandis eorum conſilijs, qui ſe intenderant aduerſarios in eius tribunatum. Lælios, & Antonios, & id genus ualentes dico. Has ego tibi literas eo maiore miſi interuallo, quòd comitiorum dilationes occupatiorem me habebant, & expectare in dies exitum cogebant, ut confectis omnibus te facerem certiorem. ad Cal. Sext. uſq; expectaui. prætorijs moræ quædam inciderunt. Mea porrò comitia quem euentum ſint habitura, neſcio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem Aedill. pl. comitijs nacta ſunt. Nam M. Celium Vicinianum mentio illa fatua, quam deriſeramus olim, & promulgatio de Dict. ſubito deiecit, & deiectum magno clamore inſecuta eſt. Inde Hirrum cuncti ad non faciendum flagitare. Spero te celeriter & de nobis, quod ſperaſti, & de illo, quod uix ſperare auſus es, auditurum. De R. P. iam noui q̀cquã expectare deſieramus. Sed cũ ſenatus habitus eſſet ad Apollinis, ad xi Cal. Sext. et referretur de ſtipendio Cn. Pompeij: mentio facta eſt de legione ea, quam expenſam tulit C. Cæſari Pompeius, quo numero eſſet, quo appeteretur, cum ex Gallia coactus eſſet dicere Pompeius ſe legionem abducturum, ſed non ſtatim ſub mentionem, & conuitium obtrectatorum. Inde interrogatus de ſucceſſione C. Cæſaris. de qua, hoc eſt de prouincijs, placitum eſt, ut cum primum ad urbem reuerteretur Cn. Pompeius, coràm eo de ſucceſſione

prouinciarum agetur. Nam Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus & ſtatim puto Id. Sext. de ea re factum iri. profecto aut tranſigetur aliquid, aut turpiter intercedetur. Nam in diſputando conieat illã uocem Cn. Pompeius: Omnes oportere ſenatus dicto audientes eſſe. Ego tamen ſic nihil expecto, quàm modo Paulum Cos. des. primum ſententiam dicentem. Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sitiana. cupio enim te intelligere, eam rem ad me ualde pertinere. item de pantheris ut Cybiratas accerſas, curesq́; mihi ut uehantur. Præterea nuntiatum nobis, & pro certo iam habetur, Regem Alexandrinum mortuum. quid mihi ſuadeas, quomodo regnum illud ſe ſe habeat, quis procuret, diligenter mihi perſcribas. Cal. Sext. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

QVa tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ, finitimarumq́; regionum attinet, neſcio. ego quidem uehementer animi pendeo. Nam ſi hoc more moderari poſſemus, ut pro uiribus copiarum tuarum belli quoq; exiſteret magnitudo, & quantum gloriæ, triũphoq́; opus eſſet, aſſequeremur, periculoſamq́;, & grauem illam dimicationem euitaremus: nihil tam eſſet optandum. Nunc ſi Parthus mouet aliquid, ſcio non mediocrem fore contentionem. tuus porrò exercitus uix unum ſaltum tueri poteſt. Hanc autem nemo ducit rationem: ſed omnia deſyderantur ab eo (tanquã nihil denegatum ſit ei, quo minus quamparatiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. Accedit huc,

quòd ſucceſſionem futuram propter Galliarum contro uerſiam non uideo. Tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamen quo maturius conſtitueres, cum húc euentum prouidebam, uiſum eſt, ut te facerem certiorem. Noſti enim hæc tralatitia. de Gallijs conſtituetur. erit, qui intercedat. deinde alius exiſtet, qui, niſi libere liceat de omnibus prouincijs decernere ſenatui, reliquas impediat. ſic multum, ac diu ludetur, atq; ita diu, ut plus biennium in his tricis mo retur. Siquid noui de R.P. quod tibi ſcriberem, haberem, uſus eſſem mea conſuetudine, ut diligenter, & quid actum eſſet, et quid ex eo futurum ſperarem, perſcriberem. Sanè tanquam in quadã ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idem illud de prouincijs urget: ſed neque adhuc frequentem ſenatum efficere potuit. Quòd ſi hoc anno præterito, Curio Trib. & eadem actio de prouincijs introierit: q̃ facile tunc ſit omnia impedire, & quàm hoc Cæſari, & ijs, qui ſuam cauſam, non R.P. curent, ſuppetat, non te fallit. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S.D.

n On dubito, quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reum factum: ſaneq; non ea, qua exiſtimaueram, inuidia. neque enim ſtulte Appius: qui, ſimul atq; Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in urbem, triumphiq; poſtulationem abiecerat. quo facto retudit ſermones: paratiorq; uiſus eſt, quàm ſperauerat accuſator. Is nunc in te maximam ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio. quàm uelis eum obli-

gare, in tua manu eſt: cum quo ſimultates ſi tibi non fuiſſent, liberius tibi de tota re eſſet. Nunc ſi ad illam ſummam ſeueritatem, legitimum ius exegeris: cauendum tibi erit, ne parũ ſimpliciter, & candide poſuiſſe inimicitias uidearis. In hanc partem porrò tutum tibi erit, ſiquid uolueris, gratificari. nemo enim neceſſitudine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter poſtulationem, & nominis delationem uxor à Dolabella diſceſſit. Quid mihi diſcedens mandaris, memini. quid ego tibi ſcripſerim, te non arbitror oblitum. non eſt iam tempus plura narrandi. Vnum illud monere te poſſum: ſi res tibi non diſplicebit, tamen hoc tempore nihil de tua uoluntate oſtendas: & expectes, quemadmodum exeat ex hac cauſa. Deniq; inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. porrò ſignificatio ulla ſi interceſſerit, clarius, quàm deceat, aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ ſpei tam opportuna acciderit, quæq; in negotio conficiendo tanto illuſtrior erit: cum præſertim is ſit, qui ſi pernicioſum ſciret eſſe loqui de hac re, uix tamen ſe contineret. Pompeius dicitur ualde pro Appio laborare, ut etiam putent alterutrum de filijs ad te miſſurum. Hic nos eum omnes abſoluimus. & hercule confecta omnia, fœda, & inhoneſta ſunt. Coss. autem habemus ſumma diligentia. adhuc S.C. niſi de ferijs latinis, nullum facere potuerunt. Curioni noſtro tribunatus conglaciat. Sed dici non poteſt, quomodo hic omnia iaceant. niſi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarẽ, ueternus ciuitatem occupaſſet. Si Parthi uos nihil calfaciunt, nos hic frigore frigeſcimus. tamen

quoquo modo hic omnia iaceant, potuit ſine Parthis. Bibulus in Amano neſcio quid cohorticularum amiſit. Hoc ſic nuntiatum eſt. Quod tibi ſupra ſcripſi, Curionem frigere: iam calet. nam feruentiſſime concerpitur. belliſſime enim, quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legemq́; uiariam non diſſimilem agrariæ Rulli, & alimentariam, quas iubet Aedill. metiri, iactauit. hoc non dum fecerat, cum priorē epiſtolæ partem ſcripſi. Amabo te, ſiquid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De Dolabella integrum tibi reſerues, ſuadeo. & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ æquitatis, opinioniq́; hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit pantherarum greges me non habere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Quàm cito tu iſtinc decedere cupias, neſcio: ego quidem eò magis, quò adhuc felicius rem geſſiſti. Dum iſtic eris: de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc riſum meum metus aliqui perturbent. Breuiores has literas properanti publicanorum tabellario ſubito dedi. tuo liberto pluribus uerbis ſcriptas pridie dederam. res autem nouæ nullæ ſanè acciderunt, niſi hæc uis tibi ſcribi, quæ certe uis. Cornificius adoleſcens, Oreſtillæ filiam ſibi deſpondit. Paula Valeria ſoror Triarij diuortium ſine cauſa, quo die uir è prouincia uēturus erat, fecit. nuptura eſt D. Bruto. nō dum retulerat. multa in hoc genere incredibilia te abſente acciderūt. Seru. Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mœchum

eſſe, niſi triduo bis deprehenſus eſſet. quæris ubi? ubi hercule ego minime uellem. relinquo tibi, quod ab alijs quæras. neque enim diſplicet mihi, Imp. ſingulos percunctari, cum qua ſit aliquis deprehenſus. Vale.

M. CELIUS M. CICERONI S. D.

Etſi de R. P. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauiſurum te putem, habeo, quàm hoc. Scito C. Sempronium Rufum, mel, ac delicias tuas, calumniam maximo plauſu tuliſſe. quæris, qua cauſa? M. Tucium accuſatorem ſuum poſt ludos Romanos reum lege Plotia de ui fecit, hoc conſilio, quod uidebat, ſi extraordinarius nemo reus acceſſiſſet, ſibi hoc anno cauſam eſſe dicendam. dubium porrò illi non erat, qd futurum eſſet. Nemini hoc deferre munuſculũ maluit, q̃ ſuo accuſatori. Itaq; ſine ullo ſubſcriptore deſcendit, & Tucium reum fecit. At ego, ſimul atq; audiui, inuocatus ad ſubſellia rei accurro: ſurgo, neq; uerbum de re facio: Totum Sempronium uſq; eò perago, ut Neſtoriũ quoq; interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, ſiquid in iniurijs ſuis eſſet, quo Neſtorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius, poſtquam, ut cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec, quod non uenderet, quidquam reliquerat: maxima nobis traditus erat inuidia: neque Laterenſi Præt. poſtulante, Pauſania nobis patronis, quò ea pecunia perueniſſet, recipere uoluit. quòd Pylius neceſſarius Attici noſtri de repetundis eum poſtulauit: magna illico fama ſurre-

xit, & de damnatione feruenter loqui eſt cœptum. Quo uento proijcitur Appius minor, ut indicet, pecuniam ex bonis paternis perueniſſe ad Seruilium, præuaricationiſq; cauſam diceret depoſitum HS LXXXI. *Admiraris amẽtiam. quid ſi actiones ſtultiſſimas, quid ſi nefarias de patre confeſſiones audiſſes? Mittit in conſilium eoſdem illos, qui litẽ æſtimarant, iudices. Cum æquo numero ſententiæ fuiſſent, Laterenſis leges ignorans pronuntiauit quid ſinguli ordines iudicaſſent: & ad extremum, ut ſolet, ait, Referam. Poſtquam diſceſſit, & pro abſoluto Seruilius haberi cœptus, legiſq; unum & centeſimum caput legit, in quo ita erat,* QVOD *eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratum eſto: in tabulas abſolutum non retulit, ordinum iudicia perſcripſit. poſtulante rurſus Appio, cum L. Lollio tranſegit, & ſe relaturum dixit. Sic nunc neque abſolutus, neque damnatus Seruilius de repetundis ſaucius Pylio tradetur. Nam de diuinationi Appius, cum calumniam iuraſſet, contendere auſus non eſt, Pylioq; ceſſit, & ipſe de pecunijs repetundis à Seruilijs eſt poſtulatus, & præterea de ui reus à quodam ſuo emiſſario eſt factus. recte hoc par habet. Quod ad R. P. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil eſt. Aliquando tamen, ſæpe re relata, & grauiter acta, & planè perſpecta Cn. Pompeij uoluntate in eam partem, ut eum decedere poſt Cal. Mart. placeret, S. C. quod tibi miſi, factum eſt, authoritateſq; perſcriptæ.*

S. C. authoritas. Pr. Cal. Oct. in æde Apollinis ſcribendo affuerunt, Lucius Domitius Cn.

F. Aenobarbus, Q. Metellus Q. F. Pius Scipio, L. Iulius L. F. P. Annalis, C. Septimus T. F. Quirina, C. Lucius C. F. Puphircus, C. Scribonius C. F. P. Curio, L. Atteius L. F. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quòd M. Marcellus Cos. V. F. de prouincijs conſularibus: D. E. R. I. C. uti C. Paulus, C. Marcellus Coſs. cum magiſtratum iniſſent: ad Cal. Mart. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouincijs ad ſenatum referrent, ne'ue quid prius ex Cal. Mart. ad ſenatum referrent, ne'ue quid coniunctim de ea re referretur à Coſs. uti que eius rei cauſa per dies comitiales ſenatum haberēt, S. Q. C. facerent: et cum de ea re ad ſenatum referretur à Coſs. eorum, qui in CCC iudicibus eſſent, ſex adducere liceret. ſiquid de ea re ad populum, plebem' ue referri opus eſſet, ut Seru. Sulpitius, M. Marcellus Coſs. Prætt. Tribb. pl. quibus eorū uideretur, ad populū, plebem'ue referrent. quod ij non tuliſſent, uti quicunque deinceps eſſent, ad populum, plebem'ue referrent.

S. C. A. Pr. Cal. Oct. in æde Apollinis ſcribendo affuerūt, L. Domitius Cn. F. Aenobarbus, Q. Metellus Q. F. Pius Scipio, L. Iulius L. F. P. Annalis, C. Septimus T. F. Quirina, C. Scribonius C. F. P. Curio, L. Atteius L. F. Capito, M. Oppius, M. F. Terentina.

Quòd M. Marcellus Cos. V. F. de prouincijs: D. E. R. I. C. ſenatum exiſtimare, neminem eorum, qui poteſtatem habent intercedendi, impediendi moram afferre oportere, quo minus de R. P. quamprimum ad ſenatum referri, S. Q. C. fieri poſſit. qui impedierit, eum ſenatum exiſtimare contra R. P. feciſſe. Siquis huic

S. C.

S.C. interceſſerit, ſenatui placere, authoritatem perſcribi, et de ea re ad ſenatum, populumq́; referri. Huic S.C. interceſſit C. Celius, L. Vicinius, P. Cornelius, C. Iulius Panſa. Item ſenatui placere, authoritatem perſcribi de militibus, qui in exercitu C. Cæſaris ſunt: qui eorum ſtipendia, merita, cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referre, ut eorum ratio habeatur, cauſæq́; cognoſcantur. Siquis huic S.C. interceſſerit, ſenatui placere, authoritatem perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq́; referri. Huic S.C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. pl. Itemq́; ſenatui placere, in Ciliciam prouinciam, & in octo reliquas prouincias, quas prætorij pro prætore obtinerent, eos, qui prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro prætore mitti oporteret, eos ſortito in prouincias mitti placere. ſi ex eo numero, quos S.C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas prouincias proficiſcerentur: tum, uti quodq́; collegiũ primũ prætorum fuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſorte in prouincias proficiſcerentur. ſi ad numerum ij non eſſent: tunc deinceps proximi cuiuſque collegij, qui prætores fuiſſent, neq; in prouincias profecti eſſent, in ſortem conijcerentur, quoad is numerus effectus eſſet, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Siquis huic S.C. interceſſiſſet, authoritas perſcriberetur. Huic S. C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. pl. ILLA præterea Cn. Pompeij ſunt animaduerſa, quæ maxime confidentiam attulerunt hominibus, ut diceret ſe ante Cal. Mart. non poſſe ſine

iniuria de prouincijs Cæſaris ſtatuere: poſt Cal. Mart. ſe non dubitaturum. cum interrogaretur, ſiqui tum intercederent: dixit hoc nihil intereſſe, utrum Cæſar ſenatus dicto audiens futurus non eſſet, an pararet, qui ſenatum decernere nõ pateretur. Quid ſi, inquit alius, & Cos eſſe, & exercitum habere uolet? At ille, quàm dementer. Quid ſi filius meus fuſtem mihi impingere uolet? His uocibus, ut exiſtimarent homines Pompeio cũ Cæſare eſſe negotium, effecit. itaque iam, ut uideo, alterutram ad conditionem deſcendere uult Cæſar, ut aut maneat, neque hoc anno ſui ratio habeatur: aut, ſi deſignari poterit, decedat. Curio ſe contra eum totum parat. quid aſſequi poſſit, neſcio. illud uideo, bene ſentientem, &, ſi nihil effecerit, cadere non poſſe. Me tractat liberaliter Curio, & mihi de ſuo munere negotium impoſuit. Nam ſi mihi non dediſſet eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ, potuit ſuperſederi. Nunc quando dare neceſſe eſt, uelim tibi curæ ſit, quod à te ſemper petij, ut aliquid iſthinc beſtiarum habeamus: Sitianamq; ſyngrapham tibi commendo. Libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem Græcum: quibus mandata, & literas ad te dedi. eos tibi, & rem, de qua miſi, uelim curæ habeas. nam q̃ uehemẽter ad me pertineat: in ijs, quas tibi illi reddent, literis deſcripſi. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

SIc tu, inquis, Hirrum tractaſti? immo, ſi ſcias q̃ facile, quàm ne contentionis quidem minimæ fuerit: pudeat te, auſum illum unquam eſſe incedere tanquam tuum competitorem. Poſt *repulſam uero riſus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæſarem ſententias dicit: expectationem corripit:* Curionem *prorſus non mediocriter obiurgatus. hac repulſa ſe mutauit. præterea qui nunquam in foro apparuerit, non multum in iudicijs uerſatus ſit, agit cauſam liberaliter, ſed raro poſt meridiem.* De *prouincijs quod tibi ſcripſeram* Id. Sext. *actum iri, interpellat iudicium* Marcelli Cos. des. *in* Cal. *reiecta cauſa eſt. ne frequentiã quidem efficere potuerãt.* Has *literas ad iiij* Non. Sept *dedi, cum ad eam diem ne profligatum quidem quicquam eſſet.* Vt *uideo, cauſa hæc integra in proximum annum transferetur: &, quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat.* Nam *non expedietur ſucceſſio, quando* Galliæ, *quæ habent interceſſorem, in eandem conditionem, quam cæteræ prouinciæ, uocantur.* Hoc *mihi non eſt dubium: quo tibi magis ſcripſi, ut ad hunc euentum te parares.* Ferè *literis omnibus tibi de pantheris ſcripſi. turpe tibi erit* Patiſchum Curioni *decem pantheras miſiſſe, te non multis partibus plures. quas ipſas* Curio *mihi, & alias* Africanas *decem donauit, ne putes illum tantum prædia ruſtica dare ſcire.* Tu, *ſi modo memoria tenueris, &* Cybiratas *arcerſieris, itemq́; in* Pamphiliam *literas miſeris (nam ibi plures capi aiunt) quod uoles, efficies.* Hoc *uehe-*

mentius laboro nunc, quòd ſeorſum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, impera tibi: hoc cura. ſoles libenter, ut ego maiorem partem, nihil curare. In hoc negotio nulla tua, niſi loquendi, cura eſt, hoc eſt imperandi, & mandandi. Nam ſimul atq; erunt captæ: qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitianam ſyngrapham miſi. puto etiam, ſi ullam ſpem mihi literis oſtenderis, me iſtò miſſurum alios. M. Fetidium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum, & ſtrenuum adoleſcentem, qui ad ſuum negotium iſtuc uenit, tibi commendo: & te rogo, ut eum in tuorum numero habeas. Agros, quos fructuarios habent ciuitates, uult tuo beneficio, quod tibi facile, & honeſtum factu eſt, immunes eſſe. gratos, & bonos uiros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium à columnarijs perterritum eſſe. optimus quiſque eos nihili fecit. Pompeius tuus aperte Cæſarem uetat prouinciam tenere cum exercitu, & Cos. eſſe. tamen hanc ſententiā dixit: nullum hoc tempore S.C. faciendum. Scipio hanc: ut Cal. Mart. de prouincijs Gallijs, neu quid coniunctim, referretur. Contriſtauit hæc ſententia Balbū Cornelium. & ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione. Canidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accuſatione ſatis frigidus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

ſ Anequam literis C. Caſsij, & Deiotari ſumus commoti. Nam Caſſius as Euphratem copias Parthorum eſſe ſcripſit: Deiotarus profectas per Comagenem in prouinciam noſtram. Ego quidem præcipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſcirem quàm paratus ab exercitu eſſes, nequod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. Nam de uita, ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem. Nunc hæc exiguitas copiarum receſſum, non dimicationem mihi tuam præſagiebat. Hoc quomodo acciperent homines, quàm probabilis neceſſitas futura eſſet, uereor etiam nunc: neque prius deſinam formidare, quàm tetigiſſe te Italiam audiero. Sed de Parthorum tranſitu nuntij uarios ſermones excitarunt. Alius enim Pompeium mittendum, alius ab urbe non remouendum, alius Cæſarem cum ſuo exercitu, alius Coss. nemo tamen ex S. C. priuatos. Coss. autem, quia uerentur ne illud S. C. fiat, ut paludati exeant, aut contumelioſe præter eos ad alium res transferatur, omnino ſenatum haberi nolunt: uſq; eò, ut parum diligentes in R. P. uideantur. ſed honeſte, ſiue negligentia, ſiue inertia eſt, ſiue ille, quem propoſui, metus, latet ſub hac temperantiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. À te literæ non uenerunt: & niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent, in eam opinionem Caſſius uenerat, quæ diripuiſſet ipſe, ut uiderentur ab hoſte uaſtata, finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe, eosq; Parthos eſſe, ſenatui renuntiaſſe. Quare tibi ſuadeo, quicunq; eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter, &

caute perſcribas: ne aut uelificatus alicui dicaris, aut aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe. Nunc exitus eſt anni: nã ego has literas ad xiiij Cal. Decembris ſcripſi. plane nihil uideo ante Cal. Ian. agi poſſe. Noſti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax ſit: itemq; Seruium, quàm cunctator. Cuiuſmodi putas hos eſſe? aut qui id, quod nolint, conficere poſſe, qui quæ cupiunt, tamen ita frigide agunt, ut nolle exiſtimentur? Nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſa primos menſeis occupabit. ſin autem aut non erit iſtic bellum, aut tantum erit, ut uos, aut ſucceſſores paruis additis copijs ſuſtinere poſſint: Curionem uideo ſe dupliciter iactaturum: primum, ut aliquid Cæſari adimat: inde, ut aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munuſculum. Paulus porrò non humane de prouincia loquitur. huius cupiditati occurſurus eſt Furnius noſter: plureis ſuſpicari non poſſum. Hæc noui. alia, quæ poſſint accidere, non cerno. Multa tempus afferre, & præparata multa ſcio. ſed intra fines hos, quæcunq; acciderint, uertentur. Illud addo, actiones C. Curionis de agro Campano. de quo negant Cæſarem laborare, ſed Pompeium ualde uelle, ne uacuus aduenienti Cæſari pateat. Quod ad tuum deceſſum attinet: illud tibi non poſſum polliceri, me curaturum, ut tibi ſuccedatur: illud certe præſtabo, ne quid amplius prorogetur. Tui conſilij eſt, ſi tempus, ſi ſenatus coget, ſi honeſte à nobis recuſari non poterit, uelis ne perſeuerare. mei officij eſt, meminiſſe qua obteſtatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Non diu, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt. incideramus enim in diffialem nodum. nam Curio tui cupidiſſimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat ſe ullo modo pati poſſe, decerni ſupplicationes: ne ſiquid furore Pauli ademptũ eſſet boni, ſua culpa uideretur amiſiſſe, & præuaricator cauſæ publicæ exiſtimaretur. Itaq; ad pactionem deſcendimus: & confirmarunt Coss. ſe his ſupplicationibus in hunc annũ non uſuros. plane, quod utriſq; Coss gratias agas, eſt: Paulo magis certe. Nam Marcellus ſic reſpondit ei, ſpem in iſtis ſupplicationibus non habere. Paulus, ſe omnino in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: prendimus eum: non modo non fecit, ſed cum de hoſtibus ageretur, & poſſet rem impedire, ſi ut numerarentur, poſtularet, tacuit. tantum Catoni aſſenſus eſt, qui de te iam locutus honorifice, non decreuerat ſupplicationes. Tertius ad hos Fauonius acceſſit. Quare pro cuiuſq; natura, et inſtituto gratiæ ſunt agendæ: his, quòd tantum uoluntatem oſtenderunt: pro ſententia, cum impedire poſſent, non pugnarunt: Curioni uero, quòd de ſuarum actionum curſu tua cauſa deflexit. Nam Furnius, & Lentulus, ut debuerunt, quaſi eorum res eſſet, unà nobiſcum circumierunt, & laborarunt. Balbi quoq; Cornelij operam, & ſedulitatem laudare poſſum. Nam cum Curione uehementer locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſſet, iniuriam Cæſari facturum dixit: tum eius fidem in ſuſpicionem adduci.

Nec deerant, qui id nunquam tranſigi uolebant, Domitij, Scipiones. quibus hac re ad interceſſionem euocandam interpellantibus, uenuſtiſſime Curio reſpondit, ſe eo libentius non intercedere, quòd quoſdam, qui decernerent, uideret confici nolle. Quod ad R.P. attinet, in unam cauſam omnis contentio coniecta eſt, de prouincijs inquam adhuc. incubuiſſe cum ſenatu Pompeius uidetur, ut Cæſar ante Id. Nou. decedat. Curio omnia potius ſubire conſtituit, quàm id pati: cæteras ſuas abiecit actiones. Noſtri porrò, quos tu bene noſti, ad extremũ certamen rem deducere non audent. Scæna rei totius hæc. Pompeius, tanquam Cæſarem non impugnet, ſed, quod illi æquum putet, conſtituat, ait Curionem quærere diſcordias. Valde autem non uult: & planè timet Cæſarem Cos. deſignari prius, quàm exercitum, & prouinciam tradiderit. Accipitur ſatis male à Curione: & totus eius ſecundus conſulatus exagitatur. Hoc tibi dico: ſi omnibus rebus prement Curionem, Cæſar defendetur: interceſſorem ſi (quod uidẽtur) reformidabunt, Cæſar, quoad uolet, manebit. Quam quiſq; ſententiam dixerit, in commentario eſt rerum urbanarum: è quo tu quæ digna ſunt, ſelige: multa tranſi, in primis ludorum exploſiones, & funerum, & cæterarum ineptiarum. plura habet inutilia. Deniq; malo in hanc partem errare, ut quæ non deſyderes, audias, quàm quicquam, quod opus eſt, prætermittatur. Tibi curæ fuiſſe de Sitiano negotio, gaudeo. ſed quando ſuſpicaris minus certa fide eos tibi uiſos: tanquam procurator ſic agas rogo. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

P Vdet me tibi confiteri, & queri de Appij hominis ingratiſſimi iniurijs, qui me odiſſe, quia magna mihi debebat beneficia, cœpit: & cum homo auarus, ut ea ſolueret, ſibi imperare non poſſet, occultum bellum mihi indixit: ita occultum tamen, ut multi mihi renuntiarent, et ipſe facile animaduerterem male eum de me cogitare. Poſteaq̃ uero comperi eum collegam tentaſſe, deinde aperte cum quibuſdam locutum, cum L. Domitio (ut nunc eſt) mihi inimiciſſimo homine deliberare uelle hoc munuſculum deferre, Cn. Pompeio tum ipſum reprehendente: ut ab eo deprecarer iniuriam, quem uitam mihi debere putarem, impetrare à me non potui. Quid ergo eſt? Tum quidem cum aliquot amicis, qui teſtes erant meorum in illum meritorum, locutus ſum. poſteaq̃ illum neq; ijs ſatisfacere, neq; animum me dignum habere ſenſi: malui collegæ eius homini alieniſſimo mihi, & propter amicitiam tuam nõ æquiſſimo me obligare, quàm illius ſimiæ uultum ſubire. Id poſtquam reſciјt, excanduit, & me cauſam inimicitiarum quærere clamitauit, quaſi, quòd mihi in pecunia minus ſatisfeciſſet, per hanc ſpeciem ſimultatis eum conſectarer. Poſtea nõ deſtitit arcerſere palàm Seruium accuſatorem, inire cum Domitio conſilia. quibus cum parum procederet, ut ulla lege mihi poneret accuſatorem: compellari ea lege me uoluerunt, qua dicere non poterant. inſolentiſſimi homines ſummis circenſibus ludis meis poſtulandum me lege Scantinia curant. Vix hoc erat prælocutus, cum ego Appium Ceſ-

eadem lege poſtulaui. Quod melius caderet, nihil uidi. Nam ſic eſt à populo, & non infimo quoq; approbatum, ut maiorem Appio dolorem fama, quàm poſtulatio attulerit. præterea cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere. Conturbat me mora ſerui huius, qui tibi literas attulit. Nam acceptis prioribus literis, amplius quadraginta dies manſit. Quid tibi ſcribam, neſcio. ſcis Domitio diem timori eſſe. expecto te ualde, & quamprimum uidere cupio. A te peto, ut meas iniurias perinde doleas, ut me exiſtimas & dolere, & tuas ulaſci ſolere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S.D.

g Ratulor tibi affinitate uiri mediusfidius optimi. *nam hoc ego de illo exiſtimo. cætera porrò, quibus adhuc ille ſibi parum utilis fuit, et ætate iam ſunt decurſa, & conſuetudine, atq; authoritate tua: & pudore* Tulliæ, *ſiqua reſtabunt, confido celeriter ſublatum iri. non eſt enim pugnax in uitijs, neq; hebes ad id, quod melius ſit, intelligendum. deinde (quod maximum eſt) ego illum ualde amo.* Vides Cicero Curionē *noſtrum lautum interceſſionis de prouincijs exitum habuiſſe. nam cum de interceſſione referretur, quæ relatio fiebat ex* S.C. *primaq;* M. Marcelli *ſententia pronuntiata eſſet, qui agendū cum* Tribb.pl. *cenſebat, frequēs ſenatus in alia omnia ijt. Stomacho eſt ſcilicet* Pompeius Magnus *nunc ita languenti, ut uix id, quod ſibi placeat, reperiat. transierant illuc, ut nec ratio eſſet eius habenda, qui neq; exercitum, neq; prouincias tra-*

dere uellet. quemadmodum hoc Pompeius laturus ſit, cum cognoſcat, quidnam R.P. futurum ſit, ſi aut non poſſit, aut non curet, uos ſenes diuites uideritis. Q. Hortenſius, cum has literas ſcripſi, animam agebat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

TAnti non fuit Arſacen capere, Seleuciam expugnare, ut earum rerum, quæ hic geſtæ ſunt, ſpectaculo careres. Nunquam tibi oculi doluiſſent, ſi in repulſa, Domitij uultum uidiſſes. magna illa comitia fuerunt: & planè ſtudia ex partium ſenſu apparuerunt. perpauci neceſſitudinem ſecuti, officium præſtiterunt. Itaque mihi eſt Domitius inimiciſſimus, ut ne familiarem quidem ſuum, quem noſti, tam oderit, quàm me: atque eò magis, quòd per iniuriam ſibi putat ereptum, cuius ego author fuerim. Nunc furit tam, grauiſos homines ſuum dolorem, unumq; me ſtudioſiorem Antonij. Nam Cn. Saturninum adoleſcentem ipſe Cn. Domitius reum fecit, ſanequam à ſuperiore uita inuidioſum. quod iudicium nunc in expectatione, eſt etiam in bona ſpe, poſt Sex. Peducæi abſolutionem. De ſumma R.P. ſæpe tibi ſcripſi me etiamnum pacem non uidere: & quò propius ea contentio, quàm fieri neceſſe eſt, accedit, eò clarius id periculum apparet. Propoſitum hoc eſt, de quo, qui rerum potiuntur, ſunt dimicaturi: quòd Cn. Pompeius conſtituit non pati, C. Cæſarem Cos. aliter fieri, niſi exercitum, & prouincias tradiderit. Cæſari autem perſuaſum eſt, ſe ſaluum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu

receſſerit. Fert illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. ſic illi iam amores, & inuidioſa coniunctio non ad occultam recedit obtrectationem, ſed ad bellum erumpit: neq; mearum rerum quid conſilij capiam, reperio. neq; dubito, quin te quoq; hæc deliberatio ſit perturbatura. Nam mihi cum hominibus his & gratia eſt, & neceſſitudo: tamen tantum cauſam illã, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, QVIN homines in diſſenſione domeſtica debeant, quandiu ciuiliter ſine armis certetur, honeſtiorẽ ſequi partem: ubi ad bellum & caſtra uentum ſit, firmiorem: & id melius ſtatuere, quod tutius ſit. In hac diſcordia uideo Cn. Pompeium, ſenatum, quiq; res iudicant, ſecum habiturum: ad Cæſarem omnes, qui cum timore, aut mala ſpe uiuant, acceſſuros: exercitum conferendum non eſſe omnino. ſatis ſpatij ſit ad conſyderãdas utriuſq; copias; & ad eligendam partem tutiorem. Prope oblitus ſum, quod maxime fuit ſcribendum. Scis Appium Ceſ. hic oſtenta facere de ſignis, & tabulis: de agri modo, de ære alieno acerrime agere. Perſuaſum eſt ei, cenſuram lomentũ, aut uitrum eſſe. errare mihi uidetur. Nam ſordes eluere uolens, uenas ſibi omnes, & uiſcera aperit. Curre per deos, atq; homines, & q̃primum hæc riſum ueni: legis Scantiniæ iudiciũ apud Druſum fieri: Appiũ de tabulis, & ſignis agere. crede mihi eſt properandum. Curio noſter ſapienter id, quod remiſit de ſtipendio Pompeij, feciſſe exiſtimatur. Ad ſummã quæris, quid putem futurum? Si alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, uideo magnas impendere diſcordias: quas ferrum, & uis iudicabit. uterq; &

animo, et copijs eſt paratus. ſi ſine ſummo periculo fieri poſſet, magnum, & iucundum tibi fortuna ſpectaculum parabat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

e. Cquando tu hominem ineptiorem, q̃ tuum Cn. Pompeium uidiſti, qui tantas turbas, qui tam nugax eſſet, commorit? Ecquem autem Cæſare noſtro acriorem in rebus gerendis: eodem in uictoria temperatiorem aut legiſti, aut audiſti? Quid eſt? nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis, & frigidiſſimis locis teterrima hyeme bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti uidentur. Quid tam inquis glorioſum? imo, ſi ſcias quàm ſolicitus ſim, tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas. quæ tibi exponere niſi coràm non poſſum: id'q; celeriter fore ſpero. Nam me, cum expuliſſet ex Italia Pompeium, conſtituit ad urbem uocare: id'q; iam exiſtimo confectum, niſi maluit Pompeium Brunduſii circunſedere. Pereã ſi minima cauſa eſt properandi iſtò, niſi quòd te uidere, & omnia intima conferre diſcupio. Habeo autem quam multa. hui uereor (quod ſolet fieri) ne, cum te uidero, omnia obliuiſcar. Sed tamen quoddam ob ſcelus iter mihi neceſſarium retro ad alpes uerſus incidit: ideo quòd Intemelij in armis ſunt, neque de magna cauſa. Bellienus uerna Demetrij, qui ibi cum præſidio erat, Domitium quendam nobilem illic Cæſaris hoſpitem, à contraria factione nummis acceptis comprehendit, & ſtrangulauit. Ciuitas ad arma ijt. eò nunc cum quatuor cohortibus mihi per niues eundũ eſt. Vſque-

quaq;,inquis,ſe Domitij male habent. Vellem quidem uerna propugnaturus tantum animi habuiſſet in ueſtro Domitio,quantum ipſe cathenãdus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Exanimatus ſum tuis literis: quibus te nihil niſi triſte cogitare oſtendiſti, neq; id quid eſſet, perſcripſiſti.non enim quale eſſet,quod cogitares, aperuiſti.has illico ad te literas ſcripſi.Per fortunas tuas Cicero,per liberos te oro,& obſecro,nequid grauius de ſalute,et incolumitate tua conſulas.Nam deos,homineſq;, amicitiamq; noſtram teſtificor,me neq; temere tibi prædixiſſe,neq; temere monuiſſe.Sed poſtquã Cæſarem conuenerim, ſententiamq; eius; qualis futura eſſet parta uictoria, cognouerim, te certiorem feciſſe.Si exiſtimas eandem rationem fore Cæſari in dimittendis aduerſarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil niſi atrox,& ſæuum cogitat, atque etiam loquitur.iratus ſenatui exiliit. his interceſſionibus planè incitatus eſt: non mehercule erit deprecationi locus.Quare ſi tibi tu, ſi filius unicus,ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi caræ ſunt:ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus ualet, eorum fortunas non debes uelle conturbare, ut eã cauſam,in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, aut odiſſe, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. Denique illud cogita: quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te prius ſubiſſe,nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus

lædere noluiſti: & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide, ne, dum pudet te parum optimatē eſſe, parum diligenter, quid optimum ſit, eligas. Quod ſi totum tibi perſuadere non poſſum, ſaltem dum quid de Hiſpaniis agamus, ſcitur, expecta: quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras. Quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpaniis, neſcio. Quod porrò tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non medius fidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atque hæc mihi dixit, ſtatim quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen ab eo petij, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. Me ſecum in Hiſpaniam ducit. nam niſi ita faceret, ego prius, quàm ad urbem accederem, ubicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atq; omni ui te retinuiſſem. Etiam atque etiam mi Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas: ne te ſciens, prudensq; eò demittas, unde exitum uides nullum eſſe. Quòd ſi te aut uoces optimatum commouent, aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas cenſeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur. Quæ cum tu feceris: & ego te ſapienter feciſſe iudicabo: & Cæſarem non offendes. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

ERgo me potius proficiſci in Hiſpaniam fuiſſet, q̄ Formiis eſſe, ante q̄ tu profectus es ad Pompe-

ium? quòd utinam aut non in iſta parte Appius Claudius, aut non in hac C. Curio fuiſſet: cuius amicitia me paulatim in hanc perditam cauſam impoſuit. nã mihi ſentio bonam mentem iracundiæ tumore ablatam. Tum tu porrò, cum ad te proficiſcens noctu Arimnũ ueniſſem, dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum cuẽ agis, amici officium neglexiſti, neq; mihi cõſuluiſti. Neq; hæc dico, quòd diffidam huic cauſæ: ſed, crede mihi, perire ſatius eſt, quàm hos uidere. Quòd ſi timor ueſtræ crudelitatis non eſſet, eiecti iam pridem hinc èſſemus. nam hic nunc præter fœneratores paucos, nec homo, nec ordo quiſquam eſt, niſi Pompeianus. Equidem iam effeci, ut maxime plebs, & qui antea noſter fuit populus, ueſter eſſet. Cur hoc inquis? immo reliqua expecta. Vos inuitos uincere coegero. irritaui in me Catonem. Vos dormitis: nec hæc adhuc mihi uidemini intelligere, quà nos pateamus, & quà ſimus imbecilli. Atq; hoc nullius præmij ſpe facio, ſed quòd apud me plurimum ſolet ualere doloris, atq; indignitatis cauſa. Quid iſtic facitis? prælium expectatis, quod firmiſſimum eſt? Veſtras copias non noui: noſtri ualde depugnare, & facile algere, & eſurire conſuerunt. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER NONVS.

M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI S. D.

E X ijs literis, quas Atticus à te miſſas mihi legit, quid ageres, & ubi eſſes, cognoui. quando autem te uiſuri eſſemus, nihil ſanè ex eiſdem literis potui ſuſpicari. in ſpem tamen uenio, appropinquare tuum aduentum: qui mihi utinam ſolatio ſit. etſi tot, tantisq́; rebus urgemur, ut nullam alleuationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. ſed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re iuuare. Scito enim me, poſteaq̃ in urbem uenerim, rediſſe cum ueteribus amicis, ideſt cum libris noſtris in gratiam. & ſi non idcirco eorum uſum dimiſeram, quòd ijs ſuccenſerẽ, ſed quòd eorum me ſuppudebat. uidebar enim mihi, cum me in res turbulẽtiſſimas infideliſſimis ſocijs demiſiſſem, præceptis illorum non ſatis paruiſſe. Ignoſcunt mihi, & reuocant in conſuetudinem priſtinam: teq́;, quòd in ea permanſeris, ſapientiorẽ, quàm me, dicunt fuiſſe. Quãobrem quando placatis his utor, uideor ſperare debere, ſi te uiderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendeant, me facile tranſiturum. Quamobrem ſiue in Tuſculano, ſiue ĩ Cumano adeſſe tibi placebit, ſiue (quod minime uelim) Romæ: dummodo ſimul ſimus, perfi-

ciam profectò, ut id utriq; noſtrum commodiſſimum eſſe uideatur. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

C Aninius idem tuus, & idem noſter, cum ad me nuper ueſperi ueniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet: dixi ei me daturum aliquid mane, & ut peteret, rogaui. Conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me rediјt. oblitum credidi. attamen eam ipſam epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodem, poſtridie te mane è Tuſculano exiturum. At ibi repente paucis poſt diebus, cum minime expectarem, uenit ad me Caninius mane: proficiſci ad te ſtatim dixit. & ſi erat ἕωλος illa epiſtola, præſertim tantis poſtea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, & eam ipſam Caninio dedi. Sed cum eo & homine docto, & amantiſſimo tui, locutus ea ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. Tibi autem idem conſilij do, quod mihi metipſi: ut uitemus oculos hominum, ſi linguas minus facile poſſumus. Qui enim uictoria ſe efferunt, quaſi uictos nos intuentur. qui autem uictos eſſe noſtros moleſte ferunt, nos dolent uiuere. Quæres fortaſſe, cur, cum hæc in urbe ſint, non abſim, quemadmodum tu. Tu enim ipſe, qui & me, & alios prudentia uincis, omnia credo uidiſti: nihil omnino te fefellit. Quis eſt tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquã incurrat? Ac mihi quidem iampridem uenit in mentem, bellum eſſe aliquo exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæq; dicebantur, nec uiderem, nec audirem. Sed calumniabar ipſe: putabam, qui obuiam

mihi ueniſſet,ut cuiq; commodum eſſet, ſuſpicaturum, aut dicturum etiam ſi non ſuſpicaretur, Hic aut metuit,et ea re fugit:aut aliquid cogitat,& habet nauem paratam. Deniq; leuiſſime qui ſuſpicaretur,& qui fortaſſe me nouiſſet optime, putaret me iccirco diſcedere, quòd quoſdam homines oculi mei ferre non poſſent. Hæc ego ſuſpicans, adhuc Romæ maneo: & tamen λεληθότως *conſuetudo diuturna callum iam obduxit ſtomacho meo. Habes rationem mei conſilij. Tibi igitur hæc. cenſeo latendũ tantiſper ibidem, dum deferueſcat hæc gratulatio,& ſimul dum audiamus,quemadmodum negotium confectum ſit.confectum enim eſſe exiſtimo.magni autem intererit, qui fuerit uictoris animus,qui exitus rerum.quanquam quo me coniectura ducat,habeo:ſed expecto tamen. Te uero nolo, niſi ipſe rumor iam raucus erit factus, ad Baias uenire. Erit enim nobis honeſtius etiam, cum hinc diſceſſerimus, uideri ueniſſe in illa loca ploratum potius,q̃ natatum. Sed hæc tu melius: modo nobis ſtet illud, unà uiuere in ſtudijs noſtris,à quibus antea delectationem, modo ſolatium petebamus, nunc uero etiam ſalutem deeſſe non arbitramur. Siquis adhibere uolet nõ modo ut architectos,uerum etiam ut fabros ad ædificandam R.P. poterimus & nos libenter accurrere: Sin nemõ utetur opera, tamen & ſcribere,& legere* πολιτείας: *et ſi minus in curia,atq; in foro,at in literis, & libris,ut doctiſſimi ueteres fecerunt, nauare R.P.& de moribus,ac legibus quærere. Mihi hæc uidentur. tu quid ſis acturus,& quid tibi placeat,pergratum erit,ſi ad me ſcripſeris. Vale.*

CICERO VARRONI S. D.

ETſi quid ſcriberem, non habebam, tamen amico ad te eunti non potui nihil dare. Quid ergo potiſſimum ſcribam? quod uelle te puto, cito me ad te eſſe uenturum. Etſi uide quæſo ſatis ne rectum ſit nos hoc tanto incẽdio ciuitatis in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonem iis, qui neſciunt nobis, quocunq; in loco ſimus, eundem cultum, eundem uictum eſſe. quid refert? tamen in ſermonem incidemus. Valde id, credo, laborãdum eſt, ne cum omnes in omni genere & ſcelerum & flagitiorum uolutẽtur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio uituperetur. Ego uero neglecta barbarorum inſcitia te perſequar. q̃uis enim hæc ſint miſera, quæ ſunt miſerrima, tamen artes noſtræ neſcio quo modo nũc uberiores fructus ferre uidentur, q̃ olim ferebant: ſiue quia nulla nunc in re alia acquieſcimus: ſiue quòd grauitas morbi facit, ut medicinæ egeamus, eaq; nunc appareat, cuius uim non ſentiebamus, cum ualebamus. Sed quid ego hæc ad te, cuius domi naſcuntur, γλαῦκα εἰς ἀθήνας? nihil ſcilicet, niſi ut reſcribens aliquid, me expectares. ſic igitur facies. Vale.

M. T. C. VARRONI S. D.

Epì δυνατῶν me ſcito κατὰ διόδωρον κρίνειν. Quapropter ſi uenturus es, ſcito neceſſe eſſe te uenire. Sin autem non, τῶν ἀδυνάτων eſt te uenire. nunc uide utra te κρίσις magis delectet, χρυσιππεία ne, an hæc, quã noſter Diodorus non concoque

bat. Sed de his etiam rebus, otioſi cum erimus, loquemur. hoc etiam eſt κατὰ χρύσιππον δυνατόν. *De Coſtio mihi gratum eſt. nam id etiam Attico mandaram. tu ſi minus ad nos, nos accuremus ad te. ſi hortum in bibliotheca habes, nihil deerit.* Vale.

M. T. C. VARRONI S. D.

m *Ihi uero ad No. bene maturum uidetur fore, neq; ſolum propter R. P. ſed etiam propter anni tempus. quare diem iſtum probo. itaq; eundẽ ipſe ſequar. conſilij noſtri, niſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, pœniteret, nobis pœnitendum putarem. Secuti enim ſumus non ſpem, ſed officium. Reliquimus autem non officium, ſed deſperationem. Itaque uerecundiores fuimus, quàm qui ſe domo non commouerunt: ſaniores, q̃ qui amiſſis opibus domum non reuerterunt. Sed nihil minus fero, q̃ ſeueritatem otioſorum: & quoquo modo res ſe habeant, magis illos uereor, qui in bello occiderunt, q̃ hos curo, quibus nõ ſatisfacimus, quia uiuimus. Mihi ſi ſpatiũ fuerit in Tuſculanum ante No. ueniẽdi, iſtic te uidebo: ſin minus, perſequar in Cumanum, & ante te certiorẽ faciam, ut lauatio parata ſit.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

c *Aninius noſter me tuis uerbis admonuit, ut ſcriberem ad te, ſiquid eſſet, quod putarem te ſcire oportere. Eſt igitur aduentus Cæſaris in expectatione: neq; tu id ignoras. Sed tamen cum ille ſcripſiſſet, ut opinor, ſe in Alſienſe uenturum, ſcripſerunt ad eum ſui,*

ne id faceret: multos ei moleſtos fore, ipſumq́; multis. In Pontinum uideri commodius eum exire poſſe. Id ego non intelligebam quid intereſſet. Sed tamen Hirtius mihi dixit, & ſe ad eum, & Balbum, et Oppium ſcripſiſſe, ut ita faceret, homines, ut cognoui, amantes tui Hoc ego idcirco noſſe te uolui, ut ſcires, hoſpitium tibi ubi parares, uel potius ubi utriq;. quid enim ille facturus, incertum eſt: & ſimul oſtentaui, me iſtis eſſe familiarem, & conſilijs eorum intereſſe. quod ego cur nolim, nihil uideo. NON enim eſt idem, ferre, ſiquid ferendum eſt: & probare, ſiquid probandum non eſt, & ſi quid non probem quidem, neſcio, præter initia rerum. Nam hæc in uoluntate fuerunt. Vidi enim (nam tu aberas) noſtros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quàm non timere. Ergo hæc conſilij fuerunt, reliqua neceſſaria. Vincere autē aut hos, aut illos, neceſſe eſt. Scio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, cum uideremus, quàm illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum uero extremum malorum omnium eſſe ciuilis belli uictoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos ueneramus. Crudeliter enim otioſis minabantur: eratq́; ijs & tua inuiſa uoluntas, & mea oratio. Nunc uero ſi eſſent noſtri potiti, ualde intemperantes fuiſſent. erāt enim nobis perirati, quaſi quicquam de noſtra ſalute decreuiſſemus, quòd nō idē illis cenſuiſſemus: aut quaſi utilius R.P. fuerit, eos etiam ad beſtiarum auxilium confugere, quàm uel mori, uel cum ſpe ſi non optima, at aliqua tamen uiuere. At in perturbata R.P. uiuimus. quis negat? ſed hæc uiderint ij, qui nulla ſibi ſub-

ſidia ad omnes uitæ ſtatus parauerunt. huc enim ut uenirem, ſuperior longius, quàm uolui, fluxit oratio. Cum enim te ſemper magnum hominē duxi: tum, quòd his tempeſtatibus es propè ſolus in portu, fructusq; doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, ut ea conſyderes, eaq; tractes, quorum & uſus, & delectatio eſt omnibus iſtorum & actis, & uoluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tuſculanenſes dies inſtar eſſe uitæ puto: libenterq; omnibus omnes opes conceſſerim, ut mihi liceat ui nulla interpellante, iſto modo uiuere. Quod nos quoq; imitamur, ut poſſumus, & in noſtris ſtudijs libentiſſime conquieſcimus. QVIS enim hoc non dederit nobis, ut cum opera noſtra patria ſiue non poſſit uti, ſiue nolit, ad eam uitam reuertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non rectè, ſed tamen multi, etiam R.P. præponendā putauerunt? Quæ igitur ſtudia magnorum hominum ſententia uacationem habent etiam publici muneris, ijs, concedente R.P. cur non abutamur? Sed plus facio, quàm Caninius mandauit. Is enim ſiquid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires. ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, quàm ipſe, qui narro. faciā ergo illud, quod rogatus ſum, ut eorū, quæ tēporis huius ſint, quæ tua itereſſe audiero, neqd ignores. Vale.

CICERO VARRONI S.D.

c OEnabam apud Seium, cum utrique noſtrum redditæ ſunt à te literæ. Mihi uero iam maturum uidetur. Nam quòd antea te calumniatus ſum, indicabo malitiā meam. uolebam propè alicubi eſſes,*

ſiquid bonæ ſalutis σύν τε δύ' ἐρχομένω. nunc quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt, quin equis uelis. Nam ut audiui de Lucio Cæſare filio, mecum ipſe, Quid hic mihi faciet patri? Itaq; non deſino apud iſtos, qui nunc dominantur, cœnitare. Quid faciam? tempori ſeruiendum eſt. Sed ridicula miſſa faciamus, præſertim cum ſit nihil, quod rideamus. Africa terribili tremit horrida terra tumultu. Itaq; nullum eſt ἀποπροηγμένον, quod non uerear. Sed quod quæris, quando, qua, quo, nihil adhuc ſcimus. iſtuc ipſum de Baijs, nonnulli dubitant, an per Sardiniam ueniat: Illud enim adhuc prædium ſuum non inſpexit, nec ullum habet deterius, ſed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam, uel iam ſciemus: aduentat enim Dolabella. eum puto magiſtrum fore. πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. Sed tamen ſi ſciam quid tu conſtitueris, meum conſilium accommodabo potiſſimum ad tuum: quare expecto tuas literas. Vale.

CICERO VARRONI S.D.

ETſi munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, ne populus quidem ſolet, niſi concitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moueor, ut admoneam te, non ut flagitem. Miſi autem ad te quattuor admonitores non nimis uerecundos. Noſti enim profecto os adoleſcentioris eius Academiæ. ex ea igitur media excitatos miſi: qui metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandaui, ut rogarent. Expectabam omnino iandiu, meq; ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, quàm ali

quid accepiſſem, ut poſſem te remunerari quamſimilli-mo munere. ſed cum tu tardius faceres, ideſt, ut ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amoriſq; noſtri quo poſſem literarum genere declararem. Feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cum eſſet unà Pomponius. tibi dedi partes Antiochianas, quas à te probari intellexiſſe mihi uidebar, mihi ſumpſi Philonis. puto fore, ut cum legeris, mirere id nos locutos eſſe inter nos, quod nunquam locuti ſumus: ſed noſti morem dialogorum. poſthac autem mi Varro q̃plurima, ſi uidebitur, & de nobis inter nos: ſerò fortaſſe: ſed ſuperiorũ temporum fortuna, R. P. cauſam ſuſtineat. hæc ipſi præſtare debemus. atq; utinam quietis temporibus, atq; aliquo ſi non bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus. quanquam tum quidem uel aliæ quæpiam rationes honeſtas nobis & curas, & actiones darent. nunc autem quid eſt, ſine his cur uiuere uelimus? mihi uero cum his ipſis uix: his autem detractis, ne uix quidem. Sed hæc coràm, & ſæpius. Migrationem, & emptionem feliciter euenire uolo, tuumq; in ea re conſilium probo. Cura ut ualeas.

DOLABELLA CICERONI S. D.

SI uales, gaudeo: & ipſe ualeo, & Tullia noſtra rectè ualet. Terentia minus belle habuit: ſed certum ſcio iam conualuiſſe eam. præterea rectiſſime ſunt apud te omnia. Etſi nullo tempore in ſuſpicionem tibi debui uenire, partium cauſa potius, quàm tua tibi ſua-

dere, ut te aut cum Cæſare, nobiſcumq́; coniungeres, aut certe in otium referres: præcipue nunc iam inclinata uictoria, ne poſſum quidem in ullam aliam incidere opinionem, niſi in eam, in qua ſcilicet tua de re tibi ſuadere uidear, quod pie tacere non poſſum. Tu autem mi Cicero ſic hæc accipies, ut, ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditiſſimo tibi & cogitata, & ſcripta eſſe iudices. Animaduertis Cn. Pompeium nec nominis ſui, nec rerum geſtarum gloria, nec etiam Regum, aut nationum clientelis, quas oſtentare crebro ſolebat, eſſe tutum: & hoc etiam, quod infimo cuiq; contigit, illi non poſſe contingere, ut honeſte effugere poſſit, pulſo Italia, amiſſis Hiſpaniis, capto exercitu ueterano, circumuallato nunc deniq;: quod neſcio, an ulli unquam noſtro acciderit Imp. quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit, aut tu, animum aduerte pro tua prudentia. ſic enim facillime quod tibi utiliſſimum erit conſilij capies. Illud autem à te peto, ut ſi iam ille euitauerit hoc periculum, & ſe abdiderit in claſſem, tu tuis rebus conſulas, & aliquando tibi potius, quàm cuiuis, ſis amicus. Satisfactum eſt iam à te uel officio, uel familiaritati: ſatisfactum etiam partibus, & ei R. P. quam tu probabas. reliquum eſt, ubi nunc eſt R. P. ibi ſimus potius, quàm, dum illam ueterem ſequimur, ſimus in nulla. Quare uelim mi iucundiſſime Cicero, ſi forte Pompeius pulſus his quoq; locis, rurſus alias regiones petere cogatur, ut tu te uel Athenas, uel in quamuis quietam recipias ciuitatem. Quod ſi eris facturus, uelim mihi ſcribas: ut ego, ſi ullo modo potero, ad te aduolem. Quæcunq; de tua digni-

tate ab Imp. erunt impetranda: qua eſt humanitate Cæſar, facillimum erit ab eo tibi ipſi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum authoritatis habituras puto. Erit tuæ quoq; fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te miſi, reuerti poſſit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

CICERO P. DOLABELLAE S. D.

Non ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari: de quo, etiam nihil ſcribente me, te non dubitare certo ſcio. Omnino mihi magis literæ ſunt expectandæ à te, quàm à me tibi. nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire uis, me inter Niciam noſtrum, & Vidium iudicem eſſe. Profert alter (ut opinor) duobus uerſiculis expenſum Niciæ: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus ſum, utrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Puto te nunc dicere: Oblitus'ne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophia Septimæ? Quid ergo? adeon'tu mihi excuſſam ſeueritatem ueterem putas, ut ne in foro quidem reliquiæ priſtinæ frontis appareant? ſed tamen ſuauiſſimum συμβιώτην noſtrum præſtabo integellum: nec committam, ut ſi ego eum condemnaro, tu reſtituas, ne habeat Plancus Burſa, apud quem literas diſcat. Sed quid ago? cum mihi ſit incertũ, tranquillo'ne ſis animo, an, ut in bel-

lo, in aliquà maiuſcula cura, negotió ue uerſere. Labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum te libenter eſſe riſurum, ſcribã ad te pluribus. Te tamen hoc ſcire uolo, uehementer populum ſolicitum fuiſſe de P. Syllæ morte ante, quàm certum ſcierit. nunc quærere deſierunt, quomodo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciũt. Ego, cætera qui animo æquo fero, unum uereor, ne haſta Cæſaris refrixerit. Vale.

CICERO DOLABELLAE SVO S.D.

u El meo ipſius interitu mallem literas meas deſyderares, quàm eo caſu, quo ſum grauiſſime afflictus: quem ferrem certe moderatius, ſi te haberem. nam & oratio tua prudens, & amor erga me ſingularis multum leuaret. Sed quoniam breui tempore, ut opinio noſtra eſt, te ſum uiſurus: ita me affectum offendes, ut multum à te poſſim iuuari: non quo ita ſim fractus, ut aut hominẽ me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem: ſed tamen hilaritas illa noſtra, & ſuauitas, quæ te præter cæteros delectabat, erepta mihi omnis eſt. firmitatem tamen, & conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eãdem cognoſces, quam reliquiſti. Quòd ſcribis, prælia te mea cauſa ſuſtinere: non tam id laboro, ut ſiqui mihi obtrectent, à te refutentur: quàm intelligi cupio, quod certe intelligitur, me à te amari. quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo: ignoſcasq; breuitati mearum literarum. nam & celeriter unà futuros nos arbitror: & non dum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

G Ratulor Baijs noſtris, ſiquidem, ut ſcribis, ſalubres repente factæ ſunt: niſi forte te amant, & tibi aſſentantur, & tandiu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. quod quidem ſi ita eſt, minime miror, cœlum etiam, & terras uim ſuam, ſi tibi ita conueniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. itaq; eam tibi miſi. uelim ſic legas, ut cauſam tenuem, & inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. ſed ego hoſpiti ueteri, & amico munuſculum mittere uolui leuidenſe craſſo filo, cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu uelim animo ſapienti, fortiq; ſis, ut tua moderatio, & grauitas aliorum infamet iniuriam. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

C. Subernius Calenus & meus eſt familiaris, & Leptæ noſtri familiariſſimi perneceſſarius. Is cum uitandi belli cauſa profectus eſſet in Hiſpaniam cum M. Varrone ante bellum, ut in ea prouincia eſſet, in qua nemo noſtrum poſt Afraniũ ſuperatum bellum ullũ fore putarat: incidit in ea ipſa mala, quæ ſummo ſtudio uitauerat. oppreſſus eſt enim bello repentino. quod bellũ commotum à Scapula, ita poſtea confirmatum eſt à Pompeio, ut nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet. Eadem cauſa ferè eſt M. Planij hæredis, qui eſt item Calenus, Leptæ noſtri familiariſſimus. Hoſce igitur ambos ſic tibi commendo,

ut maiore cura,ſtudio,ſolicitudine animi commendare non poſſim. Volo ipſorum cauſa:meq́; in eo uehementer & amicitia mouet,& humanitas. Lepta uero cũ ita laboret,ut eius fortunæ uideantur in diſcrimen uenire:non poſſum ego non aut proxime, atque ille, aut etiam æque laborare. Quapropter etſi ſæpe expertus ſum,quantum me amares:tamen ſic uelim tibi perſuadeas, id me in hac re maxime iudicaturum. Peto igitur à te,uel,ſi pateris,oro,ut homines miſeros,& fortuna, quam uitare nemo poteſt,magis, q̃ culpa calamitoſos, conſerues incolumens: uelisq́; per te,me hoc muneris cũ ipſis amicis hominibus,tum municipio Caleno,quicum mihi magna neceſſitudo eſt,tum Leptæ, quem omnibus antepono,dare. Quod dicturus ſum, puto equidẽ non ualde ad rem pertinere,ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum ualde exigua eſt, alteri uix equeſtris. Quapropter quando his Cæſar uitam ſua liberalitate conceſſit,nec eſt quod ijs præterea magnopere poſſit adimi: reditum,ſi me tantum amas, quantum certe amas,hominibus confice. in quo nihil eſt, præter uiam longam,quam idcirco non fugiunt,ut & uiuant cum ſuis, & moriantur domi. Quod ut enitare,contendasq́;,uel potius ut perficias(poſſe enim te,mihi perſuaſi)uehementer te etiam atq; etiam rogo. Vale.

CICERO DOLABELLAE COS. S. D.

Etſi contentus eram mi Dolabella tua gloria,ſatisq́; ex ea magnam lætitiam, uoluptatemq́; capiebam:tamen non poſſum non confiteri, cumulari me

maximo gaudio, quòd uulgo, hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. Neminem conueni, conuenio autem quotidie plurimos, ſunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis cauſa in hæc loca conueniant, præterea ex municipijs frequentes neceſſarij mei, quin omnes, cum te ſummis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, & ſingularem Cos. præbeas. Quibus ego quanquam ueriſſime poſſum reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiusq̃ egere conſilio: tamen neque plane aſſentior, ne imminuam laudem tuam, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur: neque ualde nego. ſum enim auidior etiam, quàm ſatis eſt, gloriæ. Eſt tamen non alienum à dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni Regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiundis Neſtorem. mihi uero glorioſum, te iuuenem Cos florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim ueniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me plane ſalutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum uales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis filium ualerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago. quem quidem poſt te Cos. ſolum poſſumus uere conſulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil R.P. ſalutarius. atque hæc una uox omnium eſt. A te autem peto, ut

me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere: meq́; aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella*(hæc enim iocatus ſum) libentius omnes meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, q̃ aliquam partem exhauſerim ex tuis.* Nam *cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tam his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unq̃ in amore fuerit ardentius.* NIHIL *eſt enim (mihi crede) uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius.* Semper *amaui (ut ſcis)* M. Brutum *propter eius ſummũ ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen* Id. Mart. *tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum eſſe uidebatur.* Q*uis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe.* Q*uare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipſum. te imitere oportet, tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt.* Contigit *enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq́; gratiſſima.* Hoc *ſi tibi fortuna quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum*

etiam

etiam ingenij,atq; conſilij. Legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius. ita pedetentim,& gradatim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omnium conceſſu daret. Liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu: neq; ſolum ad tempus maximam utilitatem attuliſti,ſed etiam ad exemplum facti. Intelligere debes in te repoſitam eſſe R. P. tibiq; non modo tuendos,ſed etiã ornandos eſſe illos uiros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediẽ, ut ſpero. Tu quando R. P. noſq; conſeruas, fac ut diligentiſſime te ipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

d Vabus tuis epiſtolis reſpondebo: uni, quam triduo ante acceperam à Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi pergratam tibi eſſe ſententiam meam, & animum meum circa curam ualetudinis tuæ, quem tibi perſpectum eſſe gaudeo. ſed, mihi crede, non perinde, ut eſt re, abſens ex literis perſpicere potuiſti. Nam cum à ſatis multis (non enim poſſum aliter dicere) & coli me uideam, & diligi: nemo eſt illorum omnium mihi te iucundior. Nam quòd me amas, quòd id et iam pridem, & conſtanter facis: eſt id quidem magnum, atque haud ſcio, an maximum, ſed tibi commune cum multis. quòd tu ipſe tam amãdus es, tamq; dulcis, tamq; in omni genere iucundus: id eſt proprie tuum. Accedũt non Attici, ſed ſalſiores, q̃ illi Atticorum Romani ue-

teres, atque urbani ſales. Ego autem(exiſtimes licet quod lubet) mirifice capior facetijs, maxime noſtratibus, præſertim cum eas uideam primum oblitas Latio tum, cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc uero etiam brachatis, et tranſalpinis nationibus, ut nullum ueteris lepôris ueſtigium appareat. Itaq; te cum uideo, omnes mihi Gracchos, omnes Lucilios, & (ut uere dicam) Craſſos quoque, & Lælios uidere uideor. Moriar, ſi præter te quenq̃ reliquum habeo, in quo poſſim imaginem antiquæ, & uernaculæ feſtiuitatis agnoſcere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione ualetudinis tuæ tam grauiter exanimatum fuiſſe? Quòd autem altera epiſtola purgas te non diſſuaſorem mihi emptionis Neapolitanæ fuiſſe, ſed authorem commorationis urbanæ: neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora: quid ſimile? ne mihi quidem ipſi tunc placebat diutius abeſſe ab R.P. cuſtodia. Sedebamus enim in puppi, clauumq; tenebamus: nunc autem uix eſt in ſentina locus. An minus multa S.C. futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romæ cum ſum, & urgeo forum: S.C. ſcribuntur apud amatorem tuum familiarem meum. & quidem, cum in mentem uenit, ponor ad ſcribendum: & ante audio S.C. in Armeniam, & Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam factum eſſe dicatur, q̃ omnino mentionem ullam de ea re eſſe factam: atque hoc nolim me iocari

putes. nam mihi ſcito iam à Regibus ultimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agant, quòd ſe mea ſententia Reges appellauerim: quos ego non modo Reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. Quid ergo eſt? tamen quandiu hic erit noſter hic præfectus moribus, parebo authoritati tuæ: cum uero aberit, ad fungos me tuos conferam. Domum ſi habebo: in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legis conferam. ſin minus inuenero, quod placeat: decreui habitare apud te. ſcio enim me nihil gratius tibi facere poſſe. Domum Sullanam deſperabam iam, ut tibi proxime ſcripſi: ſed tamen non abieci. Tu uelim, ut ſcribis, cum fabris eam perſpiciaſ. ſi enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

Delectauerunt me literæ tuæ: in quibus primum amaui amorem tuum, qui te ad ſcribendum incitauit, uerentem, ne Silius ſuo nuntio aliquid mihi ſolicitudinis attuliſſet. de quo etiam tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem te eſſe commotum: & ego tibi accurate reſcripſeram ut quoquo modo in tali re, atq; tempore aut liberarem te iſta cura, aut certe leuarem. ſed quãdo proximis quoq; literis oſtendis, quantæ curæ tibi ſit ea res: ſic mi Pæte habeto: quicquid arte fieri potuerit (non enim iam ſatis eſt conſilio pugnare: artificium quoddam excogitandum eſt) ſed tamen quicquid elaborari, aut effici potuerit ad iſtorum beneuolentiam concilian-

dam, & colligendam, ſummo ſtudio me cōſecutum eſſe: nec fruſtra, ut arbitror. ſic enim color, ſic obſeruor ab omnibus iis, qui à Cæſare diliguntur, ut ab eis me amari putem. NAM ETSI *non facile diiudicatur amor uerus, & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit, cætera ſunt ſigna communia. ſed ego uno utor argumento, quamobrē me ex animo, uereq; arbitrer diligi, quòd & noſtra fortuna ea eſt, & illorum, ut ſimulandi cauſa non ſit.* De *illo autem, quē penes eſt omnis poteſtas, nihil uideo, quod timeā, niſi quòd omnia ſunt incerta, cum à iure diſceſſum eſt: nec præſtari quicq̄ poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius uoluntate, ne dicam libidine. ſed tamen eius ipſius nulla re à me offenſus eſt animus. eſt enim adhibita in ea re ipſa ſumma à nobis moderatio.* Vt *enim olim arbitrabar eſſe meum, libere loqui, cuius opera eſſet in ciuitate libertas, ſic ea nunc amiſſa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorū, qui ab illo diliguntur, uoluntatem.* E*ffugere autem ſi uelim nonnullorum acute, aut facete dictorum offenſionem, fama ingenii mihi eſt abiicienda. quod ſi id poſſem, non recuſarem. ſed tamen ipſe Cæſar habet peracre iudicium: & ut* Seruius *frater tuus, quem literatiſſimum fuiſſe iudico, facile diceret,* Hic *uerſus* Plauti *non eſt, hic eſt, quòd tritas haberet aures notandis generibus poetarū, & conſuetudine legendi: ſic audio* Cæſarem, *cum uolumina iam cōfecerit ἀποφθεγμάτων, uel per ſe, ſiquid afferatur ad eum pro meo, quod meum non ſit, reiicere ſolere.* Quod *eò nunc magis*

faciat, quia uiuunt mecum fere quotidie illius familiares. Incidunt autem in ſermone uario multa, quæ fortaſſe illis, cum dixi, nec illiterata, nec inſulſa eſſe uideantur. Hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipſe mandauit. Sic fit, ut ſiquid præterea de me audiat, non audiendum putet. quamobrem Oenomao tuo nihil utor: & ſi poſuiſti ioco uerſus Acianos. Sed quæ eſt inuidia? aut quid nunc mihi inuideri poteſt? Verum ſic eſſe omnia. Sic uideo philoſophis placuiſſe ijs, qui mihi ſoli uidentur uim uirtutis tenere. NIHIL eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam: qua uideor mihi dupliciter carere: & quòd ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt: & quòd, cum uiderem præſidij non ſatis eſſe ad ea obtinenda, uiribus certandum cum ualentioribus non putarim. ergo in officio boni ciuis certe non ſum reprehendendus. Reliquum eſt, nequid ſtulte, nequid temere dicam, faciam'ue contra potentes. Id quoq; puto eſſe ſapientis. cætera uero, quid quiſq; me dixiſſe dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum uiuant ij, qui me aſſidue colunt, & obſeruant, præſtare non poſſum. Ita fit, ut & ſuperiorum conſiliorum conſcientia, & præſentis temporis moderatione me conſoler: & illam Accij ſimilitudinem non modo iam ad inuidiam, ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo leuem, & imbecillam ab animo firmo, & graui, tanquam fluctum à ſaxo, frangi oportere. Etenim cum plena ſint monimenta Græcorum, quemadmodum ſapientiſſimi uiri regna tulerint uel Athenis, uel Syracuſis, cum ſeruientibus ſuis ciuitatibus fuerint ipſi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum

ſtatum ſic poſſe, ut neq; offendam animum cuiuſquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc uenio ad iocationes tuas, quando tu ſecundũ Oenomaum Accij, non, ut olim ſolebat, Attellanum, ſed, ut nunc fit, Mimum introduxiſti. Quem tu mihi Popilium, quem Oenomaum narras? quam tyrotarichi patinam? facilitate mea iſta ferebantur antea: nunc mutata res eſt. Hircium ego, & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. Puto enim te audiſſe (ſi forte ad uos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud eos cœnitare. Tu autem quòd mihi bonam copiã eiures, nihil eſt. tum enim cum rem augebas, quæſtiunculis te faciebam attentiorem: nunc cum tam æquo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam putes accipere. & iam, hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore. Nec tamen eas cœnas quæro, ut magnæ reliquiæ fiãt. quod erit, magnificum ſit, & lautum. Memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperatius fiat: cætera eodẽ modo. Quòd ſi perſeueras me ad matris tuæ cœnam uocare, feram id quoq;. uolo enim uidere animum, qui mihi audeat iſta, quæ ſcribis, apponere, aut etiam polypum Miniani Iouis ſimilem. Crede mihi, non audebis: Ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia ueniet: eam extimeſces. Neque eſt, quòd in pronulſide ſpei ponas aliquid: quam totam ſuſtuli. ſolebam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo iſtò uenire. Tu uero (uolo enim abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi unum ſumptum af-

ſeram, quòd balneum calfacias oportebit: cætera more noſtro. ſuperiora illa luſimus. De uilla Seliciana & curaſti diligenter, & ſcripſiſti facetiſſime. Itaq; puto me prætermiſſurum. ſalis enim ſatis eſt, Sannionum parum. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

n Vm tu homo ridiculus es? qui, cum Balbus *noſter apud te fuerit, ex me quæras, quid de iſtis municipijs, & agris futurũ putem? quaſi aut ego quicquam ſciã, quod iſte neſciat: aut ſiquid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire.* Immo *uero, ſi me amas, tu fac, ut ſciam, quid de nobis futurum ſit.* Habuiſti *enim in tua poteſtate, ex quo uel ex ſobrio, uel certe ex ebrio ſcire poſſes.* Sed *ego iſta mi* Pæte *non quæro: primum quia de lucro propè iam quadriennium uiuimus, ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc uita, ſuperſtitem* R. P. *uiuere. deinde quòd ſcire quoq; mihi uideor, quid futurũ ſit. fiet enim, quodcunq; uolent, qui ualebunt: ualebunt autem ſemper arma.* Nobis *igitur ſatis eſſe debet, quicquid conceditur. hoc ſiquis pati non potuit, mori debuit.* Veientem *quidem agrum, et* Capennatem *metiuntur. hic non longe abeſt à* Tuſculano. Nihil *tamen timeo: fruor, dum licet: opto, ut ſemper liceat.* Si *id minus contigerit: tamen, quãdo ego uir fortis, idemq; philoſophus uiuere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere, cuius beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe* R. P. *qualem fortaſſe & ille uult, & omnes optare debemus: quid faciat, tamen nõ habet: ita ſe cũ mul-*

tis colligauit. Sed longius progredior. ſcribo enim ad te. Hoc tamen ſcito, non modo non me, qui conſilijs non interſum, ſed ne ipſum quidem principem ſcire quid futurum ſit. nos enim illi ſeruimus: ipſe temporibus. ita nec ille, quid tempora poſtulatura ſint: nec nos, quid ille cogitet, ſcire poſſumus. Hæc tibi antea non reſcripſi, non quo ceſſator eſſe ſolerem, præſertim in literis: ſed cum explorati nihil haberem, nec tibi ſolicitudinem ex dubitatione mea, nec ſpem ex affirmatione afferre uolui. Illud tamen aſcribam, quod eſt ueriſſimum, me his temporibus adhuc de iſto periculo nihil audiſſe. Tu tamen pro tua ſapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcunq; erunt. Vale.

CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

Cum eſſem otioſus in Tuſculano, propterea quòd diſcipulos obuiam Cæſari miſeram, ut ijdem me q̃maxime conciliarent familiari ſuo: accepi tuas literas pleniſſimas ſuauitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum conſilium, quòd ut Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis expulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe: ſic ego ſublatis iudicijs, amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere cœperim. Quid quæris? me quoq; delectat conſilium. multa enim conſequor. primum, id quod maxime nunc opus eſt, munio me ad hæc tempora. Id cuiuſmodi ſit, neſcio: tantum uideo, nullius adhuc conſilia me huic anteponere: niſi forte mori melius fuit: in lectulo, fateor: ſed non accidit. in acie non fui. cæteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afra-

nius fœde perierunt. at Cato præclare. Iam iſtuc qui-
dem, cum uolemus, licebit: demus modo operam, ne tam
neceſſe nobis ſit, quàm illi fuit: id quod agimus. Ergo
hoc primum. Sequitur illud: ipſe melior fio, primum
ualetudine, quam intermiſſis exercitationibus amiſe-
ram. deinde ipſa illa, ſi qua fuit in me, facultas oratio-
nis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem, exaruiſſet.
Extremum illud eſt, quod tu neſcio an primum putes:
plureis iam pauones confeci, quàm tu pullos columbi-
nos. tu iſtic te Atteriano iure delectato: ego me hic Hir
tiano. Veni igitur, ſi uir es, et diſce iam προλεγομένας,
quas quæris: & ſi ſus Mineruam. Sed quando, ut ui-
deo, æſtimationes tuas uendere non potes, neq; ollam de
nariorum implere: Romam tibi remigrandum eſt. Sa
tius eſt hic cruditate, quàm iſtic fame. Video te bona
perdidiſſe: ſpero idem iſtuc familiares tuos. Actum igi-
tur de te eſt, niſi prouides. Potes mulo iſto, quem tibi re
liquum dicis eſſe, quando cantheriũ comediſti, Romam
peruehi. ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſca-
lo, proxima: eam puluinus ſequetur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

TAmen à malitia non diſcedis: tenuiculo appa-
ratu ſignificas Balbum fuiſſe contentum. hoc ui
deris dicere, cum Reges tam ſint continentes, multo ma
gis conſulareis eſſe oportere. neſcis me ab illo omnia ex
piſcatum: recta enim à porta domum meam ueniſſe.
neq; hoc admiror, quòd non ad tuam potius, ſed illud,
quòd nec ad ſuã. Ego autẽ tribus primis uerbis, Quid

noſter Pætus? at ille adiurans, nuſquam ſe unquam libentius. Hoc ſi uerbis aſſecutus es, aureis ad te afferam non minus eleganteis. ſin autem obſonio: peto à te, ne pluris eſſe balbos, quàm diſertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed ſi me expediero, ut in iſta loca uenire poſſim: non committam, ut te ſero à me certiorem factum putes. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

Dupliciter delectatus ſum tuis literis: & quòd ipſe riſi: & quòd te intellexi iam poſſe ridere. Me autem à te, ut ſcurram uelitem, malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. Illud doleo, in iſta loca uenire me, ut conſtitueram, non potuiſſe. habuiſſes enim non hoſpitē, ſed contubernalem. At quem uirum? non eum, quem tu es ſolitus promulſide conficere. Integram famem ad ouum affero. ita uſq; ad aſſum uitulinum opera perducatur. Illa mea, quæ ſolebas antea laudare, O hominem facilem, ò hoſpitem non grauem, abierunt. Nam omnē noſtram de R. P. curam, cogitationem de dicenda in ſenatu ſententia, commentationem cauſarum abiecimus. In Epicuri nos aduerſarij noſtri caſtra coniecimus: nec tamen ad hanc inſolentiam, ſed ad illam tuam lautitiam, ueterem dico, cum meum ſumptus habebas: & ſi nunquam plura prædia habuiſti. proinde te para: cū homine edaci tibi res eſt, & qui iam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quàm inſolentes ſint. dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ, & artolagani tui. Nos iam ex areis tantum habemus, ut Verrium tuum, &

Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? uocare ſæpius audeamus. Sed uide audaciam: etiam Hirtio cœnam dedi ſine pauone: tamen in ea cœna cocus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. Hæc igitur eſt nunc uita noſtra. Mane ſalutamus domi & bonos uiros multos, ſed triſtes, & hos lætos uictores: qui me quidem perofficioſe, & peramanter obſeruant. Vbi ſalutatio defluxit, literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. Veniunt etiam, qui me audiant quaſi doctum hominem, quia paulo ſum, quàm ipſi, doctior. Inde corpori omne tempus datur. patriam eluxi iam & grauius, & diutius, quàm ulla mater unicum filium. ſed cura, ſi me amas, ut ualeas: ne ego te iacente bona tua comedam. Statui enim tibi ne ægroto quidē parcere. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

a In' tandem? inſanire tibi uideris, quòd imitere uerborum meorum, ut ſcribis, fulmina? tum inſanires, ſi conſequi non poſſes: cum uero etiam uincas, me prius irrideas, quàm te, oportet. Quare nihil tibi opus eſt illud à Trabea, ſed potius ἀπόφθεγμα meum. Veruntamen quid tibi ego uideor in epiſtolis? non ne plebeio ſermone agere tecum? nec enim ſemper eodem modo. Quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concioni? quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare uno modo. priuatas cauſas, & eas tenues, agimus ſubtilius: capitis, aut famæ, ſcilicet ornatius. Epiſtolas uero quotidianis uerbis texere ſolemus. Sed tamen mi Pæte qui tibi uenit in mentem negare Papirium quenquam unquam niſi plebeium fuiſſe? fue-

runt enim patricij minorum gentium: quorum princeps L. Papirius Mugilanus: qui Cos. cum L. Sempronio Atracino fuit, cum antea Ces. cum eodem fuiſſet, annis poſt R. C. cccxij. ſed tum Papisij dicebamini. Poſt hunc, xiii fuerunt Sella curuli ante L. Papirium Craſſum, qui primus Papiſius eſt uocari deſitus. Is Dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro equitum factus eſt, annis poſt R. C. ccccxv, & quadriennio poſt Cos. cum C. Duillio. Hunc ſecutus eſt Curſor, homo ualde honoratus: deinde L. Maſſo ædilitius: inde multi Maſſones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas uolo. Deinde Carbones, & Turdi inſequuntur. Hi plebeij fuerunt: quos contemnas cenſeo. nam præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis è R. P. Carbonum nemo fuit. Cognouimus Cn. Carbonem, & eius fratrem ſcurram: quid his improbius? De hoc amico meo Rubriæ filio nihil dico. Tres illi fratres fuere, P. C. M. Carbones. Publius Flacco accuſante condemnatus. fugit Marcus ex Sicilia. Caius accuſante Lucio Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is Trib. pl. ſeditioſus, & P. Africano uim attuliſſe exiſtimatus eſt. hoc uero, qui Lilybæi à Pompeio noſtro interfectus eſt, improbior nemo, meo iudicio, fuit. iam, pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio atramento abſolutus putatur. quare ad patricios cenſeo reuertare: plebeij quàm fuerint importuni, uides. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

Mo uerecundiam, uel potius libertatem loquendi. atque hoc zenoni placuit homini mehercule acuto: etſi Academiæ noſtræ cum eo magna rixa eſt. ſed, ut dico, placet ſtoicis ſuo quanq; rem nomine appellare. Sic enim diſſerunt, nihil eſſe obſcœnũ, nihil turpe dictu. Nam ſiquod ſit in obſcœnitate flagitium, id aut in re eſſe, aut in uerbo: nihil eſſe tertium. In re non eſt. Itaq; non modo in comœdijs res ipſa narratur, ut ille in Trinũmo, Virgo modo (forte noſti canticum: meminiſti Roſcium) ita me deſtituit nudum. Totus eſt ſermo uerbis tectus, re impudentior: ſed etiam in tragœdijs. quid eſt enim illud? Quæ mulier una? quid inquam eſt? Vſurpato duplex cubile. quid illud? Pheræi hic cubile inire eſt auſus. quid eſt? Virginem me quondam inuitam per uim uiolat. Iupiter bone, uiolat? Atqui idem ſignificat, ſed alterum nemo tuliſſet. Vides igitur, cum eadẽ res ſit, quia uerba non ſint, nihil uideri turpe. ergo in re non eſt, multo minus in uerbis. Si enim quod uerbo ſignificatur, id turpe non eſt: uerbum, quod ſignificat, turpe eſſe non poteſt. Anum appellas alieno nomine: cur non ſuo potius? Si turpe eſt, ne alieno quidem: ſi non eſt, ſuo potius. Caudam antiqui penem uocabant, ex quo eſt propter ſimilitudinem penicillus: at hodie penis eſt in obſcœnis. At uero Piſo ille frugi in annalibus ſuis queritur, adoleſcentes peni deditos eſſe. quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. ſed iam multis factum eſt tam obſcœnum, quã id uerbum, quo tu uſus es. Quid, quod

uulgo dicitur, Cum nos te uolumus conuenire, num ob=
ſcœnum eſt? Memini in ſenatu diſertum conſularem ita
eloqui, Hanc culpam maiorem, an illam dicam? potuit
obſcœnius? non, inquis. non enim ita ſenſit. Non ergo
in uerbo eſt: docui autem in re non eſſe: nuſquam igitur
eſt. Liberis dare operam, quàm honeſte dicitur: etiam
patres rogant filios: eius operæ nomen non audent di=
cere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen. is
Connus uocitatus eſt. num id obſcœnum putas? Cum
loquimur terni, nihil flagitij dicimus: at cum bini, ob-
ſcœnum eſt: Græcis quidem, inquies nihil eſt ergo in
uerbo: quando & ego græce ſcio: & tamen tibi dico
bini, idq; tu facis, quaſi ego græce, non latine dixerim.
Ruta, & menta recte utrunq;. Volo mentam puſillam
ita appellare, ut rutulam: non licet. Bella tectoriola di=
cis: dic ergo etiam pauimenta iſto modo: non potes. Vi-
des igitur nihil eſſe, niſi ineptias: turpitudinẽ nec in uer-
bo eſſe, nec in re: itaq; nuſquam eſſe. Ergo in uerbis ho=
neſtis obſcœna ponimus. Quid enim, non honeſtum uer
bum eſt diuiſor? at ineſt obſcœnum: cui reſpondet inter=
capedo. num hæc ergo obſcœna ſunt? Nos autem ridicu=
le ſi dicimus, ille patrem ſtrangulauit, honorem non
præfamur: ſin de Aurelia aliquid, aut Lolia, honos
præfandus eſt. & quidem iam non etiam obſcœna uer
ba pro obſcœnis ſunt. Batuit inquit impudenter, de-
preſſit multo impudentius. Atqui neutrum eſt obſcœ-
num. STVLTORVM plena ſunt omnia. Teſtes
uerbum honeſtiſſimum in iudicio: alio loco non nimis.
at honeſti, Colei lanuuini: cliternini, nó honeſti. Quid?
ipſa res modo honeſta, modo turpis. ſuppellere, flagitium

eſt iam erit nudus in balneo:non reprehendes. Habes *ſcholam Stoicam.* ὁ σοφὸς ἀθυρόγλωσσος ἐστί. *q̃ multa ex uno uerbo tuo? te aduerſus me omnia audere, gratum eſt. Ego ſeruo,& ſeruabo(ſic enim aſſueui) Platonis uerecundiam. Itaq; tectis uerbis ea ad te ſcripſi,quæ aper tiſſimus agunt Stoici. Sed illi etiam crepitus aiunt æque liberos,ac ructus eſſe oportere. Honor eſt igitur. Cal. Mart. Tu me diliges,& ualebis.*

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. P. D.

h Eri ueni in Cumanum:cras ad te fortaſſe. Sed *cum certum ſciam,faciam te paulo ante certiorem. Etſi M. Ceparius,cũ mihi in ſylua Galliuaria obuiam ueniſſet,quæſiſſemq́;,quid ageres, dixit te in lecto eſſe,quòd ex pedibus laborares:tuli ſcilicet moleſte, ut debui: ſed tamen conſtitui ad te uenire,ut & uiderem te, & uiſerem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror cocum etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hoſpitem cum minime edacem, tum inimicum cœnis ſumptuoſis.* Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

r Vſum iſtum amicum tuum,de quo iterum iam *ad me ſcribis, adiuuarem quantum poſſem, etiam ſi ab eo læſus eſſem, cum te tantopere uiderem eius cauſa laborare. cum uero & ex tuis literis, & illius ad me miſſis intelligam,& iudicem,magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe:non poſſum ei non amicus eſſe,neq; ſolum tua commendatione, quæ apud me,ut*

debet, ualet plurimum, ſed etiam uoluntate, ac iudicio meo. Velo enim te ſcire mi Pæte, initium mihi ſuſpicionis, & cautionis, & diligentiæ fuiſſe literas tuas. quibus literis congruentes fuerunt aliæ poſtea multorum. Nam & Aquini, & Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te uideo inaudiſſe. & quaſi diuinarent, q̃ his moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi me ut opprimerent. quod ego non ſuſpicans, incautior fuiſſem, niſi à te admonitus eſſem. Quamobrem iſte tuus amicus apud me commendatione non eget. Vtinam ea fortuna R. P. ſit, ut ille me quamgratiſſimum poſſit cognoſcere. Sed hæc hactenus. Te ad cœnas itare deſiſſe, moleſte fero. Magna enim te delectatione, & uoluptate priuaſti. Deinde etiam uereor (licet enim uerum dicere) ne neſcio quid illud, quod ſolebas, dediſcas, & obliuiſcare cœnulas facere. nam ſi tum, cum habebas quos imitarere, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurina quidem, cum ei rem demonſtraſſem, & uitam tuam ſuperiorem expoſuiſſem: magnum periculum ſummæ R. P. demonſtrabat, niſi ad ſuperiorem conſuetudinem tum, cum fauonius flaret, reuertiſſes. hoc tempore fieri poſſe, ſi forte tu frigus ferre non poſſes. ſed mehercule mi Pæte extra iocum, moneo te, quod pertinere ad beate uiuendum arbitror, ut cum uiris bonis, iucundis, amantibus tui uiuas. Nihil eſt aptius uitæ: nihil ad beate uiuendum accommodatius. nec id ad uoluptatem refero, ſed ad communitatem uitæ, atq; uictus, remiſſionemq; animorum, quæ maxime ſermone efficitur familiari, qui eſt in conuiuijs dulciſſimus: ut ſapientius noſtri, q̃ Græci: illi συμπόσια, aut

εια, aut σύνδειπνα, ideſt compotationes, aut concœnationes: nos conuiuia, quòd tum maxime ſimul uiuitur. Vides, ut te philoſophãdo reuocare coner ad cœnas? Cura ut ualeas. id foris cœnitando facillime conſequêre. Sed caue, ſi me amas, exiſtimes me, quòd iocoſius ſcribam, abieciſſe curam R.P. Sic tibi mi Pæte perſuade, me dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, niſi ut mei ciues ſalui, liberiq́; ſint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, prouidendi. hoc deniq; animo ſum, ut ſi in hac cura, atq; adminiſtratione uita mihi ponenda ſit, præclare actũ mecũ putem. Etiã atq; etiã Vale.

M. T. C. IMP. PAPIRIO PAETO S.

S Vmmum me ducem literæ tuæ reddidere. planè neſciebam te tam peritum eſſe rei militaris. Pyrrhi te libros, & Cineæ uideo lectitaſſe. Itaq; obtemperare cogito præceptis tuis. hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima, contra equitem Parthum negant ullam armaturam meliorem inueniri poſſe. Sed quid ludimus? neſcis quocum Imp. tibi negotium ſit. κύρου παιδείαν, quam contriueram legendo, totã in hoc imperio explicaui. Sed iocabimur aliàs coràm, &, ut ſpero, breui. Nunc ades ad imperãdum, uel ad parendum potius. ſic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod ſcire te arbitror) ſummus mihi eſt uſus: ualdeq́; eum diligo cum propter ſummam probitatem eius, ac ſingularem modeſtiam, tum quòd in his controuerſiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius uti ſoleo. Is cum ad me

Laodiceam ueniſſet: mecumq́; eum ego eſſe uellem: repente percuſſus eſt atrociſſimis literis: in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem à Q. Fabio fratre proſcriptum eſſe, qui fundus cum eo communis eſſet. Id M. Fabius pergrauiter tulit, exiſtimauitq́; fratrem ſuum hominem non ſapientem impulſu inimicorum ſuorum eò progreſſum eſſe. Nunc, ſi me amas, mi Pæte negotium totũ ſuſcipe: moleſtia Fabiũ libera. Authoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiam gratia. Noli pati, litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari. Mathonem, & Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quàm mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihiq́; perſuadet. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

Accubueram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaraui. dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidem ſupra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. Miraris tam exhilaratam eſſe ſeueritatem noſtram? Quid ergo faciam? te conſulo, qui philoſophum audis. Angar? excruciemne me? Quid aſſequar? Deinde quem ad finem? Viuas, in quis, in literis. An quicquam me aliud agere cenſes? haud poſſem uiuere, niſi in literis uiuerem. ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. à quibus cum diſceſſi, etſi minimũ mihi eſt in cœna, quod tu unũ ζήτημα Dioni philoſopho poſuiſti: tamen quid potius fa=

ciam, prius q̃ me dormitum conferam, nõ reperio. Audi reliqua. Infra Eutrapelum Cyteris accubuit. In eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille, quem Aſpectabant, cuius ob os Graij ora obuertebant ſua? Non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen Ariſtippus quidem ille Socraticus non erubuit, cum eſſet obiectum habere eum Laida. Habeo, inquit, Laida: non habeor à Laide. Græce hoc melius. tu, ſi uoles, interpretabere. Me uero nihil iſtorum ne iuuenem quidem mouit unquam, nedum ſenem. conuiuio delector. ibi loquor aliquid, quod in ſolum, ut dicitur, & gemitum, & riſus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? cum ille, ſiquis quid quæreret, dixiſſet, cœnam te quærere à me dixeris. Ille uero te putabat quæſiturum, num unum cœlum eſſet, an innumerabilia? quid ad te? at hercule cœna numquid ad te? tibi præſertim. Sic igitur uiuitur: quotidie aliquid legitur, aut ſcribitur. deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur unà non modo nõ contra legem, ſi ulla nũc lex eſt, ſed etiam intra legem, & quidem aliquanto. quare nihil eſt, quod aduentum noſtrũ extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies, ſed multi ioci. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER DECIMVS.

M. T. CICERO CN. PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

e

T *abſui proficiſcens in* Græciā: *&*
poſteaq̃ de meo curſu R. P. *ſum uoce*
reuocatus, nunq̃ per M. Antonium
quietus fui. cuius tanta eſt non in-
ſolentia (nam id quidē uulgare ui-
tium eſt) ſed immanitas, non mo-
do ut uocem, ſed ne uultum quidem liberum poſſit fer=
re cuiuſquā. Itaq; *mihi maximæ curæ eſt non de mea*
quidem uita, cui ſatisfeci uel ætate, uel factis, uel (ſiquid
etiam hoc ad rem pertinet) gloria: ſed me patria ſolici=
tat, in primiſq; mi Plance *expectatio conſulatus tui:*
quæ ita longa eſt, ut optandum ſit, ut poſſimus ad id
tempus R. P. *ſpiritum ducere.* Q*uæ poteſt enim ſpes*
eſſe in ea R. P. *in qua hominis impudentiſſimi, atq; in=*
temperatiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? & in qua
nec ſenatus, nec populus uim habet ullam? nec leges ul=
læ ſunt, nec iudicia, nec omnino ſimulachrum aliquod,
aut ueſtigium ciuitatis? Sed *quando acta omnia mitti*
ad te arbitrabar, nihil erat, quod ſingulis de rebus ſcri=
berem. Illud *autem erat amoris mei, quem à tua pue-*
ritia ſuſceptum non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi: mo=
nere te, atq; hortari, ut in R. P. *omni cogitatione, curaq;*
incūberes. quæ ſi ad tuum tempus perducitur, facilis gu=

bernatio eſt: ut perducatur autem, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiam fortunæ. Sed & te aliquanto ante (ut ſpero) habebimus: & præterquam quòd R. P. *conſulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, ut omne noſtrum conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillime &* R. P. *quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ, quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intelligo ſatisfacturum. Furnium noſtrum tanti à te fieri, quantum ipſius humanitas, & dignitas poſtulat, nec miror, et gaudeo: teq; hoc exiſtimare uolo, quicquid in eum iudicij, officijq; contuleris, id ita me accipere, ut in me ipſum te putem contuliſſe.* Vale.

M. CICERO CN. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

MEum ſtudiũ *honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſet, ſi aut tuto in ſenatum, aut honeſte uenire potuiſſem. Sed nec ſine periculo quiſquam libere de* R. P. *ſentiens uerſari poteſt in ſumma impunitate gladiorũ: nec noſtræ dignitatis uidetur eſſe, ibi ſententiã de* R. P. *dicere, ubi me & melius, & propius audiant armati, quàm ſenatores. Quapropter in priuatis rebus nullum neq; officium, neq; ſtudium meum deſyderabis, ne in publicis quidem. ſiquid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, nunquam deero, ne cum periculo quidẽ meo, dignitati tuæ. in ijs autem rebus, quæ nihilo minus, ut ego abſim, confici poſſunt, peto à te, ut me rationem habere uelis & ſalutis, & dignitatis meæ.* Vale.

M. T. CICERO CN. PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

CVm ipſum Furnium per ſe uidi libentiſſime, tum hoc libentius, quòd illum audiens, te uidebar audire. Nam & in re militari uirtutem, et in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit: & praeterea mihi non ignotam in conſuetudine, & familiaritate ſuauitatem tuam adiunxit: praeterea ſummam erga ſe liberalitatem. Quae omnia mihi iucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego Plance neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo ueſtra, ante aliquanto, quàm tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua, confirmata iam aetate familiaritatem, cum ſtudio meo, tum iudicio tuo conſtitutam. His de cauſis mirabiliter faueo dignitati tuae: quam mihi tecum ſtatuo eſſe communem. Omnia ſumma conſecutus es, uirtute duce, comite fortuna: eaq; es adeptus adoleſcens, multis inuidentibus, quos ingenio, induſtriáq; fregiſti. Nunc me amantiſſimũ tui nemini concedentẽ, qui tibi uetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies: omnem tibi reliquae uitae dignitatem ex optimo R. P. ſtatu acquires. Scis profectò (nihil enim te fugere potuit) fuiſſe quoddã tempus, cum homines exiſtimarent, te nimis ſeruire tẽporibus quod ego quoq; exiſtimarem, ſi te ea, quae patiebare, probaſſe etiam arbitrarer. ſed cum intelligerẽ, quid ſentires: prudẽter te arbitrabar uidere, quid poſſes. Nunc alia ratio eſt omnium rerum. tuum iudiciũ eſt, idq; liberum. Cos. es Des. optima aetate, ſumma elo-

quentia, maxima orbitate R.P. uirorum talium. Incumbe per deos immortales in eam curam, & cogitationem, quæ tibi ſummam dignitatem, & gloriam afferat. Vnus autem eſt, hoc præſertim tempore, per tot annos R.P. deuexata, R.P. bene gerendæ curſus ad gloriam. Hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer te monitis, et præceptis meis egere. Sciebam enim ex iiſdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. Quare medum faciam. Hoc tantum ſignificandũ putaui: ut potius amorem tibi oſtenderem meum, quàm oſtentarem prudentiam. Interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

PLANCVS CICERONI S.D.

g Ratiſſimæ mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnii ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. Ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quòd te profectum audieram, nec multo ante rediiſſe ſciui, quàm ex epiſtola tua cognoui. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa uideor poſſe præterire. in quo tuendo habeo cauſas plurimas, uel paternæ neceſſitudinis, uel meæ à pueritia obſeruantiæ, uel tui erga me mutui amoris. Quare mi Cicero, quod mea, tuaq; patitur ætas, perſuade tibi te unum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. Omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, uidentur, quàm fidelitatis, quam ego ex mea conſciẽtia metior. Quare ſi aut ali-

ter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere: aut, ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, ut id ſequerer, quod tu optimum putares. Nunc uero *quid eſt, quod me in aliā partem trahere poſſit?* Quæcunq; *in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, & ſi à te propter amorem carius ſunt æſtimata, tamen uel inimiciſſimi iudicio tanta ſunt, ut præter bonam famam nihil deſyderare uideantur.* Quare *hoc unum tibi perſuade, quantum uiribus eniti, conſilio prouidere, authoritate mouere potuero, hoc omne* R. P. *ſemper futurum.* Non *eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neq;, ſi facultas optabilis mihi quidem tui præſentis eſſet, unquam à tuis conſilijs diſcreparem: nec nunc committam, ut ullum meū factum reprehendere iure poſſis.* Sum *in expectatione omniū rerum, quid in* Gallia *citeriore, quid in urbe* Ian. *menſe geratur, ut ſciam.* Interim *maximam hic ſolicitudinem, curamq; ſuſtineo; ne inter aliena uitia hæ gentes noſtra mala ſuam putent occaſionē.* Quòd *ſi perinde, ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit: certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus uiris bonis ſatisfaciam.* Fac *ualeas, meq; mutuo diligas.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

b Inas *à te accepi literas eodem exemplo: quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ.* Intel*lexi enim te laborare, ut ad me tuæ expectatiſſimæ literæ perferrentur.* Ex *quibus cepi fructum duplicem, mihiq; in comparatione difficilem ad iudicandum,*

amorem'ne ergа me tuum, an animum in R.P. *pluris æſtimandum putarem.* EST *omnino patriæ caritas meo quidem iudicio maxima: ſed amor, uoluntatisq́; coniunctio plus certe habet ſuauitatis.* I*taq; commemoratio tua paternæ neceſſitudinis, beneuolentiæq́; eius, quam erga me à pueritia contuliſſes, cæterarumq́; rerum, quæ ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam attulit.* R*urſus declaratio animi tui, quem haberes de* R.P. *quemq́; habiturus eſſes, mihi erat iucundiſſima: eóq́; maior erat hæc lætitia, quòd ad illa ſuperiora accedebat.* I*taq; te non hortor ſolum mi* P*lance, ſed planè etiam oro, quod feci his literis, quibus tu humaniſſime reſpondiſti: ut tota mente, omniq́; animi impetu in* R.P. *incumbas.* N*ihil eſt, quod tibi maiori fructui, gloriæq́; eſſe poſſit:* NEC *quicquã ex omnibus rebus humanis eſt præclarius, aut præſtantius, quàm de* R.P. *bene mereri.* A*dhuc enim patitur tua ſumma humanitas, & ſapientia, me, quod ſentiam, libere dicere.* F*ortuna ſuffragante uideris res maximas conſecutus. quod quanquam ſine uirtute non potuiſſes: tamen ex maxima parte ea, quæ es adeptus, fortunæ, temporibusq́; tribuuntur. his temporibus difficillimis* R.P. *quicquid ſubueneris, id erit totum, & proprium tuum.* I*ncredibile eſt omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in* A*ntonium. magna ſpes in te, & in tuo exercitu: magna expectatio.* C*uius per deos gratiæ, gloriæq; caue tempus amittas.* S*ic moneo, ut filium. ſic faueo, ut mihi. ſic hortor, ut & pro patria, & amiciſſimum.* V*ale.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Væ locutus eſt Furnius noſter de animo tuo in R.P ea gratiſſima fuerunt ſenatui, P.Q.R. probatiſſima. Quæ autem recitatæ ſunt literæ in ſenatu, nequaquam conſentire cum Furnij oratione uiſæ ſunt. Pacis enim author eras, cum collega tuus uir clariſſimus à fœdiſſimis latronibus obſideretur. qui aut poſitis armis pacem petere debent: aut, ſi pugnantes eam poſtulant, uictoria pax non pactione parienda eſt. Sed de pace literæ uel Lepidi, uel tuæ quam in partem acceptæ ſint, ex uiro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. Me autem impulit tui caritas, ut quanquam nec tibi ipſi conſiliũ deeſſet, & fratris, Furnijq́; beneuolentia, fideliſq́; prudentia tibi præſtò eſſet futura, uellem tamen meæ quoq; authoritatis pro plurimis noſtris neceſſitudinibus præceptum ad te aliquod peruenire. Crede igitur mihi Plance, omneis, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis, (es autẽ adeptus ampliſſimos) eos honorum uocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate P.R. & cum ſenatus authoritate coniunxeris. Seiunge te quæſo aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum uincula coniunxerunt. Complures in perturbatione R.P. Coss. dicti: quorum nemo conſularis habitus, niſi qui animo extitit in R.P. conſulari. Talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorum ciuium tui diſſimillimorum ſocietate ſeiũgas: deinde te ſenatui, bonisq́; omnibus authorẽ, principem, ducem præbeas:

poſtremo ut pacem eſſe iudices non in armis poſitis, ſed in abiecto armorum,& ſeruitutis metu. Haec ſi & ages,& ſenties: tum eris non modo Cos. & conſularis, ſed magnus etiam Cos. & conſularis. Sin aliter: tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. Haec impulſus beneuolentia ſcripſi paulo ſeuerius. quae tu in experiendo ea ratione, quae te digna eſt, uera eſſe cognoſces. xiii Cal. Apr.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

PLura tibi de meis conſilijs ſcriberem, rationemq; omnium rerum redderem uerboſius, quo magis iudicares omnia me R. P. cauſa praeſtitiſſe, quae & tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi (non minus enim à te probari, quàm diligi ſemper uolui: nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui, quàm praedicatorem meritorum meorum eſſe uolui) ſed breuiorem me duae res faciunt: una, quòd publicis literis omnia ſum perſecutus: altera, quòd M. Variſidium equitem Romanum familiarem meum ad te ipſum tranſire iuſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. Non mediusfidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare poſſeſſionem laudis uiderentur: ſed uſque mihi temperaui, dum perducerem eò rem, ut dignum aliquid & conſulatu meo, & ueſtra expectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturum: ut maximo praeſidio

R.P. nos fuiſſe & nunc ſentiant homines, & in poſterum memoria teneant. A te peto, ut dignitati meæ ſuffrageris: & quarum rerum ſpe ad laudem me uocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus poſſe te, quàm uelle, exploratum mihi eſt. Fac ualeas, meq́; mutuo diligas.

CN. PLAN. IMP. COS. DES. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. PL. Q. R.

S I cui forte uideor diutius & hominum expectationem, & ſpem R.P. de mea uoluntate tenuiſſe ſuſpenſam: huic prius excuſandum me eſſe arbitror, quàm de inſequenti officio quicq̃ ulli pollicendũ. Non enim præteritam culpam uideri uolo redemiſſe, ſed optimæ mentis cogitata iampridẽ maturo tẽpore enunciare. Non me præteribat, in tanta ſolicitudine hominũ, & tam perturbato ſtatu ciuitatis fructuoſiſſimam eſſe profeſſionem bonæ uoluntatis: magnosq́; honores ex ea re complures conſecutos uidebam. ſed cum in eum caſum me fortuna demiſiſſet, ut aut celeriter pollicendo magna mihi ipſe ad proficiendũ impedimenta opponerem: aut, ſi in eo mihi temperauiſſem, maiores occaſiones ad opitulandũ haberem: expeditius iter cõmunis ſalutis, quàm meæ laudis, eſſe uolui. Nam quis in ea fortuna, quæ mea eſt, et ab ea uita, quam in me cognitam hominibus arbitror, et cũ ea ſpe, quam in manibus habeo, aut ſordidũ quicq̃ pati, aut pernicioſum concupiſcere poteſt? Sed aliquantũ nobis tẽporis, et magni laboris, et multæ impenſæ opus fuit, ut quæ R.P. bonisq́;

omnibus polliceremur, exitu præſtaremus: neq; ad auxilium patriæ nudi cum bona uoluntate, ſed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus *nobis, magnis ſæpe præmijs ſolicitatus, ut ab* R. P. *potius moderata, q̃ ab uno infinita ſperaret.* Confirmandæ *complures ciuitates, quæ ſuperiore anno largitionibus, conceſſionibusq́; præmiorum erant obligatæ: ut & illa uana putarent, & eadem à melioribus authoribus petenda exiſtimarent.* Alliciendæ *etiam uoluntates reliquorum, qui finitimis prouincijs, exercitibusq́; præfuerunt: ut potius cum pluribus ſocietatem defendendæ libertatis iniremus, quàm cum paucioribus funeſtam orbi terrarum uictoriam pararemus.* Muniendi *uero noſmetipſi fuimus, aucto exercitu, auxilijsq́; multiplicatis: ut cum præferremus ſenſus aperte, tum etiam inuitis quibuſdam ſciri quid defenſuri eſſemus, non eſſet periculoſum.* Itaq; *nunquam diffitebor, multa me, ut ad effectum horum conſiliorum peruenirem, & ſimulaſſe inuitum, & diſſimulaſſe cum dolore: quòd præmatura denuntiatio boni ciuis imparati q̃ periculoſa eſſet, ex caſu collegæ uidebam.* Quo *nomine etiam* C. Furnio *legato, uiro forti, atque ſtrenuo plura etiam uerbo, quàm ſcriptura mandata dedimus: ut & tectius ad uos perferrentur, & nos eſſemus tutiores. quibusq́; rebus & communem ſalutem muniri, & nos armari conueniret, præcepimus.* Ex *quo intelligi poteſt, curam* R. P. *ſumme defendendæ iampridem apud nos excubare.* Nunc, *cum* Deûm *benignitate ab omni re ſimus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis homines, ſed explorate iudicare uolumus.* Legiones *ha-*

beo quinque ſub ſignis, & ſua fide, uirtuteq; R. P. coniunctiſſimas, & noſtra liberalitate nobis obſequentes: prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſſimam, & ſumma contentione ad officia certantem; equitatus, auxiliorumq; tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem, libertatemq; conficere poſſunt. Ipſe ita ſum animo paratus uel prouinciam tueri, uel ire quo R.P. uocet, uel tradere exercitum, auxilia, prouinciamq;: ut uel omnem impetum belli in me conuertere non recuſem, ſi modo meo caſu aut confirmare patriæ ſalutem, aut periculum morari poſſim. Hæc ſi iam expeditis omnibus rebus, tranquilloq; ſtatu ciuitatis polliceor in damno meæ laudis, R.P. commodo lætabor. ſin ad ſocietatem integerrimorum, & maximorum periculorum accedam, conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo. Mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in R. P. incolumitate ſatis magnus eſt paratus. Eos uero, qui meam authoritatem, & multo magis ueſtram fidem ſecuti, nec ulla ſpe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos uobis habeatis, petendum uidetur. Valete.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. P. D.

Nihil me tibi temere ſcripſiſſe, aut te cæteris de me fruſtra recepiſſe lætor. Certe hoc maius habes teſtimonium amoris mei, quo maturius tibi, q̃ cæteris, conſilia mea uolui eſſe nota. In dies uero me-

ritorum meorum fieri acceſſiones peruidere te ſpero, cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet mi Cicero (ita ab imminentibus malis R.P. me adiuuante liberetur) ſic honores, præmiaq; ueſtra ſuſpicio, conferenda certe cum immortalitate, ut ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerantiaq; ſim remiſſurus. Niſi in multitudine optimorum ciuium impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatem accedere uolo ſuffragatione ueſtra. concupiſco autem nil mihi, contraq; ipſe pugno. ſed et temporis, & rei te moderatorem facile patior eſſe. NIHIL *aut fero, aut exigue à patria ciui tributum poteſt uideri. Exercitum ad VI Cal. Mai. Rhodanum traieci magnis itineribus. Viennam equites mille uia breuiore præmiſi. ipſe ſi à Lepido non impediar, celeritate ſatisfaciam. ſin autem in itinere meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam. Copias adduco & genere, & numero, & fidelitate firmiſſimas. Te, ut diligas me, ſi mutuo te facturum id ſcis, rogo. Vale.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Tſi ſatis ex Furnio noſtro cognoueram, quæ
e *tua uoluntas, quod conſilium de R.P. eſſet: tamen lectis tuis literis, liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui. Quamobrẽ quanquam in uno prælio omnis fortuna R.P. diſceptat, quod quidem, cum hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore: tamen ipſa fama, quæ de tua uoluntate percrebuit, magnam es laudem con-*

ſecutus. Itaq; ſi Cos. Romæ habuiſſemus, declaratū eſſet à ſenatu cum tuis magnis honoribus, q̃ gratus eſſet conatus, & apparatus tuus. cuius rei non modo non præterijt tempus, ſed ne maturum quidem etiamnum, meo quidem iudicio, fuit. IS ENIM deniq; honos mihi uideri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita claris uiris defertur, & datur. Quare, ſit modo aliqua R. P. in qua honos elucere poſſit, omnibus, mihi crede, ampliſſimus honoribus abundabis. IS AVTEM, qui uere appellari poteſt honos, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ uirtutis eſt præmium. Quamobrē mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. ſubueni patriæ. opitulare collegæ. omnium gentium conſenſum, & incredibilem conſpirationem adiuua. Me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorē, omnibus in rebus tibi amiciſſimum, fideliſſimumq; cognoſces. Ad eas enim cauſas, quibus inter nos amore ſumus, officijs, uetuſtate coniuncti, patriæ caritas acceſſit: eaq; efficit, ut tuam uitam anteferrem meæ. IIII Cal. Apr. Vale.

CN. PLANCVS CICERONI S. P. D.

IMmortaleis ago tibi gratias, agamq; dum uiuam: nam relaturum me, affirmare non poſſum. Tantis enim tuis officijs non uideor mihi reſpondere poſſe: niſi forte (ut tu grauiſſime, diſertiſſimeq; ſcripſiſti) ita ſenſurus es, ut me referre gratiam putes, cū memoria tenebo. Si de filij tui dignitate eſſet actum,

amabilius

amabilius certe nihil facere potuiſſes. Primæ *tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus, arbitriumq́; amicorum meorum compoſitæ, oratio aſſidua, & perpetua de me iurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi ſunt.* Quare *non mediocris adhibenda mihi eſt cura, ut* R. P. *me ciuem dignum tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memorem, atque gratum.* Quod *reliquum eſt, tuum munus tuere: & me, ſi quem eſſe uoluiſti, eum exitu, rebusq́; cognoſcis, defende, ac ſuſcipe.* Cum Rhodanum *copias traieciſſem, fratremq́; cum tribus millibus equitum præmiſiſſem, ipſe iter ad* Mutinam *dirigerem: in itinere de prælio facto,* Brutoq́;, & Mutina *obſidione liberatis, audiui.* Animaduerti *nullum alium receptum* Antonium, *reliquiasq́;, quæ cum eo eſſent, habere niſi in his partibus: duasq́; ei ſpes eſſe propoſitas, unam* Lepidi, *ipſius alteram exercitus.* Quòd *quædam pars exercitus non minus furioſa eſt, quàm qui cum* Antonio *fuerunt, equitatum reuocaui.* ipſe *in* Allobrogibus *conſtiti, ut perinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret.* Si *nudus huc ſe* Antonius *conferet, facile mihi uideor per me ſuſtinere poſſe, remq́; publicam ex ueſtra ſententia adminiſtrare, quamuis ab exercitu* Lepidi *recipiatur.* Si *uero copiarum aliquid ſecum adducet, & ſi decima legio ueterana, quæ noſtra opera reuocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit: tamen nequid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idq́; me præſtiturum ſpero, dum iſtinc copiæ traijciantur, coniunctæq́; nobiſcum facilius perditos opprimant.* Hoc *tibi ſpondeo mi* Cicero,

neq; animum, nec diligentiam mihi defuturam. cupio mehercules nullam reſiduam ſolicitudinem eſſe: ſed ſi fuerit, nec animo, nec beneuolentiæ, nec patientiæ cuiuſquam pro uobis cedam. Do *quidem ego operam, ut etiam* Lepidum *ad huius rei ſocietatem incitem: omniaq; ei obſequia polliceor, ſi modo* R. P. *reſpicere uolet.* V*tor in hac re adiutoribus, interpretibusq;, fratre meo, & Laterenſe, et Furnio noſtro.* Non *me impediunt priuatæ offenſiones, quo minus pro* R. P. *ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam.* Q*uòd ſi nihil profecero, nihilominus maximo ſum animo: & maiore fortaſſe cum mea gloria uobis ſatisfaciam.* Fac *ualeas, meq; mutuo diligas.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S.

E*Tſi* R. P. *cauſa maxime gaudere debeo, tantum ei te præſidij, tantum opis attuliſſe extremis pene temporibus: tamen ita te uictorem complectar* R. P. *recuperata, ut magnam partem mihi lætitiæ tua dignitas afferat: quam & eſſe iam, & futuram ampliſſimam intelligo.* Caue *enim putes ullas literas unquã gratiores, quàm tuas, in ſenatu eſſe recitatas. idq; contigit tum meritorum tuorum in* R. P. *eximia quadam magnitudine, tum uerborum, ſententiarumq; grauitate. quod mihi quidem minime nouum, qui & te noſſem, & tuarum literarum ad me miſſarum promiſſa meminiſſem, & haberem à* Furnio *noſtro tua penitus conſilia cognita: ſed ſenatui maiora uiſa ſunt, q̃ erant expectata: non quo unquam*

de tua uoluntate dubitaſſet: ſed nec quantum facere poſſes, nec quò progredi uelles, exploratum ſatis habebat. Itaque cum ad VII *Id. Apr. mane mihi tuas literas M. Variſidius reddidiſſet, eaſq́; legiſſem, incredibili gaudio ſum elatus. Cumq́; magna multitudo optimorum uirorum, & ciuium me de domo deduceret, feci continuo omnes participes meæ uoluptatis. Interim ad me uenit Munatius noſter, ut conſueuerat: & ego ei literas tuas oſtendi: nihil dum enim ſciebat. nam ad me primum Variſidius: idq́; ſibi à te mandatum eſſe dicebat. Paulo poſt idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipſi miſeras, & eas, quas publice. placuit nobis, ut ſtatim ad Cornutum Præt. urb. literas deferremus, qui, quòd Coſs. aberant, conſulare munus ſuſtinebat more maiorum. Senatus eſt continuo conuocatus, frequenſq́; conuenit propter famam, atque expectationem tuarum literarum. Recitatis literis, oblata religio Cornuto eſt, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpicijs operam dediſſe. idq́; à noſtro collegio comprobatum eſt. itaq; res dilata eſt in poſterum. Eo autem die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio: qui cum gratia effeciſſet, ut ſua ſententia prima pronuntiaretur, frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit, meæq́; ſententiæ, quæ ſecunda pronuntiata erat, cum frequens aſſentiretur ſenatus, rogatu Seruilij P. Titius interceſſit. Res in poſterum dilata. Venit paratus Seruilius, Ioui ipſi iniquus, cuius in templo res agebatur. Hunc quemadmodum fregerim, quantaq́; contentione Titium interceſſorem*

abiecerim, ex aliorum te literis malo cognoſcere: unum hoc ex meis: ſenatus grauior, conſtantior, amicior tuis laudibus eſſe non potuit, ꝗ̃ tum fuit. Nec uero tibi ſenatus amicior, ꝗ̃ cuncta ciuitas. Mirabiliter enim P. R. *uniuerſus, & omnium generum, ordinumq́; conſenſus ad liberandam* R.P. *conſpirauit. Perge igitur, ut agis, nomenq́; tuum commenda immortalitati: atque hæc omnia, quæ habent ſpeciem gloriæ, collecta inaniſſimis ſplendoris inſignibus, contemne: breuia, fugacia, & caduca exiſtima. Verum* DECVS *in uirtute poſitum eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in* R. P. *meritis. Eam facultatem habes maximã. quam quando cõplexus es, & tenes: ꝑfice, ut ne minus* R.P. *tibi, ꝗ̃ tu* R.P. *debeas. Me tuæ dignitatis non modo fautorem, ſed etiam amplificatorem cognoſces. Id tum* R. P. *quæ mihi eſt mea uita carior, tum noſtræ neceſſitudini debere me iudico. Atq; in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam uoluptatem, quòd bene cognitam mihi* T. *Munatij prudentiam, & fidem, magis etiam perſpexi in eius incredibili erga te beneuolentia, & diligentia.* IIII *Id. Apr. Vale.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

u T *primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermiſi in te ornando, quod poſitum eſſet aut in præmio uirtutis, aut in honore uerborum. id ex ipſo* S.C. *poteris cognoſcere. ita. n. eſt perſcriptum, ut à me de ſcripto dicta ſententia eſt:*

quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio, magnoq́; conſenſu. Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexeram te magis iudicio bonorũ, quàm inſignibus gloriæ delectari: tamen conſyderandum nobis exiſtimaui, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi à R.P. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit. Itaq; Homerus non Aiacem, nec Achillẽ, ſed Vlyſſem appellauit πτολίπορθον. *Vale.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

o Gratam famam biduo ante uictoriam, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs. Atqui, etiam hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt. Fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. EST autem non minus gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem expectabam iam tuas literas, idq́; cum multis: ſperabamq́; etiam Lepidum temporibus admonitum, tibi, & R.P. ſatis eſſe facturum. In illam igitur curam incumbe mi Plance, ut nequa ſcintilla teterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum: & R.P. diuino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequere. III Id Mai. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

h Is literis ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent, ſcire te, ad R.P. putaui pertinere. Sedulitas mea (ut ſpe-

ro) & mihi, & R.P. tulit fructum. Nanq; aſſiduis internuntijs cum Lepido egi, ut omiſſa omni contentione, reconciliataq; uoluntate noſtra, communi conſilio R.P. ſuccurreret: ſe, liberos, urbem pluris, quàm unum perditum, abiectumq; latronem putaret: obſequioq; meo, ſi ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profecit itaq; per Laterenſem internuntium: fidem mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere ſua prouincia non potuiſſet, bello perſecuturum. me, ut uenirem, copiasq; coniungerem, rogauit: eoq; magis, quòd & Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur, et Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me tranſierunt. Quibus rebus ego cognitis, cunctatus non ſum in curſu bonorum conſiliorum: Lepidum adiuuandum putaui. Aduentus meus quid profecturus eſſet, uidi, uel quòd equitatu meo perſequi, atque opprimere equitatum eius poſſem: uel quòd exercitus Lepidi eam partem, quæ corrupta eſt, & ab R.P. alienata, & corrigere, & coercere præſentia mei exercitus poſſem. Itaque in Iſara flumine maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte uno die facto, exercitum ad IIII Id. Mai. traduxi. Cum uero mihi nuntiatum eſſet, L. Antonium præmiſſum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Iulij ueniſſe: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, miſi ad pr. Idus Maij. Ipſe maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu ſubſequar. Si nos mediocris modo fortuna R P. adiuuerit: & audaciæ perditorum, & noſtræ ſolicitudinis hic finem reperiemus.

Quòd ſi latro præcognito noſtro aduentu, rurſus in Italiam ſe recipere cœperit: Bruti erit officium occurrere ei: cui ſcio nec conſilium, nec animum defuturum. Ego tamen, ſi id acciderit; fratrem cum equitatu mittam, qui ſequatur, Italiamq́; à uaſtatione defendat. Fac ualeas, meq́; mutuo diligas.

CICERO PLANCO S. P. D.

Nihil poſt hominum memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidem ipſo opportunius accidere uidi, quàm tuas Plance literas. Redditæ ſunt enim frequenti ſenatu Cornuto, cum is frigidas ſanè & inconſtantes recitaſſet literas Lepidi. ſub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ, non ſine magnis quidem clamoribus. cum rebus enim ipſis eſſent, & ſtudijs, beneficijsq́; in R. P. gratiſſimæ: tum erant grauiſſimis uerbis, & ſententijs plenæ. flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, ut referret ſtatim de tuis literis. Ille ſe conſyderare ait uelle. Cum ei magnum conuitium fieret cuncto à ſenatu: quinq; Tribb. pl. retulerunt. Seruilius rogatus, rem diſtulit. Ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad unum. ea quæ fuerit, ex S. C. cognoſces. Tu quanquam conſilio non eges, uel abundas potius, tamen hoc animo eſſe debes, ut nihil huc reijcias, ne'ue in rebus tam ſubitis, tamq́; anguſtis à ſenatu conſilium petendum putes. Ipſe tibi ſis ſenatus. quocunq; te ratio R. P. ducet, ſequare. Cures, ut ante factum aliquod à te egregium audiamus, quam futurum putarimus. Illud tibi promitto, quicquid erit à

te factum, id ſenatum non modo ut fideliter, ſed etiam ut ſapienter factum comprobaturum. Vale.

CN. PLANCVS IMP. CICERONI S.D.

A Ntonius Id. Mai. ad Forum Iulij cum primis copijs uenit. Ventidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet. qui locus à Foro Iulij quatuor, & uiginti millia paſſuũ abeſt: ibiq́; me expectare conſtituit, quemadmodum ipſe mihi ſcripſit. Quòd ſi omnia mihi integra & ipſe, & fortuna ſeruauerit: recipio uobis, celeriter me negotium ex ſententia confecturum. Fratrem meum aſſiduis laboribus, concurſationibusq́; confectum grauiter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi. ſed tamen cum primum poſſe ingredi cœpit: non magis ſibi, quàm R.P. conualuiſſe ſe exiſtimans, ad omnia pericula princeps eſſe non recuſabat. Sed ego eum non ſolum hortatus ſum, uerum etiam coegi iſtò proficiſci: quòd illa ualetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris: & quòd acerbiſſimo interitu Coſs. R.P. nudatã, tali ciue Praet. in urbanis officijs indigere exiſtimabam. Quòd ſiquis ueſtrũ non probabit, mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tandem quod ego deſyderabam fecit, ut Apellam ad me mitteret: quo obſide fidei illius, et ſocietatis in R.P. adminiſtranda uterer. Studium in ea re ſuum mihi L. Gellius de tribus fratribus Segauianis probauit: quo ego interprete nouiſſime ad Lepidum ſum uſus. amicum eum R.P. cognoſcere uideor: libenterq́; ei ſum

teſtimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. *Fac ua leas, meq́; mutuo diligas, dignitatem'q; meam, ſi mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum beneuolentia feciſti.*

PLANCVS CICERONI S.

Q Vid in animo habuerim cum Leernus, Neruaq; diſceſſerunt à me, & ex literis, quas eis dedi, et ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus, conſilijsq́; meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti, et cupido ſatisfaciendi R.P. bonisq́; omnibus accidere ſolet: ut conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quàm tutum, quod habere poſſet ob trectationem. Itaq; poſt diſceſſum legatorum cum binis continuis literis & Lepidus me, ut uenirem, rogaret, et Laterenſis multo etiam magis propè implorans obteſtaretur: non ullam rem aliã extimeſcens, quàm eandem, quæ mihi nunc quoq; facit timorẽ, uarietatem, atq; infidelitatem exercitus eius, non dubitandum putaui, quin ſuccurrerem, meq́; communi periculo offerrem. Sciebam enim, quòd cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traijceret exercitum: & cum collega conſentiente, ſicut milites faciunt, hoſtibus obuiam ire. tamen ſiquid Lepidus bene ſentiens, detrimenti cepiſſet: hoc omne aſſignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori uidebam, ſi aut hominem offenſum mihi, coniunctum cũ R.P. non ſubleuaſſem, aut ipſe à certamine belli tam neceſſarij me remouiſſem. Itaq; potius periclitari uolui, ſi poſſem mea præſentia & Lepidum tueri, et exercitum facere meliorẽ,

quàm nimis cautus uideri. Solicitiorem certe hominem non ſuis contractis neminem puto fuiſſe. Nam quæ res nullam habebat dubitationem, ſi exercitus Lepidi abſit: ea nunc magnam affert ſolicitudinem, magnum'q; habet caſum. Mihi enim ſi contigiſſet, ut prior occurrerem Antonio: non mehercule horam conſtitiſſet: tantum ego & mihi confido, & ſic perculſas illius copias, Ventidi'q; Mulionis caſtra deſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſiquid intra cutem ſubeſt uulneris: quod prius nocere poteſt, quàm ſciri, curari'q; poſſit. Sed certe, niſi uno loco metaremur, magnum periculũ ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de R.P. ſentiret. magnam etiam perditi hoſtes acceſſionem ſibi feciſſent, ſiquas copias à Lepido abſtraxiſſent. quæ ſi aduentus meus repreſſerit, agam gratias fortunæ, conſtantiæ'q; meæ, quæ me ad hanc experientiam excitauit. Itaq; ad xij Cal. Iun. ab Iſara caſtra moui: pontem tamen, quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis reliqui, præſidia'q; ibi firma poſui, ut uenienti Bruto, exercitui'q; eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. Ipſe, ut ſpero, diebus octo, q̃bus has literas dabã, cũ Lepidi copijs me coniungã. Vale.

CICERO CN. PLANCO IMP. S.P.D.

Q Vanquam gratiarum actionem à te non deſyderabam, cum te re ipſa, atq; animo ſcirem eſſe gratiſſimum: tamen (fatendum eſt enim) fuit ea mihi periucunda. Sic enim uidi, quaſi ea quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, Quid antea? Semper

quidem, ſed nunquam illuſtrius. Literæ tuæ mirabiliter gratæ ſunt ſenatui cum rebus ipſis, quæ erant grauiſſimæ, et maxime fortiſſimi animi, ſummiq́; conſilij: tum etiam grauitate ſententiarum, atq; uerborum. Sed mi Plance incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit ſumma & gratia, & gloria. Cupio omnia R. P. cauſa: ſed mehercule in ea conſeruanda iam defatigatus, non multo plus faueo patriæ, quàm tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi Dij immortales, ut ſpero, dedere: quam complectere obſecro. Qui enim Antonium oppreſſerit, is hoc teterrimum bellum, periculoſiſſimumq́; confecerit. Vale.

CICERO PLANCO S. P. D.

ITa erant omnia, quæ iſtinc afferebantur, incerta, ut quid ad te ſcriberem, non occurreret. Modo enim quæ uellemus, de Lepido: modo contra nuntiabātur. de te tamen conſtans fama, nec decipi poſſe, nec uinci. quorum alterius fortuna partem habet quandā: alterum proprium eſt prudentiæ tuæ. Sed accepi literas à collega tuo, datas Id. Mai in quibus erat, te adſcripſiſſe à Lepido non recipi Antoniū. quod erit certius, ſi tu ad nos idē ſcripſeris: ſed minus audes fortaſſe propter inanem lætitiā literarū ſuperiorum. Verum ut errare mi Plance potuiſti (quis enim id effugerit?) ſic decipi te non potuiſſe, quis non uidet? Nunc uero etiā iam erroris cauſa ſublata eſt. Culpa n. illa, BIS ad eundē, uulgari reprehēſa prouerbio eſt. Sin, ut ſcripſiſti ad collegā, ita ſe res habet: omni cura liberati ſumus, nec tamen

erimus prius, q̃ ita eſſe, tu nos feceris certiores. Mea qdem, ut ad te ſæpius ſcripſi, hæc ſentẽtia eſt. Qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto eſſe, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla eſſe maiora potuerunt, tibi tam grata eſſe, q̃ ego putaui fore, minime miror, uehementerq́; lætor. Quæ quidẽ tu, ſi recte iſthic erit, maiora, & grauiora cognoſces. IIII Cal. Iun.

PLANCVS CICERONI S.

PVderet me inconſtantiæ mearum literarum, ſi non ex aliena leuitate penderent. Omnia feci, quare Lepido coniuncto ad R.P. defendendam, minore ſolicitudine ueſtra perditis reſiſterem. Omnia ei & petenti recepi, & ultro pollicitus ſum: ſcripſiq́; tibi biduo ante, confidere me bono Lepido eſſe uſurum, communiq́; conſilio bellum adminiſtraturum. Credidi chirographis eius, affirmationi præſentis Laterenſis, qui tum apud me erat, reconciliaremq́; me Lepido, fidemq́; haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare. Illud certe caui, et cauebo, ne mea credulitate, R.P. ſumma fallatur. Cum Iſaram flumen, uno die ponte confecto, exercitum traduxiſſem, prò magnitudine rei celeritatem adhibens, quòd petierat per literas ipſe, ut maturarem uenire: præſto mihi fuit ſtator eius cum literis, quibus, ne uenirem, denuntiabat: ſe poſſe conficere per ſe negotium: interea ad Iſaram expectarem. Indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilo minus ire decreueram, exiſtimans eum ſo-

cium gloriæ uitare. Putabam poſſe me nec de laude ieiuni hominis delibare quicquam, & ſubeſſe tamen propinquis locis, ut ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeriter poſſem. Ego non malus homo hoc ſuſpicabar. At Laterenſis uir ſanctiſſimus ſuo chirographo mittit mihi literas: in ijsq; deſperans de ſe, de exercitu, de Lepidi fide, querensq; ſe deſtitutum: in quibus aperte denuntiat, uideam ne fallar: ſuam fidem ſolutam eſſe: R. P. ne deſim. Exemplar eius chirographi Titio dedi. Ipſa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putaui, Leuociſpio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. Acceſſit eò, ut milites eius, cum Lepidus concionaretur, improbi per ſe, corrupti etiam per eos, qui præſunt, Canidios, Rufrenosq;, & cæteros, quos, cum opus erit, ſcietis, conclamarint uiri boni pacem ſe uelle, neque eſſe cum ullis pugnaturos, duobus iam Coſs. ſingularibus occiſis, tot ciuibus pro patria amiſſis, hoſtibus denique omnibus iudicatis, bonisq; publicatis. neq; hoc aut uindicarat Lepidus, aut ſanarat. Huc me uenire, & duobus exercitibus coniunctis obijcere exercitum fideliſſimum, maxima auxilia, principes Galliæ, prouinciam cunctam, ſummæ dementiæ, & temeritatis eſſe uidi: mihiq;, ſi ita oppreſſus eſſem, R. Q. P. mecum perdidiſſem, mortuo non modo honorem, ſed miſericordiam quoque defuturam. Itaq; rediturus ſum: nec tanta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. Exercitum locis ut habeam opportunis, prouinciam tuear, etiam ſi ille exercitus deſciuerit, omnia ut integra ſeruem, dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis,

pariq; felicitate R.P. *hic uindicetis.* Nec *depugnare, ſi occaſio tulerit: nec obſideri, ſi neceſſe fuerit: nec mori, ſi caſus inciderit, pro uobis paratior fuerit quiſquam.* Q*uare hortor te mi* Cicero *exercitum huc traijcien=dum q̃primum cures, & matures prius, quàm hoſtes magis corroborentur, & noſtri perturbentur.* In *quo ſi celeritas erit adhibita,* R. P. *in poſſeſſione uictoriæ deletis ſceleratis permanebit.* Fac *ualeas, meq; diligas.* Fra*trem meum tibi, fortiſſimum ciuem, & ad omnia pa=ratiſſimum excuſo literis, qui ex labore in febriculam incidit aſſiduam, & ſatis moleſtam.* Cum *primum po=terit iſtuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco* R.P. *de=ſit.* Meam *dignitatem commendatam habeas, rogo.* Con*cupiſcere me nihil oportet. habeo te & amantiſſimum mei, &, quod optaui, ſummæ authoritatis.* Tu *uideris q̃tum, & quando tuum munus apud me uelis eſſe.* Tan*tum te rogo, in* Hircij *locum me ſubdas & ad tuũ amo=rem, & ad meam obſeruantiam.*

M. T. CICERO CN. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

IN *te, & in collega omnis ſpes eſt, Dijs appro-bantibus.* Concordia *ueſtra, quæ ſenatui decla=rata literis ueſtris eſt, mirifice & ſenatus, & cuncta ciuitas delectata eſt.* Q*uod ad me ſcripſeras de re agraria: ſi conſultus ſenatus eſſet, ut quiſque de te honorificentiſſimam ſententiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem: ſed propter tarditatem ſen=tentiarum, moramq; rerum, cum ea, quæ conſulebãtur, ad exitum nõ peruenirent, commodiſſimũ mihi,* Plan-

coq; fratri uiſum eſt, uti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Plana literis cognouiſſe. Sed ſiue in S. C. ſiue in cæteris rebus deſyderas aliquid, ſic tibi perſuade, tantam eſſe apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi non paratum ſit. Literas tuas uehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto. Vale.

PLANCVS CICERONI S.

n VNquã mehercule mi Cicero me pœnitebit maxima pericula pro patria ſubire, dum, ſiquid acciderit mihi, à reprehenſione temeritatis abſim. Confiterer imprudentia me lapſum, ſi unquam Lepido ex animo crediſſem. CREDVLITAS enim error eſt magis, q̃ culpa: & quidem in optimi cuiuſq; mentem facillime irrepit. Sed ego non hoc uitio penè ſum deceptus. Lepidum enim pulchre noram. Quid ergo eſt? Pudor me, qui in bello maxime eſt periculoſus, hũc caſum coëgit ſubire. Nam niſi uno loco eſſemus, uerebar ne cui obtrectatorum uiderer & nimium pertinaciter Lepido infenſus, & mea patientia etiam alere bellũ. Itaq; copias propè in aſpectum Lepidi, Antonijq; adduxi, quadragintaq; millium paſſuum ſpatio relicto conſedi, eo conſilio, ut uel celeriter accedere, uel cum ſalute recipere me poſſem. Adiunxi hæc in loco eligendo, flumen oppoſitum, ut haberem in quo mora tranſitus eſſet: Vocontij ſub manu ut eſſent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus deſperato aduen-

tu meo, quem non mediocriter captabat, ſe cum Antonio coniunxit ad IIII Cal. Iun. eodemq́; die ad me caſtra mouerunt. uiginti millia paſſuum cum abeſſent, res mihi nuntiata eſt. Dedi operam Deûm benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic diſceſſus nihil fugæ ſimile haberet, non miles ullus, non eques, non quicquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis furentibus latronibus interciperetur. Itaque pridie nonas Iunias omneis copias Iſaram traieci, pontesq́;, quos feceram, interrupi, ut & ſpatium ad ſe colligendum homines haberent, & ego me interea cum collega coniungerem: quem triduo, cum has dabam literas, expectabam. Laterenſis noſtri & fidem, & animum ſingularem in R.P. ſemper fatebor. ſed certe nimia eius indulgentia in Lepidum ad hæc pericula perſpiciunda fecit eum minus ſagacem. Qui quidem cum in fraudem ſe deductum uideret, manus, quas iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. In quo caſu tamen interpellatus, adhuc uiuit, & dicitur uicturus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt. Ego magno cum dolore paricidarum elapſus ſum ijs. ueniebant enim eodem furore in me, quo in patriam incitati. iracundias autem harum rerum recenteis habebant, quòd Lepidum caſtigare non deſtiteram, ut extingueret bellum: quòd colloquia facta improbabam: quòd legatos fide Lepidi dimiſſos ad me in conſpectum uenire uetueram: quòd C. Catinium Veſtinum Trib. mil. miſſum ab Antonio ad eum cum literis interceperam. In quo hanc capio uoluptatem, quòd certe quo magis me petiuerunt, tanto maiorem his fruſtratio dolorem

lorem

lorem attulit. Tu mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta: ut uigilanter, neruoſéq; nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. Veniat Cæſar cum copijs, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum periculũ agitur. Quicquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorum contra patriam, hoc omne iam conuenit. pro urbis uero ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? Quòd ſi uos iſthic non defueritis, profecto quod ad me attinet, omnibus rebus abunde R.P. ſatisfaciam. Te quidem mi Cicero in dies mehercule habeo cariorẽ: ſolicitudinesq́; meas quotidie magis tua merita exacuunt, nequid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. Opto, ut mihi liceat iam præſenti pietate meorum officiorũ tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. VIII Id. Iun. Ciuarone, ex finibus Allobrogum.

PLANCVS IMP. COS. DES.
CICERONI S. P. D.

Agere non poſſum, quin in ſingulas res, meritaq́; tua tibi gratias agam. ſed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta neceſſitudo, quãtam tu mihi tecum eſſe uoluiſti, deſyderare uidetur gratiarũ actionẽ. Neq; ego lubenter pro maximis tuis beneficijs tam uili munere defungor orationis: & malo præſens obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare. quòd ſi mihi uita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates in tui obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate uincam. Amor enim tuus, ac iudicium de me utrum mihi

plus dignitatis in perpetuum, an uoluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ cauſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſcio) ornari uolui à ſenatu: ſed primum, quòd ita meritos iudicabam, deinde quòd ad omnens caſus coniunctiores R.P. eſſe uolebam: nouiſſime, ut ab omni omnium ſollicitatione auerſos eos tales uobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra ſuſtinuimus. quod conſilium noſtrum, etſi quanta ſit auiditas hominum, non ſine cauſa, talis uictoriæ, ſcio, tamen uobis probari ſpero. Non enim ſiquid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia R.P. habet expedita, quibus ſubito impetui, ac latrocinio paricidarum reſiſtat. Copias uero noſtras notas tibi eſſe arbitror. In caſtris meis legiones ſunt ueteranæ tres: tironum uel luculentiſſima ex omnibus una. in caſtris Bruti una ueterna legio: altera bima: octo tironum. ita uniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe expertum habemus. Ad hoc robur noſtrorum exercituum ſiue Africanus exercitus, qui eſt ueteranus, ſiue Cæſaris acceſſiſſet, æquo animo ſummam R.P. in diſcrimen deduceremus. aliquanto autem propius eſſe, quod ad Cæſarem attinet, uidebamus. Nihil deſtiti eum literis hortari: neque ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora uenire: cum interim auerſum illum ab hac cogitatione, ad alia conſilia uideo ſe contuliſſe. Ego tamen ad eum Furnium noſtrum cum mandatis, literiſq; miſi, ſiquid forte pro-

ficere poſſet. Scis tu mi Cicero, quod ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe tecum: uel quòd in familiaritate Cæſaris uiuo illo, iam tueri eum, & diligere mihi fuit neceſſe: uel quòd ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi, atque humaniſſimi fuit ſenſus: uel quòd ex tam inſigni amicitia mea, atq; Cæſaris, hunc filij loco & illius, & ueſtro iudicio ſubſtitutum, non perinde habere mihi turpe uidetur. ſed quicquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, q̃ inimicè facio. Quòd uiuit Antonius hodie, quòd Lepidus unà eſt, quòd exercitus habent nõ contemnendos, quòd ſperant, quod audent: id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. Neq; ego ſuperiora repetam Sed ex eo tempore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe uenire, ſi uenire uoluiſſet: aut oppreſſum iam bellum eſſet, aut in aduerſiſſimam illis Hiſpaniam cum detrimento eorũ maximo detruſum. Quæ mens eum, aut quorum conſilia à tanta gloria, ſibi uero etiã neceſſaria, ac ſalutari auocarint, & ad cogitationem conſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominum, et inſulſa cum efflagitatione tranſtulerint, exputare non poſſum. Multum in hac re mihi uidentur neceſſarij eius & R.P. & ipſius cauſa proficere poſſe: plurimum, ut puto, tu quoq;: cuius ille tanta merita habet, quanta nemo præter me. Nunquam enim obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. De his rebus, ut exigeret cũ eo, Furnio mandaui. Quòd ſi quantum debeo, habuero apud eum authoritatem, plurimũ ipſum iuuero. Nos interea duriori conditione bellum ſuſtinemus, quòd neque expeditiſſimam dimicationem putamus: neq; tamen refugiendo committi ſumus, ut

maius detrimentum R.P.*accipere poſſit.*Q*uòd ſi aut* Cæ*ſar ſe reſpexerit,aut* A*fricanæ legiones celeriter ue nerint,ſecuros uos ab hac parte reddemus.*Tu,*ut inſtituiſti,me diligas rogo, propriéq; tuum eſſe tibi perſuadeas.* V Cal.Sext.*ex caſtris.*

M.T.CICERO C.FVRNIO S.P.D.

S I *intereſt,id quod homines arbitrantur,* R.P. *te,ut inſtituiſti,atque feciſti,nauare operam,rebus'q; maximis,quæ ad extinguendas reliquias belli pertinent,intereſſe: nihil uideris melius, neq; laudabilius,neque honeſtius facere poſſe : iſtam'q; operam tuam, nauitatem, animum in* R. P. *celeritati præturæ anteponendam cenſeo.*Nolo *enim te ignorare , quantum laudem conſecutus ſis:mihi crede , proximã* Plan*co,id'q; ipſius* Planci *teſtimonio,prætereáq; fama,ſcien tiáq; omnium.*Q*uamobrem ſiquid operis tibi etiam nunc reſtat , id maximopere cenſeo perſequendum.* Q*uid enim honeſtius ? aut quid honeſto anteponendum?*Si *autem ſatisfactum* R.P.*putas:celeriter ad comitia,quando mature futura ſunt, ueniendum cenſeo: dummodo nequid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat eius gloriæ , quam conſecuti ſumus .* Multi *clariſſimi uiri cum* R.P.*darent operam,annum petitionis ſuæ non obierunt.quod eo facilius nobis eſt , quòd non eſt annus hic tibi deſtinatus : ut ſi* Aedil. *fuiſſes, poſt bienniũ tuus annus eſſet .* Nunc *nihil prætermittere uidebere uſitati,& quaſi legitimi temporis ad petendum .* Video *autem* Planco Cos. *etſi etiam ſine eo*

rationes expeditas haberes, tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, iudiciumq́; ſit, non ita neceſſe arbitrabar: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. cuius eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quàm ambitione, maioremq́; fructum ponere in perpetuitate laudis, quàm in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domi meæ, adhibito Quinto fratre meo, & Cæcinna, & Caluiſio, ſtudioſiſſimus tui: cum Dardanus libertus tuus intereſſet. omnibus probari uidebatur oratio mea: ſed tu optime iudicabis. Vale.

M. T. CICERO C. FVRNIO S.P.D.

LEctis tuis literis, quibus declarabas aut omittendos Narbonenſeis, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui, quod uitatum non moleſte fero. Quod de Planci, & Bruti concordia ſcribis, in eo uel maximam ſpem pono uictoriæ. De Gallorum ſtudio nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maxime excitatum ſit. ſed iam, mihi crede, cognouimus. Itaq; iucundiſſimus tuis literis ſtomachatus ſum in extremo. Scribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſi iam confecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus ſis. O mi Furni, quàm tu cauſam tuam non noſti, qui alienas tam facile diſcas. Tu nunc candidatum te putas: & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut, ſi iam confecta, domi tuæ ſis, ſcilicet ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis? non arbitror te ita ſentire.

omneis enim tuos ad laudem impetus noui. Quòd ſi, ut ſcribis, ita ſentis: non magis te, quàm de te iudicium reprehendo meũ. Te adipiſcendi magiſtratus leuiſſimi, & diuulgatiſſimi, ſi ita adipiſcare, ut pleriq;, præpropera feſtinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cœlum iure, & uere ferunt? Scilicet id agitur, utrum hac petitione, an proxima Præt. fias, non ut ita de R.P. mereare, omni honore ut digniſſimus iudicere. Vtrum neſcis, quàm alte aſcenderis, an pro nihilo id putas? Si neſcis, tibi ignoſco: nos in culpa ſumus. Sin intelligis: ulla tibi eſt prætura uel officio, quod pauci, uel gloria, quam omnes ſequuntur, dulcior? Hac de re & ego, & Caluiſius homo magni iudicij, tuiq; amantiſſimus, te accuſamus quotidie. Comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſis R.P. arbitramur conducere, in Ian. menſem protendimus. Vince igitur, & uale.

M. T. CICERO M. LEPIDO S.P.D.

Qvòd mihi pro mea ſumma erga te beneuolentia magnæ curæ eſt, ut quamampliſſima dignitate ſis, moleſte tuli, te ſenatui gratias non egiſſe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciueis conciliandæ te cupidum eſſe, lætor. Pacem eam ſi à ſeruitute ſeiungis, conſules et R.P. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omneis ſanos, ut mortem ſeruituti anteponant. Itaq; ſapientius, meo quidem iudicio, facies, ſi te in iſtam pa-

ciſicationem non interpones, quæ neq; ſenatui, neq; populo, neq; cuiquam bono probatur. ſed hæc audies ex aliȷs, aut certior fies literis. Tu *pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, uidebis.*

M. T. CICERO C. TREBONIO S. P. D.

Q Vàm *uellem ad illas pulcherrimas epulas me* Id. Mart *inuitaſſes: reliquiarum nihil haberemus.* At *nunc cum his tantum negotij eſt, ut ueſtrum illud diuinum in* R. P. *beneficium nonnullam habeat querelam.* Quòd *uero à te uiro optimo ſeductus eſt, tuóq; beneficio adhuc uiuit hæc peſtis: interdum, quod mihi uix fas eſt, tibi ſubiraſcor.* Mihi *enim negotij plus reliquiſti uni, quàm præter me omnibus.* Vt *enim primum poſt* Antonij *fœdiſſimum diſceſſum ſenatus haberi libere potuit, ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cum ciue acerrimo patre tuo in ore, & amore ſemper habuiſti.* Nam *cum ſenatum ad* XIII Cal. Ian. Tribb. *pl. uocauiſſent, de'q; alia re referrent, totam* R. P. *ſum cõplexus, egíq; acerrime: ſenatúmq; iã languentem, et defeſſum, ad priſtinam uirtutem, conſuetudinémq; reuocaui, magis animi, quàm ingenij uiribus.* Hic *dies, meaq; contentio, atq; actio ſpem primum* P. R. *attulit libertatis recuperãdæ.* Nec *uero ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de* R. P. *non cogitandi ſolũ, ſed etiam agendi.* Quòd *niſi res urbanas, actaq; omnia ad te perferri arbitrarer, ipſe perſcriberem: quanquã eram maximis occupationibus impeditus.* Sed *illa cognoſces ex aliȷs: à me pauca, & ea ſummatim.* Ha-

bemus fortem ſenatum, conſulareis partim timidos, partim male ſentientes. Magnum damnum factum eſt in Seruio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quòd auunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. Coss. egregij. præclarus D. Brutus. egregius puer Cæſar: de quo ſpero equidem reliqua. hoc uero certum habeto, niſi ille ueteranos celeriter conſcripſiſſet, legionesq; duæ de exercitu Antonij ad eius ſe authoritatem contuliſſent, atq; is oppoſitus eſſet terror Antonio: nihil Antonium ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. Hæc tibi & ſi audita eſſe arbitrabar, uolui tamen notiora eſſe. Plura ſcribam, ſi plus otij habuero. Vale.

M. T. CICERO APPIO S. P. D.

De meo ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuam credo te cognoſcere ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe certo ſcio. nec ijs concedo, quanquam ſunt ſingulari in te beneuolentia, ut te ſaluum malint, quàm ego. Illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plus, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim. quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima re feci, & fundamenta ieci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoq; ſis, meq; tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Pr. Non. Quint. Vale.

SERG. GALBA M. T. C. S. P. D.

Decimo ſeptimo Cal. Mai. quo die Panſa in caſtris Hircij erat futurus, cum quo ego eram (nam ei

obuiam proceſſeram millia paſſus centum, quo maturius ueniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & quintam trigeſimam, & cohorteis prætorias duas, unam ſuam, alterã Syllani, et euocatorum partem. Ita obuiam uenit nobis, quòd nos quatuor legiones tironum habere ſolum arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius uenire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebam, & duas cohorteis prætorias miſerat Hircius nobis. Cum equites Antonij apparuiſſent, contineri neque legio Martia, neq; cohortes prætoriæ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum ſuas copias continebat: neq; ſciri uolebat, ſe legiones habere: tantum equitatum, & leuem armaturam oſtendebat. Poſteaquam uidit ſe inuito legionem ire Panſa, ſequi ſe duas legiones iuſſit tironum. Poſteaquam anguſtias paludis, & ſyluarum tranſiuimus, acies eſt inſtructa à nobis duodecim cohortum. (nondũ uenerant legiones duæ) cũ repente Antonius in aciem ſuas copias de uico produxit, et ſine mora concurrit. Primo ita pugnatum eſt, ut acrius non poſſet ex utraq; parte pugnari. et ſic dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigeſimam quintam Antonij, ut amplius paſſus centum ultra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. Itaq; cum equites noſtrum cornu circuire uellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auerſos noſtros aggrederentur. Interim uideo me eſſe inter Antonianos, Antoniumq; poſt me eſſe aliquanto. repente equũ

immiſi ad eam legionem tironum, quæ ueniebat ex ca ſtris, ſcuto reiecto. Antoniani *me inſequi: noſtri pila conijcere uelle: ita neſcio quo fato ſum ſeruatus, quòd cito ſum à noſtris cognitus.* In *ipſa* Aemilia, *ubi cohors* Cæſaris *prætoria erat, diu pugnatum eſt.* Cornu *ſiniſterius, quod erat infirmus, ubi* Martiæ *legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quòd ab equitatu circuibantur, quo uel plurimum ualet* Antonius. *Cum omnes ſe recepiſſent noſtri ordines, recipere me nouiſſimus cœpi ad caſtra.* Antonius *tanquam uictor caſtra putauit ſe poſſe capere.* Quo *cum uenit, complureis ibi amſit, nec egit quicquam.* Audita *re* Hircius *cum cohortibus uiginti ueteranis redeunti* Antonio *in ſua caſtra occurrit, copiasq́; omneis eius deleuit, fugauitq́; eodem loco, ubi erat pugnatum ad* Forum Gallorum. Vntonius *cum equitibus hora noctis quarta ſe in caſtra ſua ad* Mutinam *recepit.* Hircius *in ea caſtra redijt, unde* Panſa *exierat, ubi duas legiones reliquerat, quæ ab* Antonio *erant oppugnatæ.* Sic *partem maiorem ſuarum copiarum* Antonius *amſit ueteranarum: nec id tamen ſine aliqua iactura cohortum prætoriarum noſtrarum, & legionis* Martiæ *fieri potuit.* Aquilæ *duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata* Antonij. Res *bene geſta eſt.* Ad XII Cal. Mai. *ex caſtris.* Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. P. D.

m I*nime mirum debet tibi uideri, nihil me ſcripſiſſe de* R. P. *poſteaquam itum eſt ad arma.* Nam *ſal*

tus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios,& ſi nunc frequentioribus latrocinijs infeſtior factus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus diſpoſiti ab utraq; parte ſcrutantur tabellarios, & retinent. Itaq; niſi naue perlatæ literæ eſſent, omnino neſcirem, quid iſtic fieret. nunc uero nactus occaſionem, poſteaquam nauigari cœptum eſt, cupidiſſime, & q̃ creberrime potero, ſcribam ad te. Ne mouear eius ſermonibus, quem tametſi nemo eſt qui uidere uelit, tamen nequaquam perinde, ac dignus eſt, oderunt homines, periculum non eſt. adeo eſt enim inuiſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo ſit. Natura autem mea, & ſtudia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. Itaq; illud initium ciuilis belli ſæpe defleui. Cum uero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobiq; magnos inimicos habebam: in ea caſtra fugi, in quibus planè tutum me ab inſidijs inimici ſciebam non futurum. compulſus eò, quò minime uolebam: ne in extremis eſſem, planè pericula non dubitanter adij. Cæſarem uero, quòd me in tanta fortuna modo cognitum uetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate, & fide. quæ mea ſententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quiſq; maxime probarit. Quod iuſſus ſum eo tempore, id ita feci, ut appareret, inuito imperatum eſſe. Cuius facti iniuſtiſſima inuidia erudire me potuit, quàm iucunda libertas, & q̃ miſera ſub dominatione uita eſſet. Ita ſi id agitur, ut rurſus in poteſtate omnia unius ſint: quicunq; is eſt, ei me profiteor inimicũ. nec periculũ eſt ullũ, quod pro libertate aut re-

fugiam, aut deprecer. Sed Coss. *neq;* S.C. *neq; literis ſuis præceperant mihi, quid facerem.* V*nas enim poſt* Id. Mart. *demum à* P*anſa literas accepi, in quibus hortatur me, ut ſenatui ſcribam, me, & exercitum in poteſtate eius futurum. quod, cum* Lepidus *concionaretur, atque omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum* Antonio, *maxime contrarium fuit.* Nam *quibus commeatibus inuito illo per illius prouinciam legiones ducerem? aut, ſi cætera tranſiſſem, num etiam alpes poteram tranſuolare, quæ præſidio illius tenerentur?* Adde *huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt.* Sex*centis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinentur à* Lepido *tabellarij.* Illud *me* Cordubæ *pro concione dixiſſe nemo uocabit in dubium, prouinciam me nulli, niſi qui à ſenatu miſſus ueniſſet, traditurum.* Nam *de legione trigeſima tradenda quantas habuerim conciones, quid ego ſcribam?* Q*ua tradita, quanto pro* R.P. *infirmior futurus fuerim, quis ignorat?* Hac *enim legione noli acrius, aut pugnacius quicquam putare eſſe.* Q*uare me eum exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiſſimus ſim (omnes enim ciues planè ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me, &* R.P. *uindicare in libertatem paratus ſim.* Q*uòd familiarem meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius eſt. inuideo illi tamen, quòd ambulat, & iocatur tecum. quod quanti æſtimem: ſi unquam licuerit uiuere in otio, experiere. nullum enim ueſtigium abs te diſceſſurus ſum.* Illud *uehementer admiror, non ſcripſiſſe te mihi, manendo in prouincia ne, an ducendo exercitum in* Italiam, R.P. *magis ſatisfacere*

poſſim. Ego *quidem,etſi mihi tutius,ac minus laborioſum eſt manere:tamen quia uideo tali tempore multo magis legionibus opus eſſe,quàm prouincijs,quæ præſertim recuperari nullo negotio poſſunt, conſtitui, ut nunc eſt,cum exercitu proficiſci.* Deinde *ex literis,quas* Panſa *mihi miſit, cognoſces omnia:nam earum tibi exemplar miſi.* XVII *Cal.Apr.Cordubæ.*

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. P. D.

b *Albus* Quæs.*magna numerata pecunia, magno pondere auri,maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidem militibus reddito,duxit ſe à* Gadibus:*& triduum tempeſtate retentus ad* Calpen,Cal. Iun.*traiecit ſe ſe in regnum* Bogudis,*planè bene peculiatus*. His *rumoribus utrum* Gades *referatur,an* Romam*(ad ſingulos enim nuntios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio*. Sed *præter furta, & rapinas, & uirgis cæſos ſocios, hæc quoque fecit,ut ipſe gloriari ſolet,eadem,quæ* C. Cæ*ſar,ludis quos* Gadibus *fecit.*Herennium Gallum Hi*ſtrionem ſummo ludorum die annulo aureo donatum,in quartumdecimum ſeſſum deduxit. tot enim fecerat ordines equeſtris loci.* Q*uatuoruiratum ſibi prorogauit:comitia bienni} biduo habuit, hoc eſt renuntiauit:quos ei uiſum eſt,exules reduxit, non horum temporum, ſed illorum, quibus à ſeditioſis ſenatus trucidatus, aut expulſus eſt* Sex. Varo Procos. Illa *uero iam ne Cæſaris quidẽ exemplo,quòd ludis prætextam de ſuo itinere ad* L.Lentulum Procos. *ſolicia-*

tandum poſuit. Et quidem, cum ageretur, fleuit memoria rerum geſtarum commotus. Gladiatorijs autem Fadium quendam militem Pompeianum, quia, cum depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet, auctorari ſeſe nolebat, & ad populum confugerat, primum Gallos equites immiſit in populum (coniecti enim ſunt lapides in eum, cum arriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, & uiuum combuſſit: cum quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, et illi miſero quiritanti, Ciuis Romanus natus ſum, reſpõderet, Abi nũc, populi fidem implora. Beſtijs uero ciues Romanos, etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, obiecit. Cum huiuſmodi portento res mihi fuit. Sed de illo plura corãm. Nunc quod præſtat, quid me uelitis facere, conſtituite. Tres legiones firmas habeo: quarum unam uigeſimã octauam cũ ad ſe initio belli accerſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra ueniſſet, denarios quingentos ſingulis militibus daturum, in uictoria uero eadem præmia, quæ ſuis legionibus: (quorum quis ullum finem, aut modum futurum putauit?) incitatiſſimam retinui, ægre mehercule, nec retinuiſſem, ſi uno loco habuiſſem, utpote cũ ſingulæ cohortes quandam ſeditionem fecerint. Reliquas quoq; legiones non deſtitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. Nec uero minus Lepidus urſit me & ſuis & Antonij literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi. Itaq; quem exercitum neq; uendere ullis præmijs uolui, nec eorum periculorum metu, quæ uictoribus illis porten-

debantur, diminuere, debetis exiſtimare retentum, & conſeruatum R.P. *eſſe: atque ita credere, quodcunque imperaſſetis, facturum fuiſſe, ſi quod iuſſiſtis, feci.* Nam *& prouinciam in otio, & exercitum in mea poteſtate tenui: finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſſi.* Militem *non modo legionarium, ſed ne auxiliarium quidem ullum quoquam miſi: & ſiquos equites decedentes nactus ſum, ſupplicio affeci.* Quarum *rerum fructum ſatis magnum* R. P. *ſalua tuliſſe me putabo.* Sed R.P. *ſi me ſatis nouiſſet, & maior pars ſenatus: maiores ex me fructus tuliſſet.* Epiſtolam, *quam* Balbo, *cum etiamnum in prouincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi: etiam prætextam, ſi uoles legere,* Gallum Cornelium *familiarem meum poſcito.* VI Id. Iun. Cordubæ. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. D. P.

Q*uo tardius certior fierem de prælijs apud* Mu*tinam factis,* Lepidus *effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit: tametſi tantam calamitatem* R. P. *quamtardiſſime audire, optandum eſt. ſed illis quidem prodeſſe nihil poſſum, neque mederi.* Atq; *utinam eodem* S. C. *quo* Plancum, & Lepidum *in* Italiam *accerſiſtis, me quoque iuſſiſſetis uenire. profecto non accepiſſet* R.P. *hoc uulnus. quo ſiqui lætantur in præſentia, quia uidentur & duces, & ueterani* Cæſaris *partium interijſſe: tamen poſtmodum neceſſe eſt doleant, cum uaſtitatem* Italiæ *reſpexerint.* Nam *& robur, & ſoboles militum interijt: ſiquidem,*

quæ nuntiantur, ulla ex parte uera ſunt. Neque ego nõ uidebam, quanto uſui R.P. eſſem futurus, ſi ad Lepidum ueniſſem. omnem enim cunctationem eius diſcuſſiſſem, præſertim adiutore Planco. Sed ſcribenti ad me eiuſmodi literas, quas leges, & concionibus uidelicet, quas Narbonæ habuiſſe dicitur, ſimularem planè neceſſe erat, ſi uellem commeatum per prouinciam eius iter faciens habere. Præterea uerebar, ne ſi ante, quàm ego incepta perficerem, prælium confectum eſſet, piũ meum conſilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non maior tamen, q̃ cum Planco fuit. Itaque à Gadibus menſe Aprili binos tabellarios in duas naueis impoſui: & tibi, & Coſs. & Octauiano ſcripſi, ut me faceretis certiorem, quonam modo primum poſſem prodeſſe R.P. Sed ut rationem ineo, quo die prælium Panſa commiſit, eodem à Gadibus naues profectæ ſunt. nulla enim poſt hyemem fuit ante eã diem nauigatio. Et hercule longe remotus ab omni ſuſpicione futuri ciuilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocaram. Ita porrò feſtinauit uterque confligere: tanquam nihil peius timerent, quàm ne ſine maximo R.P. detrimento bellum componeretur. Sed ſi properandum fuit, nihil non ſummi ducis conſilio geſſiſſe Hircium uideo. Nam hæc mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur: Panſæ exercitum conciſum eſſe: Panſam ex uulneribus mortuum: eodem prælio Martiam legionem interiſſe, & L. Fabatum, & C. Peduceum, & D. Carſulenum. Hirciano autem prælio & quartam legionẽ, & omneis peræque Antonij cæſas.

tonij cæſas: item Hircij quartam, cum caſtra quoque Antonij cepiſſet, à quinta legione conciſam eſſe: ibi Hircium quoque perijſſe, & Pontium Aquilam: dici etiam, Octauianum cecidiſſe. Quæ ſi (quod dij prohibeant) uera ſunt, non mediocriter doleo. Antonium turpiter Mutinæ obſeſſionem reliquiſſe, ſed habere equitatum, ac legiones ſub ſignis armatas tres, & Pupilli Bageni unam, inermes bene multos. Ventidium quoque ſe cum legione ſeptima, octaua, nona coniunxiſſe: Si nihil in Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, & non modo nationes, ſed etiam ſeruitia concitaturum. Parmam direptam: L. Antonium alpes occupaſſe. Quæ ſi uera ſunt, nemini noſtrum ceſſandum eſt: neque expectandum, quid decernat ſenatus. Res enim cogit huic tanto incendio ſuccurrere omnes, qui aut imperium, aut nomen denique P. R. ſaluum eſſe uolunt. Brutum enim decem & ſeptem cohortes, & duas non frequentes tironum legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito, quin omnes, qui ſuperſint de Hircij exercitu, confluant ad eum. Nam in delectu non multum ſpei puto eſſe: præſertim cum nihil ſit periculoſius, quàm ſpatium confirmandi ſeſe Antonio dari. Anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in uillis ſunt. itaque proximis literis conſilium meum expedietur. Nam neque deeſſe, neque ſupereſſe R. P. uolo. Maxime tamen doleo, adeo & longo, & infeſto itinere ad me ueniri, ut die quadrageſimo poſt, aut ultra etiam, quàm facta ſunt, omnia nuntientur. Vale.

M. LEPIDVS IMP. ITEM PONT. MAX. S. P. PL. Q. R.

SI uos, liberiq́; ueſtri ualetis, bene eſt: ego quoq; ualeo. Deos, homines'q; teſtor P. C. qua mente, et quo animo ſemper in R. P. fuerim, et quàm nihil antiquius communi ſalute, ac libertate iudicarim. quod uobis breui probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet. Nam exercitus cunctus conſuetudinē ſuam in ciuibus conſeruandis, communiq́; pace, ſeditione facta, retinuit: meq́; tantae multitudinis ciuium Romanorum ſalutis, atq; incolumitatis cauſam ſuſcipere, ut uere dicam, coëgit. In qua re ego uos P. C. oro, atq; obſecro, ut priuatis offenſionibus omiſſis, ſummae R. P. conſulatis, ne'ue miſericordiam noſtrā, exercitusq́; noſtri in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis. Quo'd ſi ſalutis omnium, ac dignitatis rationem habueritis: melius & uobis, et R. P. conſuletis. Datae IIII Cal. Quint. à Ponte Argenteo. Valete.

M. LEPIDVS IMP. ITEM PONT. MAX. M. T. CICERONI S. P. D.

SI uales, bene eſt: ego quoq; ualeo. Cum audiſſem Antonium cum ſuis copijs praemiſſo L. Antonio cum parte equitatus in prouinciam meam uenire: cum exercitu meo à confluente Rhodano caſtra moui, ac contra eos uenire institui. Itaq; continuis itineribus ad Forum Vocontium ueni, & ultra caſtra ad flumen Argenteum contra Antonianos feci.

P. Ventidius ſuas legiones tres coniunxit cum eo; & ultra me caſtra poſuit. Habebat antea legionem ſecundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinẽ, ſed inermum. Equitatum habet magnum. nam omnis ex prælio integer diſceſſit, ita ut ſint amplius equitum triginta millia. Itaque ad me complures milites, & equites ab eo tranſierunt: & in dies ſingulos eius copiæ minuuntur. Syllanus, & Culleo ab eo diſceſſerunt. Nos etſi grauiter ab his læſi eramus, quòd contra noſtram uoluntatem ad Antonium ierant: tamen noſtræ humanitatis, & neceſſitudinis cauſa, eorum ſalutis rationem habuimus. Nec tamen eorum opera utimur: neq; in caſtris habemus, neque ulli negotio præficimus. Quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec R.P. deerimus. quæ poſtea egerimus, faciam te certiorem. Etſi omni tempore ſumma ſtudia, officiaq; mutuò inter nos certatim conſtiterunt pro noſtra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab utroq; conſeruata ſunt: tamen non dubito, in tanto, & tam repentino motu R.P. quin nonnulla de me falſis rumoribus à meis obtrectatoribus me indigna ad te delata ſint, quæ tuum animum magnopere mouerent pro tuo amore in R.P. Ea te moderatè accepiſſe, neq; temere credendum iudicaſſe, à meis procuratoribus certior ſum factus: quæ mihi, ut debent, gratiſſima ſunt. Memini enim & illa ſuperiora, quæ abs tua uoluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam, & ornandam: quæ perpetuo, animo meo fixa manebunt. Abs te mi Cicero magnopere peto, ſi meam uitam, & ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in R.P. adminiſtran-

da, quæ Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria, aut eò ampliora reliquo tempore expectes, et proinde tua authoritate me tuendum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. XII Cal. Iun. ex caſtris. ex Ponte Argenteo.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER VNDECIMVS.

D. BRVTVS M. BRVTO, ET C. CASSIO S. D.

Qvo in ſtatu ſimus, cognoſcite. Heri ueſperi apud me Hircius fuit: qua mēte eſſet Antonius, demōſtrauit, peſſima ſcilicet & infideliſſima. Nā ſe neq; mihi prouinciā dare poſſe aiebat, neq; arbitrari tuto in urbe eſſe quenquam noſtrum: adeo eſſe militum concitatos animos, et plebis. Quod utrunq; eſſe falſum, puto uos animaduertere: atq; illud eſſe uerū, quod Hircius demonſtrabat, timere eū, ne ſi mediocre auxilium dignitatis noſtræ habuiſſemus, nullæ partes ijs in R.P. relinquerētur. Cū in his anguſtijs uerſarer, placitū eſt mihi, ut poſtularē legationem liberā mihi, reliquiſq; noſtris, ut aliqua cauſa proficiſcendi honeſta quæreretur. Hoc ſe impetraturum pollicitus eſt: nec tamē impetraturum confido, tanta eſt hominum inſolentia, & noſtri inſectatio. Ac ſi dederint, quod petimus, tamen paulo poſt futurum puto, ut hoſtes iudicemur, aut aqua, & igni nobis interdicatur. Quid ergo eſt, inquis, tui cōſilij?

dandus eſt locus fortunæ: cedendum ex Italia: migrandum Rhodum, aut aliquo terrarum arbitror. Si melior caſus fuerit, reuertemur Romam: ſi mediocris, in exilio uiuemus: ſi peſſimus, ad nouiſſima auxilia deſcendemus. Succurret fortaſſe hoc loco alicui ueſtrum, cur nouiſſimum tempus expectemus potius, quàm nunc aliquid moliamur: Quia ubi conſiſtamus, non habemus, præter Sex. Pompeium, & Baſſum Cæcilium: qui mihi uidentur hoc nuntio de Cæſare allato firmiores futuri. ſatis in tempore ad eos accedemus, ubi, quid ualeant, ſcierimus. Pro Caſſio, & te ſiquid uelitis me recipere, recipiam. poſtulat enim hoc Hircius ut faciam. Rogo uos, q̃primum mihi reſcribatis. nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hircius me certiorem ſit facturus, quem in locum conuenire poſſimus. quò me uelitis uenire, reſcribite. Poſt nouiſſimum Hircij ſermonem, placitum eſt mihi poſtulare, ut liceret nobis eſſe Romæ publico præſidio: quod illos nobis conceſſuros non puto. magnam enim inuidiam ijs faceremus. nihil tamen non poſtulandũ putaui, quod æquum eſſe ſtatuerem. Valete.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS. S. P. D.

De tua fide, & beneuolentia in nos niſi perſuaſum eſſet nobis, non conſcripſiſſemus hæc tibi: quæ profecto, quando iſtum animum habes, in optimam partem accipies. Scribitur nobis, magnam ueteranorum multitudinem Romam conueniſſe iam, & ad

Cal. Iun. futuram multo maiorem. de te ſi dubitemus, aut uereamur, ſimus noſtri diſſimiles. Sed certe cum ipſi in tua poteſtate fuerimus, tuoq; adducti conſilio dimiſerimus ex municipijs noſtros neceſſarios, neq; ſolum edicto, ſed etiam literis id fecerimus: digni ſumus, quos habeas tui conſilij participes, in ea præſertim re, quæ ad nos pertinet. Quare petimus a te, facias nos certiores tuæ uoluntatis in nos: putes'ne nos tutos fore in tanta frequentia ueteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus: quod uelle te probare, uix quiſquam credere poſſe uidetur, qui nos ſaluos, & honeſtos uelit. Nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quicquam aliud a libertate communi quæſiſſe, exitus declarat. Fallere nemo nos poteſt, niſi tu: quod certe abeſt a uirtute tua, & fide. ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos. tibi enim uni credimus, & credituri ſumus. Maximo de nobis timore afficiuntur amici noſtri. quibus & ſi tua fides explorata eſt, tamen illud in mentem uenit, multitudinem ueteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quàm a te retineri poſſe. Reſcribas nobis ad omnia, rogamus. Nam illud ualde leue eſt, ac nugatorium, ea re denuntiatum eſſe ueteranis, quòd de commodis eorum menſe Iun. laturus eſſes. Quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certum ſit nos quieturos? Non debemus cuiquam uideri nimium uitæ cupidi, cum accidere nobis nihil poſſit ſine pernicie, & confuſione omnium rerum. Vale.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS. S. P. D.

Literas tuas legimus ſimillimas edicti tui, contumelioſas, minaces, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur. Nos Antoni te nulla laceſſiuimus iniuria: neq; miraturum credidimus, ſi Prætt. & ea dignitate homines aliqd edicto poſtulaſſemus à Cos. Quòd ſi indignaris auſos eſſe id facere, concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Caſſio tribui. Nam de delectibus habitis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſolicitatis, & nuntijs trans mare miſſis quòd te queſtum eſſe negas, nos tibi quidem credimus optimo animo te feciſſe: ſed tamen neque agnoſcimus quicquam eorum: & te miramur, cum hæc reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obijceres. Illud uero quẽadmodum ferendum ſit, tute cogita: non liceret Prætt. concordiæ, ac libertatis cauſa, per edictum de ſuo iure decedere, quin Cos. arma minetur: quorum fiducia nihil eſt, quod nos terreas. Neq; enim decet, aut conuenit nobis, periculo ulli ſubmittere animum noſtrum. Neque eſt Antonio poſtulandum, ut ijs imperet, quorum opera liber eſt. Nos ſi alia hortarentur, ut bellum ciuile ſuſcitare uellemus, literæ tuæ nihil proficerent. NVLLA enim minantis authoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis non poſſe nos quoquam impelli: & fortaſſis ea re minaciter agis, ut iudicium noſtrum metus uideatur. Nos in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus etiam in libera R. P. magnum, atque

honeſtum eſſe: uocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen pluris noſtram libertatem, quàm tuam amicitiam æſtimemus. Tu etiam atq; etiam uide quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neq; quandiu uixerit Cæſar, ſed quàm non diu regnarit, fac cogites. Deos quæſumus conſilia tua R.P. ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, ut ſalua, atq; honeſta R.P. tibi quàm minimũ noceant optamus. Pr. Non. Sext.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S. P. D.

SI de tua in me uoluntate dubitarem, multis à te uerbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: ſed profectò eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad tranſalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus ſatisfacere, firmosq́; eos ad tuendas noſtras res efficere: quod mihi uideor conſecutus. nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi. multa caſtella cepi; multa uaſtaui. Non ſine cauſa ad ſenatũ literas miſi. Adiuua nos tua ſententia. quòd cum facies, ex magna parte communi commodo inſeruieris. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. P. D.

LVpus familiaris noſter cum à te ueniſſet, cumq́; Romæ quoſdam dies commoraretur, ego eram in ijs locis, in quibus maxime me tuto eſſe arbitrabar. Eo factum eſt, ut ad te Lupus ſine meis literis rediret,

cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam *autem ueni ad* V. Id. Dec. *nec habui quicquam antiquius, quàm ut* Panſam *ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui, quæ maxime optabam.* Q*uare hortatione tu quidem non eges, ſi ne in illa quidem re, quæ à te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſyderaſti.* Illud *tamen breuiter ſignificandum uidetur,* P.R.*omnia à te expectare, atq; in te aliquando recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere.* Tu, *ſi dies, noctesq; memineris (quod te facere certò ſcio) quantam rem geſſeris, non obliuiſcère profectò, quantæ tibi etiam nunc gerendæ ſint.* Si *enim iſte prouinciam nactus erit, cui quidem ego ſemper amicus fui ante, quàm illum intellexi non modo aperte, ſed etiam libenter cum* R.P.*bellum gerere: ſpem reliquam nullam uideo ſalutis.* Q*uamobrem te obſecro yſdem precibus, quibus* S.P.Q.R. *ut in perpetuum* R.P. *dominatu regio liberes: ut principijs conſentiant exitus.* Tuū *eſt hoc munus, tuæ partes. à te hoc ciuitas, uel omnes potius gentes non expectant ſolum, ſed etiam poſtulant. quanquam, cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar ea pluribus uerbis: faciam illud, quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt.* Q*uamobrem uelim tibi ita perſuadeas, me tum* R.P *cauſa, quæ mihi uita mea carior eſt: tum quòd tibi ipſi faueam, tuamq; dignitatem amplificari uelim, tuis optimis conſilijs, amplitudini, gloriæ nullo loco defuturum.* Vale.

M.T. CICERO D. BRVTO IMP. S. P. D.

Lupus noſter cum Romam ſexto die Mutina ueniſſet, poſtridie me mane conuenit, tuaq; mihi mandata diligentiſſime expoſuit, & literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitatem commendas, eodem tempore exiſtimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratiſſimum facies, ſi exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum Tribb. pl. edixiſſent, ſenatus adeſſet ad XIIII. Cal. Ian. haberentq; in animo de præſidio Coss. deſs. referre: quanquam ſtatueram in ſenatum ante Cal. Ian. non uenire, tamen cum eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi, aut ita haberi ſenatum, ut de tuis diuinis in R.P. meritis ſileretur (quod factum eſſet, niſi ego ueniſſem) aut, etiam ſi quid honorificæ de te diceretur, me non adeſſe. Itaq; in ſenatum ueni mane. quod cum eſſet animaduerſum, frequentiſſimi ſenatores conuenerunt. Quæ de te in ſenatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoſcere. Illud tibi perſuadeas uelim: me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum, et defenſurum. quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam huius rei principatum. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

CVm adhibuiſſet domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium conſobrinum tuum: quæ mea fuerit ſententia, cognoſſe te ex Cn. Seio arbitror, qui noſtro ſermoni interfuit. Reliqua, quanquam ſtatim Seiũ Græceius eſt ſubſecutus, tamen ex Græceio poteris cognoſcere. Caput autem eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere, & meminiſſe uelim, ut ne in libertate, & ſalute P. R. conſeruanda authoritatem ſenatus expectes nondum liberi, ne & tuum factum condemnes (nullo enim publico conſilio R. P. liberaſti: quo eſt etiam res illa maior, & clarior) & adoleſcentem, uel puerum potius Cæſarem iudices temere feciſſe, qui tantam cauſam publicam priuato conſilio ſuſceperit: denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos uiros, ciueſq; optimos dementeis fuiſſe iudices, primum milites ueteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quæ ſuum Cos. hoſtem iudicauerunt, ſeq; ad ſalutem R. P. defendendam contulerunt. Voluntas ſenatus pro authoritate haberi debet, cum authoritas impeditur metu. Poſtremo ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, ut non ſit integrum: primum Id. Mart. deinde proxime, exercitu nouo, & copijs comparatis. Quamobrem ad omnia ita paratus, atq; animatus eſſe debes, non ut nihil facias, niſi iuſſus, ſed ut ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

O tempore Polla tua miſit ad me, ut ad te, ſiquid uellem, darem literarum, cum quid ſcriberem, non habebam. Omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem legatorum: qui quid egiſſent, nihil dum nuntiabatur. Hæc tamen ſcribenda exiſtimaui: primum, S. P. Q. R. de te laborare non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ. Admirabilis eſt enim quædam tui nominis caritas, amorq́; in te ſingularis omnium ciuium. Ita enim ſperant, atq; confidunt, ut antea Rege, ſic hoc tempore regno te R. P. liberaturũ. Romæ delectus habetur, totaq́; in Italia: ſi hic delectus appellandus eſt, cum ultro ſe offerunt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit deſyderio libertatis, odioq́; diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus à te iam expectare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hircius, quid Cæſar meus: quos ſpero breui tempore ſocietate uictoriæ tecum copulatos fore. Reliquum eſt, ut de me id ſcribam, quod te ex tuorum literis & ſpero, et malo cognoſcere: me neq; deeſſe ulla in re, neq; unquam defuturum dignitati tuæ. Fac ualeas.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. P. D.

P Anſa amiſſo, quantum detrimenti R. P. acceperit, non te præterit: nunc authoritate, & prudentia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri Coſs. ſublatis, ſperent ſe conualeſcere poſſe. Ego, ne conſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operam. ſequar eum

confeſtim. utrunq; me præſtaturũ ſpero, ne aut Venti*dius elabatur, aut* Antonius *in* Italia *moretur.* In pri*mis rogo te, ad hominem uentoſiſſimum* Lepidum *mittas, ne bellum nobis reintegrare poſſit,* Antonio *ſibi coniuncto.* Nam *de* Pollione Aſinio *puto te perſpicere, quid ſit facturus.* Multæ, & *bonæ, & firmæ ſunt legiones* Lepidi, & Aſinij. Neq; *hæc iccirco tibi ſcribo, quòd te non eadem animaduertere ſciam, ſed quòd mihi perſuaſiſſimum eſt,* Lepidum *rectè facturum nunq̃, ſi forte uobis id de hoc dubium eſt.* Plancum *quoq; confirmetis oro: quem ſpero pulſo* Antonio R. P. *non defuturum.* Si *ſe alpes* Antonius *traiecerit, conſtitui præſidium in alpibus collocare, & te de omni re facere certiorem.* IIII Cal. Mai. *ex caſtris.* Regij.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

N*on mihi* R. P. *plus debere arbitror, quàm me tibi. gratiorem me eſſe in te poſſe, quàm iſti perverſi ſint in me, exploratum habes.* Si *autẽ hoc tempore ab his uideatur dici cauſa ſimulationis, mallem mehercule tuum iudicium, quàm ex altera parte omnium iſtorum.* Tu *enim à certo ſenſu, & uero iudicas de nobis: quod iſti ne faciant, ſumma maleuolentia, & liuore impediuntur.* Interpellent *me, quo minus honoratus ſim, dum ne interpellent, quo minus* R. P. *à me commode adminiſtrari poſſit.* Quæ *quanto ſit in periculo, quàm potero breuiſſime exponam.* Primum *omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus* Coss. *quantamq; cupiditatem hominibus inijciat nouitas, non te fugit.* Satis *me multa ſcrip-*

ſiſſe,quæ literis commendari poſſint,arbitror. Scio enim cui ſcribam. Reuertor nunc ad Antonium. qui ex fuga cum paruulam manum peditum haberet inermium: ergaſtula ſoluendo, omneq; genus hominum arripiendo ſatis magnum numerum uidetur effeciſſe. Huc acceſſit manus Ventidij, quæ trans Apenninum itinere facto difficillimo,ad uada peruenit,atq; ſe ibi cum Antonio coniunxit. Eſt numerus ueteranorum,& armatorum ſatis frequens cum Ventidio. conſilia Antonij hæc ſint neceſſe eſt, aut ad Lepidum ut ſe conferat,ſi recipitur:aut Apennino, alpibusq; ſe teneat,& decurſionibus per equites,quos habet multos, uaſtet ea loca,in quæ incurrerit: aut rurſus ſe in Etruriam referat,quòd ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. Quòd ſi me Cæſar audiſſet,atque Apenninum tranſiſſet: in tantas anguſtias Antonium compuliſſet, ut inopia potius, quàm ferro conficeretur. Sed neq; Cæſari imperari poteſt: nec Cæſar exercitui ſuo. quod utrunq; peſſimum eſt. Cum hæc talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit,homines interpellent,ut ſupra ſcripſi,non impedio. Hæc quemadmodum explicari poſſint, aut, à te cum explicabuntur,ne impediantur,timeo. Alere iam milites non poſſum. Cum ad R. P. liberandam acceſſi,mihi fuit ſeſtertiûm quatuor millibus amplius. Tantum abeſt,ut meæ rei familiaris liberum ſit quicquã, ut meos iam omnes amicos ære alieno obſtrinxerim. Septenum numerum legionum alo:qua difficultate, tu arbitrare. Non,ſi Varronis theſauros haberem, ſuſtinere ſumptum poſſem. Cum primum de Antonio exploratum habuero,faciam te certiorem. Tu me amabis

ita, ſi me hoc idem in te facere ſenſeris. III Non. *Mai. ex caſtris. Derthona.* Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES.
M. CICERONI S. D.

Eodem exemplo literæ à te mihi redditæ ſunt, quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere exiſtimo, quantum perſoluere difficile eſt. Scripſi tibi, quæ hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidum proficiſcitur: ne de Planco quidem ſpem adhuc abiecit, ut ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt. In quibus quos ad Aſinium, quos ad Lepidum, quos ad Plãcum mitteret, ſcribebat. Ego tamen non habui ambiguum, et ſtatim ad Plancum miſi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliæ legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari, proſpicies, ut ex tua uoluntate, R. Q. P. commodo fiant. Maleuolentiæ hominum in me, ſi poteris, occurres: ſi non poteris, hoc te conſolabere, quòd me de ſtatu meo nullis contumelijs deterrere poſſunt. Pr. Non *Mai ex caſtris. finibus Statielenſium.*

M. CICERO D. BRVTO IMP.
COS. DES. S. D.

Tres uno die à te accepi epiſtolas: unam breuẽ, quam Flacco Volumnio dederas: duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibij attulit, alterã ad me miſit Lupus. Ex tuis literis, et ex Græcęij oratione non modo non reſtinctum bellũ, ſed etiam inflammatum uidetur. Non dubito autem pro tua ſin-

gulari prudentia, quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius, omnia illa tua præclara in R.P. merita ad nihilum eſſe uentura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita perſuaſum omnibus, cum paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antonium. Qui ſi ita ſe habet, ut, quemadmodum audiebam de Græcio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit: non ille mihi fugiſſe à Mutina uidetur, ſed locum belli gerendi mutaſſe. Itaque homines alij fracti ſunt, nonnulli etiam queruntur, quòd perſecuti non ſitis. Opprimi potuiſſe, ſi celeritas adhibita eſſet, exiſtimant. OMNINO eſt hoc populi, maximeq́; noſtri, in eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen prouidendum eſt, nequa iuſta querela eſſe poſſit. Res ſic ſe habet. Is bellum confecerit, qui Antonium oppreſſerit. Hoc quam habeat uim, te exiſtimare malo, quàm me apertius ſcribere. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M.C. S.P.D.

Iam non ago tibi gratias. cui enim re uix referre poſſum, huic uerbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te uolo, quæ in manibus ſunt. qua enim prudentia es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. ſequi confeſtim Antonium his de cauſis Cicero non potui. eram ſine equitibus, ſine iumentis. Hircium perijſſe neſciebam. Cæſari non credebam prius, quàm conueniſſem, & collocutus eſſem. Hic dies hoc modo abijt. Poſtridie mane à Panſa ſum accerſitus Bononiam. Cum in itinere eſſem, nuntiatum mihi eſt eum mortuum eſſe. Recurri ad meas copiolas:

ſic enim

ſic enim uere eas appellare poſſum. ſunt extenuatiſſimæ, & inopia omnium rerum peſſime acceptæ. Biduo *me* Antonius *anteceſſit. itinera fecit multo maiora fugiens, quàm ego ſequēs.* Ille *enim iſt paſſim, ego ordinatim. quacunq; iuit, ergaſtula ſoluit, homines arripuit: conſtitit nuſquam prius, quàm ad* Vada *uenit: quem locum uolo tibi eſſe notum.* Iacet *inter* Apenninum, & *alpes, impeditiſſimus ad iter faciendum.* Cum *abeſſem ab eo millia paſſuum triginta, & ſe iam* Ventidio *coniunxiſſet: concio eius ad me eſt allata: in qua petere cœpit à militibus, ut ſe trans alpes ſequerētur, ſibi cum* M. Lepido *conuenire.* Succlamatum *eſt, & frequenter à militibus* Ventidianis *(nam ſuos ualde quampaucos habet) ſibi aut in* Italia *pereundum eſſe, aut uincendum. etiam orare cœperunt, ut* Pollentiam *iter facerent.* Cum *ſuſtinere eos non poſſet, in poſterum diem iter ſuum contulit.* Hac *re mihi nuntiata, ſtatim quinq; cohortes* Pollentiam *præmiſi, meumq; iter eò contuli.* Hora *ante, præſidium meum* Pollentiam *uenit, quàm* Trebellius *cum equitibus. ſanequam ſum gauiſus. in hoc. n. uictoriam puto conſiſtere.* In *ſpem uenerant, quòd neq;* Planci *quatuor legiones omnibus ſuis copijs pares arbitrabantur: neque ex* Italia *tam celeriter exercitum traijci poſſe credebant.* Quos *ipſi adhuc ſatis arroganter* Allobroges, *equitatusq; omnis, qui eò præmiſſus erat à nobis, ſuſtinebant: noſtroq; aduentu ſuſtineri facilius poſſe confidimus.* Tamen *ſiquo etiam caſu* Iſaram *ſe traiecerint, nequid detrimenti* R. P. *iniungant, ſumma à nobis dabitur opera.* Vos *magnum animum, optimamq; ſpem de ſumma* R. P. *habere uolumus, cum &*

nos, & exercitus noſtros ſingulari concordia coniunctos ad omnia pro uobis uideatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareq; operam, ut q̄ paratiſſimi ab exercitu, reliquisq; rebus pro ueſtra ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtium confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimulatione R.P. comparararant, ſubito ad patriæ periculū conuerterunt.

M.T.CICERO D.BRVTO IMP.S.D.

m Irabiliter mi Brute lætor, mea conſilia, measq; ſententias à te probari de Decemuiris, de adornando adoleſcente: ſed quid refert? mihi crede homini non glorioſo, planè iam Brute frigeo. ὄργανον enim erat meū ſenatus: id eſt iam diſſolutum. Tantam ſpem attulerat exploratæ uictoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij conciſo exercitu, ut omnium animi relaxati ſint, meæq; illæ uehementes conciones tanq̄ σκιαμαχίαι eſſe uideantur. Sed ut ad rem redeam, legionem Martiam, & quartā negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te poſſe perduci. Pecuniæ, quam deſyderas, ratio poteſt haberi, eaq; habebitur. De Bruto arcerſendo, Cæſareq; ad Italiæ præſidium tenendo ualde tibi aſſentior. Sed, ut ſcribis, habes obtrectatores: quos equidē facillime ſuſtineo, ſed impediūt tamen. Ex Africa legiones expectantur. ſed bellum iſthic renatum homines mirantur. nihil tam præter ſpem unq̄. Nam die tuo natali uictoria nunciata, in multa ſecula uidebamus R.P. liberatā. Noui timores retexunt ſuperiora. Scripſiſti autem ad me ijs, quas Id. Mai. dediſti, modo te ac-

cepiſſe à Planco literas,non recipi à Lepido Antoniũ. Id ſi ita eſt,omnia faciliora:ſin aliter,magnũ negotiũ: cuius exitum ne extimeſcam,tuæ partes ſunt. Ego plus, q̃ feci,facere nõ poſſum. Te tamen,id quod ſpero,omniũ maximum,& clariſſimum uidere cupio. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. P. D.

ETſi mihi tuæ literæ iucũdiſſimæ ſunt: tamen iucundius fuit,qđ in ſumma occupatione tua Planco collegæ mandaſti,ut te mihi per literas excuſaret. qđ fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo,et diligentia. Coniunctio tua cũ collega,concordiaq; ueſtra,quæ literis cõmunibus declarata eſt, S.P.Q.R. gratiſſima accidit. Quod ſupereſt,perge mi Brute,et iã non cum alijs,ſed tecum ipſe certa. Plura ſcribere nõ debeo,præſertim ad te, quo magiſtro breuitatis uti cogito. Literas tuas uehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

PErmagni intereſt,quo tibi hæc tempore epiſtola reddita ſit:utrũ cum ſolicitudinis aliquid haberes: an cum ab omni moleſtia uacuus eſſes. Itaq; ei præcepi,quem ad te miſi,ut tempus obſeruaret epiſtolæ tibi reddendæ. Nam quemadmodum coràm, qui ad nos intempeſtiue adeunt, moleſti ſæpe ſunt: ſic epiſtolæ offendunt non loco redditæ. Si autem , ut ſpero,nihil te perturbat,nihil impedit,& ille,cui mandaui,ſatis ſcite,& commode tempus ad te cepit adeundi:

confido me, quod uelim, à te facile impetraturũ. L. Lamia præturam petit. hoc ego utor uno omnium plurimum. Magna uetuſtas, magna conſuetudo intercedit: quod'q; plurimum ualet, nihil mihi eius eſt familiaritate iucũdius. Magno præterea beneficio eius, magno'q; merito ſum obligatus. nam Clodianis temporibus cum equeſtris ordinis princeps eſſet, pro'q; mea ſalute acerrime propugnaret, à Gabinio Cos. relegatus eſt: quod ante id tempus ciui Romano Romæ contigit nemini. Hoc cum P. R. meminerit, me ipſum non meminiſſe turpiſſimum eſt. Quapropter perſuade tibi me Brute, me petere præturã. Quãq̃ enim Lamia ſummo ſplẽdore, ſumma gratia eſt, uſus magnificentiſſimo munere ædilitio: tamen quaſi ea ita non eſſent, ego ſuſcepi totũ negotium. Nunc ſi me tanti facis, quanti certe facis, quando equitum centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum noſtrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. ponam in extremo, quod ſentio. Nihil eſt Brute, cum omnia à te expectem, quod mihi gratius facere poſſis. Vale.

M. T. C. D. BRVTO IMP. S. D.

LAmia uno omnium familiariſſime utor. Magna eius in me non dico officia, ſed merita: eaq; ſunt P. R. notiſſima. Is magnificentiſſimo munere ædilitatis perfunctus, petit præturam: omnes'q; intelligunt, nec dignitatem ei deeſſe, nec gratiam. ſed is ambitus extare uidetur, ut ego omnia pertimeſcam, tota'mq; petitionem Lamiæ mihi ſuſtinendam putem. In ea re quantũ me poſſis adiuuare, facile perſpicio: nec uero, quantũ

mea cauſa uelis, dubito. Velim igitur mi Brute tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris. quod ut facias, uehementer te rogo. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.D.

ETſi ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioq; ad ſenatum dediſti, quid timendum, ſuſpicandumq; putares, ſuſpicabamur: tamen timidiora mandata uidebantur, quàm erat dignum tua, P.Q.R. uictoria. Senatus autem mi Brute fortis eſt, & habet fortes duces. Itaq; moleſte ferebat, ſe à te, quem omnium, quicunq; fuiſſent, fortiſſimum iudicaret, timidum, atq; ignauum iudicari. Etenim cum te incluſo ſpem maximã omnes habuiſſent in tua uirtute florente Antonio: quis erat, qui quicquam timeret, profligato illo, te liberato? Nec uero Lepidum timebamus. Quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbitraretur, ut qui in maximo bello pacem uelle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellum R.P. indiceret? Nec dubito, quin tu plus prouideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam moleſtiam afferebat. Quare uelim equidem, id quod ſpero, ut planè abiectus, & fractus ſit Antonius. Sin aliquid uirium forte collegerit: ſentiet, nec ſenatui conſilium, nec P.R. uirtutem deeſſe, nec R.P. te uiuo, Imp. XIIII. Cal. Iun. Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. P. D.

A D ſenatum quas literas miſi, uelim prius perlegas: & ſiqua tibi uidebuntur, commutes. Neceſſario me ſcripſiſſe, ipſe animaduertes. nam cum putarem quartam, & Martiam legiones mecum futuras, ut Druſo, Pauloq́; placuerat, uobis aſſentientibus: minus de reliquis rebus laborandum exiſtimaui. nunc uero cum ſim cum tironibus egentiſſimus, ualde & meam, & ueſtram uicem timeã, neceſſe eſt. Vercellenſes me, & M. Brutum præcipue obſeruant. His nequam patiare iniuriã fieri in ſenatu uernarum cauſa, à te peto. Cauſam habent optimam, officium in R. P. ſummum, genus hominum aduerſariorum ſeditioſum, et inertiſſimum. XII Cal. Iun. Vercellis.

D. BRVTVS IMP. M. T. C. S. D.

Q Vod pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaq; officia cogunt, ut timeam. Sæpe enim mihi cum eſſet dictum, neq; à me contemptum, nouiſſime Labeo Segulius homo ſui ſimillimus narrauit mihi, apud Cæſarem ſe fuiſſe, multumq́; ſermonem de te habitum eſſe: ipſum Cæſarem nihil ſanè de te queſtum, niſi dictum, quòd diceret te dixiſſe laudandum adoleſcentem, ornandum, tollendum, ſe non eſſe commiſſurum, ut tolli poſſit. Hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe, aut finxiſſe dictum, non ab adoleſcente prolatũ. Veteranos uero peſſime loqui, uolebat Labeo me credere, & tibi ab ijs inſtare periculum, maximeq́; indi-

gnari, quòd in Decemuiris neq; Cæſar, neq; ego habiti eſſemus, atq; omnia ad ueſtrum arbitrium eſſent collata. Hæc cum audiſſem, & iam in itinere eſſem, committendum non putaui, prius ut alpes tranſgrederer, quàm quid iſtic ageretur, ſcirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione uerborum, & denuntiatione periculi, ſperare eos, te perterrefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi præmia: & totam iſtam cantilenam ex hoc pendere, ut q̃plurimum lucri faciant. neq; tamen non te cautum eſſe uolo, & inſidias uitantem. nihil enim tua mihi uita poteſt eſſe iucundius, neq; carius. Illud uide, ne timendo, magis timere cogare. & quibus rebus poteſt occurri ueteranis, occurras. Primũ quod deſyderant de Decemuiris, facias: deinde de præmijs. Si tibi uidetur, agros militum eorum, qui cum Antonio ueterani fuerunt, his dãdos cenſeas ab utriſq; noſtrum. De nummis, lente, ac ratione habita pecuniæ, ſenatum de ea re conſtituturum. quatuor legionibus ijs, quibus agros dandos cenſuiſtis, uideo facultatem fore ex agris Syllanis, & agro Campano. Aequaliter, aut ſorte agros legionibus aſſignari puto oportere. Hæc me tibi ſcribere non prudentia mea hortatur, ſed amor in te, & cupiditas otij, quod ſine te conſiſtere non poteſt. Ego, niſi ualde neceſſe fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro: ſpero me non peſſimum exercitũ habiturũ ad omnes caſus, et impetus hominũ. De exercitu, quem Panſa habuit, legionem mihi Cæſar non remittit. Ad has literas ſtatim mihi reſcribe, tuorum'q; aliquẽ mitte, ſiquid reconditũ magis erit, me'q; ſcire opus eſſe putaris. Vale. VII Cal. Iun. Eporædia.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. P. D.

d Ii iſti Segulio maleficiant, homini nequiſſimo omnium qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt. Quid? tu illum tecum ſolum, aut cum Cæſare, qui neminem prætermiſerit, qui cum loqui potuerit, cui non eadem iſta dixerit? Te tamen mi Brute ſic amo, ut debeo, quòd iſtud quicquid eſſet nugarum, me ſcire uoluiſti. Signum enim magnum amoris dediſti. Nam quòd idem Segulius ait ueteranos queri, quòd tu & Cæſar in Decemuiris non eſſetis, utinam ne ego quidem eſſem. Quid enim moleſtius? Sed tamen, cum ego ſenſiſſem de ijs, qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere, ijdem illi, qui ſolent, reclamarunt. Itaq; excepti etiã eſtis me uehementer repugnante. Quocirca Seguliũ negligamus, qui res nouas quærit: non quo ueterem comederit, nullam enim habuit, ſed hanc ipſam recentem nouam deuorauit. Quod autem ſcribis, te, quod pro te ipſo nõ facias, id pro me facere, ut de me timeas aliquid: omni te uir optime, mihiq; cariſſime Brute de me metu libero. Ego enim, quæ prouideri poterunt, non fallar in ijs: quæ cautionem non habebunt, de ijs non ita ualde laboro. Sim etenim impudens, ſi plus poſtulem, quàm homini à rerum natura tribui poteſt. Quòd mihi præcipis, ut caueam, ne timendo magis timere cogar: & ſapienter, & amiciſſime præcipis. ſed uelim tibi perſuadeas, cum te conſtet excellere hoc genere uirtutis, ut nunquam extimeſcas, nunquã perturbere: me huic tuæ uirtuti proxime accedere. Quamobrem neq; metuã quicquam, & cauebo omnia. Sed uide, ne tua iam mi Brute

culpa futura ſit, ſi ego quicquam timeam. Tuis enim opibus, & conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamen omnem timorem abijceremus: præſertim cum perſuaſum omnibus eſſet, mihiq; maxime, nos à te unice diligi. Conſilijs tuis, quæ ſcribis de quatuor legionibus, deq; agris aſſignandis ab utriſq; ueſtrum, uehementer aſſentior. Itaq; cum quidam de collegis noſtris agrariam curationem ligurirent, diſturbaui rem, totamq; uobis integram reſeruaui. Siquid erit occultius, et (ut ſcribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Vale. Pr. Non. Iun.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. P. D.

CVm Appio Claudio C. F. ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officijs, & meis mutuis conſtituta. Peto à te maiorem in modũ, uel humanitatis tuæ, uel mea cauſa, ut eum authoritate tua, quæ plurimũ ualet, conſeruatum uelis. Volo te, cum fortiſſimus uir cognitus ſis, etiam clementiſſimum exiſtimari. Magno tibi erit ornamento, nobiliſſimum adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſaluum. cuius quidem cauſa hoc melior debet eſſe, quòd pietate adductus, propter patris reſtitutionem ſe cum Antonio coniunxit. Quare etſi minus ueram cauſam habebis, tamen uel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus poteſt hominem ſummo loco natum, ſummo ingenio, ſumma uirtute, officioſiſſimum præterea, & gratiſſimum, incolumem in ciuitate retinere. Quod ut facias, ita à te peto, ut maiore ſtudio, magiſ'ue ex animo petere non poſſim. Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. P. D.

NOs hic ualemus recte: & quo melius ualeamus, operam dabimus. Lepidus commode de nobis ſentire uidetur. omni timore depoſito, debemus libere R.P. conſulere. Quòd ſi omnia eſſent aliena, tamen tribus tantis exercitibus proprijs R.P. ualentibus, magnum animum habere debebas, quẽ & ſemper habuiſti, & nunc fortuna adiuuante augere potes. Quæ tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cauſa homines loquuntur. Si frenum momorderis: pereã, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantẽ loqui ferre poterũt. Ego, tibi ut antea ſcripſi, dum mihi à te literæ ueniant, in Italia morabor. Vale. VIII Cal. Iun. Eporædia.

CICERO D. BRVTO S. D.

NArro tibi. antea ſubiraſcebar breuitati tuarum literarum: nunc mihi loquax eſſe uideor. te igitur imitabor. Quàm multa quàm paucis, Te recte ualere, operamq́; dare, ut quotidie melius: Lepidum commode ſentire: Tribus exercitibus quiduis nos oportere cõfidere. Si timidus eſſem, tamẽ iſta epiſtola mihi omnẽ metum abſterſiſſes. Sed, ut mones, frenum momordi. etenim, qui te incluſo omnem ſpem habuerim in te, q̃d nunc putas? Cupio iam uigiliam meam Brute tibi tradere, ſed ita, ut ne deſim conſtantiæ meæ. Quòd ſcribis in Italia te moraturũ, dum tibi literæ meæ ueniant: ſi per hoſtem licet, nõ erraris. Multa enim Romæ. Sin aduentu tuo bellũ confici poteſt, nihil ſit antiquius. Pe-

omnia expeditiſſima quæ erat, tibi decreta eſt. Habes amantiſſimum Seruilium. nos non deſumus. Vale. VIII *Id. Iun.*

M. T. CICERO D. BRVTO S. P. D.

Expectanti mihi tuas quotidie literas Lupus noſter ſubito denuntiauit, ut ad te ſcriberem, ſiquid uellem. Ego autem & ſi quid ſcriberem, non habebam (acta enim ad te mitti ſciebam) inanem autem ſermonem literarum tibi iniucundum eſſe audiebam: breuitatem ſecutus ſum, te magiſtro. Scito igitur in te, & in collega ſpem omnem eſſe. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum commune uocare non deſino: qui utinam iam adeſſet: inteſtinum urbis malum, quod eſt non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor λακωνισμὸν tuum. altera iam pagella procedit. Vince, & uale. XIIII *Cal. Quint.*

D. BRVTVS IMP. M. T. C. S. P. D.

IN maximo meo dolore hoc ſolatio utor, quòd intelligunt homines, non ſine cauſa me timuiſſe iſta, quæ acciderunt. Deliberent, utrum traijciant legiones ex Africa, nec ne, & ex Sardinia: Brutũ arceſſant, nec ne: mihi ſtipendium dent, an non, decernant. Ad ſenatum literas miſi. Crede mihi, niſi iſta omnia ita fiũt, quemadmodum ſcribo, magnum nos omneis adituros periculum. Rogo te, uidete quibus hominibus negotiũ detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus eſt, et celeritate. Vale. III *Non. Iun. ex caſtris.*

M.T.CICERO C.MATIO S. P. D.

N On dum ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus, an uoluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plenus officij, tum utriuſq; noſtrum amantiſſimus. Nam cum in Tuſculanum ueſperi ueniſſem: poſtridie ille ad me, non dum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane uenit. Quem cum obiurgarem, quòd parũ ualetudini parceret: tum ille nihil ſibi fuiſſe longius, quàm ut me uideret. Nunquidnam, inquã, noui? Detulit ad me querelã tuam: de qua prius, quàm reſpondeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere præterita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior. ſed VETVSTAS habet aliquid commune cum multis: amor non habet. Dilexi te, quo die cognoui, meq́; à te diligi iudicaui. Tuus deinde diſceſſus, isq́; diuturnus, ambitio noſtra, & uitæ diſſimilitudo non eſt paſſa uoluntates noſtras conſuetudine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agnoui multis annis ante bellum ciuile, cum Cæſar eſſet in Gallia. Quod enim uehementer mihi utile eſſe putabas, nec inutile ipſi Cæſari, perfeciſti, ut ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt. grauiora enim ſunt conſecuta. Et initio belli ciuilis cum Brunduſium uerſus ires ad Cæſarem, ueniſti ad me in Formianum. Primum hoc ipſum quanti, præſertim temporibus illis? Deinde oblitum me putas conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus intereſſe memini Trebatium. Nec uero oblitus ſum literarum tuarum, quas ad me

miſiſti, cum Cæſari obuiam ueniſſem in agro, ut arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſiue pudor meus coëgit, ſiue officium, ſiue fortuna. quod officium tuum, quod ſtudium uel in abſentem me, uel in præſentes meos defuit? quem porrò omnes mei & mihi, & ſibi te amiciorem iudicauerunt? Veni Brunduſium: oblitum'ne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miſeriarũ metu? Tandem aliquando Romæ eſſe cœpimus: quid defuit noſtræ familiaritati in maximis rebus? Quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum. In reliquis officiis cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me, ut domum uentitares, horaſq; multas ſæpe ſuauiſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut hæc φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti? Poſt Cæſaris reditum quid tibi maiori curæ fuit, q̃ ut eſſem ego illi quamfamiliariſſimus? quod efficeras. Quorſum igitur hæc oratio longior, quàm putaram? quia ſum admiratus te, qui hæc noſſe deberes, quicq̃ à me cõmiſſum, quod eſſet alienum noſtra amicitia, credidiſſe. Nã præter hæc, quæ cõmemoraui, quæ teſtata ſunt, & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ uix uerbis exequi poſſum. Omnia me tua delectant, ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, grauitas, cõſtantia, tum lepos, humanitas, literæ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde, ſi credidiſſem, nunquã id ſine aliqua iuſta cauſa exiſtimarem

te feciſſe. Dignitas tua facit, ut animaduertatur, quicquid facias: Maleuolentia autem hominum, ut nonnulla durius, q̃ à te facta ſint, proferantur. Ea ſi tu non audis, quid dicam, neſcio: equidem ſiquando audio, tam defendo, q̃ me ſcio à te contra iniquos meos ſolere defendi. Defenſio autem eſt duplex. Alia ſunt, quæ liquido negare ſoleam, ut de iſto ipſo ſuffragio. Alia, quæ defendam à te pie fieri, & humane, ut de curatione ludorum. Sed te hominem doctiſſimum non fugit, ſi Cæſar Rex fuerit, quod mihi quidem uidetur, in utranq; partem de tuo officio diſputari poſſe: uel in eam, qua ego uti ſoleo, laudandam eſſe fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: uel in eam, qua nonnulli utuntur, libertatem patriæ, uitæ amici anteponendam. Ex his ſermonibus utinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. Illa uero duo, quæ maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quàm ego, commemorat, aut ſæpius: te & nõ ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimum authorem fuiſſe, & moderandæ uictoriæ? In quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum. quibus niſi credideris: me omnis officij, & humanitatis expertem iudicaris. quo nec mihi grauius quicquam poteſt eſſe, nec à te alienius. Vale.

C. MATIVS M. T. C. S. P. D.

Agnam uoluptatem ex tuis literis cepi, quòd, m quam ſperaram, atq; optaram, habere te de me opinionem, cognoui. De qua etſi non dubitabã, tamen quia maximi æſtimabam, ut incorrupta maneret, laborabam. Conſcius autem mihi eram, nihil à me cõmiſſum eſſe, quod boni cuiuſquam offenderet animũ. Eò minus credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato tibi temere quicq̃ perſuaderi potuiſſe, præſertim in quẽ mea propenſa, & perpetua fuiſſet, atq; eſſet beneuolentia. Quod quando, ut uolui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti. nota enim mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quòd mortem hominis neceſſarij grauiter fero: atq; eum, quem dilexi, perijſſe indignor. aiunt enim patriam amicitiæ præponendã eſſe: perinde ac ſi iam uicerint, obitum eius R. P. fuiſſe utilem. Sed non agam aſtute. Fateor me ad iſtum gradum ſapientiæ non perueniſſe. Neq; enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus: ſed amicum, q̃q̃ re offendebar, tamen non deſerui. neq; bellum unq̃ ciuile, aut etiam cauſam diſſenſionis probaui: quam etiã naſcentem extingui, ſumme ſtudui. Itaq; in uictoria hominis neceſſarij, neq; honoris, neque pecuniæ dulcedine ſum captus. quibus præmijs reliqui, minus apud eum, quàm ego, cum poſſent, immoderate ſunt abuſi. Atq; etiã res familiaris mea, lege Cæſaris diminuta eſt: cuius beneficio plerique, qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in

ciuitate. Ciuibus uictis ut parceretur, æque, ac pro mea ſalute, laboraui. Poſſum igitur, qui omnes uoluerim incolumes, eum, à quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari? cum præſertim iidem homines illi & inuidiæ, & exitio fuerint. Plecteris ergo, inquiunt, quando factum noſtrum improbare audes. O ſuperbiam inauditam, alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impune licere. At hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent ſuo potius, quàm alterius, arbitrio. quæ nunc, ut quidem iſti dictitant, libertatis authores metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius unquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate deſciſcam. NVNQVAM enim honeſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam appetendam putaui. Sed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, ut pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſſe acerbam. At debeo pro ciuili parte R. P. uelle ſaluam. Id quidem me cupere, niſi & ante acta uita, & reliqua mea ſpes tacente me probat: dicendo uincere non poſtulo. Quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiorem oratione ducas: mihiq́; , ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. An quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem: id nunc ætate præcipitata commutem, ac me ipſe retexam? Non faciã, neque quod diſpliceat, committam, præterquam quòd hominis mihi coniunctiſſimi, ac uiri ampliſſimi doleo grauem caſum. Quòd ſi aliter eſſem animatus, nunquam, quod facerem, negarem: ne & in peccando improbus, & in diſſimulando timidus, ac uanus exiſtimarer.

niarer. At *ludos, quos Cæſaris uictoriæ Cæſar adoleſcẽs fecit, curaui.* At *id ad priuatum officiũ, non ad ſtatum* R.P. *pertinebat.* Q*uod tamen munus & hominis amiciſſimi memoriæ, ac honoribus præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo* Cæſa*ri petenti negare non potui.* V*eni etiam* Cos. Anton*ij ſæpe domum ſalutandi cauſa: ad quem, qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequentes uentitaſſe reperies.* S*ed quæ hæc eſt arrogantia, quod* C*æſar nunq̃ interpellauit, quin, quibus uellem, atque etiam quos ipſe non diligebat, tamen ijs uterer: eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne quos uelim, diligam?* S*ed non uereor, ne aut meæ uitæ modeſtia parum ualitura ſit in poſterum contra falſos rumores: aut ne etiam ij, qui me non amant propter meam in* C*æſarem conſtantiam, non malint mei, quàm ſui ſimiles amicos habere.* M*ihi quidem ſi optata contingent: quod reliquum eſt uitæ, in otio* R*hodi degam. ſin caſus aliquis interpellarit: ita ero* R*omæ, ut recte fieri ſemper cupiam.* T*rebatio noſtro magnas gratias ago, quòd tuum erga me animum ſimplicem, atque amicum aperuit: & quòd eum, quem ſemper dilexi libenter, quo magis iure colere, atque obſeruare deberem, fecit.* B*ene uale, & me dilige.*

M. T. CICERO M. OPPIO S.

D*ubitanti mihi, quod ſcit* A*tticus noſter, de hoc toto conſilio profectionis, quòd in utranq; par-*

tem in mentem multa ueniebant, magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationem, iudicium, & conſilium tuum. Nam *& ſcripſiſti aperte, quid tibi uideretur: &* Atticus *ad me ſermonem tuum pertulit.* Semper *iudicaui, in te & in capiendo conſilio prudentiã ſummam eſſe, & in dando fidem. maximeq́; ſum expertus, cum initio ciuilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres: eundum ne ad* Pompeium, *an manẽdum in* Italia. Suaſiſti, *ut conſulerem dignitati meæ. ex quo, quid ſentires, intellexi. et ſum admiratus fidem tuam, & in conſilio dando religionẽ: quòd, cum aliud malle amiciſſimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, q̃ illius uolũtas fuit.* Equidem *& ante hoc tempus te dilexi, & ſemper me à te diligi ſenſi: & cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem, & me abſentem, & meos præſentes à te cultos & defenſos eſſe memini.* Et *poſt meum reditum q̃ familiariter mecum uixeris, quæq́; ego de te & ſenſerim, & prædicarim, omnes; qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus.* Grauiſſimum *uero iudicium de mea fide, & de conſtantia feciſti, cum poſt mortem* Cæſaris *totum te ad amicitiam meam contuliſti. quod tuũ iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te, omnibusq́; meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo.* Tu *mi* Oppi *conſeruabis amorem tuum (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quàm quo te admonendum putem) meaq; omnia tuebere: quæ tibi ne ignota eſſent,* Attico *mandaui.* À *me autem, cum paulum otij nacti erimus, uberiores literas expectato.* Da *operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.*

MARCI TVLLII CICERONIS EPI-
STOLARVM FAMILIARIVM
LIBER DVODECIMVS.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Finem nullũ facio, mihi crede, Caſſi de te, et de Bruto *noſtro, ideſt de tota* R.P. *cogitandi: cuius omnis ſpes in uobis eſt, & in* D. Bruto. *quã quidem iam habeo ipſe meliorem,* R.P. *à* Dolabella *meo præclariſſime geſta.* Manabat *enim illud malũ urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidẽ et urbi, & otio diffiderem urbano.* Sed *ita cõpreſſum eſt, ut mihi uideamur omne iam ad tempus ab illo dũtaxat ſordidiſſimo periculo tuti futuri.* Reliqua *magna ſunt, et multa, ſed poſita omnia ſunt in uobis: quanquã primum quidq; explicemus.* Nam, *ut adhuc quidẽ actum eſt, non regno, ſed* Rege *liberati uidemur.* Interfecto *enim* Rege, *regios omnes nutus tuemur: neque uero id ſolum, ſed etiam, quæ ipſe ille, ſi uiueret, non faceret, ea nos quaſi cogitata ab illo probamus: nec eius quidem rei finem uideo.* Tabulæ *figuntur: immunitates dantur: pecuniæ maximæ diſtribuuntur: exules reducuntur:* S. C. *falſa referuntur: ut tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe uideatur.* R.P. *iacet in ijs perturbationibus, in quas eam ille coniecit.* Hæc *omnia uobis ſunt expedienda: nec hoc cogitandum, ſatis iam habere* R.P. *à uobis.* Habet *illa*

quidem tantum, quantum nunq̃ mihi in mentem uenit optare. ſed contenta non eſt, & pro magnitudine & animi, & beneficij ueſtri à uobis magna deſyderat. Adhuc ulta ſuas iniurias eſt per uos interitu tyranni: nihil amplius. Ornamenta uero ſua quæ recuperauit? an quòd ei mortuo paret, quem uiuum ferre non poterat? cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? At enim ita decreuimus: fecimus id quidem temporibus cedentes, quæ ualent in R.P. plurimum: ſed immoderate quidam, & ingrate noſtra facilitate abutuntur. Verum hæc propediem, & multa alia coràm. Interim uelim ſic tibi perſuadeas, mihi cum R.P. quam ſemper habui cariſſimam, tum amoris noſtri cauſa, maximæ curæ eſſe tuam dignitatem. Da operam, ut ualeas.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Uehementer lætor tibi probari ſententiam, & orationem meam. qua ſi ſæpius uti liceret, nihil eſſet negotij, libertatem, & R. P. recuperare. Sed homo amens, & perditus, multóq; nequior, quàm ille ipſe, quem tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti, cædis initium quærit. nullamq; aliam ob cauſam me authorem fuiſſe Cæſaris interficiendi criminatur, niſi ut in me ueterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, modo facti ueſtri gloriam cum mea laude communicem. Ita nec Piſoni, qui in eum primus inuectus eſt nullo aſſentiente: nec mihi, qui idem triceſimo poſt die feci, nec P. Seruilio, qui me eſt conſecutus,

tuto in ſenatum uenire licet. Cædem enim gladiator quærit, eiuſq; initium ad XIII Cal. Oct. à me ſe facturum putauit. ad quem paratus uenerat, cum in uilla Metelli complures dies commentatus eſſet. Quæ autem in luſtris, & in uino commentatio potuit eſſe? Itaq; omnibus eſt uiſus, ut ad te antea ſcripſi, ſuo more uomere, non dicere. Quare quòd ſcribis te confidere authoritate, & eloquentia noſtra aliquid profici poſſe: non nihil, ut in tantis malis, eſt profectum. Intelligit enim P.R. tres eſſe conſulares, qui, quia quæ de R.P. bene ſenſerint, libere locuti ſunt, tuto in ſenatum uenire non poſſint. Nec eſt præterea quòd quicquam expectes. Tuus enim neceſſarius affinitate noua delectatur. itaq; iam non eſt ſtudioſus ludorum, infinitoq; fratris tui plauſu dirumpitur. Alter item affinis nouus commentarijs Cæſaris delenitus eſt. Sed hæc tolerabilia: illud non ferendum, quòd eſt, qui ueſtro anno Cos. filiũ ſuum futurum putet, ob eamq; cauſam ſe huic latroni deſeruire præ ſe ferat. Nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam deſperatione, ut ait, minus in ſenatum uenit. L. Cæſar optimus, & fortiſſimus ciuis ualetudine impeditur. Seru. Sulpitius, & ſumma authoritate, & optime ſentiens, non adeſt. Reliquos, exceptis deſignatis, ignoſce mihi ſi nõ numero conſulares. Habes authores conſilij publici: qui numerus etiam bonis rebus exiguus eſſet: quid cenſes perditis? Quare ſpes eſt omnis in uobis: qui ſi iccirco abeſtis, ut ſitis in tuto, ne in uobis quidem. Sin aliquid dignum ueſtra gloria cogitatis, uelim ſaluis nobis: ſin id minus, res tamen publica per uos breui tempore ius ſuũ recuperauit. Ego

tuis neq; deſum, neq; deero: qui ſiue ad me referent, ſiue non, mea tibi tamen beneuolentia, fideſq; præſtabitur. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

A V*get tuus amicus furorem in dies. primum in ſtatua, quam poſuit in roſtris, inſcripſit,* PARENT. P. OPT. MER. *ut non modo ſicarij, ſed iam etiam pariciadæ iudicemini. quid dico iudicemini? iudicemur potius.* V*eſtri enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe.* V*tinam quidem fuiſſem: moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc ueſtrum fuit: quod quando præterijt, utinam haberem, quid darem uobis conſilij. Sed ne mihi quidem ipſi reperio quid faciundũ ſit.* QVID *enim eſt, quod contra uim ſine ui fieri poſſit? Conſilium autem omne hoc eſt illorum, ut mortem Cæſaris perſequantur. Itaq; ante diem* VI *Non. Oct. productus in concionem à Canutio, turpiſſime ille quidem diſceſſit, ſed tamen ea dixit de conſeruatoribus patriæ, quæ dici deberent de proditoribus: de me quidem non dubitanter, quin omnia de meo conſilio & uos feciſſetis, & Canutius faceret. Cætera cuiuſmodi ſint, ex hoc iudica, quòd legato tuo uiaticum eripuerunt. Quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? ad hoſtem ſcilicet portari. O rem miſeram. dominum ferre non potuimus: conſeruo ſeruimus. & tamen me quidem fauente magis, q̃ ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in uirtute tua. Sed ubi ſunt copiæ? De reliquo malo te ipſum loqui tecum, quàm dicta noſtra cognoſcere.* Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Vellem Id. Mart. me ad cœnam inuitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet. Nunc me reliquiæ ueſtræ exercent, & quidem præter cæteros me. quanquam egregios Coſs. habemus, ſed turpiſſimos cóſulares, ſenatum fortem, ſed in infimo quemq; honore fortiſſimum. Populo uero nihil fortius, nihil melius, Italiáq; uniuerſa. Nihil autem fœdius Philippo, et Piſone legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res nuntiarent, cum ille earum rerum nulli paruiſſet, ultro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. Itaq; ad nos concurritur: factiq; iam in re ſalutari populares ſumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, ubi deniq; eſſes, neſciebam. Fama nuntiabat te eſſe in Syria: author erat nemo. De Bruto quo propius eſt, eo firmiora uidentur eſſe, quæ nuntiantur. Dolabella ualde uituperabatur ab hominibus non inſulſis, quòd tibi tam cito ſuccederet, cum tu uix dum triginta dies in Syria fuiſſes. Itaq; conſtabat, eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, et Bruti eſt, quòd exercitum præter ſpem exiſtimamini comparaſſe. Scriberem plura, ſi rem, cauſam'q; noſſem. Nunc quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum, atq; fama. Tuas literas auide expecto. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Hyemem credo adhuc prohibuiſſe, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maximéq;

ubi eſſes. loquebantur omnes tamen, credo quòd uolebant, in Syria te eſſe, habere copias. id autem eo facilius credebatur, quia ſimile uero uidebatur. Brutus quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus. res enim tantas geſſit, tamq; inopinatas, ut eæ cum per ſe gratæ eſſent, tum gratiores propter celeritatem. Quòd ſi tu ea tenes, quæ putamus: magnis ſubſidijs fulta R.P. eſt. à prima enim ora Græciæ, uſq; ad Aegyptum, optimorũ ciuium imperijs muniti erimus, & copijs. quanquam niſi me fallebat, res ſic ſe habebat, ut totius belli omnẽ diſcrimen in D. Bruto poſitum uideretur: qui ſi, ut ſperabamus, erupiſſet Mutina, nihil belli reliquũ fore uidebatur. Paruis omnino iam copijs obſidebatur, quòd magno præſidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autẽ Claternæ noſter Hircius, ad Forum Cornelium Cæſar, uterq; cum firmo exercitu: magnaſq; Romæ Panſa copias ex delectu Italiæ compararat. Hyems adhuc rẽ geri prohibuerat. Hircius nihil niſi conſyderate, ut mihi crebris literis ſignificat, acturus uidebatur. Præter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus ſtudioſiſſimam R.P. Tuos etiam clientes tranſpadanos mirifice coniunctos cum cauſa habebamus. Erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus: ex quibus unus L. Cæſar firmus eſt, & rectus. Seru. Sulpitij morte magnũ præſidiũ amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi. nõnulli inuident eorũ laudi, quos in R.P. probari uident. Populi uero Romani, totiusq; Italiæ mira conſenſio eſt. Hæc erant ferè, quæ tibi nota eſſe uellem. Nunc autem opto, ut ab iſtis orientis partibus uirtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Qui ſtatus rerum fuerit tum, cum has literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone uiro bono, & optime de R. P. ſentiente: nam quid dicam cupidiſſimo tui, qui domo, & fortunis relictis, ad te potiſſimum profectus ſit? Itaq; eum tibi ne commendo quidem. aduentus ipſius ad te, ſatis eum commendabit. Tu uelim ſic exiſtimes, tibi'q; perſuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bruto eſſe poſitum, ſi, quod nolim, aduerſi quid euenerit. Res, cum hæc ſcribebam, erat in extremũ deducta diſcrimen. Brutus enim Mutinæ uix iam ſuſtinebat. Qui ſi conſeruatus erit, uicimus. ſin (quod Dij omen auertant) oppreſſus ibi erit, omnis omnium curſus eſt ad uos. Proinde fac tantum animum habeas, tantum'q; apparatum, quanto opus eſt ad uniuerſam R. P. recuperandam. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Quanto ſtudio dignitatem tuam & in ſenatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quàm ex me cognoſcere. quæ mea ſententia in ſenatu facile ualuiſſet, niſi Panſa uehementer obſtitiſſet. Ea ſententia dicta, productus ſum in concionem à Trib. pl. M. Seruilio. Dixi de te quæ potui, tanta contentione, quantum forum eſt: tanto clamore, conſenſu'q; populi, ut nihil unquam ſimile uiderim. Id uelim mihi ignoſcas, quod inuita ſocru tua fecerim. Mulier timida uerebatur, ne Panſæ animus offenderetur. In concione qui-

dem Panſa *dixit, matrem quoq; tuam, & fratrem, illam à me ſententiam noluiſſe dici. Sed me hæc non mouebant: alia malebam.* Fauebam *&* R.P. *cui ſemper faui, & dignitati, ac gloriæ tuæ.* Quod *autem & in ſenatu pluribus uerbis diſſerui, & dixi in concione, in eo uelim fidem meam liberes.* Promiſi *enim, & propè confirmaui, te non expectaſſe, nec expectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more* R.P. *defenſurum. & quanquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omneis, quæ in iſtis partibus eſſent, opes, copiaſq;, tuas eſſe: per teq; Aſiam prouinciam confidebam iam* R.P. *recuperatam.* Tu *fac in augenda gloria te ipſum uincas.* Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

s Celus *affinis tui* Lepidi, *ſummamq; leuitatē, et inconſtantiam, ex actis, quæ ad te misi certo ſcio, cognoſſe te arbitror.* Itaque *nos confecto bello, ut arbitrabamur, renouatum bellum gerimus: ſpemq; omnem in* D. Bruto, *&* Planco *habemus: ſi uerū quæris, in te, & in meo* Bruto *non ſolum ad præſens perfugium, ſi, quod nolim, aduerſi quid acciderit, ſed etiā ad confirmationem perpetuæ libertatis.* Nos *hic de* Dolabella *audiebamus, quæ uellemus: ſed certos authores non habebamus.* Te *quidem magnum hominem & præſenti iudicio, et reliqui temporis expectatione ſcito eſſe.* Hoc *tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas.* Nihil *eſt tantum, quod non* P.R. *à te perfici, atq; obtineri poſſe iudicet.* Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Breuitas tuarum literarum me quoq; breuiorem in ſcribendo facit: &, uere ut dicam, non ſatis occurrit, quod ſcribam. noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio: tuas autem ignoramus. Tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine authore. Nos confectum bellũ cũ putaremus, repente à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. Itaq; perſuade tibi, maximam R.P. ſpem in te, & in tuis copijs eſſe. Firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen, ut omnia (ut ſpero) proſpere procedant, multum intereſt te uenire. Exigua eſt enim ſpes R.P. nam nullam non libet dicere: ſed quæcunq; eſt, ea deſpondetur anno conſulatus tui. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Lepidus tuus affinis, meus familiaris pr. Cal. Quint. ſententijs omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt, cæteriq́;, qui unà cum illo à R.P. defecerunt. quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante Cal. Sept. poteſtas facta eſt. Fortis ſanè ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidij tui. Bellũ quidem, cum hæc ſcribebam, ſanè magnum erat ſcelere, & leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ uolumus, audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine authore, rumore nuntio. Quod cũ ita eſſet, tamen literis tuis, quas Non. Mai. ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, ut illũ

iam oppreſſum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam uenire cum exercitu: ut ſi hæc ex ſententia confecta eſſent, conſilio, atque authoritate tua roborarentur. ſin quid forte titubatum eſſet, ut fit in bello: exercitu tuo niteremur. quem quidẽ ego exercitum, quibuſcunq; potero rebus ornabo. Cuius rei tum tempus erit, cum quid opis R.P. *laturus exercitus ſit, aut quid iam tulerit, notum eſſe cœperit. nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclariſſimi, ſed geſta res expectatur: quam quidem aut iam eſſe aliquã, aut appropinquare cõfido. Tua uirtute, et magnitudine animi nihil eſt nobilius. Itaq; optamus, ut quamprimum te in Italia uideamus.* R.P. *nos habere arbitrabimur, ſi uos habebimus. Præclare uiceramus, niſi ſpoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepiſſet Antonium. Itaque nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto eſt Lepidus. Ille enim ex turbulenta* R.P. *hic ex pace, & uictoria bellum excitauit. Huic oppoſitos Coss. dess. habemus: in quibus eſt magna quidem ſpes, ſed anceps cura propter incertos exitus præliorum. Perſuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo eſſe omnia, uos expectari, Brutum quidem iam, iamq;. Quòd ſi, ut ſpero, uictis hoſtibus noſtris ueneritis: tamen authoritate ueſtra* R.P. *exurget, & in aliquo ſtatu tolerabili conſiſtet. Sunt enim permultæ, quibus erit medendum, etiam ſi* R.P. *ſatis eſſe uidebitur ſceleribus hoſtium liberata.* Vale.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. C. S. P. D.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. In Syriam me profectum eſſe ſcito ad L. Murcum, et Q. Criſpum Impp. Viri fortes, optimiq; ciues, poſteaq̃ audierunt, quæ Romæ gererentur, exercitus mihi tradiderunt, ipſiq; mecum unà fortiſſimo animo R.P. adminiſtrant. Item legionem, quam Q. Cæcilius Baſſus habuit, ad me ueniſſe ſcito. Quatuorq; legiones, quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi eſſe ſcito. Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos abſentes, remq; publicam quantum opus eſt defendas. Scire te uolo firma præſidia uobis, ſenatuiq; nõ deeſſe, ut optima ſpe, & maximo animo R.P. defendas. Reliqua tecum aget L. Carteius familiaris meus. Vale. Data Non. Mart. ex caſtris Taricheis.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. C. S. P. D.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Legi tuas literas, in quibus mirificum tuũ erga me amorem recognoui. Videbaris enim non ſolum fauere nobis, id quod & noſtra, & R.P. cauſa ſemper feciſti, ſed etiam grauem curam ſuſcepiſſe, uehementerq; eſſe de nobis ſolicitus. Itaque, quòd te primum exiſtimare putabam, nos oppreſſâ R.P. quieſcere non poſſe: deinde cum ſuſpicarere nos moliri, te ſolicitum eſſe & de ſalute noſtra, & de rerum euentu putabam: ſimul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex Aegypto, ſcripſi ad te, tabellariosq; complu-

res Romam miſi. Scripſi etiam ad ſenatum literas, quas reddi uetui prius, quàm tibi recitatæ eſſent, ſi forte mei obtemperare mihi uoluerunt. Quòd ſi literæ perlatæ non ſunt, non dubito, quin Dolabella, qui nefarie Trebonio occiſo Aſiam occupauit, tabellarios meos deprehenderit, literaſq; interceperit. Exercitus omnes, qui in Syria fuere, teneo. Habui paululum moræ, dum promiſſa militibus perſoluo. Nunc iam ſum expeditus. A` te peto, ut dignitatem meam tibi commendatam habeas, ſi me intelligis nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegaſſe: ſi contra importuniſſimos latrones arma cepi te hortante, & authore: ſi non ſolum exercitum ad R. P. libertatemq; defendendam comparaui, ſed etiam crudeliſſimis tyrannis eripui. Quem ſi occupaſſet Dolabella: non ſolum aduentu, ſed etiam opinione, & expectatione exercitus ſui, Antonium confirmaſſet. Quas ob res milites tuere, ſi eos mirifice de R. P. meritos eſſe animaduertis: & effice, ne quem pœniteat, R. P. quàm ſpem prædæ, & rapinarum ſequi maluiſſe. Item Murci, & Criſpi Impp. dignitatem, quantum eſt in te, tuere. Nam Baſſus miſere noluit mihi legionem tradere. Quòd niſi milites inuito eo legatos ad me miſiſſent, clauſam Apameam tenuiſſet, quoad ui eſſet expugnata. Hæc a` te peto non ſolum R. P. quæ tibi ſemper fuit cariſſima, ſed etiam amicitiæ noſtræ nomine, quam confido apud te plurimum poſſe. Crede mihi hunc exercitum, quem habeo, ſenatus, atque optimi cuiuſque eſſe, maximeq; tuum: de cuius uoluntate aſſidue audiendo, mirifice te diligit, carumq; habet. qui ſi intellexerit commo-

da ſua curæ tibi eſſe, debere etiam ſe tibi omnia putabit. Literis ſcriptis, audiui Dolabellam in Ciliciam ueniſſe cum ſuis copijs. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim, celeriter ut ſcias, dabo operam. Ac uelim, ut meremur de R. P. ſic felices ſimus. Fac ualeas, meq́; ames. Non. Mai. ex caſtris.

C. CASSIVS S. D. M. T. C.

I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Cum R. P. uel ſalute, uel uictoria gaudemus: tum inſtauratione tuarum laudum, quòd maximus cōſularis maximum Cos. teipſum uiciſti, & lætamur, & mirari ſatis non poſſumus. Fatale neſcio quid tuæ uirtuti datum: id quod iam ſæpe experti ſumus. Eſt enim tua toga omnium armis felicior: quæ nunc quoq; nobis pene uictam R. P. ex manibus hoſtiū eripuit, ac reddidit. Nunc ergo uiuemus liberi. nunc te omnium maximum ciuem, & mihi cariſſimum, id quod maxime R. P. tenebris comparaſti, nunc te habebimus teſtem noſtri & in te, & in coniunctiſſimam tibi R. P. amoris. & quæ ſæpe polliatus es te & taciturum, dum ſeruiremus, et dicturum de me tum, cum profutura eſſent: nunc illa non ego quidem dici tantopere deſyderabo, q̄ ſentiri à te ipſo. Neq; enim omnium iudicio malim me à te commendari, q̄ ipſe tuo iudicio digne, ac mereor, commendatus eſſe: ut hæc nouiſſima noſtra facta non ſubita, nec inconuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarum tu teſtis es, fuiſſe iudices: meq́; ad optimam ſpem patriæ non minimum tibi ipſi producendum putes. Sunt

tibi M. Tulli *liberi, propinquiq; digni quidem te, & merito tibi cariſſimi. eſſe etiam debent in* R.P. *proxime ij cari, qui ſtudiorum tuorum ſunt æmuli: quorum eſſe cupio tibi copiam: ſed tamen non maxima me turba puto excludi, quo minus tibi uacet me excipere, & ad omnia, quæ uelis, & probes, producere.* Animum *tibi noſtrum fortaſſe probauimus: ingenium certe diutina ſeruitus, qualecunq; eſt, minus tamen, quã erat, paſſa eſt uideri.* Nos *ex ora maritima* A*ſiæ prouinciæ, & ex inſulis, quas potuimus naues deduximus.* Delectum *remigum, magna contumacia ciuitatũ, tamen ſatis celeriter habuimus. Secuti ſumus claſſem* Dolabellæ, *cui* Lucilius *præerat: qui ſpem ſæpe tranſitionis præbendo, neque unquam non decedendo, nouiſſime* Corycum *ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit.* Nos *illa relicta, quòd & in caſtra peruenire ſatius eſſe putabamus, et ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in* Bithynia Tullius Cimber *compararat, cui* Turulius Quæs. *præerat:* Cyprum *petiuimus.* Ibi, *quæ cognouimus, ſcribere ad uos quam celerrime uoluimus.* Dolabellam *ut* Tarſenſes *peſſimi ſocij, ita* Laodiceni *multo amentiores ultro acerſierunt. ex quibus utriſq; ciuitatibus,* Græcorum *militum numero, ſpeciem exercitus effecit.* Caſtra *habet ante oppidum* Laodiceam *poſita: & partem muri demolitus eſt: & caſtra oppido coniunxit.* Caſſius *noſter cum decem legionibus, & cohortibus uiginti auxiliarijs, & quatuor millium equitum à millibus paſſuum uiginti, caſtra habet poſita cum uallo: & exiſtimat ſe ſine prælio poſſe uincere.* Nam *iã ternis tetradrachmis*

triticum

triticum penes Dolabellã eſt:ut,niſi quid nauibus Laodicenorũ ſupportarit,cito fame pereat neceſſe ſit. Ne ſupportare poſſit,& Caßij claſſis bene magna, cui praeeſt Sextilius Rufus,et tres,quas nos adduximus,ego,Turulius & Patiſcus,facile praeſtabunt. Et uolo uos bene ſperare:& R.P.ut & uos iſtic expediißtis,ita pro noſtra parte celeriter iter nobis expediri poſſe,confidere. Vale. Data Id. Iun. Cypro, Acromani Iacride.

LENTVLVS CICERONI SVO S.P.D.

Cum Brutum noſtrum conueniſſem,eumq; tardius in Aſiam uenturum animaduerterem: in Aſiam redij,ut reliquias mei laboris colligerẽ, & pecuniam quamprimum Romam mitterem. Interim cognoui in Lycia eſſe claſſem Dolabellae, amplius q̃ centum naues onerarias, in quas exercitus eius imponi poſſet. id'q; Dolabellam ea mente comparaſſe,ut ſi Syriae ſpes eum fruſtrata eſſet, conſcenderet in naues, & Italiam peteret,ſe'q; cum Antonijs, & reliquis latronibus coniungeret. Cuius rei tanto in timore fui, ut omnibus rebus relictis,cum paucioribus,& minoribus nauibus ad illas ire conatus ſim. Quae res,ſi à Rhodijs non eſſem interpellatus,fortaſſe tota ſublata eſſet:tamẽ magna ex parte profligata eſt: quando quidem claſſis diſſipata eſt : aduentus noſtri timore milites , ducesq; effugerunt:onerariae omnes ad unam à nobis ſunt exceptae. Certe(quod maxime timui)uideor eſſe conſecutus,ut non poſſit claſſe Dolabella in Italiam peruenire,nec socijs ſuis firmatis durius nobis efficere negotiũ.

Rhodij nos, & R.P. quàm ualde deſperauerint, ex literis, quas publicè miſi, cognoſces. Et quidē multo parcius ſcripſi, q̄ re uera furere eos inueni. quòd uero aliquid de his ſcripſi, mirari noli: mira eſt eorum amentia. nec me meæ ullæ priuatim iniuriæ mouerunt unquam: malus animus eorū in noſtram ſalutem, cupiditas partium aliarum, perſeuerantia in contemptione optimi cuiuſq; ferenda mihi non fuit. nec tamen omnes perditos eſſe puto. Sed ijdem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui cæteros uiros clariſſimos non receperunt: ijdem tanquā aliquo fato & nunc aut magiſtratum gerunt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habent poteſtate. itaq; eadem ſuperbia, & prauitate utuntur. Quorum improbitatem aliquando retundi, et non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt R.P. noſtræ, ſed etiam neceſſarium. De noſtra dignitate uelim tibi ut ſemper curæ ſit: & quocunq; tempore occaſionem habueris, & in ſenatu, et in cæteris rebus laudi noſtræ ſuffragere. Quādo Coſs. decreta eſt Aſia, & permiſſum eſt ijs, ut dum ipſi uenirent, darent negotium, qui Aſiam obtineant: rogo te petas ab ijs, ut hanc dignitatem potiſſimum nobis tribuant, & mihi dent negotium, ut Aſiam obtineam, dum ipſorum alteruter uenit: nam quòd huc properent in magiſtratu uenire, aut exercitum mittere, cauſam non habent. Dolabella enim in Syria eſt: &, ut tu diuina tua mente proſpexiſti, & prædicaſti, dum iſti ueniunt, Caſſius eum opprimet. Excluſus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confiſus urbe, Laodiceam, quæ eſt in

Syria ad mare, ſe contulit. ibi ſpero celeriter eum pœnas daturum. Nam neq; quo refugiat, habet: neq; diutius ibi poterit tantum exercitum Caßij ſuſtinere. Spero etiam confectum eſſe iam, & oppreſſum Dolabellam. Quare non puto Panſam, & Hircium in conſulatu properaturos in prouincias exire, ſed Romæ acturos conſulatum. Itaque ſi ab his petieris, ut interea nobis procurationem Aſiæ dent, ſpero te poſſe impetrare. Præterea mihi promiſerunt Panſa & Hircius coràm, & abſenti mihi ſcripſerunt: Verrioq; noſtro Panſa affirmauit, ſe daturum operam, ne in ſuo conſulatu mihi ſuccedatur. Ego porrò non mediusfidius cupiditate prouinciæ produci longius ſpatium mihi uolo. nam mihi fuit iſta prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. quæ ego ne fruſtra ſubierim, né ue prius, quàm reliquias meæ diligentiæ conſequar, decedere cogar, ualde laboro. Nam ſi potuiſſem, quam exegeram, pecuniam uniuerſam mittere: poſtularem, ut mihi ſuccederetur. Nunc quod Caſſio dedi, quod Trebonij morte amiſimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum, qui mihi fidem, R. Q. P. non præſtiterunt: id conſequi, & reficere uolo. quod aliter non poteſt fieri, niſi ſpatium habuero. id ut per te conſequar, uelim, ut ſolet, tibi curæ ſit. Ego me de R. P. ita puto eſſe meritum, ut non prouinciæ iſtius beneficium expectare debeam, ſed tantum quantum Caſſius, & Bruti, non ſolum illius facti, periculiq; ſocietate, ſed etiam huius temporis ſtudio, & uirtute. Primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad R. P. traduxi, Caſſioq;

tradidi: primus delectus habui pro ſalute omniũ contra coniurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio, & R.P. Syriam, exercitusq́;, qui ibi erant, coniunxi. Nam niſi ego tantam pecuniam, tantaq; præſidia, & tam celeriter Caſſio dediſſem: ne auſus quidem eſſet ire in Syriam. & nunc non minora pericula R.P. à Dolabella inſtarent, q̃ ab Antonio. Atq; hæc omnia is feci, qui & ſodalis, & familiariſſimus Dolabellæ eram, coniunctiſſimus ſanguine Antonijs: prouinciam quoq; illorum beneficio habebam: ſed πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ. omnibus meis bellum primus indixi. Hæc etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructum animaduerto, tamen non deſpero: nec defatigabor permanere non ſolũ in ſtudio libertatis, ſed etiam in labore, & periculis. Attamen ſi etiam aliqua gloria iuſta, & merita prouocabimur, ſenatus, & optimi cuiuſq; officijs: maiore cum authoritate apud cæteros erimus, et eo plus prodeſſe R.P. poterimus. Filium tuum, ad Brutum cũ ueni, uidere non potui, ideo quòd iam in hyberna cum equitibus erat profectus. ſed mediusfidius ea eſſe eum opinione, & tua, & ipſius, et in primis mea cauſa gaudeo. Fratris enim loco mihi eſt, qui ex te natus, teq́; dignus eſt. Vale. Data IIII Cal. Iun. Pergæ.

P. LENTVLVS P. F. PROQVAES. P. R. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R. S. D.

SI ualetis, liberiq́; ueſtri ualent, bene eſt: ego quoq; ualeo. Scelere Dolabellæ oppreſſa Aſia,

in proximam prouinciã Macedoniã, præſidiaq; R.P. quæ M.Brutus V.CL. tenebat, me contuli: & id egi, ut per quos celerrime poſſet, Aſia prouincia, uectigaliaq; in ueſtram poteſtatem redigerentur. Quod cum pertimuiſſet Dolabella, & uaſtata prouincia, correptis uectigalibus, præcipue ciuibus Romanis omnibus crudeliſſime denudatis, ac diuenditis, celerius Aſia exceſſiſſet, quàm eò præſidium adduci potuiſſet: diutius morari, aut expectare præſidium nõ neceſſe habui: & quamprimum ad meum officium reuertendũ mihi eſſe exiſtimaui, ut & reliqua uectigalia exigerem, & quam depoſui pecuniam, colligerem: quicquid ex ea correptum eſſet, aut quorum id culpa accidiſſet, cognoſcerem quamprimum, & uos de omni re facerem certiores. Interim cum per inſulas in Aſiã nauiganti mihi nunciatũ eſſet, claſſem Dolabellæ in Lycia eſſe, Rhodiosq; naueis complureis inſtructas, & paratas in aqua habere: cum ijs nauibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiſcus Proquæs. homo mihi cum familiaritate, tum etiam ſenſibus in R.P. coniunctiſſimus, Rhodum reuerti, confiſus authoritate ueſtra, ſenatusq; conſulto, quo hoſtem Dolabellam iudicaratis, fœdere quoq;, quod cum his M. Marcello, Seru. Sulpitio Coss. renouatum erat: quo iurauerant Rhodij, eoſdem hoſteis ſe habituros, quos S.P.Q.R. quæ res nos uehementer fefellit. Tantum enim abfuit, ut illorum præſidio noſtram firmaremus claſſem, ut etiam à Rhodijs urbe, portu, ſtatione, quæ extra urbem eſt, commeatu, aqua deniq; prohiberentur noſtri milites: nos uix ipſi ſinguli cum nauigiolis reciperemur. Quam indigni-

tatem, diminutionem'q; maieſtatis non ſolum iuris noſtri, ſed etiam imperij, P. Q. R. icirco tulimus, quòd interceptis literis cognoramus Dolabellam, ſi deſperaſſet de Syria, Aegypto'q;, quod neceſſe erat fieri, in naueis cum omnibus ſuis latronibus, atq; omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiam'q; petere. Icirco etiam naueis onerarias, quarum minor nulla erat duûm millium amphorarum, contractas in Lycia à claſſe eius obſideri. Huius rei timore P. C. percitus, iniurias perpeti, & cum contumelia etiam noſtra omnia prius experiri malui. Itaque ad illorum uoluntatem introductus in urbem, & in ſenatum eorum, quàm diligētiſſime potui cauſam R. P. egi: periculum'q; omne, quod inſtaret, ſi ille latro cum omnibus ſuis naueis conſcendiſſet, expoſui. Rhodios autem tanta in prauitate animaduerti, ut omneis firmiores putarent, quàm bonos: ut hanc concordiam, & conſpirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem propenſe non crederent eſſe factam: ut patientiam ſenatus, & optimi cuiuſq; manere etiam nunc confiderent, nec potuiſſe audere quenquam Dolabellam hoſtem iudicare: ut deniq; omnia, quæ improbi fingebant, magis uera exiſtimarent, quàm quæ uere facta erant, & à nobis docebantur. Qua mente etiam ante noſtrum aduentum, poſt Trebonij indigniſſimam cædem, cæteraq; tot, tam'q; nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorum, & quidem nouo exemplo, contra leges ipſorum, prohibentibus ijs, qui tum magiſtratus gerebant. Hæc ſiue timore, ut dictitant, de agris, quos in continenti habēt, ſiue furore, ſiue

potentia paucorum, qui & antea pari contumelia uiros clariſſimos affecerant, & nunc maximos magiſtratus gerentes, nullo exemplo, neq; ueſtra ex parte: neq; noſtro præſentium, neq; imminenti Italiæ, urbiq; noſtræ periculo, ſi ille paricida cum ſuis latronibus, nauibus ex Aſia, Syriaq; expulſus Italiam petiſſet, mederi, cum facile poſſent, noluerunt. Nonnullis etiam ipſi magiſtratus ueniebant in ſuſpicionem, detinuiſſe nos, & demoratos eſſe, dum claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu noſtro. quam ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt, maxime quòd ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius legati Dolabellæ à claſſe diſceſſerunt, nauiq; longa profugerunt, onerarijs relictis, in quibus colligendis non minimum temporis, laboriſq; conſumpſerunt. Itaq; cum à Rhodo cum ijs, quas habueramus, nauibus in Lyciam ueniſſemus, naueis onerarias recepimus, dominiſq; reſtituimus. Iidemq;, quod maxime uerebamur, ne poſſet Dolabella cum ſuis latronibus in Italiam uenire, timere deſijmus. claſſem fugientem perſecuti ſumus uſque Sydam, quæ extrema regio eſt prouinciæ meæ. Ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſſe, reliquas Syriam, Cyprumq; petijſſe. Quibus diſiectis, cum ſcirem C. Caßij ſingularis ciuis, & ducis claſſem maximam fore præſto: in Syriam ad meum officium reuerti: daboq; operam, ut meum ſtudium, & diligentiam uobis P. C. & R. P. præſtem, pecuniamq; quàm maximam potero, & quàm celerrime cogam, omnibus cum rationibus ad uos mittam. Si percurrero prouinciam, & cognouero, qui nobis & R. P. fidem præſtiterunt in con-

ſeruanda pecunia à me depoſita, quiq́; ſcelere ultro deferentes pecuniam publicam hoc munere ſocietatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam uos certiores. De quibus, ſi uobis uidebitur, ſi ut meriti ſunt, grauiter conſtitueritis, nosq́; ueſtra authoritate firmaueritis: facilius & reliqua exigere uectigalia, & exacta ſeruare poterimus. Interea quo commodius uectigalia tueri, prouinciamq́; ab iniuria defendere poſſim, præſidium neceſſarium, uoluntariumq́; comparaui. His literis ſcriptis, milites circiter XXX, quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, è Syria fugientes in Pamphyliam uenerunt. hi nuntiauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria eſt, ueniſſe: non receptum. conatum eſſe aliquoties ui introire: repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento. Itaq; centum circiter amiſſis, ægrisq́; compluribus relictis, noctu Antiochia profugiſſe Laodiceam uerſus. Ea nocte omneis ferè Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediÿſſe, & ſe ÿs tradidiſſe, qui à Caſſio relicti, urbi illi præerant: cæteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero ſe quoq; eſſe dicebant. Caſſium autem cum ſuis omnibus copÿs nuntiatum eſſe quatridui iter à Laodicea abfuiſſe tum, cum Dolabella eò tenderet. Quamobrem opinione celerius confido ſceleratiſſimũ latronem pœnas daturum. IIII Non. Iun. Pergæ.

C. TREBONIVS M.T.C.S.P.D.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Athenas ueni ad XI *Cal. Iun. atque ibi, quod maxime optabam, uidi filium tuum deditum optimis ſtudijs, ſummaq; modeſtiæ fama. Qua ex re quantam uoluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente. Non enim neſcis quanti te faciam, & quàm pro noſtro ueterrimo, uerißimoq; amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono, gaudeam. Noli putare mi* Cicero *me hoc auribus tuis dare. nihil adoleſcente tuo, atq; adeo noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctũ) aut amabilius omnibus ijs, qui* Athenis *ſunt, eſt: aut ſtudioſius earum artiũ, quas tu maxime amas, hoc eſt optimarum. Itaq; tibi, quod uere facere poſſum, libenter quoq; gratulor, nec minus etiam nobis, quòd eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcunq; eſſet, talẽ habemus, ut libenter quoq; diligamus. Qui cum mihi in ſermone inieciſſet ſe uelle* Aſiam *uiſere: non modo inuitatus, ſed etiã rogatus eſt à me, ut id potißimum nobis obtinentibus prouinciam faceret. cui nos & caritate, et amore tuum officium præſtaturos non debes dubitare. Illud quoq; erit nobis curæ, ut* Cratippus *unà cum eo ſit, ne putes in* Aſia *feriatum illũ ab ijs ſtudijs, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum ut uideo, & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius diſcendo, exercendoq; ſe, procedat. Vos quid ageretis in* R.P. *cum has literas dabam, non ſciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ ſcilicet cupio eſſe falſa, ut aliquando*

otioſa libertate fruantur: quod uel minime adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in nauigatione noſtra puſillum laxamenti, conannaui tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore à te dictum, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. In quibus uerſiculis ſi tibi quibuſdam uerbis ἀσχημονέστερος uidebor: turpitudo perſonæ eius, in quam liberius inuehimur, nos uindicabit. Ignoſces etiam iracundiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi & homines, & ciues. Deinde qui magis hoc Lucillio licuerit aſſumere libertatis, quàm nobis? cum, etiam ſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate uerborũ incurreret. Tu, ſicut mihi pollicitus es, adiunges me quamprimum ad tuos ſermones. Nanq; illud non dubito, quin, ſiquid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosq; tibi commendatos habe. D. VIII Cal. Iun. Athenis.

M. T. CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S.

GRata mihi uehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti literis: quam ut conſerues, nó quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quædam nuntiata ſunt: quæ, quia tibi ſunt propiora, quàm nobis, tua me cauſa magis mouent, quàm mea. Romæ ſummum otium eſt, ſed ita, ut malis ſalubre aliquod, et honeſtum negotium: quod ſpero fore, quia uideo id curæ

eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionẽ quandam, & licentiam nactum, ſcribere audacius, & cætera quidẽ fortaſſe, quæ etiam tu concederes. ſed proxime ſcripſi de optimo genere dicendi. in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à iudicio noſtro, ſic ſcilicet, ut doctum hominem à non indocto, paululũ diſſidere. Huic tu libro maxime uelim ex animo: ſi minus, gratiæ cauſa ſuffragere. Dicam tuis, ut eum, ſi uelint, deſcribant, ad teq; mittant. Puto enim, etiam ſi rẽ minus probabis, tamen in iſta ſolicitudine quicquid à me profectũ ſit, iucundũ tibi fore. Quòd mihi exiſtimationem tuã, dignitatemq; cõmendas, facis tu quidẽ omnium more: ſed uelim ſic exiſtimes, me cũ amori, quem inter nos mutuũ eſſe intelligã, plurimũ tribuere, tum de ſummo ingenio, et de optimis tuis ſtudijs, et de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudicare, ut neminẽ tibi anteponã, cõparẽ paucos. Vale.

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S.D.

QVod extremum fuit in ea epiſtola, quam à te proxime accepi, ad id primũ reſpõdebo. Animaduerti enim hoc uos magnos oratores facere nonnunquam. Epiſtolas requiris meas. ego autem nunquam, cum mihi denuntiatum eſſet à tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi uideor ex tuis literis intelligere, te nihil commiſſurum eſſe temere, nec ante, quàm ſciſſes, quo iſte neſcio qui Cæcilius Baſſus erumperet, quicquã certi conſtiturum: id ego & ſperaram prudentia tua fretus: & ut confiderem, fecerunt tuæ grauiſſimæ li-

teræ. idq́; ut facias quamſæpiſſime, ut & qnid tu agas, & quid agatur, ſcire poſſim, & etiam quid acturus ſis, ualde te rogo. Etſi per iniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me conſolabar, quòd & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotijs diſcedere. Vtrunq; contra accidit. Iſtic enim bellum eſt exortum: hic pax conſecuta, ſed eiuſmodi pax, in qua, ſi adeſſes, multa te non delectarent, ea tamen, quæ ne ipſum Cæſarem quidem delectent. BELLORVM *enim ciuilium ij ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant, quæ uelit uictor, ſed etiam, ut ijs mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta ſit uictoria. Equidem ſic iam obdurui, ut ludis Cæſaris noſtri æquiſſimo animo uiderem T. Plancum, audirem Laberij, & Publij poëmata. Nihil mihi tam deeſſe ſcito, quàm quicum hæc familiariter, doctéq; rideam. Is tu eris, ſi q̃primum ueneris. quod ut facias, nõ mea ſolum, ſed etiam tua intereſſe arbitror. Vale.*

M. T. CICERO CORNIFICIO S.

Libentiſſime legi tuas literas: in quibus iucundiſſimum mihi fuit, quòd cognoui meas tibi redditas eſſe. Non enim dubitabam, quin eas libenter lecturus eſſes: uerebar, ne redderentur. Bellum, quod eſt in Syria, Syriamq́; prouinciam tibi tributam eſſe à Cæſare, ex tuis literis cognoui. eandem rem tibi uolo bene, & feliciter euenire. quod ita fore confido, fretus, & induſtria, & prudentia tua. Sed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcribis, ſanè me commouit.

Quantum copiarum haberes, cum ipſe coniectura conſequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. Itaque opto ne ſe illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. Quòd ſi pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet uti conſilio M. Bibuli, qui ſe oppido munitiſſimo, & copioſiſſimo tandiu tenuit, quàdiu in prouincia Parthi fuerunt. Sed hæc melius ex re, & ex tempore conſtitues. Mihi quidem uſque curæ erit, quid agas, dum, quid egeris, ſciero. Literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim. A te, ut idem facias, peto: in primisq́; ut ita ad tuos ſcribas, ut me tuum ſentiant eſſe. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S.

Gratæ mihi tuæ literæ, niſi quòd Sinueſſanum diuerſoriolum contempſiſti. Quam quidem contumeliam uilla puſilla iniquo animo ferret, niſi in Cumano, & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. Sic igitur facies, meq́; amabis, & ſcripto aliquo laceſſes. Ego enim reſpondere facilius poſſum, quàm prouocare. Quòd ſi, ut eſt, ceſſabis, laceſſam, ne tua ignauia etiam inertiam afferat. Plura otioſus. hæc, cum eſſem in ſenatu, exaraui. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO S. D.

Caius Anitius familiaris meus, uir omnibus rebus ornatus, negotiorum ſuorum cauſa legatus

eſt in Africam legatione libera. eum uelim rebus omnibus adiuues, operamq́; des, ut q̃ commodiſſime ſua negotia conficiat. in primiſq́;, quod ei cariſſimum eſt, dignitatem eius tibi commendo. idq́; à te peto, quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus non rogatus ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à ſummis uiris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies: cæteriſq́; rebus omnibus eius dignitati, reiq́;, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratiſſimum. Da operam ut ualeas.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Nos hic cum homine gladiatore omnium nequiſſimo collega noſtro Antonio bellum gerimus, ſed non pari conditione, contra arma uerbis. At etiam de te concionatur: nec impune: nam ſentiet, quos laceſſierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perſcribi ab alijs. À me futura debes cognoſcere, quorum quidem non eſt difficilis coniectura. Oppreſſa omnia ſunt: nec habent ducem boni: noſtriq́; τυραννοκτόνοι longe gentium abſunt. Panſa & ſentit bene, & loquitur fortiter. Hircius noſter tardius conualeſcit. Quid futurum ſit, planè neſcio. Spes tamen una eſt, aliquando P.R. maiorum ſimilem fore. Ego certe R.P. non deero: & quicquid acciderit, à quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero: tuã famam, & dignitatem tuebor. Ad XIII. Cal. Ian. ſenatus frequens mihi eſt aſſenſus cum de cæteris rebus magnis, et neceſſarijs, tum de prouincijs ab ijs, qui ob-

tineret, retinendis, neq; cuiquam tradendis, niſi qui ex S.C. ſucceſſiſſet. Hoc ego cum R.P. cauſa cenſui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quãobrem te amoris noſtri cauſa rogo, R.P. cauſa hortor, ut necui quicq̃ iuris in tua prouincia eſſe patiare: atq; ut omnia referas ad dignitatem, qua nihil poteſt eſſe præſtantius. Vere tecum agam, ut neceſſitudo noſtra poſtulat. in Sempronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximã ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud & præterijt, et leuius eſt. Hæc magna res eſt. Fac ut prouinciã retineas in poteſtate R.P. Plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. itaq; Cherippo noſtro me uelim excuſes. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO S. D.

Omnem conditionem imperij tui, ſtatumq́; prouinciæ mihi demonſtrauit Tratorius. O multa intolerabilia locis omnibus. Sed quò tua maior dignitas, eò, quæ tibi acciderunt, minus ferenda. Neque enim, quæ tu propter magnitudinem et animi, & ingenij moderate fers, à te non ulciſcenda ſunt, etiam ſi non ſint dolenda. ſed hæc poſterius. Rerum urbanarum acta tibi mitti certo ſcio. quòd ni ita putarẽ, ipſe perſcriberem, in primisq; Cæſaris Octauiani conatum: de quo multitudini fictum ab Antonio crimen uidetur, ut in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. Prudentes autem, & boni uiri & credunt factum, & probant. Quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod non exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſa facturus. Antonius autẽ noſter familiaris, tãto ſe odio eſſe intelligit, ut cũ interfectores ſuos domi cõprehẽderit, rẽ pro-

ferre non audeat. Ad VII Id. Oct. Brunduſium uenerat, profectus obuiam legionibus Macedonicis quatuor. quas ſibi conciliare pecunia cogitabat, eaſq; ad urbem adducere, & in ceruicibus noſtris collocare. Habes formam R.P. ſi in caſtris poteſt eſſe R.P. In qua tuā uicem ſæpe doleo, quòd nullam partem per ætatem ſanæ & ſaluæ R.P. guſtare potuiſti. Atq; antehac quidē ſperare ſaltem licebat, nunc etiam illud ereptum eſt. Quæ enim ſpes eſt? cum in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus ſe ſaluo locus in ciuitate eſſe non poſſet. Equidē & hæc, & omnia, quæ homini accidere poſſunt, ſic fero, ut philoſophiæ magnam habeam gratiam, quæ me non modo à ſolicitudine abducat, ſed etiam contra omnes fortunæ impetus armat. tibi'q; idem cenſeo faciundū, nec à quo culpa abſit, quicquam in malis numerandū. Sed hæc tu melius. Tratorium noſtrum cum ſemper probaſſem, tum maxime in tuis rebus ſummam eius fidem, diligentiam, prudentiam'q; cognoui. Da operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

EGo nullum locum prætermitto (nec enim debeo) non modo laudandi tui, ſed ne ornandi quidē. Sed mea ſtudia erga te, & officia malo tibi ex tuorū literis, quā ex meis, eſſe nota. Te tamen hortor, ut omni cura in R.P. incumbas. Hoc eſt animi, hoc eſt ingenij tui: hoc eius ſpei, quā habere debes amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hac de re aliàs ad te pluribus. cum

enim

enim hæc ſcribebam, in expectatione erant omnia. non dum legati redierant, quos ſenatus non ad pacem deprecandam, ſed ad bellum denuntiandum miſerat, niſi legatorum nuntio paruiſſet. Ego tamen, ut primum occaſio data eſt, meo priſtino more R.P. defendi: me principem S.P.Q.R. profeſſus ſum: nec poſtea, q̃ ſuſcepi cauſam libertatis, minimum tempus amiſi tuendæ ſalutis, libertatisq́; communis. Sed hæc quoque te ex alijs malo. T. Pinarium familiariſſimum meum, tanto tibi ſtudio commendo, ut maiore non poſſim: cui cum propter omnes uirtutes, tum etiam propter ſtudia communia ſum amiciſſimus. Is procurat rationes, negotiaq; Dionyſii noſtri, quem & tu multum amas, & ego omnium plurimum. Ea tibi ego non debeo commendare, ſed cōmendo tamen. Facias igitur, ut ex Pinarij gratiſſimi hominis literis tuum & erga illū, & erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero uiceſimo die, ut dicebat, reddidit. Eo die non fuit ſenatus, neq; poſtero. Quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi non inuita Minerua. Etenim eo ipſo die ſenatus decreuit, ut Minerua noſtra, cuſtos urbis, quam turbo deiecerat, reſtitueretur. Panſa tuas literas recitauit. Magna ſenatus approbatio conſecuta eſt cum ſummo gaudio, & offenſione Minotauri, ideſt Caluiſii, et Tauri. Factum de te S. C. honorificum. poſtulabatur autem, ut etiam illi

notarentur: ſed Panſa clementior. Ego mi Cornifici quo die primum in ſpem libertatis ingreſſus ſum, & cunctantibus cæteris ad XIII Cal. Ian. fundamenta R. P. ieci: eo ipſo die prouidi multum, atque habui rationem dignitatis tuæ. Mihi enim eſt aſſenſus ſenatus de obtinendis prouincijs. Nec uero poſtea deſtiti labefactare eum, qui ſumma cum tua iniuria, contumeliáq; R.P. prouinciam abſens obtinebat. Itaq; crebras, uel potius quotidianas compellationes meas non tulit, ſéq; in urbem recepit inuitus: neque ſolum ſpe, ſed certa re iam, & poſſeſſione deturbatus eſt. Meo iuſtiſſimo, honeſtiſſimóq; conuitio te tuam dignitatem ſumma tua uirtute tenuiſſe, prouinciæq; honoribus ampliſſimis affectum, uehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sempronio purgas, accipio excuſationem: fuit enim illud quoddam græcum tempus ſeruitutis. Ego tuorum conſiliorum author, dignitatisq; fautor, iratus temporibus, in Græciam deſperata libertate rapiebar, cum me Eteſiæ, quaſi boni ciues, relinquentem R. P. proſequi noluerunt: auſterq; aduerſus maximo flatu me ad tribules tuos Rhegium retulit: atque inde uentis, remisq; in patriam omni feſtinatione properaui, poſtridieq; in ſumma reliquorum ſeruitute liber unus fui. Sic ſum in Antonium inuectus, ut ille non ferret, omnemq; ſuum uinolentum furorem in me unum effunderet, méq; cum elicere uellet ad cædis cauſam, tum tentaret inſidijs: quem ego ructantem, & nauſeantem conieci in Cæſaris Octauiani plagas. Puer enim egregius præſidium ſibi primum, & nobis, deinde ſummæ R.P. comparauit. qui niſi fuiſſet, An-

tonij reditus à Brunduſio, peſtis patriæ fuiſſet. Quæ deinceps acta ſint, ſcire te arbitror. Sed redeamus ad illud, unde diuertimus. Accipio excuſationem tuam de Sempronio. neque enim ſtatuti quid in tanta perturbatione habere potuiſti. Nunc hic dies aliam uitam affert, alios mores poſtulat, ut ait Terentius. Quamobrem mi Quinte conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim. Vna nauis eſt iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam ut rectam teneamus, utinam proſpero curſu. ſed quicunque uenti erunt, ars noſtra certe non aberit. Quid enim præſtare aliud uirtus poteſt? Tu fac ut animo magno ſis, & excelſo, cogitesq; omnem dignitatem tuam cum R. P. coniunctam eſſe debere. P. Luceium mihi meum commendas, quem, quibuſcunq; rebus potero, diligenter tuebor. Hircium quidem, & Panſam collegas noſtros, homines in conſulatu R. P. ſalutares alieno ſanè tempore amiſimus, R. P. Antoniano quidem latrocinio liberata, ſed non dum omnino explicata: quam nos, ſi licebit, more noſtro tuebimur: quanq̃ admodum ſumus iam defatigati. Sed NVLLA laſſitudo impedire officium, & fidem debet. Verum hæc hactenus. Ab alijs te de me, q̃ à me ipſo, malo cognoſcere. De te audiebamus ea, quæ maxime uellemus. De Cn. Minutio, quem tu quibuſdam literis ad cœlũ laudibus extuliſti, rumores duriores erãt. Id quale ſit, omninoq; q̃d iſtic agatur, facias me uelim certiorẽ.

M. T. C. CORNIFICIO S.

Q. Turius, qui in Africa negotiatus eſt, uir bonus, & honeſtus, hæredes fecit ſimiles ſui

Cneum Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneum, Q. Conſidium Gallum, L. Seruilium Poſthumum, C. Rubellinum. Ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, q̃ commendatione. tanta enim liberalitate ſe tua uſos prædicabant, ut ijs plus à te tributum intelligerem, q̃ ego auderem te rogare. audebo tamen. Scio enim quantum põderis mea commendatio ſit habitura. Quare à te peto, ut ad eam liberalitatem, qua ſine meis literis uſus es, quammaximus his literis cumulus accedat. Caput autem eſt meæ commendationis, ne patiare Erotem Turium Q. Turij libertum, ut adhuc fecit, hæreditatem Turianam auertere: cæteriſq; omnibus rebus habeas eos à me commendatiſſimos. Magnam ex eorum ſplendore, & obſeruantia capies uoluptatem. Quod ut uelis, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Ex. Aufidius & obſeruantia, qua me colit, accedit ad proximos: & ſplendore equitis Rōmani, nemini cedit. Eſt autē ita temperatis, moderatiſq; moribus, ut ſumma ſeueritas, ſumma cum humanitate iungatur. Cuius tibi negotia, quæ ſunt in Africa, ita commendo, ut maiore ſtudio, magiſue ex animo commendare nõ poſſim. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. Hoc te uehementer mi Cornifici rogo. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

a Sſentior tibi eos, quos ſcribis Lilybæo minari, iſtic pœnas dare debuiſſe: ſed metuiſti, ut ais, ne nimis liber in ulciſcendo uiderere. Metuiſti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne minus te dignus uiderere. Quòd ſocietatem R.P. conſeruandæ tibi mecum à patre acceptam renouas, gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos facere debemus. Senatus ſæpius pro dignitate tua appellaretur, ſi abſentibus Coss. unquam, niſi ad rẽ nouã, cogeretur. Itaq; nec de HS XX nec de HS DCC quicquã agi nunc per ſenatum poteſt. Tibi autem ex S.C. imperandum, mutuumq́; ſumendũ cenſeo. In R.P. quid agatur, credo te ex eorum literis cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. Ego ſum ſpe bona: conſilio, cura, labore non deſum: omnibus inimicis R.P. eſſe me acerrimum hoſtem præ me fero. Res neq; nunc difficili loco mihi uidetur eſſe: & fuiſſet facillimo, ſi culpa à quibuſdam abfuiſſet. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

n On modo te, cui omnia noſtra notiſſima ſunt, ſed neminem in P.R. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia eſt. etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cum eſt ab A. Gabinio Cos. relegatus, quòd libere, & fortiter ſalutem meam defendiſſet. Nec ex eo amor inter nos natus eſt: ſed

quòd erat uetus, & magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitauit. Ad hæc officia, uel merita potius, iucundiſſima conſuetudo accedit, ut nullo prorſus plus homine delecter. Non puto te iam expectare, quibus eum tibi uerbis commendē. cauſam enim tanti amoris intelligis. quæ uerba deſyderet, iis me omnibus uſum putato. Tantum uelim exiſtimes, ſi negotia Lamiæ, procuratores, libertos, familiam, quibuſcunq; rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurū, quàm ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rem familiarem meam. Nec dubito, quin ſine mea commendatione, quod tuum eſt iudicium de hominibus, ipſius Lamiæ cauſa ſtudioſe omnia facturus ſis. quanquam erat nobis dictum, te exiſtimare alicui S.C. quod contra dignitatem tuam fieret, ſcribendo Lamiam affuiſſe: qui omnino Coss. illis nunquam affuit ſcribēdo. Deinde omnia tum falſa S.C. deferebantur. Niſi forte etiam illi Semproniano S.C. me cenſes affuiſſe, qui ne Romæ quidem tum fui, ut de eo ad te ſcripſi re recenti. Sed hæc hactenus. Te mi Cornifici etiam atque etiam rogo, ut omnia Lamiæ negotia, mea putes eſſe: curesq;, ut intelligat hanc commendationem maximo ſibi uſui fuiſſe. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura ut ualeas.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

ITa'ne præter litigatores, nemo ad te meas literas? multæ iſtæ quidem. Tu enim perfeciſti, ut nemo ſine literis meis tibi ſe commendatum putaret. Sed quis unquam tuorum mihi dixit eſſe, cui darem, quin

dederim? aut quid mihi iucundius, quàm, cum coràm tecum loqui non poſſim, aut ſcribere ad te, aut tuas legere literas? Illud magis mihi ſolet eſſe moleſtum, tantis me impediri occupationibus, ut ad te ſcribendi meo arbitratu facultas nulla detur. non enim te epiſtolis, ſed uoluminibus laceſſerem, quibus quidem me à te prouocari oporteret. Quamuis enim occupatus ſis, otij tamen plus habes. Aut ſi ne tu quidem uacas, noli impudens eſſe, & mihi moleſtiam exhibere, & à me literas crebriores, cum tu mihi raras mittas, flagitare. Nam cum antea diſtinebar maximis occupationibus, propterea quòd omnibus curis R. P. mihi tuendam putabam: tum hoc tempore multo diſtineor uehementius. Vt enim grauius ægrotant ij, qui, cum leuati morbo uiderentur, in eum deintegro inciderunt: ſic uehementius nos laboramus, qui profligato bello, ac penè ſublato, renouatum bellum gerere conamur. Sed hæc hactenus. Tu tibi me Cornifici ſic ut perſuadeas, non eſſe me tam imbecillo animo, ne dicā inhumano, ut à te uinci poſſim aut officijs, aut amore. Non dubitabam equidem: uerūtamen multo mihi notiorem amorem tuum effecit Cherippus. O hominem ſemper illum quidem mihi aptum, nunc uero etiam ſuauem. Vultus mehercule tuos mihi expreſſit omneis: non ſolum animum, ac uerba protulit. Itaq; noli uereri, ne tibi ſuccenſuerim, quòd eodem exemplo ad me, quo ad cæteros. Requiſiui equidem proprias ad me unum à te literas, ſed neque uehementer, & amanter. De ſumptu, quem te in rem militarem facere, & feciſſe dicis, nihil ſanè poſſum tibi opitulari, propterea quòd & orbus ſenatus Coss. amiſſis,

& incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ: quæ conquiritur undiq;, ut optime meritis militibus promiſſa ſoluantur. quod quidem fieri ſine tributo poſſe non arbitror. De Acio Dionyſio nihil puto eſſe: quoniam mihi nihil dixit Tratorius. De P. Lucæio nihil tibi concedo, quo ſtudioſior eius ſis, quàm ego ſum. eſt enim nobis neceſſarius. Sed à magiſtris cum contenderem de proferendo die: probauerunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, & compromiſſo, & iureiurando impediri. Quare uenendũ arbitror Lucæio. quanquam, ſi meis literis obtemperauerit, cum tu hæc leges, illum Romæ eſſe oportebit. Cæteris de rebus, maximéq; de pecunia, cum Panſæ mortem ignorares, ſcripſiſti quæ per nos ab eo conſequi te poſſe arbitrarere. quæ te non fefelliſſent, ſi uiueret. nam te diligebat. poſt mortem autem eius quid fieri poſſet, non uidebamus. De Venuleio, Latino, Horatio ualde laudo. Illud non nimium probo, quòd ſcribis, quo illi animo æquiore ferrent, te tuis etiã legatis lictores ademiſſe. Honore enim digni cum ignominia dignis non erant comparandi: eósq; ex S. C. ſi non decedunt, cogendos, ut decedant, exiſtimo. Hæc ferè ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo, uelim tibi perſuadeas, non eſſe mihi meam dignitatem tua cariorem. Vale.

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER TERTIVSDECIMVS.

M. T. CICERO S. P. D. C. MEMMIO.

Tſi non ſatis mihi conſtiterat, cum aliquá ne animi mei moleſtia, an potius libenter te Athenis uiſurus eſſem, quòd iniuria, quã accepiſti, dolore me afficeret, ſapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen uidiſſe te mallem. Nam quod eſt moleſtiæ, non ſanè multo leuius eſt, cum te non uideo: quod eſſe potuit uoluptatis, certe, ſi uidiſſem te, plus fuiſſet. Itaq; non dubitabo dare operam, ut te uideam, cum id ſatis commode facere potero. Interea quod per literas et agi tecum, & ut arbitror, confici poteſt, agam. Nunc à te illud primũ rogabo, nequid inuitus mea cauſa facias: ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, ut id libenter facias, ante perſuaſeris. Cum Patrone Epicureo mihi omnia communia ſunt, niſi quòd in philoſophia uehementer ab eo diſſentio. Sed & initio Romæ, cum te quoq;, & tuos omnes obſeruabat, me coluit in primis: & nuper, cum ea, quæ uoluit, de ſuis commodis, & præmijs conſecutus eſt, me habuit ſuorum defenſorum, & amicorum ferè principem. Et iam à Phædro, qui nobis, cũ pueri eſſemus, antequam Philonem cognouimus, ualde, ut philoſophus, poſtea tamen, ut uir bonus, & ſuauis, & officioſus probabatur: traditus mihi, commen-

datusq́; eſt. Is igitur Patro, cũ ad me Romam literas miſiſſet, ut te ſibi placarem, peteremq́;, ut neſcio quid illud Epicuri parietinarum ſibi concederes: nihil ſcripſi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ conſiliũ mea commendatione nolebã impediri. Idem, ut ueni Athenas, cum idem ut ad te ſcriberem, rogaſſet: ob eam cauſam impetrauit, quòd te abieciſſe illam ædificationem conſtabat inter omnes amicos tuos. Quod ſi ita eſt, et ſi iam planè tua nihil intereſt: uelim, ſiqua offenſiuncula facta eſt animi tui peruerſitate aliquorum, (noui enim gentem illam) des te ad lenitatem, uel propter tuã ſummam humanitatem, uel etiam honoris mei cauſa. Equidem ſi, quid ipſe ſentiam, quæris: nec cur ille tantopere contendat, uideo, nec cur tu repugnes: niſi tamen multo minus tibi concedi poteſt, quàm illi, laborare ſine cauſa. Quanquam Patronis & orationem, et cauſam tibi cognitam eſſe certo ſcio. honorem, officium, teſtamentorum ius, Epicuri authoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, ueſtigia ſummorum hominum ſibi tuenda eſſe dicit. Totam hominis uitam, rationemq́;, quam ſequitur in philoſophia, derideamus licet, ſi hanc eius contentionem uolumus reprehendere. Sed mehercule quando illi, cæterisq́;, quos illa delectant, nõ ualde inimici ſumus: neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptijs, quàm improbitate peccat. Sed ne plura (dicendũ enim aliquando eſt) Pomponium Atticum ſic amo, ut alterum fratrem. nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius. Is, non quo ſit ex iſtis (eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus) ſed ualde diligit Patronem, ual-

de Phædrum amauit: ſic à me hoc contendit homo minime ambitioſus, minime in rogitando moleſtus, ut nihil unquam magis. nec dubitat, quin ego à te nutu hoc conſequi poſſem, ita etiam, ſi ædificaturus eſſes. Nunc uero ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neq; tamen me à te impetraſſe: non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. Quamobrem peto à te, ut ſcribas ad tuos, poſſe tua uoluntate decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi uocant, tolli. Sed redeo ad prima. Prius uelim tibi perſuadeas, ut hoc mea cauſa libenter facias, q̃ ut facias. ſic tamen habeto: ſi feceris, qđ rogo, fore mihi gratiſſimũ. Vale.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO.

C Aio Auiano Euandro, qui habitabat in tuo ſacrario, & ipſo multum utor, & patrono eius M. Aemilio familiariſſime. Peto igitur à te maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, ut ei de habitatione accommodes. Nam propter opera inſtituta multa multorum, ſubitum eſt ei remigrare Cal. Quint. Impedior uerecundia, ne te pluribus uerbis rogem. Neq; tamen dubito, quin ſi tua nihil, aut non multum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſiquid tu me rogares. mihi certe gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO.

A Vlum Fuſium unum ex meis intimis, obſeruantiſſimum, ſtudioſiſſimumq; noſtri, eruditum hominem, et ſumma humanitate, tuaq; amicitia digniſſi-

mum, uelim ita tractes, ut mihi corám recepiſti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratiſſimum. Ipſum præterea ſummo officio, & ſumma obſeruantia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

M.T.C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S.D.

CVm municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt: magno enim meo beneficio affecti, cumulatiſſime mihi gratiam retulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquam defuerunt. Cũ quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tamen quòd te uehementiſſime diligo, quód'q; me à te plurimi fieri ſentio, & monerem te, & hortarer, ut eorum fortunis conſuleres, præſertim cum propè præcipuam cauſam haberent ad ius obtinendum: Primum, quòd Syllani temporis acerbitatem, Deorum immortalium benignitate ſubterfugerunt. Deinde, quòd ſummo ſtudio P.R. à me in conſulatu meo defenſi ſunt. cũ enim Tribb. pl. legem iniquiſſimam de eorũ agris promulgaſſent, facile S.P.Q.R. perſuaſi, ut eos ciueis, quibus fortuna pepercaſſet, ſaluos eſſe uellent. Hanc actionem meam C. Cæſar primo ſuo conſulatu in lege agraria cõprobauit, agrum'q; Volaterranum, & oppidũ omni periculo in perpetuũ liberauit: ut mihi dubiũ non ſit, quin is, qui nouas neceſſitudines adiungat, uetera ſua beneficia conſeruari uelit. Quamobrẽ eſt tuæ prudentiæ, aut ſequi eius autoritatẽ, cuius ſectam, atq; imperiũ ſumma cũ tua dignitate ſecutus es: aut certe illi integrã omnem cauſam

reſeruare. Illud uero dubitare nō debes, quin tam graue, tam firmum, tam honeſtum municipiū tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligari uelis. Sed hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eò ſpectant, ut te horter, & ſuadeā. Reliqua ſunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non ſolum tua cauſa tibi conſilium me dare putes, ſed etiam quod mihi opus ſit, me à te petere, & rogare. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros, incolumesq́; eſſe uolueris. Eorum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quæ à Dijs immortalibus, & à præſtantiſſimis in noſtra R. P. ciuibus ſummo S. P. Q. R. ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatiq́; commendo. Si pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere poſſem Volaterranos, quemadmodū conſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem. Sed quando apud te nihilo minus hoc tempore ualere me confido, q̄ ualuerim ſemper apud omnes: pro noſtra ſumma neceſſitudine, pariq́; inter nos, & mutua beneuolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut exiſtiment eum quaſi diuino conſilio iſti negotio præpoſitum eſſe, apud quem unum nos eorum perpetui defenſores plurimū ualere poſſemus. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. P. D.

NOn moleſte fero, eam neceſſitudinem, quæ mihi tecum eſt, notam eſſe q̄ plurimis. neq; tamen

ob eam cauſam, quod tu optime exiſtimare potes, te impedio, quo minus ſuſceptum negotium pro tua fide, & diligentia ex uoluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam, difficilem'q; commiſit, gerere poſſis. Nam cum multi à me petant multa, quòd de tua erga me uoluntate nõ dubitent, non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſime ſum uſus. Eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: & cum ijs, qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam uolũtate omnium concedi uideretur, adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano poſſeſſionem, cum in eam tanquam è naufragio reliquias contuliſſet. Hoc autem tempore eum Cæſar in ſenatum legit: quem ordinem ille iſta poſſeſſione amiſſa, tueri uix poteſt. Grauiſſimum autem eſt, cum ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: minime'q; conuenit, ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuidatur, eum moueri, qui Cæſaris beneficio ſenator ſit. Sed mihi minus libet multa de æquitate rei ſcribere, ne cauſa potius apud te ualuiſſe uidear, quàm gratia. Quamobrem te maiorem in modum rogo, ut C. Curtij rem, meam putes eſſe: quicquid mea cauſa faceres, ut id C. Curtij cauſa cum feceris, meum exiſtimes. Quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato. Hoc te uehementer etiam, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE S. P. D.

I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Credo te memoria tenere, me & coràm P. Cuſpio tecum locutum eſſe, cum te proſequerer paludatum: et idem poſtea plurimis uerbis tecum egiſſe, ut quoſcunque tibi eius neceſſarios commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. Id tu pro tua ſumma erga me beneuolentia, perpetuaq́; obſeruantia mihi liberaliſſime, atque humaniſſime recepiſti. Cuſpius homo in omnes ſuos officioſiſſimus, mirifice quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur, & diligit, propterea quòd fuit in Africa bis, cum maximis ſocietatis negotijs praeeſſet. Itaq; hoc eius officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, et gratia ſoleo, quantum poſſum, adiuuare. Quare Cuſpianorum omnium commendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putaui. Reliquis epiſtolis tantum faciam, ut notam apponam eam, quae mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpij amicorum. ſed hanc commendationē, quam his literis conſignare uolui, ſcito eſſe omniū grauiſſimam. Nam P. Cuſpius ſingulari ſtudio contendit à me, ut tibi quamdiligentiſſime L. Iulium commendarē. Eius ego ſtudio uix uideor mihi ſatisfacere poſſe, ſi utar uerbis ijs, quibus, cum diligentiſſime quid agimus, uti ſolemus. Noua quaedā poſtulat: et putat me eius generis artificiū quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte depromptur ū mirificum genus commendationis. Id, quando aſſequi non poſſum, tu re uelim efficias, ut ille genere mearum literarum

incredibili quodam perfectum arbitretur. Id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re, ſed etiam uerbis, uultu deniq; expreſſeris. quæ q̃tum in prouincia ualeant, uellem expertus eſſes. ſed tamen ſuſpicor ipſum hominem, quem tibi cõmendo, perdignum eſſe tua amicitia. nec id ſolum, quia mihi Cuſpius dicit, credo, tametſi id ſatis eſſe debebat: ſed quia noui eius iudicium in hominibus, et amicis deligendis. Harũ literarum uis q̃ta fuerit, propediẽ iudicabo: tibiq́;, ut confido, gratias agã. Ego, quæ te uelle, quæq́; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq́; curabo. Cura ut ualeas.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, eſt mihi à P. Cuſpio commendatus. cuius cauſa quantopere cuperem, deberemq́;, profecto ex me ſciſcitatus cognouiſti. Vehemẽter te rogo, ut cures, ut ex hac cõmendatione mihi Cuſpius q̃maximas, q̃ primũ, q̃ ſæpiſſime gratias agat.

M. T. C. C. CLVVIO S. P. D.

CVm in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine, tuaq́; ſumma in me obſeruantia ad me domum ueniſſes, locutus ſum tecum de agro uectigali municipij Atellani, qui eſſet in Gallia: q̃toq́; opere eius municipij cauſa laborarem, tibi oſtendi. Poſt tuam autem profectionẽ, cũ & maxima res municipij honeſtiſſimi, mihiq́; coniunctiſſimi, & ſummũ meũ officiũ ageretur: pro tuo animo in me ſingulari, exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere. etſi non ſum neſcius, &

quæ

quæ temporum ratio,& quæ tua poteſtas ſit: tibiq; negotium datum eſſe à C. Cæſare, non iudicium, præclare intelligo. Quare à te tantum peto, q̃tum & te facere poſſe, & libenter mea cauſa facturum eſſe arbitror. Et primum uelim exiſtimes, quod res eſt, municipij fortunas omnes in iſto uectigali conſiſtere: his autem temporibus hoc municipiũ maximis oneribus preſſum, ſummis affectum eſſe difficultatibus. Hoc etſi commune uidetur eſſe cum multis: tamen mihi crede ſingulares huic municipio calamitates accidiſſe: quas idcirco non commemoro, ne de miſerijs meorum neceſſariorum conquerens, homines, quos nolo, uidear offendere. Itaq; niſi magnam ſpem haberem, C. Cæſari nos cauſam municipij comprobaturos: nõ erat cauſa, cur à te hoc tempore aliquid contenderem. ſed quia confido, mihiq; perſuaſi, illum & dignitatis municipij, & æquitatis, & etiam uoluntatis erga ſe habiturum eſſe rationem: ideo à te non dubitaui contendere, ut hanc cauſam illi integram conſeruares. quod etſi nihilo minus à te peterem, ſi nihil audiuiſſem te tale feciſſe: tamen maiorem ſpem impetrandi nactus ſum, poſteaq̃ mihi dictum eſt, hoc idem à te Regienſes impetraviſſe. qui etſi te aliqua neceſſitudine attingunt: tamen tuus amor in me ſperare me cogit, te, quod tuis neceſſarijs tribueris, idem eſſe tributurum meis: præſertim cum ego pro his unis petam, habeam autem, qui ſimili cauſa laborent, complures neceſſarios. Hoc me non ſine cauſa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te contendere, & ſi te exiſtimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas uelim, me huic municipio debere plurimum:

nullum unq̃ fuiſſe tempus neq; honorum,neq; laborum meorum,in quo non huius municipij ſtudium in me exſtiterit ſingulare. Quapropter à te etiam,atque etiam pro noſtra ſumma coniunctione,proq́; tua in me perpetua,& maxima beneuolentia maiorem in modum peto,atq; contendo,ut cum fortunas agi eius municipij intelligas,quod ſit mihi neceſſitudine,officijs,beneuolentia coniunctiſſimum , id mihi des . quod erit huiuſmodi; ut ſi à Cæſare , quod ſperamus,impetrauerimus , tuo beneficio nos id conſecutos eſſe iudicemus : Sin minus, pro eo tamen id habeamus, quando à te data ſit opera,ut impetraremus. Hoc cum mihi gratiſſimum feceris:tum uiros optimos,homines honeſtiſſimos, eoſdemq́; gratiſſimos , & tua neceſſitudine digniſſimos,ſummo beneficio in perpetuum tibi,tuiſq́; deuinxeris. Vale.

M. T. C. M. RVTILIO S. P. D.

CVm & mihi conſcius eſſem quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiã expertus eſſem: non dubitaui à te petere,quod mihi petendum eſſet. P. Sextium quanti faciam,ipſe optime ſcio. Quanti autem facere debeam,& tu,& omnes homines ſciũt. Is cum ex alijs te mei ſtudioſiſſimum eſſe cognoſceret,petiuit à me , ut ad te q̃accuratiſſime ſcriberem de re C. Albini ſenatoris : cuius ex filia natus eſt L. Sextius optimus adoleſcens,filius P. Sextij. Hoc idcirco ſcripſi,ut intelligeres non ſolum me pro P. Sextio laborare debere , ſed Sextium etiam pro Albino . Res autem hæc eſt. À M. Laberio C. Albinus prædia in

æſtimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæſare de bonis Plotianis. ea ſi dicam non eſſe è R.P. diuidi, docere te uidear, nō rogare. Sed tamen cum Cæſar Syllanas uenditiones, et aſſignationes ratas eſſe uelit, quo firmiores exiſtimentur ſuæ: ſi ea prædia diuidentur, quæ ipſe Cæſar uendidit, quæ tandem in eius uenditionibus eſſe poterit authoritas? Sed hoc quale ſit, tu pro tua prudentia conſyderabis. Ego te planè rogo, atque ita, ut maiore ſtudio, iuſtiore de cauſa magis ex animo rogare nihil poſſim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non modo lætitia, ſed etiam quodammodo gloria, ſi P. Sextius homini maxime neceſſario per me ſatisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. Quod ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Maius mihi dare beneficiū nullū potes. Id mihi intelliges eſſe gratiſſimum. Vale.

M. T. C. CRASSIPEDI S. P. D.

QVanquam tibi præſens commēdaui, ut potui diligentiſſime ſocios Bithyniæ: teq; cum mea commendatione, tum etiam tua ſponte intellexi cupere ei ſocietati, quibuſcunq; rebus poſſes, commodare: tamen cū ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur, me etiā p literas declarare tibi, qua eſſem erga ipſos uolūtate, nō dubitaui hæc ad te ſcribere. Volo enim te exiſtimare, me, cum uniuerſo ordini publicanorum multum ſemper libentiſſime tribuerim, idq; pro magnis eius ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicum eſſe huic Bithynicæ ſocietati: quæ ſo-

cietas ordine, ipſo hominum genere pars eſt maxima ciuitatis. conſtat enim ex cæteris ſocietatibus: et caſu permulti ſunt in ea ſocietate ualde mihi familiares, in primisq́; is, cuius præcipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius P. F. Menenius, qui eſt magiſter in ea ſocietate. Quæ cũ ita ſint, maiorem in modũ à te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officijs, atque omni liberalitate tueare: curesq́;, ut eius operæ, quod tibi facile factu eſt, quamgratiſſimæ ſint ſocijs, remq́;, et utilitatem ſociorum (cuius rei quantum poteſtatem Quæs. habeat, non ſum ignarus) per te quammaxime defenſam, & auctam uelis. Id cum mihi gratiſſimum feceris, tum illud tibi expertus promitto, & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi ijs commodaris, memores eſſe, & gratos cogniturum. Vale.

M. T. C. BRVTO S. P. D.

Cum ad te tuus Quæs. M. Varro proficiſceretur, commendatione egere eum non putabam. ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorum: qui, ut te non fugit, hanc quæſturæ coniunctionem liberorum neceſſitudini proximã uoluit eſſe. Sed cum ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas literas, maximũ apud te pondus habituras, à meq́; contenderet, ut quamdiligentiſſime ſcriberem: malui facere, quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. Vt igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forum uenit, ad amicitiam ſe meam contulit. Deinde ut ſe cor-

roborauit, duæ cauſæ acceſſerunt, quæ meam in illum beneuolentiam augerent: una, quòd uerſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maxime delectamur, & eum ingenio, ut noſti, nec ſine induſtria. Deinde, quòd mature ſe contulit in ſocietates publicanorum: quod quidē nollem. maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſa communis ordinis mihi commendatiſſimi fecit amicitiam noſtram firmiorem. Deinde uerſatus in utriſq; ſubſellijs optima & fide, & fama iam ante hanc commutationem R.P. petitioni ſeſe dedit, honoremq; honeſtiſſimum exiſtimauit fructum laboris ſui. His autem temporibus à me Brunduſium cū literis, & mandatis profectus eſt ad Cæſarem. qua in re & amorem eius in ſuſcipiendo negotio perſpexi, & fidem in conficiendo, ac renuntiando. Videor mihi, cum ſeparatim de probitate eius, et moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. Sed tamen ſeparatim promitto, in meq; recipio, fore eum tibi & uoluptati, & uſui. Nam et modeſtum hominem cognoſces, & prudentē, & à cupiditate omni remotiſſimū: præterea magni laboris, ſummæq; induſtriæ. Neq; ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cū bene cognoueris, iudicanda ſunt: ſed tamen IN omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur. Quod ego his literis efficere uolui: & ſi id ipſa per ſe neceſſitudo quæſturæ efficiſſe debet: ſed tamē nihilo infirmius illud hoc addito. Cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio,

ut quamprimum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. P. D.

q Via *ſemper animaduerti ſtudioſe te operam dare, ut nequid meorum tibi eſſet ignotum: propterea non dubito quin ſcias, non ſolum cuius municipij ſim, ſed etiam, q̃ diligenter ſoleam meos municipes* Arpinates *tueri.* Quorum *quidem omnia commoda, omnesq́; facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarũ, locorumq́; communiũ tueri poſſint, conſiſtunt in ijs uectigalibus, quæ habent in prouincia* Gallia. Ad *ea uiſenda, pecuniasq́;, quæ à colonis debentur, exigendas, totumq́; rem & cognoſcendam, et adminiſtrandã legatos equites* Romanos *miſimus* Q. Suffidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamercum Q. F. Peto *à te maiorem in modũ pro noſtra neceſſitudine, ut ea res tibi curæ ſit, operamq́; des, ut per te quamcommodiſſime negotiũ municipij adminiſtretur, quamprimumq́; conficiatur, ipſosq́;, quorum nomina ſcripſi, ut quamhonorificentiſſime pro tua natura, & quamliberaliſſime tractes.* Bonos *uiros ad tuam neceſſitudinem adiunxeris, municipiumq́; gratiſſimũ beneficio tuo deuinxeris: mihi uero etiam eo gratius feceris, quòd cum ſemper tueri municipes meos conſueui, tum hic annus præcipue ad meam curam, officiumq́; pertinet.* Nam *conſtituendi municipij cauſa hoc anno* Aedil. *filium meum fieri uolui, & fratris filiũ, &* M. *Cæſiũ*

hominem mihi maxime neceſſarium. (is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet) quos cohoneſtaris, in primisq́; me, ſi res publica municipij, tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. Quod ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S.P.D.

Lia epiſtola communiter cõmendaui tibi legatos Arpinatum, ut potui, diligentiſſime. hac ſeparatim Q. Suffidium, quocum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius commendo, non ut aliquid de illa commendatione deminuã, ſed ut & hanc addam. Nam et priuignus eſt M. Cæſij mei maxime & familiaris, & neceſſarij: & fuit in Cilicia mecum Trib. mil. quo in munere ita ſe tractauit, ut accepiſſe ab eo beneficium uiderer, non dediſſe. Eſt præterea, quod apud te ualet plurimum, à noſtris ſtudijs non abhorrens. Quare uelim eum quamliberaliſſime cõplectare: operamq́; des, ut in eã legatione, quam ſuſcepit contra ſuũ commodũ, ſecutus authoritatem meã, quammaxime eius excellat induſtria. Vult enim, id quod optimo cuiq; natura tributum eſt, quãmaximam laudẽ cum à nobis, qui eum impulimus, tum à municipio conſequi. quod ei continget, ſi hac mea cõmẽdatione tuũ erga ſe ſtudiũ erit cõſecutus. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S.P.D.

L Vcius Caſtronius Pætus longe princeps municipij Lucenſis, eſt honeſtus, grauis, plenus offi-

eij, bonus plane uir, & cum uirtutibus, tum etiam fortuna, ſiquid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem eſt familiariſſimus, ſic prorſus, ut noſtri ordinis obſeruet neminem diligentius. Quare & ut meum amicum, & ut tua dignū amicitia tibi commendo. cui quibuſcunq; rebus commodaueris, tibi profecto iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S.P.D.

LVcio Titione Strabone equite Romano in primis honeſto, & ornato familiariſſime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummæ neceſſitudinis. Huic in tua prouincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. Peto à te hoc diligentius, q̃ ſi mea res eſſet, quò eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, q̃ de ſua, ut negotiū conficiendū cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas, operamq́; des, quoad tibi æquum, & rectum uidebitur, ut quàm commodiſſima conditione libertus Strabonis, qui eius rei cauſa miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummosq́; perueniat. Id & mihi gratiſſimum erit: & tu ipſe L. Titionem cognoſces amicitia tua digniſſimum. Quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe, quæ me uelle ſcis te uehementer etiā atq; etiā rogo. Vale.

M.T.CICERO C.CAESARI IMP.S.P.D.

PRæcilium tibi commendo unicè, tui neceſſarij, mei familiariſſimi, uiri optimi filiū. quem cum adoleſcentem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatē,

animum, & amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tum patrem eius, re doctus intellexi, & didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. En hic ille eſt, de illis maxime, qui irridere, atq; obiurgare me ſoliti ſunt, quòd me non tecum, præſertim cum abs te honorificentiſſime inuitarer, coniungerem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν, ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. *audiebam enim noſtros proceres clamitantes,* ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. *Sed tamen idem me conſolatur. & iam hominem peruſtum, etiamnum gloria uolunt incēdere: atq; ita loquuntur* ἀλλ' ἄγε τῶς μέμονας. οὐ δεῖγε καὶ ἀκλειῶς ἀπολέσθαι, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. *Sed me minus iam mouent, ut uides. Itaq; ab Homeri magniloquentia confero me ad uera præcepta* Ευριπίδου. Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. *quē uerſum ſenex Præcilius laudat egregie: & ait poſſe eundē &* ἅμα πρόσω, καὶ ὀπίσω *uidere, et tamen nihilo minus* αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. *Sed ut redeam ad id, unde cœpi: uehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentem humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis: et ad id, quod ipſorum Præciliorum cauſa te uelle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere nouo ſum literarum ad te uſus, ut intelligeres non uulgarem eſſe commendationem.* Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S. P. D.

P Vblium Craſſum ex omni nobilitate adoleſcentem dilexi plurimum: & ex eo cum ab ineun-

te eius ætate bene ſperauiſſem, tum optime existimare cœpi ex ijs iudicijs, quæ de eo feceram, cognitis. Eius libertum Apollonium iam tum equidem, cum ille uiueret, & magnificiebam, & probabam. Erat enim et ſtudioſus Craſſi, & ad eius optima ſtudia uehementer aptus. itaq; ab eo admodum diligebatur. Poſt mortem autem Craſſi, eò mihi etiam dignior uiſus eſt, quem in fidem, atq; amicitiam meam reciperem, quòd eos à ſe obſeruandos, & colendos putabat, quos ille dilexiſſet, & quibus carus fuiſſet. itaq; & ad me in Ciliciam uenit: multisq; in rebus mihi magno uſui fuit & fides eius, & prudentia: &, ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi potuit, non defuit. Quod cum ſperaret te quoq; ita existimare, in Hiſpaniam ad te maxime ille quidem ſuo conſilio, ſed etiam me authore eſt profectus. Cui ego commendationem non ſum pollicitus: non quin eam ualituram apud te arbitrarer: ſed neq; mihi egere commendatione uidebatur, qui & in bello tecum fuiſſet, & propter memoriam Craſſi de tuis unus eſſet: & ſi uti commendationibus uellet, etiam per alios eum uidebam id conſequi poſſe. Teſtimonium meum de eo iudicij, quod & ipſe magni æſtimabat, & ego apud te ualere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognoui, & ſtudijs optimis deditum, idq; à puero. Nam domi meæ cum Diodoro ſtoico, homine, meo iudicio, eruditiſſimo multum à puero fuit. Nunc autem incenſus ſtudio rerum tuarum, eas literis græcis mandare cupiebat. poſſe arbitror. ualet ingenio: habet uſum: iam pridem in eo genere ſtudij, literarumq; uerſatur: ſatisfacere im

mortalitati laudum tuarũ mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ teſtimonium: ſed tu hoc facilius multo pro tua ſingulari prudentia iudicabis. Et tamen, quod neg nueram, commendo tibi eum. Quicquid ei commodaueris, erit mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M.T.CICERO SERV.SVLPITIO S.P.D.

M Arcus Curius, qui Patris negotiatur, multis, & magnis de cauſis à me diligitur. nam & amicitia peruetus mihi cum eo eſt, ut primum in forum uenit, inſtituta: et Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miſerrimo bello domus eius tota mihi patuit. qua, ſi opus fuiſſet, tam eſſem uſus, q̃ mea. Maximum autem mihi uinculum cum eo eſt, quaſi ſanctioris cuiuſdam neceſſitudinis, quod eſt Attici noſtri familiariſſimus, eumq́; unum præter cæteros obſeruat, ac diligit. quem ſi tu iam forte cognouiſti, puto me hoc, quod facio, facere ſerius. Ea enim eſt humanitate, & obſeruantia, ut eum tibi iam ipſum per ſe commẽdatum putem. Quod tamen ſi ita eſt, magnopere à te quæſo, ut ad eam uoluntatem, ſiquam in illum ante has meas literas contuliſti, q̃maximus poſtea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter uerecundiam ſuam minus ſe tibi obtulit, aut eum nondum ſatis habes cognitum, aut quæ cauſa eſt, cur maioris commendationis indigeat: ſic tibi eum commendo, ut neq; maiore ſtudio quenquam, neq; iuſtioribus de cauſis commendare poſſim. faciamq́; id, quod debent facere ij, qui religioſe, & ſine ambitione commendant. Spondebo enim

tibi, uel potius ſpondeo, in meq; recipio, eos eſſe M. Cu*rij mores, eamq́; tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus.* Mihi *certe gratiſſimum feceris, ſi intellexero has literas tantum, quantum ſcribens confidebam, apud te pondus habuiſſe.* Vale.

M.T.CICERO SERV. SVLPITIO S.P.D.

N On concedã, ut Attico noſtro, quẽ elatum lætitia uidi, iucundiores tuæ ſuauiſſime ad eũ, & humaniſſime ſcriptæ literæ fuerint, q̃ mihi. Nam & ſi utriq; noſtrũ prope æque gratæ erant: tamen ego admirabar magis, te, quaſi rogatus, aut certe admonitus liberaliter Attico reſpondiſſes (quod tamen dubiũ nobis, quin ita futurũ fuerit, non erat) ultro ad eũ ſcripſiſſe, eiq́; nec opinanti uoluntatem tuã tantam per literas detuliſſe. De quo non modo rogare te, ut eo ſtudioſius mea quoq; cauſa facias, non debeo, (nihil enim cumulatius fieri poteſt, q̃ pollicerıs) ſed ne gratias quidem agere; quòd tu & ipſius cauſa, & tua ſponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id, quod feciſti, eſſe gratiſſimum. Tale enim tuũ iudicium de homine eo, quem ego unice diligo, nõ poteſt mihi nõ ſumme eſſe iucundũ. Quod cum ita ſit, eſſe gratum neceſſe eſt. Sed tamen quando mihi pro coniũctione noſtra uel peccare apud te in ſcribẽdo licet: utrũq; eorũ, quæ negaui mihi faciẽda eſſe, faciam. Nã et ad id, qđ Attici cauſa te oſtẽdiſti eſſe facturũ, tantum uelim addas, quantũ ex noſtro amore acceſſionis

fieri poteſt. Et *quod modo uerebar, tibi gratias agere, nunc planè ago: teq́; ita exiſtimare uolo, quibuſcunq; officijs in* Epiroticis, *reliquiśq; rebus* Atticum *obſtrinxeris, ijſdem me tibi obligatum fore.* Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. P. D.

C Vm Lyſone Patrenſi *eſt mihi quidem hoſpitium uetus, quam ego neceſſitudinem ſanctè colendam puto: ſed ea cauſa etiam cum alijs compluribus. familiaritas tanta nullo cum hoſpite, & ea cum officijs eius multis, tum etiã conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, ut nihil ſit familiaritate noſtra coniunctius.* Is cũ Romæ *annum propè ita fuiſſet, ut mecum uiueret, etſi eramus in magna ſpe, te meis literis, commendationeq; diligentiſſime facturum id quod feciſti, ut eius rem, & fortunas abſentis tuerere: tamen quòd in unius poteſtate erant omnia, et quòd* Lyſo *fuerat in noſtra cauſa, noſtriśq; præſidijs, quotidie aliquid timebamus.* Effectũ *tamen eſt & ipſius ſplendore, & noſtro, reliquorumq́; hoſpitum ſtudio, ut omnia, quæ uellemus, à* Cæſare *impetrarentur. quòd intelliges ex ijs literis, quas* Cæſar *ad te dedit.* Nunc *non modo non remittimus tibi aliquid ex noſtra cõmendatione quaſi adepti iam omnia: ſed eò uehementius à te contendimus, ut* Lyſonem *in fidem neceſſitudinemq́; tuam recipias.* Cuius *dubia fortuna timidius tecum agebamus, uerentes nequid accideret eiuſmodi, ut ne tu quidẽ mederi poſſes.* Explorata *uero eius incolumitate, omnia à te ſtudia ſumma cura peto.* Quæ *ne ſingula enumerem, totam tibi domum*

commendo: in his adoleſcentem filium eius, quem C. Memmius Gemellus cliens meus, cũ in calamitate exilij ſui Patrenſis ciuis factus eſſet, Patrenſium legibus adoptauit: ut eius ipſius hæreditatis ius, cauſamq́; tueare. Caput illud eſt, ut Lyſonem, quem ego uirum optimum, gratiſſimumq́; cognoui, recipias in neceſſitudinem tuam. Quod ſi feceris, non dubito, quin poſtea in eo diligendo, cæteriſq́; poſtea commendando, idem, quod ego, ſis iudicij, et uoluntatis habiturus. Quod cum fieri uehementer ſtudeo: tum etiam illud uereor, ne, ſi minus cumulate uideberis feciſſe aliquid eius cauſa, me ille negligenter ſcripſiſſe de ſe putet, nō te oblitum mei. Quãti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis meis, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. P. D.

a Sclapone Patrenſi medico utor ualde familiariter: eiusq́; tum cōſuetudo mihi iucunda fuit, tum etiã ars, quam ſum expertus in ualetudine meorum. In qua mihi tum ipſa ſcientia, tum etiam fidelitate, beneuolentiaq́; ſatisfecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſeſe, meamq́; cōmendationem uſui magno ſibi fuiſſe. Erit id mihi uehementer gratum. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. P. D.

m Arcus Aemilius Auianus ab ineunte adoleſcentia me obſeruauit, ſemperq́; dilexit: uir cum bonus, tũ perhumanus, et in omni genere officij

diligendus . Quem ſi arbitrarer eſſe Sycione,& niſi audirem,ibi eum etiam nunc,ubi ego reliqui, Cibyræ commorari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo ſcribere. Perficeret enim ipſe profecto ſuis moribus ,ſuáq; humanitate , ut ſine cuiuſq̃ commendatione diligeretur abs te non minus,q̃ & à me, & à cæteris familiaribus.Sed cum illum abeſſe putem,commendo tibi maiorem in modum domum eius,quæ eſt Sycione,remq́; familiarem,maxime C.Auianum Ammonium libertum eius : quem quidem tibi etiam ſuo nomine commendo. Nam cum propterea mihi eſt probatus,quòd eſt in patronum ſuum officio, et fide ſingulari:tum etiam quòd in me ipſum magna officia contulit:mihiq; moleſtiſſimis temporibus ita fideliter, beneuoleq; præſto fuit,ut ſi à me manumiſſus eſſet. Itaq; peto à te,ut eũ Ammoniũ & in patroni eius negotio ſic tueare,ut eius procuratorem,quẽ tibi cõmendo:& ipſum ſuo nomine diligas,habeasq; in numero tuorũ. hominem pudentem,& officioſum cognoſces,et dignũ qui à te diligatur. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. P. D.

t Itum Manlium,qui negotiatur Theſpijs, uehementer diligo. Nam & ſemper me coluit,diligentiſſimeq́; obſeruauit,& à ſtudijs noſtris nõ abhorret. Accedit eò, quòd Varro Murena magnopere eius cauſa uult omnia, qui ita exiſtimauit , etſi ſuis literis,quibus tibi Manlium commendabat,ualde confideret , tamen mea commendatione aliquid acceſſionis fore. Me quidem cum Manlij familiaritas , tum Var-

ronis ſtudium commouit, ut ad te quam accuratiſſime ſcriberem. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum, id eſt ſi T. Manlium quammaxime, quibuſcunque rebus honeſte, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. Ex ipſius'q; præterea gratiſſimus, & humaniſſimus moribus confirmo tibi eum te, quem ſoles fructum à bonorum uirorum officijs expectare, eſſe capturum. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. D. P.

L Vcio Coſſinio amico, & tribuli tuo ualde familiariter utor. nam & inter noſmetipſos uetus uſus intercedit: & Atticus noſter maiorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetudinem fecit. Itaq; tota Coſſinij domus me diligit, in primis'q; libertus eius L. Coſſinius Anchilaus, homo et patrono, & patroni neceſſarijs, quo in numero ego ſum, probatiſſimus. Hunc tibi ita cōmendo: ut, ſi meus libertus eſſet, eodem'q; apud me loco eſſet, quo & eſt apud patronum ſuum; maiore ſtudio commendare non poſſem. Quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuam receperis, atque eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſiquà in re opus ei fuerit, iuueris. Id & mihi uehementer gratum erit, & tibi poſtea iucundum. Hominem.n. ſumma probitate, humanitate, obſeruantia'q; cognoſces. Vale.

M.T.C.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. D. P.

Vm antea capiebam ex officio meo uoluptatem, quòd memineram, q̃ tibi diligenter Lyſonem hoſpitem, et familiarem meum commendaſſem: tum uero poſteaquam ex literis eius cognoui, tibi eum falſò ſuſpectum fuiſſe, uehementiſſime lætatus ſum, me tam diligentem in eo cõmendando fuiſſe. Ita enim ſcripſit ad me, ſibi meam commendationem maximo adiumento fuiſſe; quòd ad te delatum diceret, ſeſe contra dignitatem tuam Romæ de te loqui ſolitum eſſe. De quo etſi pro tua facilitate, & humanitate purgatum ſe tibi ſcribit eſſe: tamen primum, ut debeo, tibi maximas gratias ago, cum tantum literæ meæ potuerunt, ut his lectis omnem offenſionem ſuſpicionis, quam habueras de Lyſone, deponeres. Deinde credas mihi affirmanti uelim, me hoc non pro Lyſone magis, q̃ pro omnibus ſcribere: hominem eſſe neminem, qui unquam mentionem tui ſine tua ſumma laude fecerit. Lyſo uero cum mecum propè quotidie eſſet, unàq; uiueret: non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. Quapropter etſi à te ita tractatur, ut iam nõ deſyderet commendationem meã: iſq; ſe literis meis omnia conſecutum putet: tamen à te peto maiorem in modũ, ut eum etiam atq; etiam tuis officijs, liberalitate complectare. Scriberem ad te, qualis uir eſſet, ut ſuperioribus literis feceram, niſi eum iam per ſe ipſum tibi ſatis eſſe notum arbitrarer. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. D. P.

b Ageſſaretus Lariſſæus magnis meis beneficijs ornatus in cõſulatu meo, memor, et gratus fuit, meq́; poſtea diligentiſſime coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hoſpitem, & familiarẽ meum, & gratum hominem, & uirum bonum, & principẽ ciuitatis ſuæ, & tua neceſſitudine digniſſimũ. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operã, ut is intelligat hanc meã commendationem magnũ apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. D. P.

l Vaus Meſcinius ea mecũ neceſſitudine coniunctus eſt, quòd mihi Quæs. fuit. Sed hãc cauſam quam ego, ut à maioribus accepi, ſemper grauẽ duxi, fecit uirtute, & humanitate ſua iuſtiorem. Itaq; eo ſic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. Is quanquã confidere uidebatur, te ſua cauſa, quæ honeſte poſſes, libenter eſſe facturũ: magnum tamen eſſe ſperauit apud te meas quoq; literas pondus habituras. Id cum ipſe ita iudicabat: tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat, q̃ ſuauis eſſet inter nos, & quanta coniunctio. Peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudio, quãto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, et tam familiari: ut eius negotia, quæ ſunt in Achaia, ex eo quòd hæres eſt M. Mindio fratri ſuo, qui Elide negotiatus eſt, explices, & expedias tum iure, & poteſtate, quam habes, tum etiam authoritate, & conſilio tuo. Sic enim præſcripſimus ijs, q̃bus ea negotia mandauimus,

ut omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam uocarentur, te arbitro, et, quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore uterentur. Id ut honoris mei cauſa *ſuſcipias, uehementer te etiam atq; etiam rogo.* Illud *præterea, ſi non alienum à tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum: ſiqui difficiliores erunt, ut rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt,* Romam *reieceris.* Quod *quo minore dubitatione facere poſſis, literas ad te à* M. Lepido Cos. *non quæ te aliquid iuberent (neque enim id tuæ dignitatis eſſe arbitrabamur) ſed quodammodo quaſi commendatitias ſumpſimus.* Scriberem *q̃ id beneficium bene apud* Meſcinium *poſiturus eſſes, niſi & te ſcire confiderem, & mihi peterem.* Sic *enim uelim exiſtimes, nõ minus me de illius re laborare, q̃ ipſum de ſua.* Sed *cũ illum ſtudeo quamſaciliime ad ſuum peruenire: tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitretur.* Vale.

M. T. C. S. SVLPITIO S. D. P.

L*Icet eodem exemplo ſæpius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, quòd meas commendationes tam diligenter obſerues, quod feci in alijs, & faciam, ut uideo, ſæpius: ſed tamen non parcam operæ, & ut uos in ueſtris formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo.* C. Auianus *igitur* Ammonius *incredibiles mihi gratias per literas egit & ſuo, &* Aemilij Auiani *patroni ſui nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuiſſe tractari,*

nec ſe præſentem, nec rem familiarem abſentis patroni ſui. Id mihi cum iucundũ eſt eorum cauſa, quos ego tibi ſumma neceſſitudine, & ſumma coniunctione adductus commendaueram, quòd M. Aemilius *unus eſt ex meis familiariſſimis, atq; intimis maxime neceſſarius homo, & magnis meis beneficijs deuinctus, & propè omnium, qui mihi aliquid debere uidẽtur, gratiſſimus: tum multo iucundius, te eſſe in me tali uolũtate, ut plus profis amicis meis, q̃ ego præſens fortaſſe prodeſſem: credo quòd magis ego dubitarem, quid illorũ cauſa facerem, quàm tu quid mea* Sed *hoc nõ dubito quin exiſtimes mihi eſſe gratum.* Illud *te rogo, ut illos quoq; gratos homines eſſe putes. quod ita eſſe tibi promitto, atq; cõfirmo.* Quare *uelim quicquid habent negotij, des operam, quod cõmodo tuo fiat, ut te obtinente* Achaiã *conficiant.* Ego *cum tuo* Seruio *iucundiſſime, coniunctiſſiméq; uiuo: magnamq; cum ex ingenio eius, ſingulariq; ſtudio, tũ ex uirtute, et probitate uoluptatẽ capio.* Vale.

M. T. C. SERV. SVLPITIO S. P. D.

E*Tſi libenter petere à te ſoleo, ſiquid opus eſt meorum cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid commendatione mea: quod ſemper facis. incredibile eſt enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter à me tibi commendati. quæ mihi omnia grata, ſed de* L. Meſcinio *gratiſſimum.* Sic *enim eſt mecum locutus, te, ut meas literas legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe omnia, multo uero plura, & maiora feciſſe.* Id *igitur*

(puto enim etiam atq; etiam mihi dicendum eſſe) uelim exiſtimes mihi te feciſſe gratiſſimum. quod quidem hoc uehementius lætor, quòd ex ipſo Meſcinio te uideo magnam capturum uoluptatem. Eſt enim in eo cũ uirtus, & probitas, & ſummum officium, ſummaq; obſeruantia: tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectabamur, nunc etiam uiuimus. Quod reliquum eſt, uelim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ. Sed duo, quæ te nominatim rogo. Primũ, ut ſiquid tibi ſatiſdandum erit, amplius eo nomine non peti, cures, ut ſatisdetur fide mea. deinde cum ferè conſiſtat hæreditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ uxor Mindij fuit: adiuues, ineaſq; rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. quod ſi putarit illa fore, ut opinio noſtra eſt, negotium conficiemus. Hoc ut aſſequamur, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Illud, quod ſupra ſcripſi, id in me recipio, te, ea quæ feciſti Meſcinij cauſa, quæq; feceris, ita bene collocaturũ, ut ipſe iudices homini te gratiſſimo, iucundiſſimo benigne feciſſe. Volo enim ad id, quod mea cauſa feciſti, hoc etiam accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua, maiorum'q; ſuorum authoritate ſatis commendati ſint fidei, & iuſtitiæ tuæ: & ego, qui te optime nouiſſem, non dubitaui, quin tibi notiſſima & iura, & merita populorum eſſent. Itaq; cum à me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi ciuitatem commendarem: & ſi memineram me ei ciuitati omnia debere, tamen reſpondi commendatione Lacedæmonios apud te non egere. Itaq; ſic uelim exiſtimes, me omnes Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum per-

turbatione felices, quòd tu his præſis: eundemq; me ita iudicare, te, quòd unus optime noſſes nõ noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monimenta omnia, tua ſponte amicũ Lacedæmonijs & eſſe, & fore. Quare tantum à te peto, ut cum ea facies Lacedæmoniorum cauſa, quæ tua fides, amplitudo, iuſtitia poſtulat: his, ſi tibi uidebitur, ſignifices te non moleſte ferre, quòd intelligas ea, quæ facias, mihi quoq; grata eſſe. Pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe. Hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO CN. PLANCO S. P. D.

NOn dubito, quin ſcias in ijs neceſſarijs, qui tibi à patre relicti ſunt, me tibi eſſe uel coniunctiſſimũ, non his modo cauſis, quæ ſpeciem habent magnæ coniunctionis, ſed ijs etiam, quæ familiaritate, & conſuetudine tenentur: quam ſcis mihi iucundiſſimam cum patre tuo, & ſummam fuiſſe. Ab his initijs noſter in te amor profectus, auxit paternã neceſſitudinem, & eò magis, quòd intellexi, ut primum per ætatem iudiciũ facere potueris quanti quiſq; tibi faciendus eſſet, me à te in primis cœptum eſſe obſeruari, coli, diligi. Accedebat nõ mediocre uinculũ cũ ſtudiorum, quod ipſum eſt per ſe graue, tum eorum ſtudiorum, earumq; artium, quæ per ſe ipſæ eos, qui uoluntate eadem ſunt, etiam familiaritate deuinciunt. Expectare te arbitror, hæc tam longe repetita principia quò ſpectent. Id primũ ergo habeto, non ſine magna, iuſtaq; cauſa hanc à me commemorationem eſſe factam. C. Atteio Capitone utor fa-

miliariſſime. Notæ *tibi ſunt uarietates meorum tempo-rum. in omni genere & honorum, & laborum meo-rum & animus, & opera, & authoritas, & gratia, etiam res familiaris* C. *Capitonis præſto fuit, & pa-ruit & temporibus, & fortunæ meæ.* Huius *propin-quus fuit* T. Antiſtius: *qui cum forte* Quæs. Macedo-*niam obtineret, neq; ei ſucceſſum eſſet,* Pompeius *in eam prouinciam cum exercitu uenit. facere* Antiſtius *nihil potuit: nam ſi potuiſſet, nihil ei fuiſſet antiquius, quàm ad* Capitonem, *quem ut parentem diligebat, reuerti: præſertim cum ſciret quanti is* Cæſarem *faceret, ſem-perq́; feciſſet.* Sed *oppreſſus, tantũ attigit negotij, quan-tum recuſare non potuit.* Cum *ſignaretur argentum* Apolloniæ, *non poſſum dicere eum præfuiſſe, neq; poſ-ſum negare eum affuiſſe, ſed non plus duobus, aut tri-bus menſibus.* Deinde *abfuit à caſtris: fugit omne nego-tium. hoc mihi, ut teſti, uelim credas. meam enim ille mœſtitiam in illo bello uidebat: mecum omnia commu-nicabat.* Itaq; *abdidit ſe in intimam* Macedoniam, *quo potuit longiſſime à caſtris, non modo ut non præeſſet ulli negotio, ſed etiam ut ne intereſſet quidem.* Is *poſt prælium ſe ad hominem neceſſarium* A. Plancium *in* Bithyniam *contulit.* Ibi *eum* Cæſar *cum uidiſſet, ni-hil aſpere, nihil acerbe dixit,* Romam *iuſſit uenire.* Il-*le in morbum continuo incidit: ex quo non conualuit.* Aeger Corcyram *uenit: ibi eſt mortuus.* Teſtamento, *quod* Romæ Paulo, *et* Marcello Coſs. *fecerat, hæres ex parte dimidia, & tertia eſt* Capito. *in ſextante ſunt ij, quorũ pars ſine ulla cuiusq̃ querela publica pôt eſſe. ea eſt ad* HS xxx. Sed *de hoc* Cæſar *uiderit.* Te *m* Plance

pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudijs, & omni curſu noſtro totius uitæ ſimillimo rogo, & à te ita peto, ut maiore cura, maiore ſtudio nullo poſſim, ut hanc rem ſuſcipias, meam putes: enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hæreditatem propinqui ſui C. Capito obtineat. Omnia, quæ potuiſſem in hac ſumma gratia tua, ac potentia à te impetrare, ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetrauero. Illud fore tibi adiumento ſpero, cuius ipſe Cæſar eſſe optimus iudex poteſt: ſemper Cæſarem Capito & dilexit, & coluit. Sed ipſe huius rei teſtis eſt noui hominis memoriam. Itaq; te nihil doceo: tantum tibi ſumito pro Capitone apud Cæſarē, quantum ipſum meminiſſe ſenties. Ego quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam. in eo quantum ſit ponderis, tu uidebis. Quā partem in R. P. cauſam'q; defenderim, per quos homines, ordines'q; ſteterim, quibus'q; munitus fuerim, non ignoras. Hoc mihi uelim credas: ſiquid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris uoluntate, quod intellexerim ſcire ipſum Cæſarem, me inuitiſſimum feciſſe: id feci aliorum conſilio, hortatu, authoritate: Quo fuerim moderatior, temperatior'q;, quàm in ea parte quiſquam, id me feciſſe maxime authoritate Capitonis. cuius ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem: R. P. fortaſſe non nihil, mihi certe plurimum profuiſſem. Hanc rem mi Plance ſi effeceris, meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaueris, ipſum'q; Capitonem gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum uirū ad tuam neceſſitudinem, tuo ſummo beneficio adiunxeris. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S. P. D.

L Vcius Manlius eſt Suſis. is fuit Catinenſis: ſed eſt unà cum reliquis Neapolitanis ciuis Romanus factus, Decurioq́; Neapoli. erat enim adſcriptus in id municipiũ ante ciuitatem ſocijs, & Latinis datam. Eius frater Catinæ nuper mortuus eſt. nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controuerſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia uetera in Sicilia ſuà, & hanc hæreditatem fraternam, omnia eius tibi commendo, in primisq́; ipſum, uirum optimum, mihiq́; familiariſſimum, his ſtudijs literarum, doctrinaq́; præditum, quibus ego maxime delector. Peto igitur abs te, ut eum, ſiue aderit, ſiue non uenerit in Siciliam, in meis intimis, maximeq́; neceſſarijs ſcias eſſe: itaq́; tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S. P. D.

C. Aio Flauio, honeſto, & ornato equite Romano utor ualde familiariter. Fuit enim generi mei C. Piſonis perneceſſarius: meq́; diligentiſſime obſeruat & ipſe, & L. Flauius frater eius. Quapropter uelim honoris mei cauſa, quibus rebus honeſte, & pro tua dignitate poteris, quam honorificentiſſime, & quam liberaliſſime C. Flauium tractes. Id mihi ſic erit gratum, ut gratius eſſe nihil poſſit. Sed præterea tibi affirmo, neq́; id ambitione adductus facio ſed tum familiaritate, & neceſſitudine, tum etiam ueritate: te ex C. Flauij

officio, et obſeruantia, et praeterea ſplendore, atq; inter ſuos gratia magnã uoluptatẽ eſſe capturum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S.P.D.

IN *Aleſina ciuitate tam lauta, quàm nobili coniunctiſſimos habeo & hoſpitio, & familiaritate* M. & C. *Clodios:* Archagathum, & Philonem. *ſed uereor, ne, quia complureis tibi praecipue commendo, exaequare uidear ambitione quadam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulate ſatisfit & mihi, & meis omnibus.* Sed *uelim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos mihi maxime eſſe coniunctos uetuſtate, officijs, beneuolentia.* Quamobrem *peto à te maiorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesq; patietur, commodes.* Id *ſi feceris, erit mihi uehementiſſime gratum.* Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S.P.D.

CNeo Otacilio Naſone *utor familiariſſime, ita prorſus, ut illius ordinis nullo familiarius.* Nã *& humanitate eius, et probitate in conſuetudine quotidiana magnopere delector.* Nihil *iam opus eſt expectare te, quibus eũ uerbis tibi commendẽ, quo ſic utar, ut ſcripſi.* Habet *is in prouincia tua negotia: quae procurant liberti* Hilarius, Antigonus, Demoſtratus: *quos tibi, negotiaq; omnia* Naſonis *non ſecus cõmendo, ac ſi mea eſſent.* Gratiſſimũ *mihi feceris, ſi intellexero hanc cõmendationẽ magnũ apud te pondus habuiſſe.* Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S.P.D.

A Vitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lilybætano, ualdeq́; ab eo obſeruor, cognouiq́; dignũ & patre, & auo. eſt enim nobiliſſima familia. Quapropter commendo tibi maiorem in modum rem, domumq́; eius: magnoq́; opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento, & ornamento fuiſſe. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S.P.D.

C Aius Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, &, præter hoſpitium, ualde etiam familiaris: quem Cæſar meo beneficio in Nouocomenſeis retulit. Nomen autem Auiani conſecutus eſt, quòd homine nullo plus eſt uſus, quam Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror familiariſſimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non uulgarẽ eſſe commẽdationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei commodes, habeasq́; in numero tuorum, perficiasq́;, ut intelligat has literas meas magno ſibi uſui fuiſſe. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S. P. D.

C Vm Demetrio Mega mihi uetuſtum hoſpitium eſt, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogatu meo ciuitatẽ à Cæſare impetrauit. Qua in re ego interfui. Itaque nunc

P. Cornelius uocatur. Cumq́; propter quoſdam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia uendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorũ inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet: eidem Dolabellæ, me audiente, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega uereretur: beneficium ſuũ in eo manere. Hoc te ſcire uolui, ut eum in ciuium Romanorum numero haberes. cæteriſq́; in rebus tibi eum ita cómendo, ut maiore ſtudio neminem commendarim. Gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat meam cómendationẽ magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.

M.T. CICERO ACILIO PROCOS. S.P.D.

h Ippiam Philoxeni filium Calatinum, hoſpitem, & neceſſarium meum tibi commendo maiorem in modum. Eius bona, quemadmodum ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine contra leges Calatinorum. Id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatióe ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, ut ei ſubuenias. Quoquo modo autem ſe res habet, peto à te ut honoris mei cauſa eum expedias, tantumq́; ei commodes & in hac re, & in cæteris, quantum tua fides, dignitaſq́; patietur. Id mihi uehementer gratum erit. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S.P.D.

l Vcius Brutus eques Romanus, adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, meq́; obſeruat diligentiſſime. cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde à quæſtura mea Sici-

lienſi. Omnino nunc ipſe Brutus Romæ mecum eſt, ſed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi ſic commendo, ut maiore ſtudio commendare non poſſim. Gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut intelligat Brutus, id quod ei recepi, hanc meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

M. T. C. ACILIO PROCOS. S. P. D.

CUm familia Titurnia neceſſitudo mihi intercedit uetus: ex qua reliquus eſt M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia, atq; officio eſt tuendus. Eſt igitur in tua poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi præſidij putet eſſe. Quapropter eum tibi commendo maiorem in modum: & abs te peto, efficias, ut is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſſe. Erit id mihi uehementer gratum. Vale.

M. C. Q. ANCHARIO Q. F. PROCOS. S. D.

L. & C. Aurelios L. F. quibus & ipſis, & patre eorum uiro optimo familiariſſime utor, commendo tibi maiorem in modum, adoleſcenteis, omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia digniſſimos. Si ulla mea apud te commendatio ualuit, quod ſcio multas plurimum ualuiſſe, hæc ut ualeat, rogo. Quòd ſi eos honorifice, liberaliterq; tractaris: & tibi gratiſſimos, optimosq; adoleſcenteis adiunxeris, & mihi gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. L. CVLLEOLO S.P.D.

*q*Væ feciſti L. Lucej cauſa, ſcire te plane uolo, te homini gratiſſimo cõmodaſſe: et cum ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt, tum Pompeius, quotieſcũq; me uidet, uidet autem ſæpiſſime, gratias tibi agit ſingulares. Addo etiam illud, quod tibi iucundiſſimũ eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Luceiũ benignitate, maxima uoluptate affici. Quod ſupereſt, quanquã mihi nõ eſt dubiũ, quin cum antea noſtra cauſa, nunc iam etiã tuæ conſtantiæ gratia manſurus ſis in eadẽ iſta liberalitate: tamen abs te uehementer etiam, atq; etiã peto, ut ea, quæ initio oſtendiſti, deindeq; feciſti, etiã ad exitum augeri, & cumulari per te uelis. Id & Luceio, et Pompeio ualde gratum fore, teq́; apud eos præclare poſiturum confirmo, et ſpondeo. De R.P. deq́; his negotijs, cogitationibusq́; noſtris perſcripſerã ad te diligenter paucas ante diebus, eaſq́; literas dederam pueris tuis. Vale.

M.T.C.L. CVLLEOLO PROCOS. S.P.D.

*l*Vaus Luceius meus familiariſſimus, homo omnium gratiſſimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cum diceret omnia te & accumulatiſſime, & liberaliſſime procuratoribus ſuis pollicitum eſſe. Cum oratio tua tam ei grata fuerit: quàm gratam rẽ ipſam exiſtimas fore, cum, ut ſpero, quæ pollicitus es, feceris? Omnino Bylliones oſtenderunt ſeſe Luceio Pompeij arbitratu ſatisfacturos. ſed uehementer opus eſt nobis, & uoluntatem, & authoritatem, & imperium tuum

accedere. Quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Illud'q; mihi gratiſſimum eſt, quod ita ſciunt Luccij procuratores, & ita Luccius ipſe ex literis tuis, quas ad eum miſiſti, intellexit: hominis nullius apud te authoritatem, aut gratiam ualere plus, q̃ meam. Id ut re experiatur, iterum, & ſæpius te rogo. Vale.

M. T. CICERO Q. GALLO S. D.

Etſi plurimis rebus ſpero fore, ut perſpiciam quod tamen iampridē perſpicio, me à te amari: tamen nunc ea cauſa tibi datur, in qua facile declarare poſſis tuam erga me beneuolentiam. L. Oppius M. F. Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eum tibi unice commendo, eó'q; magis, quòd cum ipſum diligo, tum quòd negotia procurat L. Egnatij Rufi: quo ego uno equite Romano familiariſſime utor, et q cū cōſuetudine quotidiana, tum officijs plurimis, maximis'q; mihi coniunctus eſt. Oppium igitur præſentem ut diligas, Egnatij abſentis rem ut tueare, æque à te peto, ac ſi mea negotia eſſent. Velim memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur: ſed ita conſcribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari poſſis huius meæ commendationis diligentiā. Hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO Q. GALLO S. P. D.

Etſi ex tuis, & ex L. Oppij familiariſſimi mei literis cognoui te memorem commendationis meæ fuiſſe, id'q; pro tua ſumma erga me beneuo-

lentia;proq́; noſtra neceſſitudine minime ſum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præſentem, & L. Egnatij mei familiariſſimi abſentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq́; ut ſi mea res eſſet, non magis laborarem. Quapropter mihi gratiſſimum feceris, ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. idq́; ut facias, uehementer te rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

L Vcio Egnatio uno equite Romano uel familiariſſime utor. Eius Anchilaum ſeruum, negotiaq́;, quæ habet in Aſia, tibi commendo nõ minore ſtudio, q̃ ſi rem meam commendarẽ. Sic enim exiſtimes uelim, mihi cum eo non modo quotidianam conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna, & mutua noſtra inter nos eſſe. Quamobrem etiã atq; etiã à te peto, ut cures, ut is intelligat me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe. nã de tua erga me uoluntate nõ dubitabat. Id ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

L Vcius Noſtius Zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui. ea re utrunq; ſcripſi, ut et mihi cum illo cauſam amicitiæ ſcires eſſe, et hominem probum

probum exiſtimares, qui patroni iudicio ornatus eſſet. Eum tibi igitur ſic cõmendo, ut unum ex noſtra domo. Valde mihi gratũ erit, ſi curaris, ut intelligat hãc com= mendationẽ ſibi apud te magno adiumẽto fuiſſe. Vale.

M. T. CICERO SILIO S.D.P.

Quid ego tibi commendem eum, quem tu ipſe diligis? Sed tamen, ut ſcires eum non à me diligi ſolum, uerum etiam amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. Omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatium, ut ſentiat & ſe à me, & me à te amari. Hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Illa noſtra ſcilicet ceciderunt. Vtamur igitur uulgari conſolatione. Quid ſi hoc melius? Sed hæc corãm. Tu fac, quod facis, ut me ames, teq́; amari à me ſcias. Vale.

M. T. CICERO SEXTILIO RVFO QVAES. S. P. D.

Omnes tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios: quibus tu quæcunq; commodaris, erunt mihi gratiſſima. Eoq́; facio libentius, ut eos tibi commendem, quòd & tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eã inſulam Quæs. ueneris, ea te inſtituere, quæ ſequantur alij. Quæ, ut ſpero, facilius conſequere, ſi & P. Lentuli neceſſarij tui legem, & ea, quæ à me conſtituta ſunt, ſequi uolueris. quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

CICERO CVRIO PROCOS. S. D.

Q. Pompeius Sex. F. multis, & ueteribus cauſis neceſſitudinis mihi coniunctus eſt. Is cum antea meis commendationibus & rem, & gratiam, & authoritatem ſuam tueri conſueuerit, nunc profecto te prouinciam obtinente meis literis aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem unquam fuiſſe. Quamobrem à te maiorem in modum peto, ut cum omnes meos æque ac tuos obſeruare pro noſtra neceſſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi maiori uſui, aut ornamento, quàm meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

M. T. C. ARISTO PROCOS. S. D.

Svmpſi hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quā penitus perſpexi, quādiu Brunduſii fuimus, ut ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem, ſiqua res eſſet, de qua ualde laborarem. M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt, ut nihil poſſit eſſe coniūctius. Multa illius in me officia, multa in illum mea quoq; &, quod maximum eſt, ſumus inter nos amor, & mutuus. Quæ cum ita ſint, ſi ullam in amicitia mea ſpem habes, ſi ea, quæ in me officia, & ſtudia Brunduſii contuliſti, uis mihi etiam gratiora efficere, quanq̃ ſunt gratiſſima: ſi me à tuis omnibus amari uides, hoc mihi da, atq; largire, ut M. Curium ſartum & tectum, ut aiunt, ab omniq; incōmodo, detrimento,

moleſtia ſyncerum, integrumq́; conſerues. Et *ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximũ te fructum, ſummamq́; uoluptatem eſſe capturum.* Vale.

M. CICERO P. CAESIO S. D.

P. *Meſſenium equitem* Romanum *omnibus rebus ornatum, meumq́; perfamiliarem tibi commendo ea cõmendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima.* Peto *à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam fidem recipias, eiusq́; rem, famamq́; tueare.* Virum *bonum, tuaq́; amicitia dignum tibi adiunxeris, mihiq́; gratiſſimum feceris.* Vale.

CICERO REGI S.

A. Licinius Ariſtoteles Melitenſis, *antiquiſſimus eſt hoſpes meus, & præterea cõiunctus magno uſu familiaritatis.* Hæc *cũ ita ſint, non dubito, quin tibi ſatis cõmendatus ſit.* Etenim *ex multis cognoſco, meam commendationem plurimũ apud te ualere.* Hunc *ego à* Cæ*ſare liberaui. frequens enim fuerat nobiſcum: atq; etiã diutius in cauſa eſt, q̃ nos, commoratus. quò melius te de eo exiſtimaturum arbitror.* Fac *igitur mi* Rex, *ut intelligat has ſibi literas plurimum profuiſſe.* Vale.

M.T.C. Q. THERMO PROPRAET. S. D.

L. Gemicilio Curuo *iampridem familiariſſime utor, optimo uiro, & homine gratiſſimo.* Eum

tibi penitus commendo, atque trado. Primum ut omnibus in rebus ei te cõmodes, quoad fides tua, dignitasq́; patietur: patietur autem in omnibus: nihil enim abs te unq̃, quod ſit alienum tuis, aut etiam ſuis moribus, poſtulabit. Præcipue autem tibi commendo negotia eius, quæ ſunt in Helleſponto. Primum, ut obtineat id iuris in agris, quod ei Pariana ciuitas decreuit, & dedit, & quod ſemper obtinuit ſine ulla controuerſia. Deinde, ſi quid habebit cum aliquo Helleſpontio controuerſiæ, ut in illam διοίκησιν reijcias. Sed non mihi uideor, cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te eius cauſas perſcribere debere. Summa illa ſit. quidquid officij, beneficij, honoris in Gemcilium contuleris, id te exiſtimabo in me ipſum, atque in rem meam contuliſſe. Vale.

M.T.C.Q. THERMO PROPRAET. S.D.

Cum mihi multa grata ſunt, quæ tu adductus mea commendatione feciſti: tum in primis, quòd M. Marcilium amici, atq; interpretis mei filiũ liberaliſſime tractauiſti. Venit enim Laodiceam, et tibi apud me, mihiq́; propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum eſt, à te peto, quãdo apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentius his commodes, operãq́; des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. Ego cũ antea ſtudioſe cõmẽdabam Marciliũ, tum multo nunc ſtudioſius, q̃d in longa apparitione ſingularẽ, et propè incredibilẽ patris Marcilij fidem, abſtinentiã, modeſtiamq́; cognoui. Vale.

M. T. CICERO Q. THERMO PROPRAET. S.P.D.

ETſi mihi uideor intellexiſſe, cum tecum Epheſi de re M. Anneij legati mei locutus ſum, te ipſius cauſa uehementer omnia uelle: tamen et M. Anneium tanti facio, ut mihi nihil putem prætermittendũ, quod illius interſit: et me à te tanti fieri puto, ut non dubitẽ, quin ad tuam uoluntatem magnus cumulus accedat cómendationis meæ. Nam cum iandiu diligerem M. Anneiũ, deq; eo ſic exiſtimarem, ut res declarat, quòd ultro ei detulerim legationem, cum multis iam petentibus denegaſſem: tum uero, poſteaquam mecum in bello, atq; in re militari fuit, tantam in eo uirtutem, prudentiam, fidẽ, tantamq; erga me beneuolentiam cognoui, ut hominem neminem pluris faciam. Eum cum Sardianis habere controuerſiam ſcis: cauſam tibi expoſuimus Epheſi: quam tu tamen corà m facilius, meliusq; cognoſces. De reliquo mihi mehercule diu dubiũ fuit, quid ad te potiſſimum ſcriberem. Ius enim quemadmodum dicas, clarum, et magna cũ tua laude notum eſt. Nobis autem in hac cauſa nihil aliud opus eſt, niſi te ius inſtituto tuo dicere. Sed tamen cũ me non fugiat, quanta ſit in Præt. authoritas, præſertim iſta integritate, grauitate, clementia, qua te eſſe inter omnes conſtat: peto abs te pro noſtra coniunctiſſima neceſſitudine, plurimisq; officijs paribus, ac mutuis, ut uoluntate, authoritate, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te & ſibi amicũ eſſe, quod non dubitat, ſæpe enim mecũ locutus eſt: & multo amiciorẽ his meis literis eſſe factũ. In tuo toto im-

perio, atq; prouincia nihil eſt, quod mihi gratius facere poſſis. Iam, apud ipſum gratiſſimum hominem, atque optimum uirum quàm bene poſiturus ſis ſtudium tuũ, atq; officium, dubitare te non exiſtimo. Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROPRAET. S. D.

C. Cluuius Puteolanus ualde me obſeruat, ualdéq; eſt mihi familiaris. Is ita ſibi perſuadet, quod in tua prouincia negotij habet, niſi te prouinciam obtinente meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis, & deſperatis habiturum. Nunc quando mihi ab amico officioſiſſimo tantum oneris imponitur, ego quoq; tibi imponam pro tuis in me ſummis officijs, ita tamen, ut tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſij, & Alabandenſes pecuniam Cluuio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturũ, ut ecdici Mylaſij Romam mitterentur. Id factum non eſt. Legatos audio miſſos eſſe: ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit. Quare peto à te, ut eos, et Alabandenſes iubeas ecdicos Romam mittere. Præterea Philotes Alabandenſis ὑποθήκας Cluuio dedit. hæ commiſſæ ſunt. Velim cures, ut aut de hypothecas decedat, eaſq; procuratoribus Cluuij tradat: aut pecuniam ſoluat. Præterea Heracleotæ, & Bargyletæ, qui item debent, aut pecuniã ſoluant, aut fructibus ſuis ſatisfaciant. Caunij præterea debent: ſed aiunt ſe depoſitam pecuniam habuiſſe. Id uelim cognoſcas: &, ſi intellexeris eos neq; ex edicto, neq; ex decreto depoſitam habuiſſe, des operam, ut uſuræ Cluuio, inſtituto tuo conſeruentur. His de rebus eo.

magis laboro, quòd agitur res Cn. Pompeij etiam noſtri neceſſarij: et quòd is magis etiã mihi laborare uidetur, q̃ ipſe Cluuius: cui ſatisfactum eſſe à nobis ualde uolo. His de rebus te uehementer etiam atq; etiã rogo. Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROPRAET. S. D.

Quò magis quotidie ex literis, nuntijsq; bellum magnum eſſe in Syria cognoſco, eò uehementius à te pro noſtra neceſſitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoq; tẽpore remittas. Nam eius opera, conſilio, ſcientia rei militaris uel maxime intelligo me, et R. P. adiuuari poſſe. Quòd niſi tanta res eius ageretur: nec ipſe adduci potuiſſet, ut à me diſcederet: neq; ego, ut eum à me dimitterẽ. Ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter Cal. Mai. Ante eam diẽ Anneius ad me redeat oportet. Illud, quod tecũ & coràm, & per literas diligentiſſime egi, id et nunc etiã atq; etiã rogo, curæ ſit tibi, ut ſuum negotium, quod habet cũ populo Sardiano, pro cauſæ ueritate, & pro ſua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cũ tecũ Epheſi locutus ſum, te ipſius M. Anneij cauſa omnia uelle: ſed tamẽ ſic uelim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, q̃ ſi intellexero p te illũ, ipſum negotiũ ex ſententia cõfeciſſe. Idq; quãprimũ ut efficias, te etiã, atq; etiã rogo. Vale.

M. T. C. TITIO L. F. RVFO PRAET. VRB. S.

L. Cuſtidius eſt tribulis, & municeps, & familiaris meus. Is cauſam habet, quam cauſam ad

te deſeret. Commendo tibi hominem, ſicuti tua fides, & meus pudor poſtulat: tantum, ut faciles ad te aditus habeat: quæ æqua poſtulabit, ut iubente te impetret, ſentiatq́; meam ſibi amicitiam, etiam cum longiſſime abſim, prodeſſe in primis apud te. Vale.

M.T.C. C. CVRTIO PEDVCEANO PRAET. S.D.

M. *Fabium unice diligo: ſummaq; mihi cum eo conſuetudo, & familiaritas eſt peruetus. In eius controuerſijs quid decernas, à te non peto (ſeruabis, ut tua fides, & dignitas poſtulat, edictum, & inſtitutum tuum) ſed ut quamfacillimos ad te aditus habeat: quæ erunt æqua, iubente te impetret: ut meam amicitiam ſibi, etiã cum procul abſim, prodeſſe ſentiat, præſertim apud te Hoc uehementer etiã atq; etiam te rogo. Vale.*

M. T. CICERO C. MVNATIO C.F. S.D.

L. *Liuineius Trypho eſt omnino* L. *Reguli familiariſſimi mei libertus: cuius calamitas etiam officioſiorẽ me facit in illum: nam beneuolentior, quàm ſemper fui, eſſe non poſſum: ſed ego libertum eius per ſeipſum diligo. Summa enim eius erga me officia extiterunt his noſtris temporibus, quibus facillime bonam beneuolentiam hominum, & fidem perſpicere potui. Eum tibi ita commendo, ut homines grati, & memores benemeritos de ſe commendare debent. Pergratum mihi feceris, ſi ille intellexerit, ſe, quòd pro ſalute mea mul*

ta pericula adierit, ſæpe hyeme ſumma nauigarit, pro tua erga me beneuolentia gratũ etiã tibi feciſſe. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

T. *Pinnio familiariſſime me uſum eſſe, ſcire te arbitror. quod quidem ille teſtamento declarauit, qui me tum tutorem, tum etiam ſecundum hæredẽ inſtituerit.* Eius *filio mire ſtudioſo, et erudito, et modeſto pecuniam* Nicæenſes *grandem debent ad* HS *octogies: & ,ut audio, in primis uolunt ei ſoluere.* Pergratum *igitur mihi feceris, quando non modo reliqui tutores, qui ſciunt quanti me facias, ſed etiam puer ipſe ſibi perſuaſit, te omnia mea cauſa facturũ eſſe: ſi dederis operam, quoad tua fides, dignitasq́; patietur, ut quãprimũ pecunia* Pinnio *ſoluatur* Nicæenſium *nomine.* Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

ET *in* Atilij *negotio te amaui: cum enim ſerò ueniſſem, tamen honeſtum equitem* Romanum *beneficio tuo cóſeruaui: et mehercule ſemper ſic in animo habui, te in meo ære eſſe propter* Lamiæ *noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem.* Itaq; *primum tibi ago gratias, quòd me omni moleſtia liberas: deinde impudentia proſequor. ſed idem ſarciam.* Te *enim ſemper ſic colam, & tuebor, ut quem diligentiſſime.* Quintum *fratrem meum, ſi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me.* Ita *magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris.* Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

Non putaui fieri poſſe, ut mihi uerba deeſſent: ſed tamen in C. Lenio commendando deſunt. Itaq; rem tibi exponam paucis uerbis, ſed tamen ut planè perſpicere poſſis uoluntatem meam. Incredibile eſt, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi cariſſimus eſt, C. Lenium. Id fit cum plurimis eius officijs, tum ſumma probitate, & ſingulari modeſtia. Eum ego à me inuitiſſimus dimiſi tum propter familiaritatem, & conſuetudinis ſuauitatem: tum quod conſilio eius fideli, ac etiam bono libenter utebar. Sed uereor, ne iam mihi ſupereſſe uerba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, ſicut intelligis me, de quo ea ſupra ſcripſerim, debere commendare. A` te'q; uehementer etiam atq; etiam peto, ut, quod habet in tua prouincia negotij, expedias: quod tibi uidebitur rectum eſſe, ipſi dicas. Hominem facillimum, liberaliſſimum'q; cognoſces. Itaq; te rogo, ut eum ſolutum, liberum confectis eius negotijs per te quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratri'q; meo gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibileis, ut nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prætermiſſus eſſet. Magnum fructum ex ipſo capies. nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. Sed mehercule mihi quoq; gratiſſimum feciſti. Pluris enim ex omni nobilitate neminem

ſacio. Itaq; ſi ea feceris, quæ ille per me tecum agi uoluit, gratiſſimum mihi feceris. Primum de Pauſania Alabandenſi, ſuſtentes rem, dum Nero ueniat. uehementer enim eius cauſa cupere eum intellexi. Itaq; hoc ualde te rogo. Deinde Niſæos, quos Nero in primis habet neceſſarios, diligentiſſimeq; tuetur, ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: ut intelligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe præſidium. Strabonem Seruilium tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quòd eius cauſam Nero ſuſcepit. Tantum à te petimus, ut agas eam rem, nec relinquas hominem innocentē ad alicuius tui diſſimilis quæſtū. Id tum gratum mihi erit: tum etiam exiſtimabo te humanitate tua eſſe uſum. Summa huius epiſtolæ hæc eſt, ut ornes omnibus rebus Neronem, ſicut inſtituiſti, atq; feciſti. Magnum theatrum habet iſta prouincia, non ut hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis commendationem, atq; gloriam. Quare ſi te fautore uſus erit, ſicut & utetur profecto, & uſus eſt, ampliſſime cliētelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. Hoc in genere ſi eū adiuueris eo ſtudio, quo oſtendiſti, apud ipſum præclariſſime poſueris, ſed mihi etiam gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

CVm P. Terentio Hiſpone, qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas, conſuetudoq; eſt: multaq;, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. Eius ſumma

exiſtimatio agitur in eo, ut pactiones cum ciuitatibus reliquis conficiat. Non *me præterit, nos eã rem* Epheſi *expertos eſſe, neq; ab* Epheſijs *ullo modo impetrare potuiſſe.* Sed *quando, quemadmodum omnes exiſtimant, & ego intelligo, tua cum ſumma integritate, tum ſingulari humanitate, & manſuetudine conſecutus es, ut libentiſſimis* Græcis *nutu, quod uelis, conſequare: peto à te maiorem in modum, ut honoris mei cauſa hac laude* Hyſponem *affici uelis.* Præterea *cũ ſocijs ſcripturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolũ ob eã cauſam, quòd ea ſocietas uniuerſa in mea fide eſt, ſed etiam, quòd pleriſq; ſocijs utor familiariſſime.* Ita, *et* Hyſponem *meum per me ornaris, & ſocietatem mihi coniunctiorẽ feceris: tuq; ipſe et ex eius obſeruantia gratiſſimi hominis, et ex ſociorũ gratia hominum ampliſſimorũ maximũ fructum capies, & me ſummo beneficio affeceris.* Sic *enim uelim exiſtimes, ex tota tua prouincia, omniq; iſto imperio nihil eſſe, qđ mihi gratius facere poſſis.* Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

A. *Cæcinnam maxime proprium clientem familiæ ueſtræ non commendarem tibi, cum ſcirem qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe: niſi me et patris eius, quo ſum familiariſſime uſus, memoria, & huius fortuna ita moueret, ut hominis omnibus mecum ſtudijs, officijsq; coniunctiſſimi moueré debeat.* A *te hoc omni contentione peto, ſic, ut maiore cura, maiore animi labore petere non poſſim: ut ad ea, quæ tua ſponte ſine cuiusquã commendatione faceres*

in hominem tantũ, & talem calamitoſum, aliquẽ afferant cumulũ meæ literæ, quo ſtudioſius eum, quibuſcũq; rebus poſſis, iuues. Quòd ſi Romæ fuiſſes, etiã ſalutem A. Cæcinnæ eſſemus (ut opinio mea fert) per te conſecuti. de qua tamen magnam ſpem habemus, freti clementia collegæ tui. Nunc quando iuſtitiam tuam ſecutus, tutiſſimum ſibi portum prouinciã iſtam eſſe duxit: etiam atq; etiã te rogo, atq; oro, ut eũ & in reliquijs ueteris negotiationis colligendis iuues, & cæteris rebus tegas, atq; tueare. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

EX prouincia mea Ciliciensi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum familiarius uſus, quàm Androne Arthemonis filio Laodicenſi: eumq; habui in ea ciuitate tum hoſpitem, tum uehementer ad meæ uitæ rationem, & conſuetudinem accommodatum. Quem quidem multo etiã pluris, poſteaq̃ deceſſi, facere cœpi, quòd multis rebus expertus ſum gratum hominem, meiq; memorem. Itaq; eum Romæ libentiſſime uidi. Non te enim fugit, qui plurimis in iſta prouincia benigne feciſti, quàm multi grati reperiantur. Hæc propterea ſcripſi, ut me nõ ſine cauſa laborare intelligeres, & ut tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratiſſimũ, ſi ei declararis quanti me facias, ideſt ſi receperis eũ in fidem tuã, & quibuſcunq; rebus honeſte, ac ſine moleſtia tua poteris, adiuueris. Hoc mihi uehementer erit gratũ. Idq; ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO ISAVRICO PROCOS. COLLEGAE S. D.

GRatæ mihi uehementer tuæ literæ fuerunt: ex quibus cognoui curſus nauigationum tuarum. Significabas enim memoriam tuam noſtræ neceſſitudinis: qua mihi nihil poterat eſſe iucūdius. Quod reliquum eſt, multo etiā erit gratius, ſi ad me de R. P. id eſt de ſtatu prouinciæ, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes. Quæ quanq̃ ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentiſſime ex tuis literis cognoſcam. Ego ad te, de R. P. ſumma quid ſentiam, non ſæpe ſcribam propter periculum eiuſmodi literarum. quid agatur autem, ſcribam ſæpius. Sperare tamen uideor, Cæſari collegæ noſtro fore curæ, & eſſe, ut habeamus aliquam R. P. cuius conſilijs magni referebat te intereſſe. ſed ſi tibi utilius eſt, id eſt glorioſius, Aſiæ præeſſe, & iſtam partē R. P. male affectam tueri: mihi quoq; idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum eſt, optatius debet eſſe. Ego quæ ad tuā dignitatem pertinere arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiaq; curabo: in primisq; tuebor omni obſeruantia clariſſimum uirum patrem tuum: quod & pro uetuſtate neceſſitudinis, & pro beneficijs ueſtris, & pro dignitate ipſius facere debeo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

CUrtius Mithres eſt ille quidem, ut ſcis, libertus Poſthumij familiariſſimi mei: ſed me colit, & obſeruat æque, atq; illum ipſum patronum ſuū.

Apud eum ego ſic Epheſi fui, quotieſcunq; fui, tanquam domi meæ: multaq; acciderunt, in quibus & beneuolẽtiam eius erga me experirer, & fidem. Itaq; ſiquid aut mihi, aut meorum cupiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere conſueui, huius cum opera, & fide, tum domo, & re uti, tanquam mea. Hæc ad te eò pluribus ſcripſi, ut intelligeres, me non uulgariter, nec ambitioſe, ſed ut pro homine intimò, ac mihi pernecæſſario ſcribere. Peto igitur à te, ut in ea controuerſia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumq; tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei cauſa commodes etſi, ut eius modeſtiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. Si & mea cõmendatione, & ſua probitate aſſecutus erit, uti de ſe bene exiſtimes: omnia ſe adeptum arbitrabitur. Vt igitur eum recipias in fidem, habeasq; in numero tuorum, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Ego quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

Qvia nõ eſt obſcura tua in me beneuolentia, ſic fit, ut multi per me tibi uelint cõmendari. Ego autem tribuo nonnunquam in uulgus, ſed plerunque neceſſarijs, ut hoc tempore. Nam cum T. Appio Balbo mihi ſumma familiaritas, neceſſitudoq; eſt. Eius libertum T. Appium Menandrum, hominem frugi, & modeſtum, & patrono, & nobis uehemen-

ter probatum tibi commendo maiorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, ſi quibuſcunq; rebus ſine tua moleſtia poteris, ei commodaris. Quod ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M.T.C.P. SERVILIO COLLEGAE S.D.

m Vltos tibi cõmendem neceſſe eſt, quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt, tuaq; in me beneuolentia. ſed tametſi omnium cauſa, quos commendo, uelle debeo: tamen cum omnibus non eadẽ mihi cauſa eſt. T. Aguſius & comes meus fuit illo miſerrimo tempore, & omniũ itinerum, nauigationũ, laborũ, periculorũ meorũ ſocius. neq; hoc tempore diſceſſiſſet à me, niſi ego ei permiſiſſem. Quare ſic tibi eũ cõmendo, ut unũ de meis domeſticis, et maxime neceſſarijs. Pergratum mihi feceris, ſi eũ ita tractaris, ut intelligat hanc cõmẽdationẽ ſibi magno uſui, atq; adiumẽto fuiſſe. Vale.

M.T.C.P. SERVILIO COLLEGAE S.D.

c Ereliæ neceſſariæ meæ rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas commendaui tibi præſens in hortis tuis q̃ potui diligentiſſime: tuq; mihi pro tua conſuetudine, proq; tuis in me perpetuis, maximiſq; officijs omnia te facturum liberaliſſime recepiſti. Meminiſſe te id ſpero: ſcio enim ſolere. Sed tamẽ Cereliæ procuratores ſcripſerunt, te propter magnitudinem prouinciæ, multitudinemq; negotiorum etiam atque etiam eſſe commonefaciendum. Peto igitur, ut memineris te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulate recepiſſe.

piſſe. Equidem exiſtimo habere te magnam facultatem (ſed hoc tui eſt conſilij, & iudicij) ex eo S. C. quod in hæredes C. Venonij factum eſt, Cereliæ commodandi. Id S. C. tu interpretabere pro tua ſapientia. Scio enim eius ordinis authoritatē ſemper apud te magni fuiſſe. Quod reliquum eſt, ſic uelim exiſtimes, quibuſcunq; rebus Cereliæ benigne feceris, mihi te gratiſſimum eſſe facturum. Vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S. D.

G Ratulor tibi, quòd ex prouincia ſaluum te ad tuos recepiſti incolumi fama, & R. P. Quòd ſi Romæ te uidiſſem, corām gratias egiſſem, quòd tibi L. Egnatius familiariſſimus meus abſens, L. Oppius præſens curæ fuiſſet. Cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, uerum etiam ſumma familiaritas intercedit. Ei te uehementer ſuccenſuiſſe audiui, & moleſte tuli. De re nihil poſſum iudicare, niſi illud mihi certe perſuadeo, te talem uirum nihil temere feciſſe. À te autem pro uetere noſtra neceſſitudine etiam atq; etiam peto, ut eius filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones: niſi quid exiſtimas in ea re uiolari exiſtimationem tuam. quod ego ſi arbitrarer, nunquam te rogarem: mihiq; tua fama multo antiquior eſſet, q̃ illa neceſſitudo eſt. Sed mihi ita perſuadeo (poteſt fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, q̃ uituperationi fore. Quid fieri poſſit, & quid mea cauſa facere poſſis (nā, quid uelis, non dubito) uelim, ſi tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S. D.

ETſi non dubito pro tua in me obſeruantia, proq; noſtra neceſſitudine, quin commendationem meã memoria teneas: tamen etiam atq; etiam eundem tibi L. Oppium familiarem meum præſentem, & L. Egnatij familiariſſimi mei abſentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq;, ut ſi mea res eſſet, non magis laborarem. Quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. idq; ut facias, te uehementer rogo. Vale.

M. T. C. T. TITIO T. F. LEGATO S. D.

ETſi non dubito, quin apud te mea commendatio prima ſatis ualeat: tamen obſequor homini familiariſſimo C. Auiano Flacco: cuius cauſa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. De quo & præſens tecum egi diligenter, cum tu mihi humaniſſime reſpondiſti: & ſcripſi ad te accurate antea. ſed putat intereſſe ſua, me ad te quam ſæpiſſime ſcribere. Quare uelim mihi ignoſcas, ſi illius uoluntati obtemperans, minus uidebor meminiſſe conſtantiæ tuæ. A te idem illud peto, ut de loco, quo deportet frumentum, & de tempore Auiano commodes. quorum utrũq; per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeius iſti negotio præfuit. Summa eſt, in quo mihi gratiſſimum facere poſſis, ſi curaris, ut Auianus, quando ſe à me amari putat, me à te amari ſciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

M. T. C. QVATVORVIRIS, ET DECVRIONIBVS S. D.

t *Antæ mihi cum Q. Hippio cauſæ neceſſitudinis ſunt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius, quàm nos inter nos ſumus. Quòd niſi ita eſſet, uterer mea cõſuetudine, ut uobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim uos mihi optimi teſtes eſtis, quanquam mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe, quod à uobis impetrare nõ poſſem, nunquam me tamen grauem uobis eſſe uoluiſſe. Vehementer igitur uos etiam atq; etiam rogo, ut honoris mei cauſa liberaliſſime C. Valgium Hippianum tractetis, remq́; cum eo conficiatis, ut quam poſſeſſionem habet in agro Fregellano, à uobis emptam, eam liberam, & immunem habere poſſit. Id ſi à uobis impetraro, ſummo me beneficio ueſtro affectum arbitrabor. Valete.*

M. T. CICERO P. SVLPITIO IMP. S. D.

c *Vm his temporibus non ſanè in ſenatum uentitarem, tamen ut tuas literas legi, nõ exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ ueteris amicitiæ, multorumq́; inter nos officiorum facere poſſe, ut honori tuo deeſſem. Itaq; affui, ſupplicationemq́; tibi lubenter decreui: nec reliquo tempore ullo aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero. Atque ut hoc tui neceſſarij ſciant: hoc me animo erga te eſſe, uelim facias eos per literas certiores, ut ſiquid tibi opus ſit, ne dubitent mihi iure ſuo denuntiare. M. Bollanũ uirum bonum, & fortem, & omnibus rebus ornatũ, meumq́; ueterẽ amicum*

tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat hanc commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. ipſumq́; uirum optimum, gratiſſimumq́; cognoſces. Promitto tibi, te ex eius amicitia magnam uoluptatem eſſe capturũ. Præterea à te peto maiorem in modum pro noſtra amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, ut in hac re etiam elabores. Dionyſius ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorũ nummorum tractauit, cum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impune laturum putaret, aufugit. Is eſt in prouincia tua. Eum & M. Bollanus familiaris meus, et multi alij Naronæ uiderunt. ſed cum ſe à me manumiſſum eſſe diceret, crediderunt. Hunc tu ſi mihi reſtituendum curaris, non poſſum dicere q̃ mihi gratum futurum ſit. Res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt. Vbi ſit, & quid fieri poſſit, Bollanus te docebit. Ego, ſi hominem per te recuperaro, ſummo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCOS. S. D.

Democritus Sicyonius non ſolũ hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod non multis contingit, Græcis præſertim, ualde familiaris. Eſt enim ĩ eo ſumma probitas, ſumma uirtus, ſumma in hoſpites liberalitas, & obſeruantia: meq́; præ cæteris & colit, & obſeruat, & diligit. Eum tu nõ modo ſuorum ciuiũ, uerum etiam pene Achaiæ principẽ cognoſces. Huic ego tantummodo aditum ad tuã cognitionem patefacio, & innuo. cognitum, per te ipſum, quæ tua natura eſt, dignũ tua amicitia, atq; hoſpitio iudicabis. Peto igitur à te, ut

his literis lectis recipias eum in tuam fidem: pollicea-re omnia te facturũ mea cauſa. De reliquo, ſi, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia, hoſpitioq́; co-gnoueris: peto, ut eum complectare, diligas, in tuis ha-beas. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCOS. S. P. D.

ET te ſcire arbitror, quanti fecerim C. Auianum Flaccum: & ego ex ipſo audieram optimo, & gratiſſimo homine, q̃ a te liberaliter eſſet tractatus. Eius filios digniſſimos illo patre, meosq́; neceſſarios, quos ego unice diligo, cõmendo tibi ſic, ut maiore ſtudio nullos commendare poſſim. C. Auianus in Sicilia eſt. Marcus eſt nobiſcum. Vt illius dignitatem præſentis ornes, rem utriuſq; defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes. idq́; ut facias, te ue-hementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIA-RIVM LIBER XIIII.

M. T. CICERO TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERO-NI SVIS S. P. D.

ET literis multorũ, & ſermone omniũ perfertur ad me, incredibilẽ tuã uirtu-tem, & fortitudinem eſſe: teq́; nec ani-mi, nec corporis laboribus defatigari. Me miſerũ, te iſta uirtute, fide, probita-

te, humanitate in tantas erumnas propter me incidiſſe: Tulliolamq; noſtram, ex quo patre tantas uoluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? Nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum ſapere cœpit, acerbiſſimos dolores, miſeriasq; percepit. Quæ ſi, ut tu ſcribis, fato facta putarem, ferrem paulo facilius: ſed omnia ſunt mea culpa commiſſa, qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant: eos non ſequebar, qui petebant. Quòd ſi noſtris conſilijs uſi eſſemus, neq; apud nos tantum ualuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi uiueremus. Nunc quando ſperare nos amici iubent, dabo operam, ne mea ualetudo tuo labori deſit. Res quanta ſit, intelligo: quantóq; fuerit facilius manere domi, quàm redire. Sed tamen ſi omneis Tribb. pl. habemus, ſi Lentulũ tam ſtudioſum, q̃ uidetur, ſi uero etiam Pompeium, & Cæſarem: non eſt deſperandum. De familia, quomodo placuiſſe amicis ſcribis, faciemus. De loco nunc quidem iam abijt peſtilentia: ſed quandiu fuit, me non attigit. Plancius homo officioſiſſimus me cupit eſſe ſecum, et adhuc retinet. Ego uolebam loco magis deſerto eſſe in Epiro, quo neq; Hyſpo ueniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet: ſperat poſſe fieri, ut mecum in Italiã decedat. quẽ ego diẽ ſi uidero, & ſi in ueſtrũ complexum uenero, ac ſi & uos, & meipſum recuperaro: ſatis magnum mihi fructum uidebor percepiſſe & ueſtræ pietatis, et meæ. Piſonis humanitas, uirtus, amor in omneis nos tantus eſt, ut nihil ſupra poſſit eſſe. Vtinam ea res ei uoluptati ſit: gloriæ quidem uideo fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui: ſed uos, cum præſertim tam pauci

ſitis,uolui eſſe quamconiunctiſſimos. Quibus me uoluiſti agere gratias,egi,& me à te certiorẽ factum eſſe ſcripſi. Quòd ad me mea Terentia *ſcribis,te uicũ uendituram: quid obſecro te,(me miſerum) quid futurum eſt? & ſi nos premet eadem fortuna,quid puero miſero fiet?*Non *queo reliqua ſcribere(tanta uis lachrymarum eſt)ne te in eundẽ fletum adducam.* Tantum *ſcribo:ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt,tu efficere tua pecunia nón poteris.* Per *fortunas miſeras noſtras uide,ne puerũ perditum perdamus. cui ſi aliquid erit:ne egeat; mediocri uirtute opus eſt, & mediocri fortuna,ut cætera conſequatur.* Fac *ualeas,et ad me tabellarios mittas,ut ſciam quid agatur,& uos quid agatis.* Mihi *omnino iam breuis expectatio eſt.* Tulliolæ, *et* Ciceroni *ſalutẽ dic.* Valete D. *ante diem* VI.Cal.Dec.Dyrrhachij. Dyrrhachiũ *ueni, quòd & libera ciuitas eſt,& in me officioſa,& proxima* Italiæ.Sed *ſi offendet me loci cælebritas,aliò me conferã, & ad te ſcribam.*

M.C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE ET CICERONI SVIS S.D.P.

N*Oli putare me ad quenq̃ longiores epiſtolas ſcribere,niſi ſiquis ad me plura ſcripſit, cui puto reſcribi oportere.*Nec *enim habeo,quod ſcribam: nec hoc tempore quicq̃ difficilius facio.* Ad *te uero, & ad noſtram* Tulliolã *non queo ſine plurimis lachrymis ſcribere.* Vos *enim uideo eſſe miſerrimas,quas ego beatiſſimas ſemper eſſe uolui: idq; præſtare debui,et,niſi tam timidi fuiſſemus,præſtitiſſem.* Piſonem *noſtrum meri-*

to eius amo plurimum. Eum, ut potui, per literas cohortatus ſum, gratiaſq; egi, ut debui. In nouis Tribb. pl. intelligo ſpem te habere. id erit firmum, ſi Pompeij uoluntas erit: ſed Craſſum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortiſſime, & amantiſſime uideo, nec miror: ſed mœreo caſum eiuſmodi, ut in tantis tuis miſerijs meæ miſeriæ ſubleuentur. Nam ad me P. Valerius homo officioſus ſcripſit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum à Veſtæ ad tabulam Valeriam ducta eſſes. Hem mea lux, meum deſyderium, unde omnes opem petere ſolebant, te nunc mea Terentia ſic uexari, ſic iacere in lachrymis, & ſordibus: id'q; fieri mea culpa, qui cæteros ſeruaui, ut nos periremus? Quod de domo ſcribis, hoc eſt de area: ego uero tũ deniq; mihi uidebor reſtitutus, ſi illa nobis erit reſtituta. Verum hæc non ſunt in noſtra manu. Illud doleo, quæ impenſa facienda eſt in eius parte, miſeram, & deſpoliatam uenire. Quòd ſi conficitur negotium, omnia conſequemur. Sin eadem nos fortuna premet, etiã ne reliquias tuas miſera proijcias? Obſecro te mea uita, quod ad ſumptum attinet, ſine alios, qui poſſunt, ſi modo uolunt, ſuſtinere: & ualetudinem iſtam infirmam, ſi me amas, noli uexare. Nam mihi ante oculos dies, noctes'q; uerſaris. omnes labores te excipere uideo: timeo, ne ſuſtineas: ſed uideo in te eſſe omnia. Quare ut id, quod ſperas, & quod agis, conſequamur, ſerui ualetudini. Ego ad quos ſcribam, neſcio, niſi aut ad eos, qui ad me ſcribunt: aut ad eos, de quibus ad me uos aliquid ſcribitis. Longius, quoniam uobis ita placet, non diſcedam: ſed uelim quamſæpiſſime literas

mittatis, præſertim ſiquid eſt firmius, quod ſperemus. Valete mea deſyderia, ualete. Datū ad III. Non. Oct. Theſſalonicæ.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

a Cœpi ab Ariſtocrito tres epiſtolas, quas ego lachrymis prope deleui. Conficior enim mœrore mea Terentia: nec me meæ miſeriæ magis excruciant, q̄ tuæ, ueſtræq́;. Ego autem hoc miſerior ſum, quàm tu, quæ es miſerrima, quòd ipſa calamitas communis eſt utriuſq; noſtrum. ſed culpa mea propria eſt. meū fuit officium, uel legatione uitare periculum, uel diligentia, & copijs reſiſtere, uel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius nobis nihil fuit. quare cum dolore conficior, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meæ optimæ, ſuauiſſimis liberis uirtutem, & diligentiam non præſtitiſſe. Nam mihi ante oculos dies, noctes'q; uerſatur ſqualor ueſter, & mœror, & infirmitas ualetudinis tuæ: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. Inimici ſunt multi, inuidi pene omnes. Eijcere nos magnum fuit: excludere facile eſt. Sed tamen quandiu uos eritis in ſpe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe uideantur. Vt tuto ſim, quòd laboras, id mihi nunc facillimum eſt: quem etiam inimici uolunt uiuere in tantis miſerijs. Ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus uoluiſti, egi gratias: & eas literas Dexippo dedi: me'q; de eorum officio ſcripſi à te certiorem eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in

nos, & officio, & ego perſpicio, & omnes prædicant. Dij *faxint, ut tali genero mihi præſenti tecum ſimul, et cum liberis noſtris frui liceat.* Nunc *ſpes reliqua eſt in nouis* Tribb. *pl. & in primis quidem diebus. nam ſi inueterarit, actum eſt.* Ea *re ad te ſtatim* Ariſtocritum *miſi, ut ad me continuo initia rerum, & rationem totius negotij poſſes ſcribere: etſi* Dexippo *quoq; ita impetraui, ſtatim ut recurreret: & ad fratrem miſi, ut crebro tabellarios mitteret.* Nam *ego eo nomine ſum* Dyrrhachij *hoc tempore, ut quam celerrime, quid agatur, audiam: & ſim tuto.* Ciuitas *enim hæc ſemper à me defenſa eſt.* Cũ *inimici noſtri uenire dicentur, tum in* Epirum *ibo.* Quod *ſcribis, te ſi uelim ad me uenturam: ego uero cum ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſthic eſſe uolo.* Si *perficitis quod agitis, me ad uos uenire oportet.* Sin *autem. ſed nihil eſt opus reliqua ſcribere.* Ex *primis, aut ad ſummum ſecundis literis tuis conſtituere poterimus, quid nobis faciendũ ſit. tu modo ad me uelim omnia diligentiſſime perſcribas: & ſi magis iam rem, quàm literas debeo expectare.* Cura *ut ualeas, & ita tibi perſuadeas, mihi te carius nihil eſſe, nec unquam fuiſſe.* Vale *mea* Terentia, *quã ego uidere uideor: itaq; debilitor lachrymis.* Vale. Pr. Cal. Dec. Dyrrhachij.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

E*Go minus ſæpe ad uos do literas, q̃ poſſum, propterea quòd cum omnia mihi tempora ſunt miſera, tum uero cum aut ſcribo ad uos, aut ueſtras lego,*

conficior lachrymis ſic, ut ferre non poſſim. Quòd uti nam minus uitæ cupidus fuiſſem: certe nihil, aut non multum in uita mali uidiſſemus. Quòd ſi nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſeruauit: minus eſt erratum à nobis. Sin hæc mala fixa ſunt: ego uero te quamprimum mea uita cupio uidere, & in tuo complexu emori, quando neq; dij, quos tu caſtiſſime coluiſti: neq; homines, quos ego ſeruaui ſemper, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundusij apud M. Lemnium Flaccum dies XIII fuimus, uirũ optimum, qui periculũ fortunarum, & capitis ſui pro mea ſalute neglexit: neq; legis improbiſſimæ pœna deductus eſt, quo minus hoſpitij, et amicitiæ ius, officiumq; præſtaret. Huic utinam aliquando gratiã referre poſſimus, habebimus quidem ſemper. Brunduſio profecti ſumus ad V. Cal. Mai. per Macedoniam: Cyzicum petebamus. O me perditum. O me afflictum: quid nunc rogem te, ut uenias, mulierẽ ægram, & corpore, & animo confectam? Non rogem? Sine te igitur ſim? Opinor, ſic agam. Si eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, & re adiuues. Sin, ut ego metuo, tranſactum eſt: quoquo modo potes, ad me fac uenias. Vnũ hoc ſcito, ſi te hab.bo, nõ mihi uidebor planè periſſe. Sed quid de Tulliola mea fiet? iam id uos uidete. mihi deeſt conſiliũ. Sed certe quoquo modo ſe res habebit, il lius miſellæ & matrimonio, et famæ ſeruiendum eſt. Quid Cicero meus, quid aget? iſte uero ſit in ſinu ſem per, et cõplexu meo. Non queo iam plura ſcribere. impedit mœror. Tu quid egeris, neſcio: utrũ aliquid teneas, an, quod metuo, planè ſis ſpoliata. Piſonem, ut

ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De familia liberata nihil eſt quod te moueat. Primum tuis ita promiſſum eſt, te facturam eſſe, ut quiſq; eſſet meritus. Eſt autem in officio adhuc Orpheus: præterea magnopere nemo cæterorum ſeruorũ. Et cauſa eſt, ut ſi res à nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: Sin ad nos pertinerent, ſeruirent; præterq̃ oppido pauci. Sed hæc minora ſunt. Tu quòd me hortaris, ut animo ſim magno, & ſpem habeam recuperandæ ſalutis: id uelim ſit eiuſmodi, ut recte ſperare poſſimus. nunc miſer quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem Brundusij, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te mea Terentia, ut potes. Honeſtiſſime uiximus: floruimus. non uitium noſtrũ, ſed uirtus noſtra nos afflixit. Peccatum eſt nullum, niſi quòd nõ unà animam cum ornamentis amiſimus. Sed ſi hoc fuit liberis noſtris gratius, nos uiuere: cætera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. Atq; ego, qui te confirmo, ipſe me non poſſum. Clodium Philetærum, quòd ualetudine oculorum impediebatur, hominem fidelem remiſi. Salluſtius officio uincit omneis ſpes. Cennius eſt perbeneuolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſeruantem. Sicca dixerat ſe mecum fore: ſed Brunduſio diſceſſit. Cura, quoad potes, ut ualeas: & ſic exiſtimes, uehementius me tua miſeria, quàm mea commoueri. Mea Terentia fidiſſima, atq; optima uxor, et mea cariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra Cicero ualete. Pr. Cal. Mai. Brunduſio.

M. C. TERENTIAE, ET TVL. SVIS S.P.D.

S I tu, & Tullia lux noſtra ualetis, ego, & ſuauiſſimus Cicero ualemus. Pr. Id. Octo. Athenas uenimus, cum ſanè aduerſis uentis uſi eſſemus, tardéq;, & incommode nauigaſſemus. De naui exeuntibus nobis Acaſtus cum literis præſto fuit uno & uigeſimo die. ſanè ſtrenue accepi tuas literas: quibus intellexi te uereri, ne ſuperiores mihi redditæ non eſſent. Omnes ſunt redditæ: diligentiſſiméq; à te perſcriptæ ſunt omnia: id'q; mihi gratiſſimum fuit. neque ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe. iam enim me ipſum expectas, ſiue nos ipſos: qui quidem quamprimum ad uos uenire cupimus. etſi, in quam R. P. uenimus, intelligo. Cognoui enim ex multorũ amicorum literis, quas attulit Acaſtus, ad arma rem ſpectare: ut mihi, cum uenero, diſſimulare non liceat quid ſentiam. Sed quando ſubeunda fortuna eſt, eò citius dabimus operam, ut ueniamus, quo facilius de tota re deliberemus. Tu uelim, quod commodo ualetudinis tuæ fiat, q̃ longiſſime poteris, obuiam nobis prodeas. De hæreditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori eſt (ualde enim illum amaui) hoc uelim cures: ſi auctio ante meum aduentum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negotium curet. Nos cum uenerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu iam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. Nos, ſi dij adiuuabunt, circiter Id. Nou. in Italia ſperamus fore. Vos mea ſuauiſſima, & optatiſſima Terentia, &

Tulliola, ſi nos amatis, curate ut ualeatis. Athenis ad XV Cal. *Nouemb.*

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

n Ec *ſæpe eſt, cui literas demus: nec rem habemus ullam, quam ſcribere uelimus.* Ex *tuis literis, quas proxime accepi, cognoui prædium nullum uenire potuiſſe.* Q*uare uideas uelim, quomodo ſatisfiat ei, cui ſcis me ſatisfieri uelle.* Q*uòd noſtra tibi gratias agit, id ego nõ miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere poſſit.* Pollicẽ, *ſi adhuc nõ eſt profectus, quãprimũ fac extrudas.* Cura *ut ualeas.* Id. Q*uint.* Vale.

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

o Mneis *moleſtias, & ſolicitudines, quibus & te miſerrimã habui, id q̃d mihi moleſtiſſimũ eſt,* Tulliolam*q́; quæ nobis noſtra uita dulcior eſt, depoſui, & eieci.* Q*uid cauſæ autẽ fuerit, poſtridie intellexi, q̃ à nobis diſceſſi.* χολὴν ἄκρατον *noctu eieci ſtatim.* Ita *ſum leuatus, ut mihi deus aliquis medicinam feciſſe uideatur. cui quidem tu deo, quemadmodum ſoles, pie, & caſte ſatisfacias, id eſt* Apollini, & Aeſculapio. Nauim *ſpero nos ualde bonam habere. in eam ſimul atq; conſcendi, hæc ſcripſi.* Deinde *cõſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas: quibus te, &* Tulliolam *noſtram diligentiſſime commendabo.* Cohortarer *uos, quo animo fortiore eſſetis, niſi uos fortiores cognoſcerem, q̃ quenq̃ uirũ.* Et *tamen eiuſmodi ſpero ne-*

gotia eſſe, ut & uos iſthic commodiſſime ſperem eſſe, & me aliquando cum ſimilibus noſtri R. P. *defenſurũ.* *Tu primum ualetudinem tuã uelim cures: deinde, tibi ſi uidebitur, uillis iis utare, quæ longiſſime aberunt à militibus.* *Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, ſi annona carior fuerit.* *Cicero belliſſimus tibi ſalutẽ plurimã dicit. etiã atq; ẽt uale.* Datũ VII Id. *Iun.*

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. *Valetudinẽ tuam uelim cures diligentiſſime. nam mihi & ſcriptum, & nuntiatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe.* *Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum.* *Item poſthac, ſiquid opus erit, ſiquid acciderit noui, facies ut ſciam.* *Cura ut ualeas.* *Vale.* *Datum* IIII *Non. Iun.*

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

A D cæteras meas miſerias acceſſit dolor è *Dolabellæ ualetudine, &* *Tulliæ.* *Omnino de omnibus rebus nec quid conſilij capiã, nec quid faciam, ſcio.* *Tu uelim tuam, &* *Tulliæ ualetudinem cures.* *Vale.*

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vid fieri placeret, ſcripſi ad *Pomponiũ ſerius, quàm oportuit.* *Cum eo ſi locuta eris, intelliges quid fieri uelim.* *Apertius ſcribi, quando ad illum ſcripſe-*

ram, neceſſe nõ fuit. De ea re, & de cæteris rebus quã primum uelim nobis literas mittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale VII. Id Quint.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I uales, bene eſt: ego ualeo. Tullia noſtra uenit ad me pridie Id. Iun. cuius ſumma uirtute, & ſingulari humanitate, grauiore etiam ſum dolore affectus, noſtra factum eſſe negligentia, ut lõge alia in fortuna eſſet, atq; eius pietas, ac dignitas poſtulabat. Nobis erat in animo Ciceronẽ ad Cæſarẽ mittere, et cũ eo Cn. Salluſtiũ. Si profectus erit, faciã te certiorẽ. Valetudinẽ tuã cura diligẽter. Vale. XVII Cal. Quint.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vòd nos in Italiam ſaluos ueniſſe gaudes, perpetuo gaudeas uelim. ſed perturbati dolore animi, magniſq; iniuriis, metuo ne id cõſilij ceperimus, quod nõ facile explicare poſſimus. Quare, quantũ potes, adiuua. quid autẽ poſſis, mihi in mentẽ nõ uenit. In uiã quòd te des hoc tempore, nihil eſt. & longũ eſt iter, & non tutum: & nõ uideo quid prodeſſe poſſis, ſi ueneris. Vale. Datum pr. Non. Nou. Brunduſio.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vod ſcripſi ad te proximis literis de nuntio remittendo, quæ ſit iſtius uis hoc tempore, & quæ concitatio

concitatio multitudinis, ignoro. Si metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. Totum iudicabis quale ſit: & quod in miſerrimis rebus minime miſerū putabis, id facies. Vale. VI Id. Quint.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIOLAE, DVABVS ANIMIS SVIS: ET CICERO MATRI OPTIMAE, ET SVAVISSIMAE SORORI S.P.D.

SI uos ualetis, nos ualemus. Veſtrum iam conſilium eſt, non ſolum meum, quid ſit uobis faciēdum. Si ille Romā modeſte uenturus eſt, recte in præſentia domi eſſe poteſtis. ſin homo amens diripiendā urbem daturus eſt, uereor ut Dolabella ipſe ſatis uobis prodeſſe poſſit. Etiam illud metuo, ne iam intercludamini, ut, cum uelitis exire, non liceat. Reliquū eſt, quod ipſæ optime cōſyderabitis, ueſtri ſimiles fœminæ ſint ne Romæ. ſi enim non ſunt, uidendū eſt, ut honeſte uos eſſe poſſitis. Quomodocunq; nunc ſe res habet, modo ut hæc uobis loca tenere liceat, belliſſime uel mecum, uel in noſtris prædijs eſſe poteritis. Etiam illud uerendū eſt, ne breui tēpore fames in urbe ſit. His de rebus uelim cū Pomponio, cum Camillo, cum quibus uobis uidebitur, conſyderetis: ad ſummam, animo forti ſitis. Labienus rem meliorem fecit. Adiuuat etiam Piſo, quòd ab urbe diſcedit, & ſceleris condemnat generum ſuum. Vos meæ cariſſimæ animæ q̄ ſæpiſſime ad

me ſcribite & uos quid agatis, & quid iſtic agatur. Quintus frater, & filius, & Rufus nobis ſalutem dicunt. Valete. VIII Cal. Quint. Minturnis.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I *uales, bene eſt: ego ualeo. Cõſtitueramus, ut ad te antea ſcripſeram, obuiã Ciceronẽ Cæſari mittere: ſed mutauimus conſiliũ, quia de illius aduentu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etſi nihil erat noui, tñ quid uelimus, & quid hoc tẽpore putemus opus eſſe, ex Sica poteris cognoſcere. Tulliã adhuc mecũ teneo. Valetudinẽ tuam cura diligenter. Vale. XII Cal. Quint.*

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I *uales, bene eſt: ego ualeo. Etſi eiuſmodi tẽpora noſtra ſunt, ut nihil habeã, quod aut à te literarũ expectem, aut ipſe ad te ſcribã: tamen neſcio quo modo & ipſe ueſtras literas expecto, & ſcribo ad uos, cũ habeo, qui ferat. Volumnia debuit in te officioſior eſſe, q̃ fuit: & id ipſum, quod fecit, potuit diligentius facere, & cautius: q̃q̃ alia ſunt, quæ magis curemus, magiſq; doleamus. quæ me ita conficiunt, ut ij uoluerunt, qui me de mea ſententia detruſerunt. Cura ut ualeas.*

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I*quid haberem, quod ad te ſcriberem, facerem id & pluribus uerbis, & ſæpius. Nunc quæ ſunt negotia, uides. Ego autem quomodo ſim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoſcere. Tu fac ut tuam, & Tulliæ ualetudinem cures. Vale.*

M. T. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE SVIS S. D.

Conſyderandum uobis etiam atq; etiam animæ meæ diligenter puto, quid faciatis: Romǽ ne ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non ſolum meum conſilium eſt, ſed etiam ueſtrum. Mihi ueniunt in mentem hæc, Romæ uos eſſe tuto poſſe per Dolabellam: eamq; rem poſſe nobis adiumento eſſe, ſiqua uis, aut ſiquæ rapinæ fieri cœperint. Sed rurſus illud me mouet, quòd uideo omnes bonos abeſſe Roma, & eos mulieres ſuas ſecum habere. Hæc autē regio, in qua ego ſum, noſtrorum eſt tum oppidorū, tum etiā prædiorū: ut & multum eſſe mecum, &, cum abieritis, commode etiā in noſtris prædijs eſſe poſſitis. Mihi plane nō ſatis conſtat adhuc, utrum ſit melius. Vos uidete, quid aliæ faciant iſto loco fœminæ: & ne, cum uelitis exire, non liceat. Id uelim diligenter etiam atq; etiam uobiſcum, & cum amicis conſyderetis. Domus ut propugnacula, & præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et uelim tabellarios inſtituatis certos, ut quotidie aliquas à uobis literas accipiam. Maxime autem date operam, ut ualeatis, ſi nos uultis ualere. VIII Cal. Febr. Formijs.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. D.

IN maximis meis doloribus excruciat me ualetudo Tulliæ noſtræ. de qua nihil eſt, quòd ad te plura ſcribam. tibi enim æque magnæ curæ eſſe certo ſcio. Quòd me propius uultis accedere, uideo ita eſſe

faciendum: etiam ante feciſſem: ſed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita ſunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures uelim. Da operam ut ualeas.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

iN Tuſculanum nos uenturos putamus aut Nonis, aut poſtridie. Ibi fac ut ſint omnia parata. plures enim fortaſſe nobiſcum erunt: & , ut arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrũ ſi in balneo nõ eſt, fac ut ſit: item cætera, quæ ſunt ad uictum, & ad ualetudinem neceſſaria. Vale. V Cal. Oct. de Venuſio.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

sI uales, bene eſt: ego ualeo. Da operam, ut conualeſcas: quod opus erit, ut res, tempusq́; poſtulat, prouideas, atq; adminiſtres, & ad me de omnibus rebus quamſæpiſſime literas mittas. Vale.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

sI uales, bene eſt: ego ualeo. Nos quotidie tabellarios ueſtros expectamus: qui ſi uenerint, fortaſſe erimus certiores, quid nobis faciendum ſit, faciemusq́; te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Cal. Sept.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

sI uales, bene eſt: ego ualeo. Redditæ mihi iam tandem ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales: &

ipſe opinione celerius uenturus eſſe dicitur. cui utrum obuiam procedam, an hic eum expectem, cum conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi uelim quàprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Pr. Id. Sext.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

S I *uales, bene eſt: ego ualeo. Nos neq; de Cæſaris aduentu, neq; de literis, quas Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus. Siquid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. III Id. Sext.*

M. T. C. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER XV.

M. T. M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

S I *uos bene ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo. Etſi non dubie mihi nuntiabatur Parthos tranſiſſe Euphratem cum omnibus ferè ſuis copijs: tamen quòd arbitrabar à M. Bibulo Procos. certiora de his rebus ad uos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quæ de alterius prouincia nuntiarentur. Poſtea uero quàm certiſſimis autoribus, legatis, nuntijs, literis ſum certior factus: uel quòd tanta res erat, uel quòd nondum audieramus*

Bibulum in Syriam ueniſſe, uel quia adminiſtratio huius belli mihi cum Bibulo penè eſt communis, quæ ad me delata eſſent, ſcribenda ad uos putaui. Regis Antiochi Commageni legati primi mihi nuntiarunt Parthorum magnas copias Euphratem tranſire cœpiſſe. Quo nuntio allato, cũ eſſent nõnulli, qui ei Regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſiquid certius afferretur. Ad XIII Cal. Oct. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi literæ redditæ ſunt à Tarchondimoto, qui fideliſſimus ſocius trans Taurum, amiciſſimusq́; P. R. exiſtimatur: Pacorum Orodis Regis Parthorum filium cum permagno equitatu parthico tranſiſſe Euphratem, & caſtra poſuiſſe Tybæ: magnumq́; tumultum eſſe in prouincia Syria excitatum. Eodem die ab Iamblicho Phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumq́; eſſe R. P. noſtræ, literæ de iiſdem rebus mihi redditæ ſunt. His rebus allatis, & ſi intelligebam ſocios infirme animatos eſſe, & nouarum rerum expectatione ſuſpenſos: ſperabam tamen eos, ad quos iam acceſſeram, quiq́; noſtram conſuetudinem, integritatemq́; perſpexerant amiciores P. R. eſſe factos: Ciliciam autem firmiorem fore, ſi æquitatis noſtræ particeps facta eſſet. Et ob eã cauſam, & ut opprimerentur ii, qui ex Cilicum gente in armis eſſent, & ut hoſtis is, qui eſſet in Syria, ſciret exercitum P. R. non modo non cedere his nuntiis allatis, ſed etiam propius accedere: exercitum ad Taurum inſtitui ducere. Sed ſiquid apud uos authoritas mea ponderis habet, in iis præſertim rebus, quas uos audiſtis,

ego pene cerno: magnopere uos & hortor, & moneo, ut his prouincijs ſerius uos quidem, quàm decuit, ſed aliquando tamen conſulatis. Nos quemadmodum inſtructos, & quibus præſidijs munitos ad tanti belli opinionem miſeritis, non eſtis ignari. quod ego negotium non ſtultitia obcæcatus, ſed uerecundia deterritus non recuſaui. neq; enim unquam ullum periculum tantum putaui, quod ſubterfugere mallem, quàm ueſtræ authoritati obtemperare. Hoc autem tempore res ſeſe ſic habet, ut niſi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere ſoletis, mature in has prouincias miſeritis, ſummum periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ prouinciæ, quibus uectigalia P. R. continentur. Quamobrem autem in hoc prouinciali delectu ſpem habeatis aliquam, cauſa nulla eſt: neq; multi ſunt: et diffugiunt, qui ſunt, metu oblato. & quod genus hoc militum ſit, iudicauit uir fortiſſimus M. Bibulus in Aſia: qui, cum uos ei permiſiſſetis, delectum habere noluerit. Nam ſociorum auxilia propter acerbitatem, atq; iniurias imperij noſtri, aut ita imbecilla ſunt, ut non multum nos iuuare poſſint: aut ita alienata à nobis, ut neq; expectandum ab ijs, neq; committendum ijs quicquam eſſe uideatur. Regis Deiotari & uoluntatem, & copias, quantæcunq; ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt inanis. Reliqui Reges, tyrannique; neq; opibus ſatis firmi, nec uoluntate ſunt. Mihi in hac paucitate militũ, animus certe non deerit: ſpero ne conſiliũ quidem. Quid caſurum ſit, incertum eſt. Utinam ſaluti noſtræ conſulere poſſimus: dignitati certe conſulemus. Valete.

M. T. M. F. CICERO PROCOS. S.D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

I uos bene ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo.
s Cũ pr. Cal. Sext. in prouinciam ueniſſem, neq;
maturius propter itinerum, & nauigationum
difficultatem uenire potuiſſem: maxime conuenire offi=
cio meo, R. Q. P. conducere putaui, parare ea, quæ ad
exercitum, quæq; ad rem militarem pertinerent. Quæ
cum eſſent à me cura magis, & diligentia, q̃ facultate,
& copia conſtituta: nuntÿq;, & literæ de bello à Par=
this in prouinciam Syriam illato quotidie ferè affer=
rentur: iter mihi faciendum per Lycaoniam, & per
Iſauros, & per Cappadociã arbitratus ſum. Erat. n.
magna ſuſpicio, Parthos, ſi ex Syria egredi, atq; irrũ=
pere in meã prouinciã conarentur, iter eos per Cappa=
dociam, quòd ea maxime pateret, eſſe facturos. Itaque
cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cum
Cilicia continẽs eſt, iter feci: caſtraq; ad Cybiſtra, quod
oppidum eſt ad montem Taurum, locaui: ut Artuaſ-
des Rex Armenius quocunq; animo eſſet, ſciret non
procul à ſuis finibus exercitum P. R. eſſe: & Deiota-
rum fideliſſimum Regem, atq; amiciſſimum R. P. no-
ſtræ maxime coniunctum haberem, hominem cuius et
conſilio, & opibus adiuuari poſſet R. P. Quo cum in
loco caſtra haberem, equitatumq; in Ciliciam miſiſſem,
ut & meus aduentus ÿs ciuitatibus, quæ in ea parte
eſſent, nuntiatus, firmiores animos hominum faceret:
& ego mature, quid ageretur in Syria, ſcire poſſem:

tempus eius tridui, quod in his caſtris morabar, in magno officio, & neceſſario mihi ponendum putaui. Cum *enim ueſtra authoritas interceſſiſſet, ut ego* Regem Ariobarzanem, Euſeben, & Philorhomæum *tuerer, eiusq́; Regis ſalutem, & incolumitatem regni defenderem, Regi, regnoq́; præſidio eſſem: adiunxiſſetisq́;, ſalutem eius Regis* P.S.Q.R. *magnæ curæ eſſe, quod nullo unquam de* Rege *decretum eſſet à noſtro ordine: exiſtimaui me iudicium ueſtrum ad* Regem *deferre debere, eiq́; præſidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: ut quando ſalus ipſius, & incolumitas regni mihi commendata eſſet à uobis, diceret, ſiquid uellet.* Quæ *cum eſſem in conſilio meo cum* Rege *locutus, initio ille orationis ſuæ uobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit, quòd ei permagnum, & perhonorificum uidebatur,* S.P.Q.R. *tantæ curæ eſſe ſalutem ſuam, meq́; tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & commendationis ueſtræ authoritas perſpici poſſet.* Atq; *ille primo, quod mihi maximæ lætitiæ fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias neq; uitæ ſuæ, neq; regno diceret ſe aut intelligere fieri, aut etiam ſuſpicari.* Cum *ei ego gratulatus eſſem, idq́; me gaudere dixiſſem, cohortatus ut recordaretur caſum illum interitus paterni, & uigilanter ſe tueretur, atq; admonitu ſenatus conſuleret ſaluti ſuæ: tum à me diſceſſit in oppidum* Cybiſtra. Poſtero *autem die cum* Ariarate *fratre ſuo, & cum paternis amicis maioribus natu ad me in caſtra uenit: perturbatusq́;, et flens, cum idem & frater faceret, & amici, meam fidem, ueſtram commendationem implorare cœpit.* Cum

admirarer quid accidiſſet noui: dixit ad ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata: quæ eſſent ante aduentum meum occultata, quòd ij, qui ea patefacere poſſent, propter metum reticuiſſent: eo autem tempore ſpe mei præſidij compluretis ea, quæ ſcirent, audacter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui ſumma pietate præditum fratrem dicere ea, quæ is me quoq; audiente dicebat, ſe ſolicitatum eſſe, ut regnare uellet: id uiuo fratre ſuo accidere non potuiſſe: ſe tamen ante illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum protuliſſe. Quæ cum eſſet locutus: monui Regem, ut omnem diligentiam ad ſe conſeruandum adhiberet: amicosq́; in patris eius fide, atq; iudicio probatos, hortatus ſum, Regis ſui uitam, docti caſu acerbiſſimo patris eius, omni cura, cuſtodiaq́; defenderent. Cum Rex à me equitatum, cohortesq́; de exercitu meo poſtularet: & ſi intelligebam ueſtro S.C. non modo poſſe me id facere, ſed etiam debere: tamen cum R.P. poſtularet propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quamprimum exercitum ad Ciliciæ fines adducerem: cumq́; mihi Rex patefactis iam inſidijs non egere exercitu P.R. ſed poſſe ſe ſuis opibus defendere uideretur: illum cohortatus ſum, ut in ſua uita conſeruanda primum regnare diſceret: à quibus perſpexiſſet ſibi inſidias paratas, in eos uteretur iure regio: pœna afficeret eos, quos neceſſe eſſet: reliquos metu liberaret: præſidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa eſſent, timorem potius, quàm ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, quando S.C. noßent, intelligerent me Regi, ſi opus eßet, ex authoritate ueſtra præſidio eße futu-

rum. Ita confirmato illo, ex eo loco caſtra moui, & iter in Ciliciam facere inſtitui: cum hac opinione è Cappadocia diſcederem, ut conſilio ueſtro, caſu incredibili, ac penè diuino Regem, quem uos honorificentiſſime appellaßetis nullo poſtulante, quemq́; meæ fidei commendaßetis, & cuius ſalutem magnæ uobis curæ eße decreuißetis, meus aduentus præſentibus inſidijs liberaßet. Quod ad uos à me ſcribi, non alienum putaui, ut intelligeretis ex ijs, quæ penè acciderunt, uos multo ante, ne ea acciderent, prouidiße: eóq́; uos ſtudioſius feci certiores, quòd in Rege Ariobarzane ea mihi ſigna uideor uirtutis, ingenij, fidei, beneuolentiæq́; erga uos perſpexiſſe, ut non ſine cauſa tantam curam, diligentiamq́; in eius uos ſalutem uideamini contuliße. Valete.

M. C. IMP. M. CATONI S. D.

CVm ad me legati miſſi ab Antiocho Commageno, ueniſſent in caſtra ad Iconium ante diem III Non Sept. ijq́; mihi nuntiaßent, Regis Parthorũ filium, quocum eßet nupta Regis Armeniorum ſoror, ad Euphratem cum maximis Parthorũ copijs, multarumq́; præterea gentium magna manu ueniße, Euphratemq́; iam tranſire cœpiße, dicíq́; Armenium Regem in Cappadociã impetum eſſe facturum: putaui pro noſtra neceſſitudine me hoc ad te ſcribere oportere. Publice propter duas cauſas nihil ſcripſi: quòd & ipſum Commagenum legati dicebant ad ſenatum ſtatim nuntios, literaſq́; miſiße: & exiſtimabam M.

Bibulum Procoſ. qui circiter Id. Sext. ab Epheſo in Syriam nauibus profectus erat, quòd ſecundos uentos habuiſſet, iam in prouinciam ſuam perueniſſe: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad ſenatum putabã. Mihi, ut in huiuſmodi re, tantoq́; bello, maximæ curæ eſt, ut quæ copijs, & opibus tenere uix poſſumus, ea manſuetudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. Tu uelim, ut conſueſti, nos abſentes diliges, & defendas. Vale.

M. C. IMP. S. D. M. CATONI.

SVmma tua authoritas fecit, meumq́; perpetuum de tua ſingulari uirtute iudicium, ut magni meâ intereſſe putarem, & res eas, quas geſſiſſem, tibi notas eſſe, & non ignorari à te, qua æquitate, & continentia tuerer ſocios, prouinciamq́; adminiſtrarẽ. His enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ uellem, probaturum. Cum in prouinciam pr. Cal. Sext. ueniſſem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confeſtim eſſe eundum uiderem: biduum Laodiceæ fui, deinde Apameæ quatriduum, triduum Synnadis, totidem dies Philomeli. quibus in oppidis cum magni conuentus fuiſſent: multas ciuitates acerbiſſimis tributis, & grauiſſimis uſuris, & falſo ære alieno liberaui. Cumq́; ante aduentum meum ſeditione quadam exercitus eſſet diſſipatus, quinq; cohortes ſine legato, ſine Trib. mil. deniq; etiam ſine centurione ullo apud Philomelum cõſediſſent, reliquus exercitus eẽt in Lycaonia: M. Anneio legato imperaui, ut eas quinq; cohortes ad reliquum

exercitum duceret, coactoq́; in unum locum exercitu caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. quod cum ab illo diligenter eſſet actum: ego in caſtra ad VII Cal. Sept. ueni: cum interea ſuperioribus diebus ex S. C. & euocatorum firmam manum, & equitatum ſatis idoneum, & populorũ liberorum, Regumq́; ſociorum auxilia uoluntaria cõparauiſſem. Interim cum exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſſem: Cal. Sept. legati à Rege Commageno ad me miſſi, pertumultuoſe, neque tamen non uere Parthos in Syriam tranſiſſe nuntiauerunt. Quo audito, uehementer ſum commotus cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua deniq; Aſia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui. Nam ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturam facile tenuiſſem. Duo ſunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterq; paruis præſidijs propter anguſtias intercludi poteſt. Nec eſt quidquam Cilicia contra Syriam munitius. Sed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, Regesq́; habet finitimos, qui, etiã ſi ſunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici eſſe non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longe à Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra feci, ut & Ciliciam tuerer: & Cappadociam tenens, noua finitimorum conſilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaq́; expectatione maximi belli, Rex Deiotarus, cui non ſine cauſa plurimum ſemper & meo, & tuo, & ſenatus iudicio tributum eſt, uir cum beneuolentiã, & fide erga P. R. ſingulari, tum præſtãti magnitudine &

animi, & conſilij legatos ad me miſit, ſe cum omnibus ſuis copijs in mea caſtra eſſe uenturum. cuius ego ſtudio, officióq; commotus, egi ei per literas gratias: idq́; ut maturaret, hortatus ſum. Cum autem ad Cybiſtra propter rationem belli quinque dies eſſem commoratus, Regem Ariobarzanem, cuius ſalutem à ſenatu te authore commendatam habebam, præſentibus inſidijs nec opinantem liberaui: neque ſolum ei ſaluti fui, ſed etiam curaui, ut cum authoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenæum, importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud Regē authoritate, gratiáq; conſtitui. cumq́; magnum bellum in Cappadocia concitaretur, ſi ſacerdos armis ſe, quod facturus putabatur, defenderet, adoleſcens ab equitatu, & peditatu, & pecunia paratus, & ſocijs, qui nouari aliquid uolebant: perfeci, ut è regno ille diſcederet: Rexq́; ſine tumultu, ac ſine armis, omni authoritate aulæ communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognoui multorum literis, atque nuntijs, magnas Parthorum copias, & Arabum ad oppidum Antiochiam acceſſiſſe, magnumq́; eorum equitatum, qui in Ciliciam tranſiſſet, ab equitum meorum turmis, & à cohorte prætoria, quæ erat Epiphaneæ præſidij cauſa, occidione occiſum. Quare cum uiderem à Cappadocia Parthorum copias auerſas, non longe à finibus eſſe Ciliciæ: q̃ potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Quò ut ueni, hoſtem ab Antiochia receſſiſſe, Bibulum Antiochiæ eſſe cognoui: Deiotarumq́; confeſtim iam ad me uenientem cum magno,

& firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus ſuis copijs, certiorem feci, non uideri eſſe cauſam, cur abeſſet à regno: meq; ad eum, ſiquid forte noui accidiſſet, ſtatim literas, nuntiosq; miſſurum eſſe. Cumq; eo animo ueniſſem, ut utriq; prouinciæ, ſi ita tempus ferret, ſubuenirem: tamen id, quod iam ante conſtitueram uehementer intereſſe utriuſque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuum hoſtem ex eo monte tollere: agere perrexi. Cumq; me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias partes Ciliciæ petere, abeſſemq; ab Amano iter unius diei, & caſtra apud Epiphaneam feciſſem: ante diem Id. Oct. cum adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad IIII Id. Oct. cum luceſceret, in Amanum aſcenderem: diſtributisq; cohortibus, & auxilijs, cum alijs Quintus frater legatus mecum ſimul, alijs C. Pontinius legatus, reliquis M. Anneius, & L. Tulleius legati præeſſent, pleroſque nec opinantes oppreſſimus, qui occiſi, captiq; ſunt: intercluſi reliqui. Erganam autem, quæ fuit non uici inſtar, ſed urbis, quòd erat Amani caput, itemq; Sepyram, & Commorim, acriter, & diu repugnãtibus, Pontinio illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore uſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa cepimus, caſtellaq; ſex capta: complura incendimus. His rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quatriduum: & in reliquijs Amani delendis, agrisq; uaſtandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ eſt, id tempus omne conſumpſimus. Confectis his rebus, ad oppidum Eleutherocilicum Pin-

deniſſum exercitum adduxi. quod cum eſſet altiſſimo, & munitiſſimo loco, ab ijſq; incoleretur, qui ne Regibus quidem unquam paruiſſent, cum & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrime expectarent: ad exiſtimationem imperij pertinere arbitratus ſum, comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam cæterorum animi, qui alieni eſſent ab imperio noſtro, frangerentur. Vallo, & foſſa circundedi: ſex caſtellis, caſtriſq; maximis ſepſi: aggere, uineis, turribus oppugnaui: uſuſq; tormentis multis, multis ſagittarijs, magno labore meo, ſine ulla moleſtia, ſumptu'ue ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem confeci: ut omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem meam peruenirent. His erant finitimi pari ſcelere, & audacia Tibarani. Ab his, Pindeniſſo capto, obſides accepi. Exercitum in hyberna dimiſi. Q uintũ fratrem negotio præpoſui, ut in uicis aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nunc uelim tibi ſic perſuadeas, ſi de his rebus ad ſenatum relatum ſit, me exiſtimaturum ſummam mihi laudem tributam, ſi tu honorem meum ſententia tua comprobaris. Idq;, etſi talibus de rebus grauiſſimos homines & rogare ſolere, & rogari ſcio, tamen admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis ſententijs ſæpiſſime ornaſti, qui oratione, qui prædicatione, qui ſummis laudibus in ſenatu, in concionibus ad cœlum extuliſti: cuius ego ſemper tanta eſſe uerborum pondera putaui, ut uno uerbo tuo cum mea laude coniuncto, omnia conſequi me arbitrarer. Te deniq; memini, cum cuidam clariſſimo, atq;

mo, atque optimo uiro ſupplicationem non decerneres, dicere te decreturum, ſi referretur ob eas res, quas is Cos. in urbe geſſiſſet. Tu idem mihi ſupplicationem decreuiſti togato, non, ut multis, R.P. bene geſta, ſed, ut nemini, R.P. conſeruata. Mitto quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempeſtates & ſubieris, & multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris: quòd deniq; inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis cauſa in ſenatu defendenda approbaris. A me autem hæc ſunt profecta, quæ ego in beneficij loco non pono, ſed in ueri teſtimonij, atque iudicij: non ut præſtantiſſimas tuas uirtutes tacitus admirarer (quis enim idem non facit?) ſed in omnibus orationibus, ſententijs dicendis, cauſis agendis, omnibus ſcriptis, græcis, latinis, omni denique uarietate literarum mearum, te non modo ijs, quos uidiſſemus, ſed ijs, de quibus audiſſemus, omnibus anteferrem. Quæres fortaſſe, quid ſit, quòd ego hoc neſcio quid gratulationis, & honoris à ſenatu tanti æſtimem: Agam iam tecum familiariter, ut eſt & ſtudijs, & officijs noſtris mutuis, & ſumma amicitia dignum, & neceſſitudine etiam paterna: Si quiſquam fuit unquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem ſentire uideor, ratione, atque doctrina ab inani laude, & ſermonibus uulgi: ego profecto is ſum. teſtis eſt conſulatus meus: in quo, ſicut in reliqua uita, fateor ea me ſtudioſe ſecutum, ex quibus uera gloria naſci poſſet: ipſam quidem gloriam per ſe nunquam putaui expetendam. itaque

& prouinciam ornatam, & ſpem nō dubiam triumphi neglexi. Sacerdotium deniq;, cum (quemadmodum te exiſtimare arbitror) non difficillime conſequi poſſem, non appetiui. Idem poſt iniuriam acceptam, quam tu R. P. calamitatem ſemper appellas, meam non modo non calamitatem, ſed etiam gloriam, ſtudui quamornatiſſima S.P.Q.R. de me iudicia intercedere. Itaq; & Aug. poſtea fieri uolui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui à ſenatu tribui rebus bellicis ſolet, neglectum à me olim, nunc mihi expetendum puto. Huic meæ uoluntati, in qua ineſt aliqua uis deſyderij, ad ſanandum uulnus iniuriæ, ut faueas, adiutorq; ſis, quod paulo ante me negaram rogaturum, uehementer te rogo, ſed ita, ſi non ieiunum hoc neſcio quid, quod ego geſſi, & contemnendū uidebitur, ſed tale, atq; tantum, ut multi nequaq̄ paribus rebus honores ſummos à ſenatu conſecuti ſint. Equidem etiā mihi illud animaduertiſſe uideor (ſcis enim q̄ attente te audire ſoleam) te non tam res geſtas, q̄ mores, inſtituta, atque uitam Impp. ſpectare ſolere in habendis, aut non habendis honoribus. Quod ſi in mea cauſa conſyderabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmiſſimum præſidium habuiſſe, æquitatem, & continentiam. His ego ſubſidijs ea ſum conſecutus, quæ nullis legionibus conſequi potuiſſem: ut ex alieniſſimis ſocijs amiciſſimos, ex infideliſſimis firmiſſimos redderem, animosq; nouarum rerum expectatione ſuſpenſos, ad ueteris imperij beneuolentiam traducerem. Sed nimis hæc multa de me, præſertim ad te, à quo uno omnium ſociorum querelæ audiuntur. cognoſces

ex ijs, qui meis inſtitutis ſe recreatos putant. cumq́; omnes uno propè conſenſu de me apud te ea, quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabunt: tum duæ maximæ clientelæ tuæ, Cyprus inſula, & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puto etiam Regem Deiotarum, qui uni tibi eſt maxime neceſſarius. Quæ ſi etiam maiora ſunt, & in omnibus ſeculis pauciores uiri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quàm qui hoſtium copias uincerent: eſt profectò tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora ſunt, genera uirtutis adiunxeris, ipſas etiam illas res geſtas iuſtiores eſſe, & maiores putare. Extremum illud eſt, ut, quaſi diffidens rogationi meæ, philoſophiam ad te allegem: qua nec mihi carior ulla unq̃ res in uita fuit, nec hominum generi maius à deis munus ullum eſt datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudiorum, atque artium noſtrarum, quibus à pueritia dediti, ac deuincti, ſoli propemodum nos philoſophiam illam ueram, & antiquam, quæ quibuſdam otij eſſe, ac deſidiæ uidetur, in forum, atque in R. P. atq; in ipſam aciem penè deduximus: tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas eſſe non puto. Quamobrem ſic tibi perſuadeas uelim: ſi mihi tua ſententia tributus honos ex meis literis fuerit, me exiſtimaturum cum authoritate tua, tum beneuolentia erga me, mihi, quod maxime cupierim, contigiſſe. Vale.

M. CATO M. CICERONI IMP. S. P. D.

Quod & R.P. me, & noſtra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam uirtutem, innocentiã, diligentiã cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris, pari induſtria admniſtrare gaudeã. Itaq; quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia, conſilioq; tuo defenſam prouinciam, ſeruatum Ariobarzanis cum ipſo Rege regnum, ſociorum reuocatam ad ſtudium imperij noſtri uoluntatem, ſententia mea, & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione, & continentia R.P. prouiſum eſt, dijs immortalibus gratulari nos, q̃ tibi referre acceptum mauis, gaudeo. Quòd ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicationem, & idcirco caſum potius, q̃ te laudari mauis: neque ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus: & triumpho multo clarius eſt, ſenatum iudicare, potius manſuetudine, & innocentia Imp. prouinciam, q̃ ui militum, aut benignitate deorum retentam, atque conſeruatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. Atque hæc ego idcirco ad te contra conſuetudinem meam pluribus ſcripſi, ut, quod maxime uolo, exiſtimes me laborare, ut tibi perſuadeam, me & uoluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſimum ſum arbitratus: & quod tu maluiſti, factum eſſe gaudere. Vale, & nos dilige, & inſtituto itinere ſecuritatem, diligentiamq; ſocijs, & R.P. præſta.

M. CICERO M. CATONI S. P. D.

Laetus ſum laudari me, inquit Hector, opinor apud Naeuium, abs te pater laudato uiro. Eſt enim profecto iucunda laus, quae ab iis proficiſcitur, qui ipſi in laude uixerunt. Ego uero uel gratulatione literarum tuarum, uel teſtimonijs ſententiae dictae, nihil eſt, quod me non aſſecutum putem. idq́; mihi tum ampliſſimum, tum gratiſſimum eſt, te libenter amicitiae dediſſe, quod liquido ueritati dares. Et, ſi non modo unus, uerum etiam multi Catones eſſent in ciuitate noſtra, in qua unum extitiſſe mirabile eſt: quem ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum ſenſum, & ad illud ſyncerum, ac ſubtile iudicium nihil poteſt eſſe laudabilius, quàm ea tua oratio, quae eſt ad me perſcripta à meis neceſſarijs. Sed cauſam meae uoluntatis, non enim dicam cupiditatis, expoſui tibi ſuperioribus literis. quae etiam ſi parum iuſta tibi uiſa eſt, hanc tamen habet rationem, ut non nimis concupiſcendus honos, ſed tamen, ſi deferatur à ſenatu, minime aſpernandus eſſe uideatur. Spero autem illum ordinem pro meis ob R. P. ſuſceptis laboribus me non indignum honore, uſitato praeſertim exiſtimaturum. Quòd ſi ita erit, tantum ex te peto, quod amiciſſime ſcribis: ut, cum tuo iudicio, quod ampliſſimum eſſe arbitraris, mihi tribueris: ſi id, quod maluero, acciderit, gaudeas. ſic enim feciſſe te, & ſcripſiſſe, & uerius ſenſiſſe uideo: resq́; ipſa declarat, tibi illũ honorem noſtrum ſupplicationis fuiſſe iucundũ, quòd ſcribendo affuiſti. Haec enim S. C. non ignoro ab ami-

ciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, *ut ſpero, te propediem uidebo, atq; utinam* R.P. *meliore, quàm timeo.* Vale.

M. T. C. PROCOS. S. D. M. MARCELLO COS.

t E *& pietatis in tuos, & animi in* R.P. *& clariſſimi atq; optimi conſulatus* C. Marcello Cos. *facto fructum cepiſſe uehementer gaudeo.* Non *dubito quid præſentes ſentiant. nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in ultimas genteis, ad cœlum mehercule te tollimus uerißimis, ac iuſtiſſimis laudibus.* Nam *cum te à pueritia tua unice dilexerim, tuq; me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe & uolueris, & iudicaris: tamen hoc uel tuo facto, uel* P. R. *de te iudicio multo acrius, uehementiusq; diligo: maximaq; lætitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, uiriſq; optimis omnibus dictis, factis, ſtudijs, inſtitutis uel me tui ſimilem eſſe audio, uel te mei.* Vnum *uero ſi addis ad præclariſſimas res cõſulatus tui, ut aut mihi ſuccedat quãprimum aliquis, aut nequid accedat temporis ad id, quod tu mihi &* S.C. *& lege finiſti: omnia me per te conſecutum putabo.* Cura *ut ualeas, & me abſentem diligas, atq; defendas.* Quæ *mihi de* Parthis *nuntiata ſunt, quia non putabam à me etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra uolui ad te ſcribere: ne, cum ad* Cos. *ſcripſiſſem, publice uiderer ſcripſiſſe.* Vale.

M. T. C. PROCOS. C. MARCELLO COS. DES. S. P. D.

Maxima ſum lætitia affectus, cum audiui te Cos. factum eſſe: eumq́; honorem tibi deos fortunare uolo, atq; à te pro tua, parentisq́; tui dignitate admini- ſtrari. Nam cum te ſemper dilexi, amauiq́;, quòd mei amantiſſimum cognoui in omni uarietate rerum mea- rum: tum patris tui pluribus beneficijs, uel defenſus triſtibus temporibus, uel ornatus ſecundis, neceſſe eſt ut & ſim totus ueſter, & eſſe debeam: cum præſertim ma tris tuæ grauiſſimæ, atq; optimæ fœminæ maiora erga ſalutem, dignitatemq́; meam ſtudia, quàm erant à mu liere poſtulanda, perſpexerim. Quapropter à te peto maiorem in modum, ut me abſentem diligas, atq; de- fendas. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO COLLEGAE S. P. D.

Marcellum tuum Cos. factum, teq́; ea lætitia affe- ctum eſſe, quam maxime optaſti, mirũ in modũ gaudeo: idq́; cum ipſius cauſa, tum quòd te omnibus ſe- cundiſſimis rebus digniſſimũ iudico: cuius erga me ſin gularem beneuolentiam uel in labore meo, uel in ho- nore perſpexi: totam deniq; domũ ueſtram uel ſalutis, uel dignitatis meæ ſtudioſiſſimã, cupidiſſimamq́; cogno ui. Quare gratũ mihi feceris, ſi uxori tuæ Iuniæ gra- uiſſimæ, atq; optimæ fœminæ meis uerbis eris gratula- tus. A te id, quod conſueſti, peto, me abſentem diligas, atq; defendas. Vale.

M. C. IMP. C. MARCELLO C. F. COS. S. P. D.

Q Vando id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis, ac nominis ueſtri fuit erga me ſemper animus) quando ergo ita accidit, ut omnium ueſtrum ſtudio tuus conſulatus ſatisfacere poſſet, in quem meæ res geſtæ, lausq́;, & honor earum potiſſimum incideret: peto à te id, quod facillimum factu ſit, non aſpernante, ut confido, ſenatu: ut quamhonorificentiſſimum S.C. literis meis recitatis faciendum cures. Si mihi tecum minus eſſet, q̃ eſt cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. Patris tui beneficia in me ſunt ampliſſima. neq; enim ſaluti meæ, neq; honori amicior quiſquam dici poteſt. Frater tuus quanti me faciat, ſemperq́; fecerit, eſſe hominẽ, qui ignoret, arbitror neminem. Domus tua deniq; tota me ſemper omnibus ſummis officijs proſecuta eſt. Neq; uero tu in me diligendo cuiquam conceſſiſti tuorum. Quare à te peto maiorem in modum, ut me per te quamornatiſſimum uelis eſſe, meamq́; & in ſupplicatione decernenda, & in cæteris rebus exiſtimationem ſatis tibi eſſe commendatam putes. Vale.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO COS. S. P. D.

Q Vantæ tibi curæ meus honos fuerit, & q̃ idem extiteris Cos. in me ornando, & amplificando,

qui fueras ſemper cum parentibus tuis, & cum tota domo: & ſi res ipſa loquebatur, cognoui tamen ex meorum omnium literis. Itaq; nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſa debeam, facturusq́; ſim cum ſtudioſe, tũ libenter. Nam magni intereſt, cui debeas. debere autem nemini malui, quàm tibi, cui me cum ſtudia communia, beneficia paterna, tuaq; iam ante coniunxerant: tum accedit, mea quidẽ ſententia, maximum uinculum, quòd ita R.P. geris, atq; geſſiſti, qua mihi carius nihil eſt, ut quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego unus debeã, non recuſem. Quamobrem tibi uelim ij ſint exitus, quos mereris, et quos fore cõfido. Ego, ſi me nauigatio nõ morabitur, quæ incurrebat ĩ ipſas Eteſias, propediẽ te, ut ſpero, uidebo. Vale.

M. T. C. IMP. L. PAVLO COS. DES. S. P. D.

ETſi mihi nunquam fuit dubium, quin te P.R. pro tuis ſummis in R.P. meritis, & pro ampliſſima familiæ dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragijs Cos. facturus eſſet: tamen incredibili lætitia ſum affectus, cum id mihi nuntiatum eſt: eumq́; honorem tibi deos fortunare uolo, à teq́; ex tua, maiorumq́; tuorum dignitate adminiſtrari. Atq; utinam præſens illum diem mihi optatiſſimum uidere potuiſſem, proq́; tuis ampliſſimis erga me ſtudijs, atq; beneficijs tibi operam meam, ſtudiumq́; nauare. Quam mihi facultatem quando hic nec opinatus, & improuiſus prouinciæ caſus eripuit: tamen, ut te Cos. R.P. pro tua digni-

tute gerentem uidere poſſim, magnopere à te peto, ut operam des, efficias, nequid mihi fiat iniuriæ, né ue quid temporis ad meum annuũ munus accedat. Quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Vale.

M. T. C. IMP. L. PAVLO COS. S. P. D.

MAxime mihi fuit optatum, Romæ eſſe tecum, multas ob cauſas, ſed præcipue ut & in petendo, & in gerendo conſulatu, meum tibi debitum ſtudium perſpicere poſſes. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi ſemper fuit explorata: ſed tamen nauare operam uolebam. In conſulatu uero cupio equidem te minus habere negotij: ſed moleſte fero me Cos. tuum ſtudium adoleſcentis perſpexiſſe, te meum, cum id ætatis ſim, perſpicere non poſſe. Sed ita fato neſcio quo contigiſſe arbitror, ut tibi ad me ornandum ſemper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil ſuppetat præter uoluntatem. Ornaſti conſulatum: ornaſti reditum meum. Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum conſulatum tuum. Itaque cum & tua ſumma amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos, magnaq; exiſtimatio poſtulare uideatur, ut à te pluribus uerbis contendam, ac petam, ut quamhonorificentiſſimum S. C. de meis rebus geſtis faciendum cures: non audeo uehementer à te contendere, ne aut ipſe tuæ perpetuæ conſuetudinis erga me oblitus eſſe uidear, aut te oblitum putem. Quare ut te uelle arbitror, ita faciam: atq; ab eo, quem omnes gentes ſciunt de me optime meritum,

breuiter petã. Si alij Coſs. eſſent, ad te potiſſimum Paule mitterem, ut eos mihi quàm amiciſſimos redderes. nunc cum tua ſumma poteſtas, ſummaq; authoritas, notaq; omnibus noſtra neceſſitudo ſit: uehementer te rogo, ut & q̃ honorificentiſſime cures decernendum de meis rebus geſtis, & q̃ celerrime. Dignas res eſſe & honore, & gratulatione, cognoſces ex ijs literis, quas ad te, & collegam, & ſenatum publice miſi: omniumq́; mearum reliquarum rerum, maximeq́; exiſtimationis meæ procurationem ſuſceptam uelim habeas: in primisq́; tibi curæ ſit, quod abs te ſuperioribus quoq; literis petiui, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te Coſ. uidere, omniaq;, quæ ſpero, cum abſens, tum etiam præſens te Coſ. aſſequi. Vale.

M. T. C. C. CASSIO PROQVAES. S. P. D.

M. Fabium quòd mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum. multi enim anni ſunt, cum ille in ære meo eſt, & à me diligitur propter ſummam ſuam humanitatem, & obſeruantiam. Sed tamen, quòd ab eo egregie diligerer is, multo amicior ei ſum factus. Itaq; quanquam profecerunt literæ tuæ: tamen aliquanto plus commendationis apud me habuit animus ipſius erga te mihi perſpectus, & cognitus. Sed de Fabio faciemus ſtudioſe, quæ rogas. Tu multis de cauſis uellem me conuenire potuiſſes: Primum ut te, quem iandiu plurimi facio, tanto interuallo uiderem: Deinde ut tibi, quod feci per literas, poſſem præſens gratulari: Tũ ut quibus

de rebus uellemus, tu tuis, ego meis inter nos communicaremus: Poſtremo ut amicitia noſtra, quæ ſummus officijs ab utroq; culta eſt, ſed longis interuallis temporũ interruptam conſuetudinem habuit, confirmaretur uehementius. Id quando non accidit, utemur bono literarum, & eadem ferè abſentes, quæ ſi coràm eſſemus, conſequemur. Vnus ſcilicet ille fructus, qui in te uidẽdo eſt, percipi literis non poteſt. Alter gratulationis eſt, & is quidem exilior, quàm ſi tibi, te ipſum intuens, gratularer. Sed tamen & feci ante, & facio nunc, tibiq; cum pro rerum magnitudine, quas geſſiſti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quòd te de prouincia decedentem ſumma laus, & ſumma gratia prouinciæ proſecuta eſt. Tertiũ eſt, ut id, quod de noſtris rebus coràm communicaſſemus inter nos, conficiamus idem literis. Ego cæterarum rerum cauſa tibi Romam properandum magnopere cenſeo. Nã & ea, quæ reliqui, tranquilla de te erant: & hac tua recenti uictoria tanta clarum aduentum tuum fore intelligo. ſed ſiquæ ſunt onera tuorum, ſi tanta ſunt, ut ea ſuſtinere poſſis, nihil tibi erit lautius, nihil glorioſius: Sin maiora, conſydera, ne in alieniſſimum tempus cadat aduentus tuus. Huius rei totum conſiliũ tuum eſt. Tu enim ſcis, quid ſuſtinere poſſis. Si potes, laudabile, atq; populare eſt: Sin planè non potes, abſens hominum ſermones facilius ſuſtinebis. De me autem idẽ tecum his ago literis, quod ſuperioribus egi, ut omnes tuos neruos in eo contendas, nequid mihi ad hanc prouinciã, quã & ſenatus, et Po. annuã eſſe uoluit, tẽporis prorogetur. Hoc à te ita cõtendo, ut in eo fortunas meas poſitas putẽ. Habes Paulũ no

ſtrum noſtri cupidiſſimum: eſt Curio: eſt Furnius. ſic uelim enitare, quaſi in eo ſint mihi omnia. Extremum illud eſt de ijs, quæ propoſueram, confirmatio noſtræ amicitiæ: de qua pluribus uerbis nihil opus eſt. Tu puer me appetiſti: ego autem ſemper ornamento te mihi fore duxi. Fuiſti etiam præſidio triſtiſſimis meis temporibus. Acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cũ Bruto tuo maxima. Itaq; in ueſtro ingenio, & induſtria mihi plurimum & ſuauitatis, & dignitatis conſtitutum puto. Id tu ut tuo ſtudio confirmes, te uehementer rogo, literasq; ad me & continuo mittas, & cum Romam ueneris, quam ſæpiſſime. Vale.

M. CICERO S. D. C. CASSIO.

Etſi uterq; noſtrum ſpe pacis, & odio ciuilis ſanguinis abeſſe à belli neceſſaria pertinacia uoluit: tamen quando eius conſilij princeps ego fuiſſe uideor, plus fortaſſe tibi præſtare ipſe debeo, quàm à te expectare. Et ſi, ut ſæpe ſoleo mecum recordari, ſermo familiaris meus tecum, & item mecum tuus adduxit utrunq; noſtrum ad id conſilium, ut uno prælio putaremus ſi non totam cauſam, at certe noſtrum iudicium definiri conuenire. neq; quiſquam hanc noſtram ſententiam uere unquam reprehendit. Prætereo, qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino R.P. quàm imminutam, & debilitatam manere. Ego autem ex interitu eius nullam ſpem ſcilicet mihi proponebam: ex reliquijs magnam. Sed ea ſunt conſecuta, ut magis mirũ ſit accidere illa potuiſſe, quàm nos nó uidiſſe ea futura,

nec, cum homines eſſemus, diuinare potuiſſe. Equidem fateor meam coniecturã hanc fuiſſe, ut illo quaſi quodam fatali prælio facto, & uictores communi ſaluti conſulere uellent, & uictr ſuæ. utrunq; autem poſitum eſſe arbitrabar in celeritate uictoris. Quæ ſi fuiſſet, eandem clementiam experta eſſet Africa, quam cognouit Aſia, quam etiam Achaia, & , ut opinor, ipſo legato, & deprecatore. Amiſſis autem temporibus, quæ plurimũ ualent, præſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit, ut uictoriam ſperarent; alios ut ipſum uinci contemnerent. atque horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. Quis enim aut Alexandrini belli tantum moram huic bello adiunctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in conſilio pari, caſu diſſimili uſi ſumus. Tu enim eam partem petiſti, ut & conſilijs intereſſes, & , quod maxime curam leuat, futura animo perſpicere poſſes: Ego, qui feſtinaui, ut Cæſarem in Italia uiderem (ſic enim arbitrabamur) eumq; multis honeſtiſſimis uiris conſeruatis redeuntem, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarẽ, ab illo longiſſime & abſum, & abfui. uerſor autem in gemitu Italiæ, & in urbis miſerrimis querelis: quibus aliquid opis fortaſſe ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſq; parte ferre potuiſſet, ſi author affuiſſet. Quare uelim pro tua erga me perpetua beneuolentia, ſcribas ad me quid uideas, quid ſentias, quid expectandum, quid agendũ nobis exiſtimes. Magni erunt mihi tuæ literæ. atq; utinam primis illis, quas Luceria miſeras, paruiſſem. ſine ulla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

*P*Vto te iam ſuppudere, cum hæc tertia iam epiſtola ante te oppreſſit, quàm tu ſchedulam, aut literam. ſed non urgeo. longiores enim expectabo, uel potius exigam. Ego ſi ſemper haberem, cui darem, uel ternas in hora darem. Fit enim neſcio quid, ut quaſi coram adeſſe uideare, cum ſcribo aliquid ad te: neque id κατ' εἴδων φαντασίας, ut dicunt tui amici noui, qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat, Catius Inſuber Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille Gargettus, etiam ante Democritus εἴδωλα, hic ſpectra nominat. his autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri, quod uelis, ipſa currunt: animus qui poſſit, ego non uideo: doceas tu me oportebit, cum ſaluus ueneris, in meáne poteſtate ſit ſpectrum tuum, ut ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud occurrat: neque ſolum de te, qui mihi hæres in medullis, ſed ſi inſulam Britanniam cœpero cogitare, eius εἴδωλον mihi aduolet ad pectus. Sed hæc poſterius: tento enim te, quo animo accipias. Si enim ſtomachabere, & moleſte feres, plura dicemus, poſtulabimusq́; ex qua hæreſi ui hominibus armatis deiectus ſis, in eam reſtituare. In hoc interdicto non ſolet addi, in hoc anno. Quare ſi iam biennium, aut triennium eſt, cum uirtuti nuntium remiſiſti, delinitus illecebris uoluptatis, in integro res nobis erit. quanq́ quicum loquor? cum uno fortiſſimo uiro. qui poſtea q̃ forum at=

tigiſti, nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis. in iſta ipſa αἱρέσει metuo, ne plus neruorum ſit, quàm ego putarim, ſi modo eam tu probas. Quid tibi in mentem uenit, inquies? quia nihil habebam aliud, quod ſcriberem. de R. P. enim nihil ſcribere poſſum: neq; enim quod ſentio, libet ſcribere. Vale.

M. CICERO S. D. C. CASSIO.

P Ræpoſteros habes tabellarios: & ſi me quidem non offendunt: ſed tamen cum à me diſcedunt, flagitant literas: cum ad me ueniunt, nullas afferunt. atq; id ipſum facerent commodius, ſi mihi aliquid ſpatij ad ſcribendum darent: ſed petaſati ueniunt: comites ad portam expectare dicunt. Ergo ignoſces. alteras habebis, has breues, ſed expecta πάντα περὶ πάντων. & ſi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes ueniant, ad te cum epiſtolis reuertantur? tamen ad te ſcribam aliquid. Nos hic D. Syllam patrem mortuum habebamus. alij à latronibus, alij cruditate dicebãt. populus nõ curabat: cõbuſtum enim eſſe cõſtabat. hoc tu pro ſapientia tua feres æquo animo. quanquam πρόσωπον πόλεως amiſimus. Cæſarem putabant moleſte laturum, ueren tẽ ne haſta refrixiſſet. Mindius Marcellus, et Accius pigmentarius ualde gaudebat ſe aduerſariũ perdidiſſe. De Hiſpania noui nihil: ſed expectatio ualde magna; rumores triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. Panſa noſter paludatus ante diẽ Cal. Ian. profectus eſt, ut quiuis intelligere poſſet, id quod tu nuper dubitare cœpiſti, τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν eſſe. Nam quod multos miſerijs leuauit,

uauit,

uavit, & quòd ſe in his malis hominem præbuit, mirabilis eum uirorum bonorum beneuolentia proſecuta eſt. Tu quòd adhuc Brunduſii moratus es, ualde probo, & gaudeo: & mehercule puto te ſapienter facturum, ſi ἀχρεῖος πηλὸς fueris. nobis quidem, qui te amamus, erit gratum: &, amabo te, cum dabis poſthac aliquid domũ literarum, mei memineris. Ego nunq̃ quenq̃ ad te, cum ſciam, ſine meis literis ire patiar. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Longior epiſtola fuiſſet, niſi eo ipſo tempore petita eſſet à me, cũ iam iretur ad te: longior ẽt ſi φλύαρον aliquẽ habuiſſet. Nam σπουδάζειν ſine periculo uix poſſumus. Ridere igitur, inquies, poſſumus: non mehercule facillime: uerũtamen aliam aberrationem à moleſtijs nullam habemus. Vbi igitur, inquies, philoſophia tua, illa quidem inquilina? ea mihi moleſta eſt. pudet. n. ſeruire. itaq; facio, me alias res agere, ne conuitium Platonis audiam. De Hiſpania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abeſſe, mea cauſa moleſte fero: tua, gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, meq́;, ut à puero feciſti, amabis.

C. CASSIVS S. D. M. CICERONI.

Non mehercule in hac mea peregrinatione quicq̃ libentius facio, q̃ ſcribo ad te. uideor. n. cũ præſente loqui, & iocari. Nec tamen hoc uſu uenit propter ſpectra Catiana: pro quo tibi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos regeram, ut Catium Athenis natum eſſe dicas. Panſam noſtrum ſecunda uoluntate hominum

paludatū ex urbe exiſſe,cum ipſius cauſa gaudeo, tum mehercule etiam omnium noſtrum.Spero enim homines intellecturos,quanto ſit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas,& clementia: atq; ea,quæ maxime mali petant,& concupiſcant,ad bonos peruenire.difficile eſt enim hominibus perſuadere τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν eſſe:ἡδονὴν uero,et ἀναλγησίαν uirtute, iuſtitia τῷ καλῷ parari,& uerū,& præterea probabile eſt. Ipſe enim Epicurus,à quo omnes Catij,et Amaſinij mali uerborum interpretes proficiſcuntur, dicit, οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς, καὶ δικαίως ζῆν. Itaq; & Panſa,qui ἡδονὴν ſequitur,uirtutem retinet:& ij,qui à nobis φιλήδονοι uocātur,ſunt φιλόκαλοι,καὶ φιλοδίκαιοι, omneſq; uirtutes & colunt, & retinent. Itaq; Sylla, cuius iudicium probare debemus,cum diſſentire philoſophos uideret,nō quæſiuit,quid bonū eſſet, & omnia bona coēmit: cuius ego mortem forti mehercule animo tuli.Nec tamen Cæſar diutius nos eum deſyderare patietur.Nam habet domi notos, quos pro illo nobis reſtituat:nec ipſe ſectorem deſyderabit, cum filium uiderit.Nunc ut ad R.P redeam,quid in Hiſpanijs geratur,reſcribe.Peream,niſi ſolicitus ſum,ac malo ueterē, & clementem dominū habere,q̃ nouum, & crudelem experiri.Scis,Cneus q̃ ſit fatuus:ſcis,quomodo crudelitatem,uirtutē putet:ſcis,q̃ ſe ſemper à nobis deriſum putet.Vereor, ne nos ruſtice gladio uelit ἀντιμυκτηρίσαι. Quid fiat, ſi me diligis, reſcribe. Hui q̃ uelim ſcire, utrum iſta ſolicito animo,an ſoluto legas.ſciam.n.eodē tēpore,quid me facere oporteat.Ne longior ſim,uale,& me, ut facis,ama. Si Cæſar uicit, celeriter me expecta.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. P. D.

O Ratorem meum, ſic enim inſcripſi, Sabino tuo commendaui. natio me hominis impulit, ut ei recte putarem: niſi forte candidatorum licentia hic quoque uſus, hoc ſubito cognomen arripuit. etſi modeſtus eius uultus, ſermoq; conſtans, habere quiddam à Curibus uidebatur. Sed de Sabino ſatis. Tu mi Treboni quando ad amorem meum aliquantum olim diſcedẽs addidiſti: quo tolerabilius feramus igniculum deſyderij tui, crebris nos literis appellato, atque ita, ſi idem fiet à nobis. quanquam duæ cauſæ ſunt, cur tu frequentior in iſto officio eſſe debeas, q̃ nos. Primũ, quòd olim ſolebant, qui Romæ erant, ad prouinciales amicos de R. P. ſcribere, nunc tu nobis ſcribas oportet. res enim publica iſtic eſt. Deinde, quòd nos alijs officijs tibi abſenti ſatisfacere poſſumus: tu nobis, niſi literis, nõ uideo qua re alia ſatisfacere poſſis. Sed cætera ſcribes ad nos poſtea. Nunc hæc primo cupio cognoſcere, iter tuũ cuiuſmodi ſit ad nos: ubi Brutum noſtrũ uideris: quandiu ſimul fueris: Deinde, cum proceſſeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio: ut exiſtimare poſſimus, quo ſtatu ſimus. Ego tantum me ſcire putabo, quantum ex tuis literis habebo cognitum. Cura ut ualeas, meq; ames amore illo tuo ſingulari. Vale.

M. T. CICERO TREBONIO S. P. D.

T epiſtolam tuam legi libenter, & librum libentiſſime. ſed tamen in ea uoluptate hunc accepi dolorem, quòd cum incendiſſes cupiditatẽ meam conſuetudinis augendæ noſtræ (nam ad amorem quidẽ nihil poterat accedere) tum diſcedis à nobis, meq́; tanto deſyderio afficis, ut unam mihi conſolationem relinquas, fore ut utriuſq; noſtrum abſentis deſyderium crebris, & longis epiſtolis leniatur. quod ego non modo de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi. nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amares. Nam, *ut illa omittam, quæ ciuitate teſte feciſti, cum mecum inimicitias communicaſti, cum me concionibus tuis defendiſti, cum Quæs. in mea, atque in publica cauſa* Coss. *partes ſuſcepiſti, cum* Trib. *pl. Quæſtor non paruiſti, cui tuus præſertim collega pareret: ut hæc recentia, quæ meminero ſemper, obliuiſcar: quæ tua ſolicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur:* Brundu*ſium denique te ad me uenturum fuiſſe, niſi ſubito in* Hi*ſpaniam miſſus eſſes: ut hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æſtimanda ſunt, quanti uitam æſtimo, & ſalutem meam: liber iſte, quem mihi miſiſti, quantã habet declarationem amoris tui?* Pri*mùm, quòd tibi facetum uidetur, quicquid ego dixi, quod alijs fortaſſe nõ item:* Deinde, *quòd illa ſiue faceta ſunt, ſiue nõ, fiunt, ſic narrante te, uenuſtiſſima: Quin etiã ante, q̃ ad me ueniatur, riſus omnis penè conſumitur. Quòd ſi in ſcribẽdis nihil aliud, niſi quod neceſſe fuit, de uno me tãdiu*

cogitauiſſes: ferreus eſſem, ſi te non amarem. Cum uero ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare, plus quenquam à ſe ipſo, q̃ me à te amari. Cui quidem ego amori, utinam cæteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: quo tamen ipſo tibi confido futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam uenio: cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ nihil eſt, quòd multa reſpondeam. Primum enim ego illas Caluo literas miſi, non plus, q̃ has, quas nunc legis, exiſtimans exituras. Aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus: aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, q̃ tu id uere potuiſſe fieri putas. Primum quòd ita iudicabam, acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo ualebat, tamen aſſequebatur, quod probaret. Multæ erant, & reconditæ literæ: uis non erat. ad eam igitur adhortabar. In excitando autem, & in acuendo, plurimum ualet, ſi laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium, & conſilium meum: conſilium, quòd hortandi cauſa laudaui: iudicium, quòd de ingenio eius ualde exiſtimaui bene. Reliquum eſt, tuam profectionem amore proſequar, reditum ſpe expectem, abſentem memoria colam. Omne deſyderium literis mittendis, accipiendiſq; leuiam. Tu uelim tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere. quæ cum tibi liceat, mihi nefas ſit obliuiſci, non modo uirum bonum me exiſtimabis, uerum etiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER XVI.

M. T. C. ET CICERO F. TIRONI HVMANISS. ET OPT. S. P. D.

Ide quanta in te ſit ſuauitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tam te diligit, q̃ ſi uixerit tecum. Is omnia pollicitus eſt, quæ tibi eſſent opus: facturum puto. Mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis, quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere, quē, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitaui unas literas Marionem afferre poſſe, me autem crebras expectare. Poteris igitur, & facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu. Multi erunt, quibus rectè literas dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem ſpem tui diligenter curandi in Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius, nihil noſtri amantius. Ei te totum trade. malo te paulo poſt ualentem, quàm ſtatim imbecillum uidere. Cura igitur nihil aliud, niſi ut tu ualeas: cætera ego curabo. Etiam atq; etiam uale. Leucade proficiſcens. VII Id. Nou.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

SEptimum iam diem Corcyræ tenebamur. Q. autem pater, & filius Buthroti ſoliciti eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabámur nihil à te literarum. his enim uentis iſtinc nauigatur, qui ſi non eſſent, nos Corcyræ non ſederemus. Cura igitur te, et confirma, &, cum commode, & per ualetudinem, et per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. Nemo nos amat, qui te non diligat. carus oîbus, expectatusq; uenies. Cura ut ualeas, etiã atq; etiã Tiro noſter. Vale. XV Cal. Nou. Corcyræ.

M. T. C. ET C. MEVS, ET FRATER, ET FR. F. TIRONI S. P. D.

PAulo facilius putaui poſſe me ferre deſyderium tui: ſed plánè non fero. et quanquam magni ad honorem noſtrũ intereſt, quamprimum ad urbem me uenire: tamen peccaſſe mihi uideor, q̃ à te diſceſſerim. Sed quia tua uoluntas ea uidebatur eſſe, ut prorſus niſi confirmato corpore nolles nauigare, approbaui tuũ conſilium: neq; nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia. Sin poſtea, quàm cibum cœpiſti, uideris tibi, me poſſe conſequi, tuũ conſilium eſt. Marionem ad te eò miſi, ut aut tecum ad me quãprimum ueniret: aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. Tu autem hoc tibi perſuade, ſi cõmodo ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, quàm te eſſe mecum: Sin intelliges opus eſſe te Patris conualeſcendi cauſa paulũ cõmorari, nihil me malle, q̃ te ua-

lere. Si ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere. Sin te confirmare uis: & comites, & tempeſtates, & nauem idoneam ut habeas, diligenter uidebis. Vnum illud mi Tiro uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ literæ moueant. Quod ualetudini tuæ maxime con ducet, ſi feceris, maxime obtemperaris uoluntati meæ. Hæc pro tuo ingenio conſydera. Nos ita te deſyderamus, ut amemus. Amor, ut ualentem uideamus, hortatur. deſyderium, ut quamprimum. illud igitur potius. Cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. III Non. Nou. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Non queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim affectus: tantum ſcribo, & tibi, & mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmum quāprimum uidero. Tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus. Is locus eſt citra Leucadē ſtadia CXX. Leucade aut te ipſum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi. Non. Nou. Alyzia.

M. T. ET C. ET Q. FR. ET Q. F. TIRONI S.

Nos apud Alyziam, ex quo loco tibi literas ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quòd Quintus nos conſecutus non erat. Is dies fuerat. Non.

Nou. Inde ante lucem proficiſcentes, ante diem VIII Id. Nou. has literas dedimus. Tu ſi nos omneis amas, & præcipue me magiſtrum tuum, confirma te. Ego ualde ſuſpenſo animo expecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis literis. Omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed mi Tiro ualentem. Quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. Vtilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſa primum uolo, tum mea mi Tiro. Vale.

M. T. ET C. ET Q. F R. ET Q. F. TIRONI S.

Varie ſum affectus tuis literis, ualde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin quoad plane ualeas, te neq; nauigationi, neq; uiæ committas. Satis te mature uidero, ſi plane confirmatum uidero. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio. ſed plane curationes eius non probo. Ius enim dandum tibi non fuit, cum κακοσόμαχος eſſes. ſed tamen & ad illum ſcripſi accurate, & ad Lyſonem. Ad Curium uero ſuauiſſimum hominem, & ſummi officij, ſummæq; humanitatis, multa ſcripſi: in his etiam, ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret. Lyſo enim noſter uereor ne negligentior ſit: Primum, quia omnes Græci: Deinde, quod cum à me literas accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eum tu laudas. igitur quid faciendum ſit, iudicabis. Illud mi Tiro te rogo, ſumptui ne parcas ulla in re, quæ ad ualetudinem opus ſit. Scripſi ad

curium, quod dixiſſes, daret medico. ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. Innumerabilia tua ſunt in me officia, domeſtica, forenſia, urbana, prouincialia, in re priuata, in publica, in ſtudijs, in literis noſtris. Omnia uiceris, ſi, ut ſpero, te ualidum uidero. Ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum Quæs. Meſcinio decurſurum. non inhumanus eſt, teq;, ut mihi uiſus eſt, diligit. & cum ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris, tum mi Tiro conſulito nauigationi. nulla in re iam feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis. Sic habeto mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime intereſſe te ualere, tum multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe uis, nunquam te confirmare potuiſti. Nūc te nihil impedit. omnia depone: corpori ſerui. quantam diligentiam in ualetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. Vale mi Tiro, uale, uale, & ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit, & omnes. Vale. VI Id. Nou. Leucade.

M. T. ET C. ET Q. FR. ET Q. F. TIRONI S.

t Ertiam ad te hanc epiſtolam ſcripſi eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſa, quia nactus eram, cui darem, quàm quòd haberem quid ſcriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium. cum ualetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis,

ut ego euntem Patras nemine prætermitto. Cura, cura te mi Tiro. quando non contigit, ut ſimul nauigares, nihil eſt, quod feſtines, nec quicq̃ cures, niſi ut ualeas. Etiam atq; etiam uale. VII Id Nou. Actio, ueſperi.

M. T. CICERO TIRONI S.

*M*Agnæ nobis eſt ſolicitudini ualetudo tua. Nam tametſi qui ueniunt ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant: tamen in magna cõſolatione ingens ineſt ſolicitudo, ſi diutius à nobis abfuturus eſt is, cuius uſum & ſuauitatem deſyderando ſentimus. Attamen quanquam uidere te tota cogitatione cupio: tamen te penitus rogo, ne te tam longæ nauigationi, & uiæ per hyemem niſi bene firmum committas, ne ue nauiges, niſi explorate. uix in ipſis tectis, & oppidis frigus infirma ualetudine uitatur, nedum in mari, & uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides: cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus, ſingula teſtimonia puto. Effice, ſi me diligis, ut ualeas, & ut ad nos firmus, ac ualens q̃primum uenias. Ama nos, & uale. Q. frater tibi ſalutem plurimam dicit.

M. T. ET C. ET Q. TIRONI S. P. D.

*N*Os à te, ut ſcis, diſceſſimus ad IIII Non. Nou. Leucadem uenimus ad VIII Id. Nou. ad VII Actium. ibi propter tempeſtatem ad VI Id. morati ſumus. Inde ad V Id. Corcyrã belliſſime nauigauimus.

Corcyræ fuimus uſq; ad XVI *Cal.* Dec. *tempeſtatibus retenti. ad* XII *Cal.* Dec. *à portu Corcyræorū ad Caſſiopen ſtadia* CXX *proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſq; ad* IX *Cal.* Interea *qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die cœnati ſoluimus.* Inde *auſtro leniſſimo, cœlo ſereno, nocte illa, & die poſtero in* Italiam *ad* Hydruntem *ludibundi peruenimus: eodemq; uento poſtridie (id erat ad* VII *Cal.* Dec.*) hora quarta* Brunduſium *uenimus: eodemq; tempore ſimul nobiſcum in oppidum introijt* Terentia, *quæ te facit plurimi.* Ad V *Cal.* Dec. *ſeruus* Cn. Plancij Brunduſij *tandem aliquando mihi à te expectatiſſimas literas reddidit, datas* Id. Nou. *quæ me moleſtia ualde leuarunt: utinam omnino liberaſſent.* Sed *tamen* Aſclapo *medicus planè confirmat, propediem te ualentem fore.* Nunc *quidē ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio te omnia facturum, ut nobiſcum q̄primum ſis. ſed tamen ita uelim, ut nequid properes.* Symphoniam Lyſonis *uelim uitaſſes, ne in quartam hebdomadam incideres.* Sed *quando pudori tuo maluiſti obſequi, quàm ualetudini, reliqua cura.* Curio *miſi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum.* Equum, *& mulum* Brunduſij *tibi reliqui.* Romæ *uereor ne ex* Cal. Iun. *magni tumultus ſint.* Nos *agemus omnia modice.* Reliquum *eſt, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temere nauiges.* Solent *nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa.* Cautus *ſis mi* Tiro. Mare *magnū, et difficile tibi reſtat.* Si *poteris, cum* Me-

ſanio. caute is ſolet nauigare: Si minus, cum honeſto aliquo homine, cuius authoritate nauicularius moueatur. In hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq́; nobis incolumem præſtiteris, omnia à te habebo. Etiam, atque etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale. Salue.

M. T. ET C. TERENTIA, TVLLIA, Q. ET Q. F. TIRONI S. P. D.

ETſi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſydero: tamen non tam mea, quàm tua cauſa doleo te non ualere. Sed quando in quartanā conuerſa uis eſt morbi, ſic enim ſcribit Curius, ſpero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, nequid aliud cures hoc tempore, niſi ut quamcommodiſſime conualeſcas. Non ignoro quantum ex deſyderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi ualebis. feſtinare te nolo, ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & periculoſe hyeme nauiges. Ego ad urbem acceſſi pridie Non. Ian. obuiam mihi ſic eſt proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli: cui cum cuperem mederi, &, ut arbitror, poſſem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraq; parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt omnino. Et ipſe Cæſar amicus noſter minaces ad ſenatum, & acerbas literas miſerat: & erat adhuc impudens, qui exercitū, & prouinciam inuito ſenatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noſter, & Q. Caſſius

nulla ui expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant. Poſteaq́ ſenatus Coss. Pratt. Tribb. pl. & nobis, qui Procoss. ſumus, negotium dederat, ut curaremus, nequid R. P. detrimenti caperet: nunquam maiori in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducem omnino. Ex hac quoq; parte diligentiſſime bellum comparatur. Id fit authoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. Nobis inter has turbas, ſenatus tamen freques flagitauit triumphum: ſed Lentulus Cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq; expediſſet, quæ eſſent neceſſaria de R. P. dixit ſe relaturum. Nos agimus nihil cupide: eoq́; eſt noſtra pluris authoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem tueretur. Nos Capuam ſumpſimus. Hæc te ſcire uolui. Tu etiam atq; etiam cura, ut ualeas, literasq́; ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. Etiam atque etiam uale. Datum pr. Id. Ian.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

*Q*VO in diſcrimine uerſetur ſalus mea, & bonorum omniũ, atq; uniuerſæ R. P. ex eo ſcire potes, quòd domos noſtras, & patriam ipſam uel diripiendã, uel inflammandam reliquimus. In eũ locum res deducta eſt, ut niſi quis deus, uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. Equidem ut ueni ad urbem, non deſtiti omnia & ſentire, & dicere, & facere, quæ ad concordiam pertinerent: ſed mirus inuaſerat furor non ſolum improbos, ſed etiam hos, qui bo-*

ni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante nihil eſſe bello ciuili miſerius. Itaq; cum Cæſar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atq; honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Aretium occupaſſet, urbem reliquimus: q̃ ſapiẽter, aut q̃ fortiter, nihil attinet diſputare. Quo quidem in caſu ſimus, uides. Feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hiſpaniã: delectus qui ſunt habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Conſidio Nouiano (his enim obtigerunt) traditurum: ad conſulatus petitionem ſe uenturum: neque iam uelle abſente ſe rationem haberi ſui: ſe præſentem trinundinum petiturum. Accepimus conditiones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit, ut ſine metu de ijs ipſis conditionibus Romæ ſenatus haberi poſſit. Id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ: leges enim imponuntur. ſed quiduis eſt melius, q̃ ſic eſſe, ut ſumus. Sin autem ille ſuis conditionibus ſtare noluerit, bellũ paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum à ſuis conditionibus ipſe fugerit, tantũmodo ut eũ intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe. delectus enim magnos habebamus: putabamuſq; illum metuere, ſi ad urbem ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas, præter trãſpadanos. Ex Hyſpaniáq; ſex legiones, & magna auxilia Afranio, & Petreio ducibus habet à tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalua. Maximã autem plagam accepit, quòd is, qui ſummam authoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, ſocius

ſceleris eſſe noluit: reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq; idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum à Formijs. Nullum maius negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ literæ, cohortationesq; ad pacem ualerent. Sin autem erit bellum, uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturũ. Habeo etiam illam moleſtiam, quòd Dolabella noſter apud Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe uolui: quæ caue te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem tum amantiſſimum mei cognoui, tum etiam ualde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendaui, ut & ualetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis, & totum te ſuſciperet, ac tueretur: quem omnia facturum confido: recepit enim: & mecum locutus eſt ſuauiſſime. Tu quando eo tempore mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam, & fidelitatem deſyderaui tuam, caue feſtines, aut committas, ut aut æger, aut hyeme nauiges. Nunquam ego ſero te ueniſſe putabo, ſi ſaluus ueneris. Adhuc neminem uideram, qui te poſtea uidiſſet, quàm M. Voluſius, à quo tuas literas accepi: quod non mirabar. neque enim meas puto ad te literas tanta hyeme perferri. Sed da operam, ut ualeas: & ſi ualebis, cum recte nauigari poterit, tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat: Terentia, & Tullia Romæ. Cura ut ualeas. IIII Cal. Febr. Capua.

M.T.C.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Go uero cupio te ad me uenire: ſed uiam timeo. e grauiſſime ægrotaſti: inedia, et purgationibus, & ui ipſius morbi conſumptus es. graues ſolent offenſiones eſſe ex grauibus morbis, ſiqua culpa commiſſa eſt. Iam ad id biduum, quod fueris in uia, dum in Cumanum uenis, accedent continuo ad reditum dies quinq;. Ego in Formiano ad III Cal. eſſe uolo. ibi te ut firmum offendam, mi Tiro effice. Literulæ meæ ſiue noſtræ tui deſyderio oblanguerunt. hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paululum ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me, cum hæc ſcribebam. hilare, & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe. Tu muſis noſtris para ut operas reddas. noſtra ad diem dictam fient. docui. n. te, fides ἔτυμον quod haberet. Fac plane ut ualeas. nos ad ſummum. Vale IX Cal. Ian.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Egypta ad me uenit pri. Id. Apr. Is etſi mihi a nuntiauit te plane febri carere, & belle habere: tamen quod negauit te potuiſſe ad me ſcribere, curam mihi attulit, & eo magis, quod Hermia, quem eodem die uenire oportuerat, non uenerat. Incredibili ſum ſolicitudine de tua ualetudine: qua ſi me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura ſcriberem ſi iam putarem libenter te legere poſſe. Ingeniũ tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq; conſeruandum. Cura te etiam atque etiam diligenter.

Vale. Scripta iam epiſtola, Hermia uenit. Accepi tuam epiſtolam uacillantibus literulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam miſi, quòd nec inhumanus eſt, & te uiſus eſt mihi diligere, ut is tecum eſſet: & cum eo cocum, quo uterere. Iterum uale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Ndricus poſtridie ad me uenit, q̃ expectaram. Itaq; habui noctem plenam timoribus, ac miſerijs. Tuis literis nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamẽ ſum recreatus. Ego omni delectatione, literiſq; omnibus careo: quas ante, q̃ te uidero, attingere nõ poſſum. Medico mercedis quantum poſcet, promitti iubeto. id ſcripſi ad Mumium. Audio te animo angi, & medicum dicere ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex ſomno tuas literas, humanitatemq;, propter quam mihi es cariſſimus. Nunc opus eſt te animo ualere, ut corpore poſſis. Id cum tua, tum mea cauſa facias, à te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. Conſerua te mihi. dies promiſſorum adeſt: quæ etiam repræſentabo, ſi adueneris. Etiã atq; etiam uale. III Id. Apr.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Mnia à te data mihi putabo, ſi te ualentẽ uidero. Summa cura expectabã aduentum Menandri, quẽ ad te miſerã. Cura, ſi me diligis, ut ualeas: & cum te bene confirmaris, ad nos uenias. Vale. IIII Id. Apr.

Q. C. M. CICERONI FRATRI S. P. D.

E Tirone mi Marce, ita te, meumq; Ciceronem, d & meam Tulliolam, tuumq; filium uideã, ut mihi gratiſſimum feciſti, cum eum indignum illa fortuna, nobis amicum, q̃ ſeruum eſſe maluiſti. mihi crede, tuis, et illius literis perlectis, exilui gaudeo, & tibi ago gratias, & gratulor. Si enim mihi Statij fidelitas eſt tantæ uoluptati: quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debẽt, additis literis, ſermonibus, humanitate, quæ ſunt his ipſis commodis potiora? Amo te omnibus equidem maximis de cauſis, uerum etiam propter hãc, uel quòd mihi ſic, ut debuiſti, nuntiaſti. Te totum in literis uidi. Sabini pueris & promiſi omnia, & faciã. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Ideo quid agas. tuas quoq; epiſtolas uis referã u in uolumina. Sed heus tu, qui κανὼν eſſe meorũ ſcriptorũ ſoles, unde illud tam ἄκυρον, ualetudini fideliter inſeruiendo? unde in iſtum locũ fideliter uenit? cui uerbo domicilium eſt propriũ in officio: migrationes in alienum multæ. Nam & doctrina, et domus, & ars, & ager etiã fidelis dici poteſt: ut ſit, quomodo Theophraſto placet, uerecunda tralatio. Sed hæc corám. Demetrius uenit ad me: quo quidem comitatu ἀφωμίλητα ſatis ſcis. Tu eum uidelicet non potuiſti uidere: cras aderit: uidebis igitur. nam ego hinc perendie mane cogito. Valetudo tua me ualde ſolicitat: ſed inſerui, & fac omnia. tum te mecum eſſe, tum mihi cumu-

latiſſime ſatisfacere putato. Cuſpio quòd operam dediſti, mihi gratum eſt. ualde. n. eius cauſa uolo. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

Qvid igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendam etiam, ſuo. ſed, ſi placet, inuidia uitetur: quam quidem ego ſæpe contempſi. Tibi διαφόρησιν gaudeo profuiſſe. ſi uero etiam Tuſculanũ, Dij boni, quanto mihi illud erit amabilius. Sed ſi me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas, quod tamen in mediũ procedit, ſed, ut ut eſt, indulge ualetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet, nõ ignoras, πέψιν, ἀλυπίαν; περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. fac bellus reuertare: non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe cõducat: ſic olitorem ipſum commouebis. Heluo nequiſſimus HS CC dabat nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. Is ne nos tanta impenſa derideat, calface hominem, ut ego Mothonem. Itaq; abutor coronis. De Crabra quid agatur, & ſi nunc quidem etiam nimium eſt aquæ, tamen uelim ſcire. Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum. Sed tu nullos ne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius Cæſaris familiaris mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac ut ſciam. Cura te diligenter. Vale.

M.T. CICERO TIRONI S.P.D.

Expecto tuas literas de multis rebus: te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſiquid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor. ſcio tibi curæ eſſe, ſed conficæ. Et, ſi ob eam rem moraris, accipio cauſam: ſi te id non tenet, aduola. Literas tuas ualde expecto. Vale.

M.T. CICERO TIRONI S.P.D.

Solicitat, ita uiuam, me tua mi Tiro ualetudo: ſed confido, ſi diligentiam, quam inſtituiſti, adhibueris, cito te firmum fore. libros compone, indicem, cum Metrodoro lubebit, quando eius arbitratu uiuendum eſt. Cum o litor e, ut uidetur. Tu potes Cal. ſpectare gladiatores, poſtridie redire: & ita cenſeo. uerum, ut uidebitur. Cura te, ſi me amas, diligenter. Vale.

CI. FIL. TIRONI SVO DVLCISS. S.P.D.

Cum uehementer tabellarios expectarem quotidie, aliquando uenerunt poſt diem xl & vi, q̃ à uobis diſceſſerant: quorum mihi fuit aduentus optatiſſimus. Nam cum maximam cepiſſem lætitiam ex humaniſſimi, & cariſſimi patris epiſtola: tum uero iucundiſſimæ tuæ literæ cumulum mihi gaudij attulerunt. Itaq; me iam non pœnitebat, intercapedinem ſcribendi feciſſe: ſed potius lætabar. fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum literarũ.

Vehementer igitur gaudeo te meam ſine dubitatione ac-
cepiſſe excuſationem. gratos tibi, optatosq́; eſſe, qui de
me rumores afferuntur, non dubito mi dulciſſime Ti-
ro: præſtaboq́;, et enitar, ut in dies magis, magisq́; hæc
naſcens de me duplicetur opinio. Quare quod pollice=
ris te bucinatorem fore exiſtimationis meæ, firmo id,
constantiq; animo facias licet. tantum enim mihi dolo-
rem, cruciatumq́; attulerunt errata ætatis meæ, ut non
ſolum animus à factis, ſed aures quoq; à cõmemoratio
ne abhorreant. cuius te ſolicitudinis, & doloris partici-
pem fuiſſe, notum, exploratumq́; eſt mihi: nec id mirũ.
nam cum omnia mea cauſa uelles mihi ſucceſſa, tum
etiam tua. ſocium enim te meorum commodorum ſem=
per eſſe uolui. Quando igitur tum ex me doluiſti, nunc
ut duplicetur tuũ ex me gaudium, præſtabo. Cratippo
me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium eſſe coniun-
ctiſſimum. Nam cum & audio illum libenter, tum etiã
eius propriam ſuauitatem uehementer amplector. ſum
totos dies cum eo, noctisq́; ſæpenumero partem. exoro
enim, ut mecum quamſæpiſſime cœnet. Hac introducta
conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis, & cœnantibus
obrepit, ſublataq́; ſeueritate philoſophiæ, humaniſſime
nobiſcum iocatur. Quare da operam, ut hunc talem,
tam iucundum, tam excellentem uirum uideas quam-
primum. Nam quid ego de Bruto dicam? quem nullo
tempore à me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeue=
raq; eſt uita, tum etiam iucundiſſima conuictio. non eſt
enim ſeiunctus iocus à philologia, & quotidiana συ=
ζητήσει. Huic ego locum in proximo conduxi, &, ut
poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtento tenuitatem. Præ

tereà declamitare græce apud Caſſium inſtitui: latine
autem apud Brutum exerceri uolo. Vtor familiaribus,
& quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mytilenis
Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi proba
tiſſimis. Multum etiam mecum eſt Epicrates princeps
Athenienſium, & Leonides, & horum cæteri ſimiles.
τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε. De Gorgia autem quod mi-
hi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione
utilis, ſed omnia poſtpoſui, dũmodo præceptis patris pa
rerem. διαῤῥήδην enim ſcripſerat, ut eum dimitterem
ſtatim. tergiuerſari nolui, ne mea nimia σπουδὴ ſuſpi-
cionem ei aliquam importaret. deinde illud etiam mi=
hi ſuccurrebat, graue eſſe, me de iudicio patris iudicare.
Tuũ tamen ſtudium, et conſilium gratum, acceptumq́;
eſt mihi. Excuſationem anguſtiarum tui temporis acci-
pio. ſcio enim quàm ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te præ-
dium, uehementer gaudeo: feliciterq́; tibi rem iſtam eue=
nire cupio. Hoc loco me tibi gratulari, noli mirari. Eo-
dem enim ferè loco, tu quoq; emiſſe te, feciſti me certio-
rem. habes, ubi deponendæ tibi ſint urbanitates. ruſti-
cus romanus factus es. Cum ego mihi nunc ante oculos
tuum iucundiſſimum conſpectum propono, uideor ui-
dere ementem te ruſticas res, cum uillico loquentem, in
lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. Sed quod
ad rem pertinet, me tum tibi defuiſſe, æque, ac tu, doleo.
Sed noli dubitare mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim, ſi
modo fortuna me: præſertim cum ſciam communem no
bis emptum eſſe iſtum fundum. de mandatis quòd tibi
curæ fuit, eſt mihi gratum. Sed peto à te, ut quàm ce-
lerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Græ=

cus. Multum enim mihi eripitur operæ inexſcribendis hypomnematis. Tu uelim in primis cures, ut ualeas, ut unà συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherum tibi commendo. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

S Pero ex tuis literis tibi melius eſſe: cupio quidem certe. cui quidem rei omni ratione cura ut inſeruias: & caue ſuſpiceris contra uoluntatem meam te facere, quòd non ſis mecum. mecum es, ſi te curas. quare malo te ualetudini tuæ ſeruire, quàm meis oculis, et auribus. etſi enim & audio te, et uideo libẽter: tamen hoc multo erit, ſi ualebis, iucundius. Ego hic ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libẽtiſſime. Tu iſthic, ſi quid librarij mea manu non intelligent, monſtrabis. una omnino interpoſitio difficilior eſt, quam ne ipſe quidem facile legere ſoleo: de quadrimo Catone. De triclinio cura, ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit: ſed nunc planè Bilienus eſt. Itaq; te do uicarium. tu eum obſeruabis. Et ſi ueruntamen de illis: noſti cætera. ſed tamen ſi quẽ cum eo ſermonem habueris, ſcribes ad me, ut mihi naſcatur epiſtolæ argumentum, & ut tuas quàm longiſſimas literas legam. Cura mi Tiro, ut ualeas. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

T V uero confice profeſſionem, ſi potes. Etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, ut profeſſione non

egeat: uerũtamen Balbus ad me ſcripſit, tanta ſe epiphora oppreſſum, ut loqui non poſſit. Antonius de lege quid egerit, liceat modo ruſticari, ad Bithynicum ſcripſi. de Seruilio tu uideris, qui ſenectutem non contemnis. Etſi Atticus noſter, quia quondam me commoueri πανικοῖς intellexit, idem ſemper putat, nec uidet quibus præſidijs philoſophiæ ſeptus ſim. & hercle, quòd timidus ipſe eſt, θορυβοποιεῖ. Ego tamen Antonij inueteratam ſine ulla offenſione amicitiam retinere ſanè uolo: ſcribamq; ad eum, ſed non ante, quã te uidero: nec tamen te auoco à ſyngrapha. γόνυ κνήμης. Cras expecto Leptam: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt. Vale.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.

e Tſi mane Harpalum miſeram, tamen eum haberem, cui rectè darem literas, etſi noui nihil erat, iiſdem de rebus uolui ad te ſæpius ſcribere: non quin conſiderem diligentiæ tuæ, ſed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora, & puppis, ut Græcorum prouerbium eſt, fuit à me tui dimittendi, ut rationes noſtras explicares. Offilio, & Aurelio utiq; ſatisfiat. à Flamma, ſi non potes omnem, partem aliquam uelim extorqueas: in primiſq; ut expedita ſit penſio Cal. Ian. De attributione conficies. de repræſentatione uidebis. De domeſticis rebus hactenus. de publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius: quæ hominum opinio: quid futurum putes. Ego uix teneor, quin accurram. ſed. s. literas tuas expecto: & ſcito Balbum

tum fuiſſe Aquini, cum tibi eſt dictum, & poſtridie Hircium puto utrunq; ad aquas Semas. quid egerint, Dolabellæ procuratores fac ut admoneantur. appellabis etiam Appiam. Vale.

CICERO FIL. TIRONI S. P D.

e Tſi iuſta, & idonea uſus es excuſatione intermiſſionis literarum tuarum, tamen id ne ſæpius facias, rogo. Nam etſi de R. P. rumoribus, & nuntijs certior fio, & de ſua in me uoluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta à te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. Quare cum in primis tuas deſyderem literas, noli committere, ut excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quã aſſiduitate literarum. Vale.

Q. CICERO TIRONI S. D.

u Erberaui te cogitationis tacito duntaxat conuitio, quòd faſciculus alter ad me iam ſine tuis literis perlatus eſt. Non potes effugere huius culpæ pœnam, te patrono. Marcus eſt adhibendus: isq; diu, & multis lucubrationibus commentata oratione uide ut probare poſſit, te non peccaſſe. Planè te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obſignabat, ne dicerentur manes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſic tu etiã, ſi quid ſcribas, non habebis, ſcribito tamen, ne furtum ceſſationis quæſiuiſſe uidearis. Valde enim mihi ſemper & uera, & dulcia tuis epiſtolis nuntiantur. Ama nos, & uale.

Q. CICERO TIRONI S.P.D.

MIrificam mihi uerberationem ceſſationis epiſtola dediſti. Nam quæ parcius frater perſcripſerat, uerecundia uidelicet, & properatione, ea tu ſine aſſentatione, ut erant, ad me ſcripſiſti, & maxime de Coss. deſ. quos ego penitus noui libidinum, & langoris effœminatiſſimi animi plenos. qui niſi à gubernaculis receſſerint, maximum ab uniuerſo naufragio periculum eſt. Incredibile eſt, quæ ego illos ſcio oppoſitis Gallorum caſtris in æſtiuis feciſſe: quos ille latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocietate uitiorum delinict. Res eſt aut tribunitijs, aut priuatis conſilijs muniendæ. Nam iſti duo uix ſunt digni, quibus alteri Cæſenam, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamēta credas. Te, ut dixi, fero oculis. Ego uos ad IIII Cal. uidebo, tuosq́; oculos, etiam ſi te ueniens in medio foro uidero, diſſuauiabor. Me ama. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM FINIS.

πολιτικώτερον, ciuiliorem: 22.a
κωμικὸς μάρτυς. comicus teſtis. 25.b
ἐξοχή, excellentia. 36.a
εὐγένεια, nobilitas.
=παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι,
οἵ κεμεμήσουσι, μάλιστα δὲ μητιέτα ζεύς,
apud me quidem & alij, qui me colent, maxime uero
conſiliarius Iupiter.
φιλαίτιος, querulus.
ἐπικούρειον, epicureum. 39.b
εἰρωνεύεσθαι, diſſimulare. 48.b
εἰρωνευόμενος, ſimulans.
γλαῦκα εἰς ἀθήνας, noctuas Athenas. 80.b
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ, καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τοπρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἐοῦσα. 92.a
uirtuti uero ſudorem dij oppoſuere immortales, longum autem, & arduum iter ad illam, & aſperum primum: cum autē ad ſummum peruenerit, facile uero poſtea eſt, difficile quamuis fuiſſet.
πολιτεύεσθαι, res publicas regi. 101.b
νίκωνος περὶ πολυφαγίας,
Niconis de edacitate. 105.a
γέλωτα σαρδώνιον, riſum ſardonium. 107.a
δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη,
ueſicæ, & uiſcerum morbi. b
δυσεντερίαν, uiſcerum morbum.
διάῤῥοια, profluuium.

λιτότητα. frugalitatem. 107.b
χρήσει μὲν. uſu quidem 108.b
κτήσει δὲ. mancipio autem
εὐπραπενία. feſtiuitas 100.a
ἀκυρον. alienum
ἀμφιβολογία ambiguum
ὑπερβολή. ſuperlatio
παράγραμμα. agnominatio per cõmutationẽ literarum
παρὰ προσδοκίαν. præter expectationem
ἔντεχνα artificioſa
διδασκαλίαν. diſciplinam 110.a
ἕωλος. obſoleta 126.b
λεληθότως. ſenſim 127.a
πολιτείας. rerum publicarum rectiones
γλαῦκα εἰς ἀθήνας. noctuam Athenas b
περὶ δυνατῶν. de ijs, quæ fieri poſſunt.
κατὰ διόδωρον κρίνειν. ſecundum Diodorum iudicare
τῶν ἀδυνάτων. ex ijs, quæ fieri non poſſunt
κρίσις. iudicium
χρυσιππεία. chryſippeum
κατὰ χρύσιππον δυνατόν,
ſecundum chryſippum 128.a
σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. ſimulq; duo euntes 129.b
ἀποπρουργμένον. reiectum
πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. multi diſcipuli
meliores magiſtris
ὀβελίζει, tollit 131.a
τοῦ ποιητοῦ. poetæ
παρεμβεβλημένοι. interpolati
συμβιωτήν. conuictorem

ἀποφθεγμάτων.dictorum 136.b
προλεγομένας.antedictas 138.a
ὀψιμαθεῖς.ſero diſcentes b
ἀπόφθεγμα dictum 139.a
ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἔσῃ.ſapiẽs rectiloquus eris 141.a
συμπόσια.compotationes b
σύνδειπνα concœnationes
κύρου παιδείαν.Cyri diſciplinam 142.a
ζήτημα quæſtionem b
πτολίπορθον.urbis uaſtatorem 152.a
ὄργανον.inſtrumentum 174.b
σκιαμαχίαι.umbratiles pugnæ
λακωνισμὸν.breuitatem 179.a
φιλοσοφούμενα.philoſophica 181.b
πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶ.
patriam meam magis amo. 191.b
εὐθυῤῥημονέστερος.liberior in loquendo.ſic.n.legendum
eſt,non ἀσχημονέστερος 194.b
πάντα περὶ πάντων.omnia de omnibus 196.a
τυραννοκτόνοι.tyrannicidæ b
ὑπομνηματισμὸν.memoriam 203.a
ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
ſed meum nunq̃ animũ in pectore perſuadebit 210.a
ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα ſic nebula inuoluit atra
ἄλκιμος ἔσσ᾽ ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.
fortis eſto,ut quis te & poſterorum laudet
ἀλλ᾽ ἄγε. πῶς μέμονας; Sed age.quid moratus es?
οὐ δεῖ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολέσθαι
ἀλλὰ μέγα ῥέξαι τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

nõ oportet quidem negligenter, & ignobiliter perire
ſed magnum facere quid, & futuris audiendum.
εὐριπίδου. Euripidis
μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὐτῷ σοφός,
odi magiſtrum, qui non ſibi ſapiens.
ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω. ſimul ante, & pone
αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
ſemper præſtare, & principem eſſe aliorum.
διοίκησιν iuriſdictionem 223.b
ὑποθήκας. pignora 224.b
τρεῖς διοικήσεις. tres iuriſdictiones 228.a
χολὴν ἄκρατον bilem meram 236.b
κατ' εἴδη, ἢ φαντασίας per ſpecies, uel uiſa 253.a
διανοητικὰς φαντασίας. intelligentiæ uiſa
εἴδωλον. imago
αἱρέσει ſecta b
πάντα περὶ πάντων. omnia de omnibus
πρόσωπον πόλεως. faciem ciuitatis
ἀδέσποτοι. incerti
τὸ καλὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν. honeſtum per ſe optabile
ἀχρεῖος πηλὸς. inutile lutum 154.a
φαιδρὸν. hilarem
σπουδάζειν. ſeuera agere
τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν. honeſtum per ſe optabile.
ἡδονὴν. uoluptatem,
ἀναλγησίαν. indolentiam
aut, εὐεξίαν proſperitatem
τῷ καλῷ. honeſto
οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς, καὶ δικαίως ζῆν.

non poteſt iucunde, niſi honeſte, & iuſte, uiui.
φιλήδονοι. *cupidi uoluptatis*
φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι. *cupidi honeſti, et cupidi iuſti.*
ἀντιμυκτηρίσαι. *uiciſſim ſubſannare* 254.b
κακοστόμαχος. *ſtomachoſus* 258.a
ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δέ.
tuta quidem, ſed diuturniora 259.a
ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον.
frigus autem tenui cuti infeſtiſſimum
ἔτυμον. *notationem* 262.a
κανὼν. *regula* 263.b
ἀφωμίλησα. *dimiſi una fui*
διαφόρησιν. *migrationem*
πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. *concoctionem, hilaritatem, ambulationem modicam. oblectationem, facilitatem alui.*
συζητήσει. *mutua queſtione* 264.b
τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε.
quæ ad nos quidem ſpectant, hæc ſunt. 265.a
διαῤῥήδην. *aperte*
σπουδή. *contentio*
συμφιλολογεῖν. *una diſſerere* b
πανικοῖς *panicis terroribus* 266.b
θορυβοποιεῖ. *perturbat*

FINIS.

Lectori S.

Varietatem exemplarium hic appoſuimus, ut omnibus liberum iudicium daretur ad retinẽdam eam lectionem, quæ magis unicuiq; probaretur. in quo tamen doleo, codicem quendam emendatiſſimum ad nos impreſſo ferè opere perueniſſe, ut in hunc locum referre coacti ſimus quæcunq; in illo caſtigationes erant.

Varia lectio.

deducas: quia tu rẽ c	2.b
altercatione Lucij	3.a
utq́; T. Ampius de	4.a
magna uanitate. uel, non	
magna uariet.	4.a
abalienatum, uel i.	6.b
tempore Catoniano	6.b
quin apertius	8.a
uidentur, ſiquidem	9.a
omni, quo diſiuncti	10.a
uberiores et præſen.	10.a
ſeſe. eſt. n. ea c.	10.a
beneficio, ſed more	11.a
referretur. Num	11.a
factus tum	11.a
ut eam non	11.b
arbitrabantur	12.a
rebus meis o.	12.a
pugnare libuiſſet	13.a
primum ille furia	13.a
Metello L. F. quãdã	13.b
queruntur in meas	14.a
oppugnaſſet	15.a
inſcientẽ me fugiſſet	15.a
ſemper præſtare d.	16.a
habui, hanc etiam	16.a
animũ cum mihi	16.a
quas Menocrati	16.b
dolore uix poſſum	17.a
eſſet, comparaturum, uel,	
ſe partiturum	17.a
M. T. C. L. Valerio	17.b
tuam concedas	17.b
Et doleo, quòd	18.a
fortuna reſpondet	18.a
ad nos conformatus	18,b
è uita decederet	18,b
patri. idẽ ſeqtur principiũ	
alterius ep. in uetuſto codice.	18.b
ĩtegrũ. eqdẽ qd ſẽtiã	18,b
ne ad id meditere	18.b
rationẽ ediſſeram	18.b
ĩ huius gñris ſñia l.	19,a

mm

quibusq; artibus 19.b
clariss.& uiua o. 19.b
cum Seruilium 20.a
gratiã tantã, quã nõ uel
capere animus meus i ac=
cipiendo,uel in r. 20.b
fuiſſe & in laude 21.a
quantoq; opere 21.a
tuo unius 21.a
quid uarietatis in 21.b
adhibuerim,quãq; 21.b
quas Theſſalo 21.b
noui,poſtulo,quod 21.b
ita factus ſis 22.b
dicam.egoq; 22.b
abſentem quaſi 22.b
repẽte uero imerſi 22.b
ego uoluntatẽ animi ni-
miã.uel,uoluptatẽ animi
nimiam 22.b
Tu uide,ꝗ temede.ita erat
in quodã exẽplari. unde
nos ex ſenſu legendũ pu=
tauimus,temere. quãꝗ in
alio codice uetuſtiss.totum
illud ſiue ꝗ timide, ſiue ꝗ
temẽ,expũctũ erat 23.a
quin etiam eſſet 23.a
uelles.n.ut ais 23.a
caſtella minuta 23.b
munitiss.pedniliſſum uel,
Pindenium 23.b
tantis operibus 23.b
arbitror,ſpiſſius 23.b
magis exopto 23.b
moleſtæ qnquatres 24.a
nam certiora nõdũ 24.a
quòd nõnihil 25.a
cõtẽtiõe,ñ uolũtatũ 25.a
multumq; in eo 26.a
Cæſarẽ honeſtũ eſſe 26.a
ad oĩuz ferè exẽplũ 26.a
potẽtiss. duorũ exemplo,
qui iuuenes 26.a
etiã de matrinio 26.b
iacentẽ deſcederẽ 26.b
inſolentiũ dignitate 26.b
celaui.Sed non ne.uel,ce=
laui ſermonem, quem au
diſſem 27.a
relinquẽda non ne 27.a
timorem fideliss. 27.a
prætexui oppio 27.b
dibapha cogitat, ſed eum
infector remor. 27.b
Antiochiæ tumultus 28.b
ad me literas 28.b
egere nos iquit,cũ ãplius
frumẽti puſtularet 29.a
THERMO procos. 29.a

habere iratos 29.b
quos uidere uideor 29.b
poſtea uero q̃ 30.a
in caſtris ad X C. 30.a
perſpici poſſit 30.a
Cn. Verginius, uel Virgi-
lius 30.a
omnia explicabit 30.a
P. Valerium 31.a
eã (quoad quidẽ f. 31.b
orõnem expeteret 31.b
ac non pro ſe ipſa 31.b
Q. Fabianus 31.b
noſtra cõſociatiſs. 31.b
uenerit : quæ primum
 32.a
ſatis eſt perſpicuũ 33.a
exponam. Propter 33.a
cum dabas has l. 35.b
Lentuli liberto in acceſſu
meo audiui 35.b
altera Q. Leptam 35.b
q̃ is, cuius 37.a
terræ concilio 37.b
neq;, etiam cum 37.b
ne in indictionem 37.b
diceretur, aut in plures
 38.a
conſcientiæ meæ u. 39.a
neruis, opibus, ſ. 40.a
tribui uideo, quæ 41.a
citius ab eo 41.a
me tibi hoc toto t. 41.b
à me profecta, quæq; con
ſtituta 42.b
inſignibus uiris ad laudẽ
obſcure n. 43.a
maieſtatem ad te n. 43.a
debeo eam in rem, 44.b
geſta ſunt, ab aliis 44.b
tuenda ſunt, ut te 44.b
mihi de imperio a. 44.b
ante præuidentem 45.b
mandaui, ſiquidẽ 46.a
tribuo, tantum m. 46.a
Ad XVI Cal. 46.b
uenires quod ẽt 46.b
noſtrum, cum idẽ ſ. 46.b
atq; adeo multum 47.b
quaſi parricidiis 47.b
multis, & m. 47.b
uideris melioris conditio-
nis 47.b
ita percuſſa, & 48.b
tu, quid doleat 48.b
is enim id eo loco nega-
uit ſe f. 49.a
hoc ſtudium ita q. 49.a
aut quid? non illis rebus
excitatus a. 50.a

uicem,cedo,d. 50.a
ſolatium?an 50.a
ætatem gereret 50.a
ex ſeſe pararet 50.a
lectis,aliquãtulũ 51.a
officia licet ſæpe iucun-
diora,n. 51.a
quæ conſanuiſſe 51.b
illius conſenſu 52.a
gerente,uobis 54.a
ferociores,iportunioresq́;.
uel,impudẽtioresq́; 54.b
laborare.Deniq; 54.b
frui,ſtulti eſt 54.b
partem ualeret 55.a
aiebat, ſuprema æſtate.
uel,(ut quibuſdam uide-
tur) ſupremo Maio 55.b
puer Acindyni 56.a
ſentire, quia ſum Romæ,
& quia curo, attendoq́;,
poſſum,id tibi 57.a
igitur nunc ad id 57.b
inſinuabor:& c. 57.b
hoc tempore te b. 58.b
dixeri,quas de te l. 60.a
nunquã immuta 60.a
populus item 60.b
cauſa,dicendi ipſi 60.b
atq; oppreſſione 61.a
eſſem,ad Lollium 61.b
ſum conatus 62.a
ut Q. Fufium 63.a
domũ HS XXXV 63.a
coniurare,ſi quiſq́ 63.a
actionibusq́;utũtur 64.b
beneuolentia pari 64.b
Vale.Ad V Id Q. 65.b
occidit,rapuit 66.a
diſcipulo, ſi forte ea res
poterit aduerſarios fuga-
re.i eo maxie ſpes ẽ.66.a
ſtudio, sũmaq́; cura 66.b
duces eum captum 67.a
tuis.neq; enim 67.a
meã quidẽ intereſt,non te
expectare,dũ ad 67.b
cõmutationũ ſnia 67.b
legendo retinere 68.a
caſus autẽ alienos 68.a
qui quid ſis.uel,qui id ne
ſcias 68.b
ille probandus 68.b
laborarunt.unius 68.b
& concuſſu c. 69.b
ualeant,quæ eleganter, co
pioſeq́; collegiſti.tñ 69.b
etiam in omnium 70.a
nos leuari ab 70.a
mones,quãtũcũq; p.70.a

liberius dicamus 70.b
M.C.L.*lucaio* Q. F. 71.a
uiuere poſſe, equidē maxime uellem 71.a
quid eſt.n.utriq; 71.b
ipſe eguerim,tamen 71.b
quotidianos motus 71.b
id nos præcipere 72.b
poſſe uniuerſim 72.a
periculo tuū nomē 73.a
res ulla delectet 73.a
non dediſſe:ſin 73.a
eſſe,tecum eſſe 73.b
temporibus n. 73.b
Tu *uero cum & f.* 73.b
coniunctiſs.cumq; 74.a
rectiſs : quæ tibi ſi ſimul placebunt 74.b
cauſa conuenire me 74.b
uerbis deferre 75.a
pœnitebit. Tulliū *n.* 75.a
eundem acceperā 75.a
cōfectas,et cōſolutas 75.a
erat enim cauta 75.b
periculo nec feciſſe 75.b
rē nō iſipiēter actā ā me, ne cogitatā qdē p. 75.b
nam de Lyceo 75.b
uſus,ut ſua 75.b
ego qdē nō addidi 76.b
exacta ita efferre 76.a
decreſſeramus 76.b
ſi mihi expreſſa 76.b
forſitan fuerat i. 77.b
Verū(*ſcribā.n.*)t. 77.b
tuū ſic cogitere 78.a
dignitati uidebamur ſequi,qui nec 78.b
quā rō,& uirtus 78.b
qđ uel maxime ad 80.a
alteri enim d. 80.b
paratæ ad depugnādum 81.a
facile eſt docere 81.a
ſententia.de illis 81.a
ætas, et exacta uita 81.b
epiſtolæ differo 8.b
prætereo.uolo 83.a
aliquando defuiſſet 83.b
ſoliſſimus , aut ſoni uijs 83.b
meæ debebit 83.b
conſentiens curia 84.a
nec cōis uitæ ratio 84.b
augurium meū.i quo 84.b
putabas,non minus 84.b
ſint,multa precati c. 85.a
primū munus erat 85.b
peius ſit. Ego *uero* 85.b
offendo? qd porro ñ 85.b

Furſano Poſthumo 86.b
T. FVRFANO PRO-
COS. 87.a
dilexi, ut nullo 87.a
M. C. Trebiano, uel Tre=
bellião, uel Trebonio 87.a
eius caſu deuincti 87.b
quæ quoniam in 88.a
CICERO AMPIO 88.b
temporis cauſæ 89.a
lachrymæq; Ampiæ. uel,
lachrymæq; ipſæ 89.a
grauiori cura te 89.b
ardor reſtinctus 89.b
id non feceram 90.a
quorum quidem & uir-
tute, & amore in te ſin=
gulari tm̃ profeci 90.a
exiſtimẽ. ſed ſi. uel, id ſi
90.a
expoſui, quid uelim 90.a
cauſa, q̃ tuũ tẽpus p. 91.a
hac opinione d. 91.a
recipiendum cætera qui=
dem 92.b
ut mihi uidetur 92.b
ſi modo ipſam ſ. 92.b
retinere noluiſſe 93.b
tua in me pari, te 94.a
ſin tu minus ſ. 94.a
patefeciſti Scianum. uel,
Fabianum 94.b
ſi fallens ſcio 95.a
profitetur ſe &c. 95.a
artem deſererem 95.b
potius mea, q̃ inimici c.
96.a
in me ſtetiſſe 96.a
tẽporis recordatio 96.a
ſolus fugit. Tum 97.a
dolore. Ergo cum 97.a
A. D. VIII Cal. Iun.
98.a
ſcriptũ erat, M. Rufum.
uel, furiũ. uel, Iraũ 98.a
faciam, uel in locum Le-
ptæ legatũ. aut, uel hunc
Leptæ delega 98.b
uirum, pudentiorẽ 98.b
neq; ullius officij 98.b
ſumus. n. putidiuſculi. uel,
blandiuſculi. uel, puden-
tiuſculi 98.b
non dum ſe tibi 99.b
Vacerra, & Mãlio 99.b
Mutio, & Manlio 99.b
expectare eſſedarios (nã
aſſedarios factum eſt im
preſſorũ errore) quẽ ãtea
ne anabatã qdẽ 100.a

literas.Hic 100.b
fiduciæ,INTER 101.a
tui,quã proximis 101.b
prior hominibus armatis
conueneris 102.a
tu tñ m Βάννας n. 102.b
ueniſſent Alexiã 103.a
cõmendationẽ,ſed in tpe.
uel,ſed tẽpori 103.b
quàm exſcribere 104.a
in Pomptino 104.a
præſertim tãtis n. 104.a
amãt? Ruſus. uel,Ruſi-
us 104,b
illa quendam h. 105,a
ſolent,quem tñ ſi, 105,a
hoc idem Orfiliũ 105,a
primum negare 105,b
plus ãno poſtulare? 105 b
ſimile primum?deinde i.
106,a
in particula 106,a
eam porrò negare 106,b
tãti à te æſtimari c. 106,b
ueſtigia,uelut p. 106.b
addictũ iãnum p, 106,b
cauſam receperã 106.b
bonũ cantorem 107,a
ne in Catonẽ, Cato i nos.
uel, ne in Catonium Ca-
toninos 107,a
duo nos,loquatur 107,a
πάθη ſibi m. 107,b
ſenes auctionales. uel,con
cionales.uel, coctionales.
uel,emptionales.uel, com
ptionales 108,b
téq; ad uer l. 109,a
poſita eſt 109,a
iſto altero ſum 109,b
pluribus. Attilius 109,b
quæſo,ne iã ſemẽ 110,a
iudicijs qđ quæris 110,a
perſpicio & uideo 110,b
cupio, uideor non nim.
110,b
uigebamus,emiſſis 110,b
tenẽtur,et me æqu. 111,a
uolumus, excluſerimus
111,a
multũ,et cũ oibus 111,a
opus eſt huc 111,a
operã.ſed qm̃ u. 111,b
tranſpadanorum, Co-
mum 111,b
ſentire,et aliud l. 112,a
noſti,palàm ſecreto nar-
rãtur. At D.uel, noſti pla
nè,ſecreto narrãtur apud
Domitium 112,a

Baulis epibaticā 112,a
eſt. me rei præſente. uel, prehenſante 112,b
legi Liciniæ,m. 112,b
tonitruū,et ridētū 112,b
nobilem,et nobilem agentem 112,b
Octauiū eorū odia,q Hirrū premunt, quæ permulta ſunt,ſubleuant 113,a
Lentuli ſpintheris. quidā ita legunt,ducti.ſ.cōiectura:nam codices omnes reclamant 113,b
malet tutum.uel,bonos ſeruatos malet. 113.b
qui ſolet infimorū 113.b
auſus eſſes 114.a
appeteretur, cum in G. 114.a
obtrectaturum.uel,ſtatim ſubijt obiurgationem, & conu. 114.a
puto Id. Sext. S.C. de ea re. uel, & S.C. puto Id. Sext. uel,& ſtatim uerba puto 114.b
Nā ſi hoc mora m. 114.b
multum, atq; diu 115.a
Simpliciter,& parum c. 115.b
expediat, fiet.n. 115.b
hercule conſepta omnia. uel, conſcripta omnia fœdera. uel, conſilia omnia 115.b
nos magis hic 115.b
concerpitur.leuiß. 116.a
legem'q; uinariā 116.a
me in gratia 116.a
dignitati tuæ, æquitatis'q; opinioni 116.a
quæris,qua cauſa?uel,qd, ais,in cauſa? 116.b
reus accidiſſet 116.b
perago,ut veſtoriū 116.b
ſiquid in iuribus ſuis eſſet, quod Veſtorius teneret.uel, in ruribus.uel,in uijs.uel,in prædijs 116.b
uoluit.Q. pylius 116.b
præuaricationis'q; cauſa. uel, diuinationis'q; cauſam 117.a
ait,Non referam 117.a
calūniā uitaſſet 117.a
emiſſario Tutio ē 117.a
tn̄ ſæpe re relata 117.a
L. Atteius L.F.A.N.Capito.ideſt,Atteij nepos.uel

Auli nepos Capito 117.b
Celius, L. Aanius. uel, A
ſinius 118.a
primũ præfuiſſet 118.a
Corripit: à Curiõe 119.a
cauſas liberalis 119.a
diẽ ne promulgatũ 119.a
impera ibi. uel, impera ti
bi hoc curæ 119.b
M. Feridium. uel, Feſi-
dium. 119.b
fructuarios habet ciuitas.
uel, habent Cybiratæ.
119.b
exercitu, & conſulatu
119.b
ratiõibus cõciones 121.a
fauore Pauli adeptum
121.a
des. erant, q̃ inique tran=
ſigi. linea prima c. 121.b
de prouincijs. in qua eſt
adhuc. 121.b
audent. ſumma rei 121.b
Cos. deſignatum. 121.b
Cæſar defendet 121, b
deferre Cn. Pompeio tum
ipſum reprehendenti. uel,
Cn. Põpeio: ut ipſum pre-
henderẽ, et abeo d. 122.a
procederet, ut illa 122.a
accuſationem c. 122.a
qua obijcere 122.a
erat prolocutus 122.a
quadraginta manſit
122.b
ſcis domino diem 122.b
iam ſunt decuſſa 122.b
illuc, ut ratio e. 122.b
ſit, cum cognoſcam 123.a
à ſuperiorũ uita 123.a
armis cernatur 123.b
agri modo etiam, & de
123.b
Lomentum, haud uitrum
123.b
eluere. dum. ult. uel, ei
uero nãe. ita. n. ſcriptũ
extat in quodam uetuſto
codice 123.b
uocare: id quod 124.a
Pompeium Brundusij cir
cunſedere 124.a
ideo quod alpini. Int.
124.a
Vellem quidem Venerem
124 b
ipſe cathenandus. uel, ipſe
damnatus 124 b
conturbare, ne eã c. 124.b

te prius fuiſſe 124.b
parũ adhuc opt. 125.a
hæc decernunt, quæ iam erũt cõfecta.id ſi f. 125 a
Formijs, cum tu p. 125.a
neq; me conſuluiſti 125.b
in me crabrones. uel, in me Cæſarem (ut quidam opinantur) 125.b
Atticus ad ſe m. 126.a
eſſe diiudicetur 126.b
exiturũ. At tibi r. 126.b
hoie mehercule d. 126.b
feſellit quamuis q. 126.b
nauare operã R.P. 127.a
quid ego nunc hæc 127.b
De Ceſtio. uel, Coctio 128.a
faceret: in expectatiõe eſſe aduentum: mul. 128.b
uel potius utrobiq; 128.b
incertum eſt. et ſi oſtentaui tibi, me 128.b
extremũ illud mal. 128.b
potiti uictoria, u. 128.b
hoiem duxerim: tũ quòd. ut coniũgatur cum clauſu la ſequenti. 129.a
inſtar eſſe uictoriæ 129.a
propè alicubi eſſe 129.a
de Lucij Cæſaris 129.a
ipſum de dubijs. 129.b
ualet, et Cicero. T. 130.a
ptibus, et ei parti 130.b
ingentium coclearum, quas 131.a
ſed quid ego, cum 131.a
tibi mi ſi, quã u. 132.a
uolui leuidenſe. 132.a
tantum tamen a. 133.b
ipſa authoritatẽ 134.a
eſt re, ab ijs. 134.a
legis dies c. uel, legi dies c. 135.a
Domum Syllanã. uel, Silianam 135.a
ſcripſi: ſpẽ tamen 135.a
mihi probantur. Vale 135.a
poetarum ex c. 135.b
mihi pompilum, quam Mænam narras? uel, pompilium, quẽ thynnariũ. uel, quem denariũ. 136.b
quam thynnot. 136.b
cum rem habebas, quæſticulus te faciebat attentiorem. uel, cœnunculis te faciebam att. 136.b
antea delibitari 136.b

De uilla cæciliana.uel,Si
liana. 137.a
non tu homo rid. 137.a
προλιγό μετα,quæ q.
138.a
quod nō ad ſuam 138.a
hanc indolentiam 138.b
plura prælia 138.b
Nos iam ex arte coci tan=
tum.uel,ex arte tantum.
uel,non iam etiam artis
138.b
tua comedim.ita Marcel-
lus legit 139.a
Cos.cū A.Semp. 139.b
præter hunc C.Carb.
139.b
ſed quia multis notum eſt,
factum eſt t. 140.a
impudenter: depſit m.
140.b
nusq̄ eſſe.Pergo 140.b
colei Laniuini:Linterni-
ni 140.b
turpis.ſuppedit,ſt. 140.b
oportere.honorem ig.
141.a
etiam te arthriticū 141.a
hoc tepore ferri 141.b
ſed ad comitatem 141.b
ad te literarū ex 142.b
cenſes?aut poſſe me 142.b
ut dicitur)& genuū.uel,
quod in ſolatium(ut dici=
tur) 143.a
irriſeris:qui,cum 143.a
ad te?ibi.uel,tibi 143.a
hominis ipotentiſſ. 143.b
impunitate gladiatorū:
nec 144.a
neceſſe ſit,unquā 144.a
colendo paternā 145.a
lætitiā attulerat 146.a
tu in expendendo 147.a
ipſe ad perficiēdū 147.b
exercitum ad III Cal.
149.a
itineribus Vienna 149.a
uitam anteferam 149.b
fuerunt,ſtatim e. 150.a
quæ ueſtra opera 150.a
cum ad III 151.a
Ioui ipſi inimicus 151.a
mihi C.Numatij 151.b
primis.q autē M. 152.a
πολὺ πρόσω 152.a
abuteretur.perfeci 152.b
accidere potuit,q. 153.a

non eges, ſed a. 153.a
habuerim, cum Lernus. uel, Lerinus 154.a
hominem in ſuis 154.b
bene de R.P. ſentit 154.b
culpa.n ulla 155.a
conclamarint 156.a
mecũ prodidiſſem 156.a
excuſem literis? 156.b
et mea pertinacia 157.a
accedere, uel ſalutariter 157.a
Adiunxi ad hæc 157.a
illis feruentibus 157.b
C.Caninium.uel, Catium 157.b
Trib.milit. 157 b
Id.Iun.Aueniõe 158.a
quòd ſi mihi ita 158.a
octo milliũ tironũ 158.b
operam tuam, maturitatẽ, animum 159.b
detruſum uideremus. 159.a
fama, ſententiaq; 159.b
R.P. officio putas 159 b
iudicare. Verum 160.b
mẽſẽ protrudimus 160.b
optimo ſubductus 161.a
duas, tertiam, & 162.a
pugnari.& ſi d. 162.a
paſſis CC ultra 162.a
Hircius in eadem 162.a
ſigna XL ſunt 162.b
habebam: ea c. 163.a
quas Panſæ miſi 164.a
Lentulum Procos. ſolandum 164.a
quidem, cum argueretur 164.b
autem ob Fadium 164.b
cum oppreſſum. uel, digreſſus. uel, deprehenſus 164.b
Populum (collecti 164.b
denarios quinquagenos 164.b
cum ſingulæ quædam cohortes ſ. 164.b
ſi quod non i. 166.a
S.D.P. Si ualetis, bene ẽ: ego quidẽ ualeo 165.a
bellũ componerent 165.b
uideo. Nunc 165.b
L. Fabatium, & C.Prudentium, & D. Carſuleium 165.b
treis, & P. Vageni. ita fortaſſe legendum 166.a
à ponte Argentei 166.b

Forũ Vocontiorũ 166.b
habebat autem 167.a
equitum tria m. 167.ſi
ponte argentei 167.b
uelle, & probare uix
quiſq̃ poteſt 168.b
honeſtos uelis 168.b
uni credidimus 168 b
impelli ab aliјs q. 168.b
nobis,ut non d. 169.a
ſum ad inalpinos . uel,
ſum in alpinos 169.b
non egeas,ut etiã ſ.170.a
ad XIII C.Iun. 170.b
Cum adiјſſet domu 171.a
te ex M.Seio 171.a
meminiſſe uolam 171.a
clarior)& ne a. 171.a
paratus,ita an. 171.a
redintegrare 172.a
Si tamen hæc temporis ui
deantur dici cauſa, mallẽ
me tuum 172.a
iniјciat uacuitas.uel,iniј=
ciat nouitas 172.a
compuliſſem 172.b
obſtrinxerim . ſeptem
172.b
ſubſiſtere ſumptui 172.b
ex caſtris.Dertonæ.uel,de
Rhotonia 173.a
Statilenſium. uel,Caſte-
lenſium 173.a
aliј facti ſunt 173.b
itinere multo maiore fug.
174.a
& ſe iã vẽtidius 174.a
uehementes contentiones
174.b
noui rumores 174.b
ambitus excitare 175.b
uobis abſentibus 176.b
hominum aduerſarium
176.b
habebit, tamen uel proba
bilẽ aliquã poterit 178.a
an non decernant,ad ſ.
179.a
contra inimicos m.180.b
neq; tamen Cæſarẽ 181.a
nihil agunt. Nullis 181.b
ſæpe etiã oppetẽdã 181.b
expedire,& r. 180.a
ſtatũ R.P.ꝑtinet, 182.a
reperies. Sed tñ q.182.a
Tu uero mi Oppi conſer
uabis erga me amorem
tuum 182.b
maximæ deſcribuntur
183.a

laude cõmunicent.uel,gloria cõmunicetur 183.b
numerus etiã i b. 184.a
concionem à Caninio. 184.b
eſt magna illa qdẽ 187.b
Caſſius Proprӕt. 188.a
& Q.Cuſpium 188.a
quãtũ eſt in te,d. 188 a
aget L.Cartereius 188.a
caſtris. Taricheis 188.a
Murci, & Cuſpij 188.b
Cum R.P.cauſa,uel ſalute, uel uictoria gaudeamus 189.a
Cos.te ipſum 189.a
maxime ciuis, & mihi cariſſime 189.a
R.P.tenebris comperiſti 189.a
maxima è turba. uel, maxime de turba 189.b
nouiſſime Corithũ 189.b
ultro arceſſierũt 189.b
poſita ΓΑΑΤΩΙ, uel, ΓΑΑΤΩΙ 189.b
Cypro, Acromania Clide. quaſi dixerit, apud ſummam clidẽ,ex Ptolemæo, Plinio, & alijs 190.a
amplius centum.uel,ampliusq; centum 190.a
meũ,qui Lepidũ 190.b
Romæ peracturos 191.a
ego legiones Ant. 191.a
eſſet ire in Aſiam 191.b
μᾶλλον φιλῶν 191.b
Macedoniæ 192.a
M.Brutus uir conſularis. uel,ueſter Cos. nam illud, Cl.clariſſimus ſignificat. 192.a
denudatis,ac deuexatis 192.a
Hæc, ſiue timor eſt ut dictitant,de agris,ſiue furor 192.b
quæ extra mare r. 193.a
Syriã, Aegyptũq;. 193.a
cogã,omnibusq; cũ r. aliter.n. impreſſum operariorũ negligentia 193.a
meo:edictum cũ 194.b
ἀθυρημονέστερος u. 194.b
VIII Cal.Ian. 194,b
in iſta ſolitudine 195,a
Laberij,et Poblilij 195.b
legiones hæ p. 196,a
S.D.Canutius 196,a
collega ueſtro A. 196,b

Stratorius,ubiq; 197,a
Minerua noſtræ c.198,a
Senatus cóprobatio 198.a
Caluiſÿ Tauri 198,a
quoddam graue tem=
pus 198,b
tuos Rhegnos 198,b
Cæſaris octauÿ 198,b
redeamus illuc,u, 199,a
aliã uitam deſert 199,a
De T.Minutio 199,a
ex quorũ oratione 199,b
ſed metuiſſe,ut ais 200,a
ne minus fortis, ne nimis
te dignus 200,a
itaq; nec de HS DXX
200,a
non modo tibi,cui 200,a
dixit Stratorius 201,b
cognouiſſemus,u. 202,a
minime in rogãdo 203,a
Q. F. ORTAE, ubique
uetus codex 203,b
PROPRAET. P.R.S.
203,b
conſeruare. Illud 203,b
quæ & à Dijs 204,a
familiariſs.fui 204,b
cum feceris, mea 204,b
habere abs te,Hoc 204,b
quodã profectũ a, 205,b
deniq; exprõpſeris 205,b
P.F.Menius,uel,meus
207,b
Q. Fufidium,uel, Fuſi-
dium 208,b
M.Fanum 208,b
Q.Mamercium 208,b
municipiumq; graua.
nam cuſtodiẽda m,208,b
IMP. S.P.D. Rutilium,
uel.P.Lucilium 209,b
hominem periuſtũ 210,a
ἀλλ᾽ἄγε, πῶς μέμονας; οὐ
δεῖγε ἢ ἀκλειῶς ἀπολάσθαι
ἀλλὰ μέγα ῥέξαι. 210,a
ἀλλ᾽ἄγεθώς 210,a
μὴ μὰν ἀσπουδεῖγε, καὶ
ἀκλειῶς ἀπολοίμην, 210 a
ἀλλὰ μέγα ῥέξας τὶ καὶ
ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
magis te,quã ſi,uel,qui ſi
211,b
à te ſtudio ſũmo c,212,a
& tribuli mee 213,b
Anchialus,homo 213,b
omnia cõſecuturũ 214,a
Age ſaretus 214,b
maioribus accepiſſem
ſcripſi,id tibi confirmo,in

meq́; r, 216,a
M.T.C.L.Plãcio 216,b
fuit & patuit 217,a
qui cum ſorte 217,a
reuerti adiuuaret 217,a
negare eũ defuiſſe 217,a
dimidia,et triẽte 217,a
quod intellexi 217,b
lauta,tamq́; n 218,b
M.T.C.Q. ARCHARIO 220,a
oſtendiſti,deicepśq; 220,b
te & cumulatiss. 220,b
M T C Q*uitio* G. 221,a
non magis laborẽ 221,b
eius Anchialũ 221,b
lucius Noſtichius 221,b
P.Meſſienum 223,a
cauſa eſt,qua nos 223,a
L.Genucilio 223,a
præterea Philætes 224,b
æqua,ut lubente 225,b
æqua,ut lubente 225,b
C.F.S.D.Cn. Liueneius 255,b
octogies:et,ut aiũt, 225.a
ſicuti profecto et u. 227,a
duxit ſenatus,ẽt 228,a
fugit,qui q̃pl, 228,a
collegæ tuo f. 228,b
T.Ampio 229,a
T.Ampium 229,a
Cærelliæ 229,b
M.T.C.Q. PHILIPPO PROCOS.S.D. *& ſi nõ dubito,quin* 230,a
cum Q. Philippo 231,a
M.Bolanum 231,a
patefacio,et munio 231,b
quo neq; Hipo 232,b
eius partem te m. 233,b
*deleui.*Confiteor.*n. mœrorem* 234,a
homines, quibus ego ſerui ui ſemper 235,a
*fac uenias.*Verum 235,a
die,ſane` ſtrenue. 236,a
caſte uclim facias 236,b
eſt,uereor ne D. 238,a
iã intercludamur 238,a
poſſitis. Q*uoquo modo quidem nunc* 238,a
modo ut hæc nobis ſ. 238,a
aut a` te literas 238,b
prædiorum : ut etiam m. 239.a
Oct.de Ventino 239,b
reddita ſunt a` Tarcodemento*, ex* Strabone*. uel,* Tarcondemo.

Tarcondemo, ex Plutarcho in Ant. uel, Tarcundario, ex Cæſare. 240.b
noſtræ participes factí eſſent 240.b
uos ei permſiſtis 241.a
poſſet P.R. 241.b
eſſet à ueſtro o. 242.a
iter in Syriam f. 243.a
diſcedere͂, quod c. 243.a
circiter Id. ſept. 243.b
ſingulari, tum præſenti 244.a
paratus, & ijs, qui nouari aliquid uolebant: perfeci, ut è toto r. 244.b
ſubuenire͂: tum id 245.a
Sepyram, & commorim. uel, & commore͂ 245.a
quis .n. in te, uel de te id non 246.a
audire ſolebam 246.b
decretam ſcito 247.b
innere ſeueritate͂ 247.b
reprehendit, præter eos 252.a
ſaluti conſuli u. 252.b
celeritate uictoriæ 252.b
animo proſpicere 252.b
potuiſſet, ſi actor 252.b
te oppreſſerit, q. 253.a
quàm tu ſyllabam 253.a
Κατ' εἰδώλων φαντασίας προς.. 253.a
Gargettus, et iam 253.a
ſentio; licet ſ. 253.b
πρόσωπον καλοῦ 253.b
ἄχρειος πῖλος. uel, ἄκυρος πῖδος 254.a
itaq; ſcito me 254.a
paludatum exiſſe 254.b
ἡδονὴν uero, & λείαν κίνησιν. uel, ἡδονὴν uero, & αὐξίαν 254.b
habet damnatos 254.b
cuiuſmodi ſit, ubi b. 255.a
confido facturu͂ ſ. 256.a
iudicabam, & ac. 256.a
lapſus, quod ual. 256.a
M. T. C. ET Q. FR. T. 259.a
fieri poſſit h. 260.a
trinu͂ nundinu͂ 261.a
tra͂ſpadanos. In 261.a
præſum, & For. 261.b
caſtris, & cæteris 261.b
ad III Cal. Feb. 262.a
oculos paulum 262.a
uenit, q̃ expectara͂ 262.b
plenam timoris, ac miſe-

Lupus noſter 170.b
mirabiliter 174.b
parum tibi 178.b
permagni intereſt 175.a
tres uno die 173.a

Cicero Bruto

alia epiſtola 209.a
cum ad te 207.b
L.Caſtronius 209.a
L.Titione 209.b
quia ſemper 208.b

Cicero Cæcinnæ

cum eſſet 86.a
non uereor 82.b
quotieſcunq; 82.a

Cicero Cæſari

præcilium 209.b
P.Craſſum 210.a
vide 98.a

Cicero Cæſio

P.Meſſenium 23.a

Cicero Caninio

literas à te 28.a

Cicero Caſſio

auget tuus 184.b
breuitas tuarum 187.a
et ſi uterq; 252.a
finem nullum 183.a
hyemem credo 185.a
lepidus tuus 187.a
longior epiſtola 254.a
M.Fabium 251.a
non mehercule 254.a
præpoſteros 253.b
puto te 253.a
quanto ſtudio 186.a
qui ſtatus 186.a
ſcelus affinis 186.b
uehementer lætor 183.b
uellem idib. 185.a

Cicero Catoni

cum ad me 243.a
lætus ſum 248.a
ſumma tua 243.b

Cicero Celio

cum optatiſſimum 29.b
Fabio uiro opt. 25 b
magno dolore 26.b
non potuit 25.b
plurimũ tibi 22.b
putares'ne 23.b
quid?tu 22.a
raras tuas 24.b
ſolicitus equidem 24.a
tu uide 23.a

Cicero Cluuio.

cum in Galliam 205.b

Cicero Cornificio

aſſentior tibi 200.a
C.Anitius 196.a

ego nullum 197.b
gratæ mihi 196.a
grata mihi 194.b
ita'ne 200.b
libentiſſime 195.b
liberalibus 298.a
non modo te 200.a
nos hic 196.b
omnem conditionẽ 197.a
quod extremum 195.a
ſex. Aufidius 199.b
Cicero Craſſipedi
quanquã tibi 207.a
Cicero Craſſo
quantum meum 64.a
Cicero Culeolo
L. Luceius 220.b
quæ feciſti 220.b
Cicero Curio
ego uero 109.a
facile perſpexi 109.b
memini 108.a
Q. Pompeius 222.b
Cicero Curioni
epiſtolarum 19.a
graui teſte 18.b
hæc negocia 19.b
nondum erat 20.a
quanquam me 18.a
ſera gratulatio 21.a
Cicero Curtio
M. Fabium 225.b
Cicero Dolabellæ
C. Suberinus 132.a
etſi contentus 132.b
gratulor Baijs 132.a
non ſum auſus 131.a
uel de meo 131.b
Cicero Domitio
non ea res 93.b
Cicero Fabio
etſi ego met, 73.b
Cicero Figulo
quærenti mihi 56.b
Cicero Furfano
cum A. Cæcinna 87.a
Cicero Furnio
lectis tuis literis 160.a
ſi intereſt 159.b
Cicero Gallo
amoris quidem 106.b
cum decimum 107.a
etſi ex tuis 221.a
etſi plurimis 221.a
miror cur me 108.a
quòd epiſtolam 107.a
tantum ex Arp. 105.a
Cicero Lentulo
ad xvi cal. 4.a
A. Trebonio 3.b

de omnibus 8.b
ego omni 2.a
Idib. Ian. 3.a
legi tuas 6.a
periucundæ 9.b
quæ gerantur 5.b
tametſi 4.b

Cicero Lepido
quòd mihi 160.a

Cicero Leptæ
maculam 92.b
ſimul ac 91.b

Cicero Ligario
etſi tali 90.a
me ſcito 90.b

Cicero Lucceio
coram me 67.a
omnis amor 71.a
quanquã ipſa 69.b

Cicero Marcello
etſi eo te 52.a
etſi nihil 55.a
etſi perpaucis 54.a
Marcellum tuum 249.a
maxima 249.a
neque te 53.b
quando id 249.b
quantæ tibi 249.b
te & pietatis 248.b

Cicero Mario
ad ix cal. 98.a
mandatum tuum 96.a
perſæpe mihi 96.b
ſi te dolor 94.b

Cicero Matio
nondum ſatis 179.b

Cicero Mummio
A. Fuſium 203.a
C. Auiano 203.a
etſi non ſatis 202.a

Cicero Meſſinio
gratæ mihi 76.b

Cicero Metello
literæ Quinti 62.a
ſi tu, exercitusq; 59.b

Cicero Munatio
L. Liuineius. 225.b

Cicero Oppio
Dubitanti mihi 182.a

Cicero Paulo
& ſi mihi 250.a
maxime mihi 250.b

Cicero Pæto
accubueram 142.b
ain tandem? 139.a
amo uerecundiã 140,b
cum eſſem 137.b
delectauerunt 135.a
duabus tuis 134.a
dupliciter 138.b

heri ueni 141.a
Num tu 137.a
rufum iſtum 141.a
ſummũ me ducẽ 142.a
tamen à malitia 138.a
Cicero Philippo.
& ſi non dubito 230.b
gratulor tibi 230.a
Cicero Planco
accepi perbreueis 58.b
binas à te accepi li=
teras corcyræ 58.a
binas à te accepi li-
teras eodem 145.a
cum ipſum 144.b
& abfui 143.b
& ſi R.P. cauſa 150.b
& ſi ſatis 149.a
in te, & in collega 136.b
ita erant 135.a
meum ſtudium 144.a
nihil 153.a
non dubito 216.b
ò gratam 152 a
quæ locutus eſt 146.b
quãquã gratiarũ 154 b
ut primum 151.b
Cicero Pompeio
ſi tu, exercitusq́; 63.b
Cicero quattuoruiris,
& decurionibus
tantæ mihi 231.a
Cicero Regi
A.Licinius 223.a
Cicero Rufo
& ſi mihi 74.a
omneis tibi 222.a
quomodo potuiſſem 74.b
Cicero Rutilio
cum & mihi. 206.b
Cicero Seruilio
A.Cecinnam 227.b
C.Curtius 228.b
Cereliæ 229.b
ex prouincia 228.a
gratæ mihi 228.b
multos tibi 229.b
quia non eſt 229.a
Cicero Sextio
cum ad me 63.a
non obliuione 73.a
Cicero Silio
cum P.Terentio 207.a
& in Attilij 226.a
Nero meus 226.b
non putaui 226.b
quod ego tibi 222.a
T.Pinnio 226.a
Cicero Sulpitio
accipio 48.a

ad XIII Cal. 46.b
Ageſaretus 214.b
Aſclapone 212.b
C. Trebatius 45.b
cum antea 214.a
cum his 231.a
cum Lyſone 212.a
& ſi libenter 215.a
licet 215.a
L. Coſſinio 213.a
L. Meſſenius 214.b
M. Aemilius 212.b
M. Curius 211.a
non concedam 211.b
T. Manlium 213.a
uehementer 47.a
Cicero Terentiæ
ad cæteras 237.a
& ſi eiuſmodi 238.b
in maximis 239.a
in tuſculanum 239.b
nec ſæpe eſt 236.b
omnes moleſtias 236.b
quid fieri 237.a
quod nos 237.b
quod ſcripſi 237.b
ſi quid haberem 238.b
ſi uales, b.e.e.q.u. conſtitueram 238.b
ſi uales, b.e.e.q.u. da
operam 239.b
ſi uales, b.e.e.q.u. nos quotidie 239.b
ſi uales, b.e.e.q.u. redditæ 239.b
ſi uales, b.e.e.q.u. nos neq; 240.a
ſi uales, b.e.e.q.u. Tullia 237.b
ſi uales, b.e.e.q.u. ualetudinem 237.a
Cicero Terentiæ, et Tulliæ
conſyderandum 239.a
ſi tu, & Tullia 236.a
Cicero Terentiæ, & Tulliæ, et Ciceroni
accepi 234.a
ego minus 239.b
& literis 282.a
noli putare 233.a
Cicero Thermo
C. Cluuius 224.b
cum mihi 223.b
& ſi mihi 224.a
L. Gemicilio 223.a
officium meum 29.a
quo magis 225.a
Cicero Tironi
Aegypta 262.a

Andricus 262.b
Cicero meus 257.a
ego uero 262.a
& ſi mane 266.a
expecto 269.a
magnæ 259.a
non queo 257.b
omnia à te 262.b
quid igitur 263.b
quo in diſcrimine 260.b
ſeptimum iam diẽ 257.a
ſolicitat 264.a
ſpero 265.b
tu uero. 265.b
uideo, quid agas. 263.a

Cicero Titio

& ſi non dubito 230.b
& ſi unus 71.b
L. Cuſtidius. 215.a

Cicero Torquato.

& ſi ea perturbatio 78.a
noui quid ad te 80.b
peto à te 79.b
ſuperioribus literis 80.a

Cicero Thoranio

dederam triduo 92.b
& ſi cum hæc 93.a

Cicero Trebatio

accepi à te 103.b
adeó'ne 11.a
amabilior mihi 104.b
Chryſippus 102.a
Dolabellam 88.b
ego quanti 87.a
ego te commendare 99.a
epiſtolam tuam 104.a
ex tuis literis 103.a
iam diu 99.b
illuſeras 105.b
in equo 102.b
in omnibus 98.b
legi tuas literas 110.a
mirabar 111.a
niſi ante 100.b
quàm ſint 102.a
ſcripſit ad me 99.b
Silij cauſam 105.a
uide, quanti 104.b

Cicero Trebonio

& epiſtolam 255.b
oratorem meum 55.a
quàm uellem 161.a

Cicero Valerio

cum municipibus 203.b
cur enim 17.b
non moleſte 204.a
P. Cornelius 205.b
ſi uales 205.a

Cicero Varroni

Caninius idẽ tuus 126.b

Caninius noſter 128.a
Cœnabam 129.a
& ſi quid ſcribe-rem 127.b
ex iis literis 126.a
mihi uero 128.a
περὶ δυνατῶν 127.b
Cicero Vatinio
grata tibi 66.b
Cicero Volumnio
quòd declamationibus 119.b
quòd ſine prænõie 110.a
Quibus Cic. & alii
Cicero P. & T. Terentiæ, & Tulliæ
ſi uos ualetis 238.a
Publicæ
Cicero S.P.Q.R.
ſi uos bene u.b.e.e.q.u. cum pridie
ſi uos b.u.b.e.e.q.u. & ſi 240.a
Bithynicus Ciceroni
ſi mihi 91.a
D. Brutus Ciceroni
ad ſenatum 176.b
eodem exemplo 173.a
iam non ago 173.b
in maximo 179.a
non mihi 172.a
nos hic ualemus 178.b
Panſa amiſſo 171.b
quod pro me 176.b
ſi de tua 169.b
Cæcinna Ciceroni
quòd tibi 85.a
Caſſius Ciceroni
non mehercule 254.a
ſi uales, b.e.e.q.u. cum R.P. 139.a
ſi uales, b.e.e.q.u. in Syria 188.a
ſi uales, b.e.e.q.u. legi 188.a
Cato Ciceroni
quòd & R.P. 247.b
Celius Ciceroni
certe inquam 112.b
ecquando in 124.a
ergo me 125.a
eſt'ne 113.a
& ſi de R.P. 116.b
exanimatus ſum 124.b
gratulor tibi 122.b
inuideo tibi 113.b
non diu 115.a
pudet me 122.a
quàm cito 116.a
qua tu cura 114.b

quod tibi 111.b
ſane quàm 120.a
ſic tu inquis 119.a
tanti non fuit 123.a

Cicero fr. Ciceroni
De Tirone 263.a

Curius Ciceroni
ſi uales,b.e.ſum 108.b

D.

Dolabella Ciceroni
ſi uales,gaudeo. 130.a

G.

Galba Ciceroni
decimoſeptimo 161.b

L.

Lentulus Ciceroni
cum Brutum 190.a

Lepidus Ciceroni
ſi uales,b.e.e.q.u.
cum 166.b

Lucceius Ciceroni
ſi uales b.e.e.q.u.
ſicut 70.b

Marcellus Ciceroni
plurimum 55.a

Matius Ciceroni
magnā uoluptatē 181.a

Metellus Ciceroni
hominis 61.b
ſi uales,b.e.e.q.u.exi=
ſtimaram 59.a

P.

Plancus Ciceroni
Antonius 153.b
facere non poſſum 158.a
gratiſſimæ 145.a
his literis 152.a
immortaleis 149.b
nihil me tibi 148.b
nūquā mehercule 157.a
plura tibi 147.a
puderet me 155.b
quid in animo 154.a

Pollio Ciceroni
Balbus Quæs. 164.a
minime mirum 162.b
quo tardius 165.a

Sulpitius Ciceroni
& ſi ſcio 55.b
poſtea quàm 49.b

Trebonius Ciceroni
ſi uales, 194.a

Vatinius Ciceroni
ſi uales,b.e.e.q.u.
de Dionyſio 65.b
ſi uales,b.e.e.u.
ſi tuam 65.a

QVIBVS ALII.

Cic. Tironi
cum uehementer 264.a

& ſi iuſta 266.b

C.FR.Tironi

mirificam mihi 267.a

uerberaui 266.b

D.Brutus M.Bruto, & C.Caſſio

quo in ſtatu 167.b

M.Brutus, et C.Caſſius M.Antonio

de tua fide 168.a

literas tuas 169.a

Publice

Cicero S.P.Q.R.

240.a. 241.b.

Lentulus

ſi uales 191.b

Lepidus S.P.Q.R.

ſi uos 166.b

Plancus S.P.Q.R.

ſi cui forte 147.b

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn

Omnes ſunt quaterniones.

Venetijs, in ædibus hæredum Aldi Manutij, & Andreæ ſoceri, menſe octobri,

M. D. XXXIII.

AL DVS